

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI
SOCIOLOGICE**

Cu titlu de manuscris:
C.Z.U 343.1:[341.645(4):341.231.14] (043.3)

SECRIERU NATALIA

**ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE:
REGLEMENTĂRI PROCESUAL-PENALE NAȚIONALE ȘI
JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE PENTRU DREPTURILE
OMULUI**

554.03 – Drept procesual penal

Teză de doctor în drept

Conducător științific: _____ **CUȘNIR Valeriu,
dr. hab. în drept, prof.univ.**

Autor: _____ **SECRIERU Natalia**

CHIȘINĂU, 2024

©SECRUERU NATALIA, 2024

CUPRINS

ADNOTARE(în limbile română, rusă și engleză)	4
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
1. ANALIZA DOCTRINARĂ ȘI NORMATIVĂ PRIVIND ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE	19
1.1. Analiza materialelor științifice consacrate încetării urmăririi penale publicate în Republica Moldova.....	19
1.2. Analiza materialelor științifice privind încetarea urmăririi penale publicate în alte state.....	27
1.3. Evoluția normativului procesual-penal privind încetarea urmăririi penale	60
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	84
2. ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL-PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA	86
2.1. Temeiurile de încetare a urmăririi penale.....	86
2.2. Cazurile de încetare a urmăririi penale.....	95
2.3. Condițiile și procedura încetării urmăririi penale.....	140
2.4. Chestiunile ce urmează a fi soluționate în cazurile de încetare a urmăririi penale	151
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	160
3. ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE ȘI ALTE INSTITUȚII PROCESUALE ȘI PENALE CU EFECTE SIMILARE: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI	161
3.1. Scoaterea persoanei de sub urmărire penală și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.	161
3.2. Reluarea urmăririi penale după încetarea ei, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei penale.....	173
3.3. Clasarea procesului penal	184
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	192
4. JURISPRUDENȚA CÆDO ȘI ELEMENTE DE DREPT COMPARAT PRIVIND ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE	193
4.1. Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale	193
4.2. Încetarea urmăririi penale prin prisma jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului.....	211
4.3. Analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state.....	220
4.4. Concluzii la capitolul 4.....	235
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	237
BIBLIOGRAFIE	240
ANEXE	258
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RÆSPUNDERII	262
CV- ul AUTORULUI	263

ADNOTARE

Secrieru Natalia, „Încetarea urmăririi penale: Reglementări procesual-penale naționale și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului”. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024.

Structura lucrării: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 231 de titluri, 240 de pagini text de bază. Anexe - patru. Rezultatele sunt publicate în zece lucrări.

Cuvinte-cheie: proces penal, urmărirea penală, probe, procuror, temeuri, circumstanțe, vinovăție, încetarea urmăririi penale, ordonanță, liberare de răspundere penală, CtEDO, CEDO.

Scopul lucrării vizează cercetarea complexă a instituției încetării urmăririi penale, cu precădere a legislației procesuale penale și jurisprudenței aferente, dar și problematicii aplicării acestor prevederi legale de către organele de urmărire penală, precum și raporturile juridice ce apar între participanții procesului în legătură cu încetarea urmăririi penale.

Obiectivele cercetării: - analiza tezelor doctrinare privind instituția încetării urmăririi penale; - cercetarea istoricului, evoluției și naturii juridice a instituției încetării urmăririi penale; - abordarea instituției încetării urmăririi penale, ca și formă procesual-penală de liberare de răspundere penală; - cercetarea corelației reglementărilor din legislația penală și procesual-penală care vizează temeiurile încetării urmăririi penale; - determinarea modului de încetare a urmăririi penale și problemele, chestiunile care trebuie soluționate; - analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state; - examinarea instituției încetării urmăririi penale prin prisma jurisprudenței naționale și a CtEDO; - formularea propunerilor *drept lege ferenda* în vederea optimizării și eficientizării activității în cadrul încetării urmăririi penale.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute derivă din abordarea multiaspectuală a încetării urmăririi penale - instituție de drept procesual penal - limita finală a cauzei penale, act de stingere a raporturilor juridice procesuale între subiecții care participă la soluționarea cauzei penale, or teza reflectă o cercetare științifică complexă, dar și de pionierat, realizată prin prisma legislației Republicii Moldova, a României, dar și a altor state și jurisprudenței pertinente, conturând poziția instituției în cadrul procesului penal, corelaționarea acesteia cu principiile procesului penal, cu alte instituții procesuale, dar și de drept penal, coroborarea și evaluarea instituției prin prisma jurisprudenței CtEDO, urmărindu-se identificarea anumitor probleme ce țin de aplicarea normelor împricinate, precum și promovarea unor teze științifice și practic argumentate și propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării normativului procesual-penal și consolidării regimului de asigurare a drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

Problema științifică importantă soluționată constă în abordarea doctrinară și normativă a instituției încetării urmăririi penale, analiza și evaluarea normelor procedurale privind circumstanțele și temeiurile încetării urmăririi penale, corelaționarea instituției în cauză cu alte instituții procesuale și penale, urmărind ca finalitate favorizarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale și contribuind, astfel, la asigurarea respectării drepturilor persoanei în procesul penal, dar și la perfecționarea reglementărilor normative în materie.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă se desprinde din cercetarea multiaspectuală a instituției procesual-penale - încetarea urmăririi penale - a cărui conținut poate fi util atât teoreticienilor, cât și practicienilor. Importanța teoretică a lucrării derivă și din actualitatea temei și caracterul de pionierat al cercetării, din obiectivele trasate și finalitățile acestora, realizate în cadrul unei cercetări complexe privind poziția și specificul încetării urmăririi penale în procesul penal.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților, masteranzilor și doctoranzilor din cadrul facultăților de drept a instituțiilor de învățământ universitar, inclusiv la efectuarea unor cercetări științifice tematice, precum și la implementarea viitoarelor inițiative legislative în legea procesual-penală. De asemenea, aceste rezultate sunt utile pentru organele de urmărire penală, în vederea aplicării corecte a normelor procesual-penale.

АННОТАЦИЯ

СЕКРИЕРУ Наталья, „Прекращение уголовного преследования: национальные уголовно-процессуальные правила и юриспруденция Европейского суда по правам человека”.

Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Кишинев, 2024 год

Структура диссертации: Введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 231 наименований, 240 страниц основного текста. 4 приложений. Результаты опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: уголовный процесс, уголовное преследование, доказательства, прокурор, основания, обстоятельства, вина, прекращение уголовного преследования, постановление, освобождение от уголовной ответственности, ЕКПЧ, ЕСПЧ.

Цель диссертации: комплексное исследование института прекращения уголовного преследования, особенно уголовно-процессуального законодательства и юриспруденции, а также вопросов на счет применения этих правовых положений со стороны органов уголовного преследования, как и на счет юридических отношениях между участниками процесса в связи с прекращением уголовного преследования.

Задачи исследования: - анализ доктринальных тезисах касаясь института прекращения уголовного преследования; - изучения истории, эволюции и правовой характер института прекращения уголовного преследования; - анализ института прекращения уголовного преследования как процессуально-уголовной формы освобождения от уголовной ответственности; - исследование соотношения норм уголовного и уголовно-процессуального законодательства, направленных на основания прекращения уголовного преследования; - определить как прекращается уголовное преследование и возникающих проблем, вопросов, которые необходимо решить; - анализ и оценка норм о прекращении уголовного преследования из законодательства других государств; - рассмотрение института прекращения уголовного преследования через призму национальной судебной практики и ЕСПЧ; - формулирование предложений *lege ferenda* в целях оптимизации и эффективности деятельности в рамках прекращения уголовного преследования.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов обусловлены многоаспектным подходом к прекращению уголовного преследования – институт уголовно-процессуального права - окончательному решению уголовного дела, акту прекращения процессуальных правоотношений между лицами, участвующими в нем, или же тезис отражает комплексную научно-исследовательскую работу, осуществляемая через призму законодательства Республики Молдова, Румынии, а также других государств и соответствующей судебной практики, подчеркнув позицию института в рамках разрешения уголовного дела, ее соотношение с принципами уголовного процесса, с другими процессуальными институтами, а также с уголовным правом, подтверждение и оценка этого института через призму судебной практики ЕСПЧ с целью выявления определенных проблем, связанных с применением установленных норм, а также продвижением научно и практически аргументированных тезисов и предложений *lege ferenda* в целях совершенствования процессуально-уголовных норм и усиления режима обеспечения прав и свобод человека в уголовном процессе.

Решенный важный научный вопрос состоит в доктринально-нормативном подходе института прекращения уголовного преследования, анализе и оценке процессуальных норм относительно обстоятельств и оснований прекращения уголовного преследования, соотношение института с другими процессуальными и уголовными институтами с целью содействия правильному и единообразному применению законодательства в уголовном судопроизводстве, тем самым способствовать обеспечению соблюдения прав лица в уголовном процессе, а также совершенствования нормативных положений в уголовном процессе.

Теоретическая значимость и практическая ценность исходят из многоаспектного исследования уголовно-процессуального института - прекращения уголовного преследования -, содержание которого может быть полезно как теоретикам, так и практикам. Теоретическая значимость работы обусловлена также актуальностью темы инновационным характером исследования, поставленными целями и их конечностью, выполненными в рамках комплексного исследования по поводу положения и особенностей прекращения уголовного преследования в уголовном процессе.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования могут быть использованы в процессе обучения студентов, магистрантов и докторантов на юридических факультетах, в том числе при выполнении тематических научных исследований, а также при реализации будущих законодательных инициатив в уголовно-процессуальном праве. Также эти результаты полезны органам уголовного преследования для правильного применения уголовно-процессуальных норм.

ANNOTATION

Secieru Natalia, „Cessation of the criminal prosecution: national criminal procedural regulations and the jurisprudence of the European Court of Human Rights”. Thesis of doctor in law. Chisinau, 2024.

Work Structure: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 231 titles, 240 pages of main text. 4 appendices. The results are published in 10 works.

Keywords: criminal trial, criminal prosecution, evidence, prosecutor, grounds, circumstances, culpability, cessation of criminal prosecution, ordinance, release of criminal liability, ECtHR, ECHR.

The purpose of the study regards the complex research of the institution of the cessation of the criminal prosecution, especially the legislation of the criminal trial and related jurisprudence, but also the issues of the application of these legal requirements by the prosecution bodies, as well as regarding the legal relations that appear between the participants during the process related to the cessation of the criminal prosecution.

Research objectives: - analysis of doctrinal theses concerning the institution of cessation of the criminal prosecution; - researching the historic, the evolution and the legal nature of the institution of cessation of the criminal prosecution; - approaching the institution of cessation of the criminal prosecution as a procedural-penal form of release of criminal liability; - researching the correlation of the regulations in the criminal and penal-trial legislation that concerns the bases of the cessation of the criminal prosecution ; - determining the manner of cessation of the criminal prosecution and the problems that arise, the matters that must be solved; - the analysis and the evaluation of the regulations regarding the cessation of the criminal prosecution from the legislation of other states; - the examination of the institution of criminal prosecution cessation in the light of national jurisprudence and ECtHR; -formulating proposals of *lege ferenda* in order to optimize and improve the activity within the criminal prosecution cessation.

The novelty and the scientific originality of the obtained results derives from the multidimensional approach of the cessation of the criminal prosecution – institution of criminal procedural law – the final limit of the criminal case, the act of suppression of the procedural legal reports between the individuals who take part in resolving the criminal case, or the thesis reflects a complex scientific research, but also to pioneer, realized under the lights of the legislation of Republic of Moldova, Romania, but also of other states and the relevant jurisprudence, underlining the institution's position in the criminal trial, it's connection with the pillars of the criminal trial, with other procedural institutions, but also of criminal law, the corroboration and evaluation of the institution through the prism of ECtHR jurisprudence, with the aim of identifying certain problems related to the application of the established norms, as well as the promotion of some scientifically and practically argued theses and proposals of *lege ferenda* in order to improve procedural-criminal norms and reinforce the insurance system of human rights and freedoms in the criminal trial.

The important scientific solved problem consists in the doctrinal and normative approach of the institution of cessation of the criminal prosecution, the analysis and evaluation of procedural norms regarding the circumstances and grounds of the cessation of the criminal prosecution, the correlation of the intuition in question with other procedural and criminal institutions, with the purpose of favoring the right and smooth application of the legislation of criminal procedure and contributing in such a way to ensure compliance of human rights in the criminal trial, but also to the improvement of the normative regulations in matter.

The theoretical importance and the applied value emerge out from the multidimensional research of the criminal procedural institution – cessation of the criminal prosecution – whose content can be useful to both theorists and practitioners. The theoretical importance of the work derives and form the relevance of the subject nowadays and the pioneering character of the research, from the goals established and their finalities, realized during a complex research regarding the position and the particularities of the criminal prosecution cessation in the criminal trial.

Implementation of scientific results. The results of the research can be used in the training process of students, master's students and doctoral students within the law faculties of university education institutions, including researches on scientific topics, as well as implementing future legislative initiatives in criminal procedural law. Also, these results are useful for the criminal investigation bodies in order to correctly apply the rules of the criminal procedure.

LISTA ABREVIERILOR

Art. - articol
Alin. - alineat
CP - Cod penal
CPP - Cod de procedură penală
CPP FR - Cod de procedură penală al Federației Ruse
CE - Consiliul Europei
CEDO - Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CtEDO - Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CAAS- Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen
CJUE - Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CSJ - Curtea Supremă de Justiție
HP CSJ - Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție
DUDO - Declarația Universală a Drepturilor Omului
Ed. - Editura
SUA - Statele Unite ale Americii
URSS - Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
M. Of. - Monitor Oficial
Nr. - număr
P. - pagină
Parag. - paragraf
Pct. - punct
RM - Republica Moldova
RRD - Revista Română de Drept
Sent. pen. - sentință penală
Trib. - Tribunal
Trib. Supr. - Tribunal Suprem
Trib. jud. - Tribunal județean
Vol. - volum
lit. - literă
nr. - număr
RDP - Revista de Drept Penal
Red. – redacția

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei propuse spre cercetare.

Procesul penal, ca sistem unitar, asigură desfășurarea progresivă și coordonată a întregii activități procesuale, unitatea sa fiind determinată de scopul final al acestuia și de principiile comune fazelor procesului penal.

Urmărirea penală ocupă un loc determinant în cadrul procesului penal. Ea este o fază obiectiv necesară pentru desfășurarea procesului penal, reflectând cerința ca statul, prin organele sale specializate, să intervină ori de câte ori s-a încălcat legea penală.

Urmărirea penală se efectuează de către organul de urmărire penală, acesta având obligația legală de a colecta și a verifica probele, fără a avea idei preconcepute asupra vinovăției persoanei cercetate.

Limita finală a urmăririi penale este marcată prin soluția dată de procuror, care poate fi trimiterea în judecată, scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale sau clasarea.

Instituția încetării urmăririi penale ocupă un loc important în sistemul procesual penal, îndreptată spre asigurarea sarcinilor activității procesuale. La prima vedere, pare a fi o instituție, simplă prevăzută în Codul de procedură penală cu normele ei determinate, iar, pe de altă parte, destul de complicată în interiorul ei. Problemele legate de încetarea urmăririi penale au fost și se află mereu în atenția practicienilor, însă o cercetare complexă a instituției încetării urmăririi penale la etapa urmăririi penale a fost relativ puțin efectuată.

Încetarea urmăririi penale la etapa urmăririi penale este o hotărâre adoptată în modul și în baza temeiurilor prevăzute de legislație, despre terminarea activității procesuale față de o persoană în legătură cu existența unor temeiuri de liberare de răspunderea penală.

Efectuând o analiză a datelor reflectate în rapoartele privind activitatea Procuraturii pentru anii 2023-2022, pe domeniul exercitării și conducerii urmăririi penale, se constată o ușoară descreștere a numărului de cauze penale în care urmărirea penală a fost încetată la etapa urmăririi penale.

Așadar, procurorii din cadrul Procuraturii, în anul 2023, au exercitat nemijlocit urmărirea penală pe 1957 de cauze penale, dintre care în 586 de cauze penale urmărirea penală a fost finalizată. Astfel, 278 de cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, 303 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 245 încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 11 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 11 cauze pe amnistie, 36 din motive de nereabilitare, inclusiv în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art. 55 Cod penal. Suspendarea condiționată a urmăririi

penale nu a fost dispusă în nicio cauză penală. Comparativ cu anul 2023, în anul 2022, procurorii din cadrul Procuraturii au exercitat nemijlocit urmărirea penală pe 2756 de cauze penale, dintre care în 776 de cauze penale urmărirea penală a fost finalizată. Astfel, 371 de cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, iar 387 de cauze au fost încetate/clasate, dintre care 280 încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 19 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 42 de cauze pe amnistie, 62 de cauze din motive de nereabilitare, inclusiv în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. Suspendarea condiționată a urmării penale a fost dispusă în o cauză penală. Informații detaliate sunt redată în anexa 1.

Pe domeniul conducerii urmării penale, procurorii din cadrul Procuraturii, în anul 2023, au condus urmărirea penală pe 36741 de cauze penale, dintre care în 15579 de cauze penale urmărirea penală a fost finalizată. Astfel, 10585 de cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, iar 4922 de cauze au fost încetate/clasate, dintre care 2515 încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 1315 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 281 de cauze pe amnistie, 813 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv cu prescripția sau în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. A fost suspendată condiționat urmărirea penală în 19 cauze penale. Comparativ cu anul 2023, în anul 2022, procurorii din cadrul Procuraturii au condus urmărirea penală pe 39150 de cauze penale, dintre care în 18222 de cauze penale urmărirea penală a fost finalizată. Astfel, 11834 de cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, iar 6217 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 2924 încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 1500 de cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 982 de cauze pe amnistie, 811 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv cu prescripția sau în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. A fost suspendată condiționat urmărirea penală în 19 cauze penale. Informații detaliate sunt redată în anexa 2.

Totodată, analiza rapoartelor privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmării penale a procedurilor de liberare de răspundere penală ce conțin date statistice cu privire la cauzele penale, în care procurorii au dispus soluții de încetare a urmării penale cu liberarea persoanelor de răspundere penală în baza art. 54-59 din Codul penal, precum și suspendarea condiționată a urmării penale, relatează prezența unor aspecte problematice în domeniul aplicării de către procurori a procedurilor discreționare.

Toate aceste aspecte relevate supra au determinat în principiu alegerea temei de cercetare, nuanțând actualitatea și importanța.

Importanța temei de cercetare este determinată de necesitatea abordării sub toate aspectele a instituției încetării urmăririi penale pentru aplicarea ei corectă.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. La 13 iulie 1995, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei și, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 24 iulie 1997, au fost ratificate Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (în continuare CEDO), încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, și protocoalele adiționale nr.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 11 care au intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 septembrie 1997 (cu excepția Protocolul nr.6 care a intrat în vigoare din octombrie 1997, Protocolul 7 - în vigoare din 1 decembrie 1997 și Protocolului nr.11 - în vigoare din 1 noiembrie 1998). Aderând la CEDO, Republica Moldova și-a asumat obligația de a garanta protejarea drepturilor și a libertăților proclamate de CEDO ale tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă un garant valoros al drepturilor omului. Odată cu ratificarea Convenției, libertățile și drepturile consacrate de CEDO au devenit parte integrantă a sistemului juridic al Republicii Moldova. Întrucât CEDO a creat un sistem internațional unic de apărare a drepturilor omului, pe parcursul ultimelor decenii, problematica ce ține de drepturile și libertățile fundamentale ale omului prevăzute de aceasta a devenit unul dintre cele mai abordate și studiate subiecte atât la nivel național, cât și la nivel internațional. Curtea a recunoscut un catalog impresionant de principii generale care sunt aplicabile în cadrul procedurii penale. Protecția împotriva celei de a doua urmăririi penale a fost reglementată în articolele 54-58 ale Convenției de punere în aplicare a Acordului Schengen (CAAS). Nicio altă dispoziție de drept n-a atras atât de multe solicitări pentru pronunțări ale unei hotărâri preliminare, astfel permițând Curții să stabilească jurisprudența sa cu privire la toate elementele principiului *ne bis in idem*. În fiecare hotărâre, Curtea precizează în continuare elementele de protecție oferite de principiu.

Încadrarea temei în preocupările regionale și naționale. Republica Moldova trece printr-o perioadă de tranziție, de reformare a sistemului de drept și de implementare a Strategiei naționale de reformă judiciară, care are drept obiectiv ajustarea cadrului normativ material și procesual privind organizarea judecătorească, înfăptuirea justiției, dar și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova în spiritul statului de drept, implicit sporirea nivelului de încredere a societății în sistemul judecătorec. Ignorarea celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate, precum și lipsa unui concept unic în dezvoltarea reformelor în domeniul justiției, condiționează tergiversarea implementării acestora, fapt ce induce la menținerea calității precare a actului de justiție per ansamblu pe țară, și la tergiversarea valorificării clauzelor Acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană. Analiza

detaliată a rezultatelor Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobată prin Legea Republicii Moldova nr. 231 din 25.11.2011, a relevat discordanțe între prevederile ei și rezultatele scontate. Totodată, potrivit Raportului Indicele Statului de Drept – 2019 (WJP Rule of Law Index 2019)¹, la capitolele independența judiciară și imparțialitatea magistraților, Republica Moldova se situează pe penultimul loc în lume. Din rezultatele acestui Raport se desprinde concluzia – carențele din justiție generează probleme grave în domeniul economiei, în sensul că blochează orice dorință a celor străini de a investi în Republica Moldova. În ultimă instanță, acest fapt blochează, de fapt, prosperarea societății și buna guvernare.

Problematica încetării urmăririi penale se înscrie în perimetrul Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană din 27.06.2014, în special ce ține de obiectivele consolidării statului de drept și respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de clauzele Titlului III - Libertate, securitate și justiție (Monitorul Oficial al RM nr.185-199/442 din 18.07.2014) ale actului în cauză din perspectiva transpunerii actelor normative ale UE prin care „expresia drepturilor omului semnifică drepturile ființelor umane cărora le sunt recunoscute drepturile lor naturale ca drepturi inalienabile”, din care face parte și dreptul la un proces echitabil (art. 6 CEDO). Studiul de față este în strânsă corelație cu obiectivele proiectului de cercetare din cadrul Programului de Stat (2020-2023) „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană”, cod proiect 20.80009.1606.05, inclusiv prin publicarea unor studii tematice privind rezultatele obținute în cadrul proiectului². în Culegerea de studii și cercetări juridice.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei vizează cercetarea complexă a instituției încetării urmăririi penale, cu precădere a legislației procesuale penale și jurisprudenței aferente, dar și problematicii aplicării acestor prevederi legale de către organele de urmărire penală, precum și privind raporturile juridice ce apar între participanții procesului în legătură cu încetarea urmăririi penale.

Scopul tezei a determinat următoarele *obiective*:

- analiza tezelor doctrinare și a conținutului elucidat de către cercetătorii din Republica Moldova, precum și de cei din alte state în ce privește instituția încetării urmăririi penale;
- cercetarea istoricului și evoluției instituției încetării urmăririi penale;

¹ World Justice Project. Rule of Law Index – 2019. Ed. World Justice Project. Washington. 2019. 201 p.

² Secrieru, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Materialele Conferinței științifico-practice cu participare internațională „Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova”*, Chișinău, 15 octombrie 2020, p.137. ISBN 978-9975-3201-4-6.

- studiul naturii juridice a instituției încetării urmăririi penale și conturarea direcțiilor prioritare în dezvoltarea ulterioară;
- identificarea corelației reglementărilor din legislația penală și procesual-penală care vizează temeiurile încetării urmăririi penale, precum și fundamentarea hotărârii de încetare a urmăririi penale;
- abordarea instituției încetării urmăririi penale ca o formă procesual-penală de liberare de răspundere penală, problematica care apare în procesul încetării urmăririi penale și elaborarea unor recomandări care ar contribui la îmbunătățirea legislației;
- determinarea modului procesual de încetare a urmăririi penale și problemele care apar în procesul încetării, chestiunile care trebuie soluționate la încetarea urmăririi penale;
- evaluarea încetării urmăririi penale și a altor instituții procesuale penale cu efecte similare;
- analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state;
- examinarea instituției încetării urmăririi penale prin prisma jurisprudenței naționale și a Curții Europene pentru Drepturile Omului;
- formularea propunerilor de *lege ferenda* în vederea optimizării și eficientizării activității în cadrul încetării urmăririi penale.

Ipoteza de cercetare, conturată în prezenta teza de doctorat, are la bază accepțiunea potrivit căreia, uneori, procesul penal nu parcurge cele trei faze, și anume: atunci când se pronunță încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire penală, nu se mai ajunge la judecată; sau când se pronunță achitarea sau încetarea procesului penal nu se mai ajunge la executare. În acest context, în *ipoteza* în care limita finală a procesului penal marchează stingerea raporturilor juridice procesuale între subiecții care participă la soluționarea cauzei penale, cercetarea științifică este axată pe *condițiile de fond și de formă privind încetarea urmăririi penale*. Astfel, urmărirea penală are o determinare clară din punctul de vedere al desfășurării în timp și constă dintr-un ansamblu de acte procesuale și procedurale. Și atunci legea trebuie să reglementeze în mod detaliat condițiile de fond și de formă, în care trebuie îndeplinite aceste acte, justificând necesitatea și oportunitatea ordonanței de încetare a urmăririi penale (recomandarea de *lege ferenda* a art.285¹ C.pr.pen. al RM). Ipoteza în cauză determină conturarea unor obiective, atingere a căror determină cercetarea complexă a instituției încetării urmăririi penale, inclusiv în ce privește:

- reglementarea procesual-penală privind încetarea urmăririi penale;

- circumstanțele și temeiurile încetării urmăririi penale, definirea și conținutul acestora, efectele produse;
- încetarea urmăririi penale din temeiuri de nereabilitare;
- încetarea urmăririi penale în raport cu clasarea, cu scoaterea de sub urmărire penală și cu reluarea urmăririi penale;
- soluționarea chestiunilor ce țin de încetarea urmăririi penale;
- încetarea urmăririi penale la confluența normelor procesuale și materiale;
- jurisprudența națională și a CtEDO privind încetarea urmăririi penale.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare. Studiarea monografică și multiaspectuală a instituției încetării urmăririi penale a determinat utilizarea unui cumul de metode de cercetare, menite să contureze natura, conceptul, conținutul și alte caracteristici ale instituției în cauză, atât din perspectiva cunoașterii, cât și din necesitatea identificării unor probleme sau deficiențe privind aplicabilitatea normelor procesuale, precum și în vederea elaborării recomandărilor pertinente îmbunătățirii cadrului procesual-penal. În acest context, prezentul studiu are la bază metode generale de cercetare științifică, printre care: *metoda dialectică*, care presupune urmărirea evoluției reglementării instituției încetării urmăririi penale, ca instituție procesuală penală distinctă, dar și ca parte integrantă a procesului penal, în condiționare reciprocă cu celelalte instituții procesual-penale; *metoda analitică*, prin care s-a procedat la analiza și evaluarea instituției încetării urmăririi penale în parte, precum și poziționarea acesteia în ansamblu procesului penal; *metoda sistemică* - cercetarea științifică a instituției încetării urmăririi penale a vizat normele aferente instituției, structurarea și ierarhizarea acestora, corelaționarea cu alte norme; *metoda lexico-gramaticală*, care a contribuit la examinarea textului normativ al normelor procesuale aferente, cu precădere a celor stipulate la art. 275, 285, 286, 287 CPP al RM, dar și a altor norme relevante cercetării; *metoda logică*, prin care studiul instituției încetării urmăririi penale a fost realizat utilizând principiile și categoriile logicii formale, operând interpretarea normelor procesuale, raportându-se la principiile procesului penal; *metoda comparativă*, prin care instituția încetării urmăririi penale a fost studiată prin abordarea comparativă lor cu reglementările similare din legislația României, Federației Ruse, Republicii Belarus, Ucrainei, Marii Britanii, Franței, Germaniei; *metoda de sinteză*, prin care examinarea instituției încetării urmăririi penale s-a efectuat de la particular la general, de la simplu la compus, până la generalizare. La realizarea acestei teze s-au utilizat și alte metode de cercetare precum statistică, istorică și altele.

Prezentarea situației în domeniul de cercetare.

În literatura de specialitate, cercetări tematice expres consacrate încetării urmăririi penale sunt relativ puține, or acest subiect este tangențial abordat în contextul dreptului procesual penal la general.

În această ordine de idei, au fost investigate lucrări ale oamenilor de știință din domeniul dreptului procesual penal, cum ar fi: I.Dolea, B.Lichii; T. Osoianu, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cuciurcă, Iu. Mărgineanu, V. Rusu, D. Ostavciuc (*Republica Moldova*); M. Perciachina, N. Jigalov, S. Zagorian, S. Zuev, C. Suteaghin, V. Nicoliuc, V. Bațicico, G. Himciva, V. Miciurin, S. Solonina, A. Glușcov (*Federația Rusă*); Gr. Teodoru, P. Buneci, Dorel J. Julean, A. Crișu, A. Pinte, V. Păvăleanu, I. Neagu, N.Volonciu, Gh. Mateuț (România). Aportul acestor autori în elucidarea anumitor probleme ce țin de tema tezei este semnificativ și merită să fie luate în considerare. Cu toate acestea, viziunile diametral opuse, polemicile, dilemele care persistă în mediul autorilor de specialitate continuă să fie necercetate sau insuficient abordate. Astfel, în lucrarea dată ne-am propus să cercetăm și să analizăm acele neajunsuri care există și să încercăm să elaborăm unele recomandări care ar putea îmbunătăți unele aspecte în procesul încetării urmăririi penale.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute derivă din abordarea multiaspectuală a încetării urmăririi penale – instituție de drept procesual penal - limita finală a cauzei penale, act de stingere a raporturilor juridice procesuale între subiecții care participă la rezolvarea cauzei penale, or teza reflectă o cercetare științifică complexă, dar și de pionierat, realizată prin prisma legislației Republicii Moldova, a României, dar și a altor state și jurisprudenței pertinente, conturând poziția instituției în cadrul procesului penal, corelaționarea acesteia cu principiile procesului penal, cu alte instituții procesuale, dar și de drept penal, coroborarea și evaluarea instituției prin prisma jurisprudenței CtEDO, urmărindu-se identificarea anumitor probleme ce țin de aplicarea normelor împincinate, precum și promovarea unor teze științific și practic argumentate și propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării normativului procesual-penal și consolidării regimului de asigurare a drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

Noutatea științifică și originalitatea prezentei lucrări se justifică și prin relevarea unor incoerențe teoretico-practice privind reglementarea instituției încetării urmăririi penale și identificarea soluțiilor adecvate, precum și prin delimitarea instituției încetării urmăririi penale de alte instituții procesuale și penale, prin abordarea comparativă a instituției în cauză cu cele similare din legislația altor state, aparținând la diferite sisteme de drept.

Problema științifică importantă soluționată constă în abordarea doctrinară și normativă a instituției încetării urmăririi penale, analiza și evaluarea normelor procedurale privind

circumstanțele și temeiurile încetării urmăririi penale, corelaționarea instituției în cauză cu alte instituții procesuale și penale, urmărind ca finalitate favorizarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual penale și contribuind, astfel, la asigurarea respectării drepturilor persoanei în procesul penal, dar și la perfecționarea reglementărilor normative în materie.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că a fost înfăptuită o cercetare multiaspectuală a instituției procesual penale - încetarea urmăririi penale - al cărei conținut poate fi util atât teoreticienilor, cât și practicienilor. Importanța teoretică a lucrării derivă și din actualitatea temei, din obiectivele trasate și finalitățile acestora, realizate în cadrul unei cercetări complexe privind poziția și specificul instituției încetării urmăririi penale în procesul penal. Totodată, importanța teoretică a lucrării este remarcată și prin abordarea instituției încetării urmăririi penale prin prisma jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului, raportate la reglementările naționale privind încetarea urmăririi penale, precum și la legislația altor state.

De asemenea, această cercetare poate servi și în calitate de suport științifico-practic studenților, masteranzilor și doctoranzilor în procesul de studii la specialitățile de drept. Recomandările expuse în cadrul lucrării pot fi utile organului de urmărire penală, în sensul aplicării corecte a normelor de drept procesual penal.

Aprobarea rezultatelor. Tezele științifice și concluziile principale ale lucrării au fost expuse în articolele științifice. De asemenea, unele concepte, viziuni și-au găsit reflectare în publicațiile prezentate la conferințele științifice internaționale și naționale: 1. *Urmărirea penală: abordări conceptuale și elemente de drept comparat.* În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători „Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării”. Volumul II, ediția a V-a, Chișinău, 31 martie, 2011; 2. *Obiectul urmăririi penale: concept și caracterizare.* În Revista de studii și cercetări juridice, 2011; 3. *Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale* În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători „Tendințe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova”, Volumul II, ediția a VI-a, Chișinău, 12 aprilie, 2012; 4. *Probleme actuale ale conceptului urmăririi penale: competența procurorului la etapa încetării urmăririi penale.* În: Materialele Conferinței științifico-practice „Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul Procuraturii într-un stat de drept”. Chișinău, 27 ianuarie 2012; internaționale „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene”, Chișinău, 4 mai 2018; 5. *Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale.* În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Perspectivele și

problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”. Volumul I, Cahul, 7 iunie 2018; 6. *Exigențele CEDO în cadrul unei acuzații în materie penală*. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene”. Chișinău, 2018; 7. *Chestiunile ce urmează a fi soluționate de la încetarea urmăririi penale*, Materialele Conferinței științifico-practice cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020; 8. *Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO*. În: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021, cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”, Chișinău, 2022; 9. *Pornirea și încetarea urmăririi penale: evoluția reglementărilor în dreptul românesc*, Revista, Legea și Viața, ianuarie-martie 2023; 10. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: Vector European, nr.1, 2023.

Sumarul tezei

În **capitolul 1** – „**Analiza doctrinară și normativă privind încetarea urmăririi penale**” – este efectuată analiza materialelor științifice consacrate încetării urmăririi penale, publicate în Republica Moldova, precum și în alte state. În această ordine de idei, au fost selectate și analizate lucrările doctinarilor notorii, cercetătorilor și practicienilor procesului penal, printre care pot fi evidențiați următorii autori: B. Lichii, T.Osoianu, I. Dolea, D.Roman, Iu.Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cuciurcă, Iu. Mărgineanu, V. Cușnir, V. Rusu (*Republica Moldova*); M. Perciachina, N. Jigalov, S. Zagorian, S. Zuev, C. Suteaghin, V. Nicoliuc, V. Batficio, G. Himciva, V. Miciurin, S. Solonina, A. Glușcov (*Federația Rusă*); Gr. Teodoru, P. Buneci, Dorel J. Julean, A. Crișu, A. Pinte, V. Păvăleanu, I. Neagu, N. Volonciu, Gh. Mateuț (România) și mulți alții. O atenție sporită în conținutul acestui capitol a fost acordată și analizei evoluției normativului procesual penal național privind încetarea urmăririi penale. Drept urmare, am constatat că, în toate timpurile, instituția încetării urmăririi penale a preocupat doctrinarii, fiind abordată ca o instituție cu un rol semnificativ în activitatea procesului penal.

În **capitolul 2** – „**Încetarea urmăririi penale în legislația procesuală penală a Republicii Moldova**” - au fost supuse cercetării temeiurile de încetare a urmăririi penale, astfel, am constatat că încetarea urmăririi penale are loc doar în cazul prezenței temeiurilor prevăzute de legislația penală și procesuală. Am accentuat în acest capitol și faptul că temeiurile de drept penal sunt prevăzute doar de legea penală. Anume legea penală stabilește temeiurile și condițiile răspunderii penale, care fapte se consideră infracțiuni, clasificarea acestora după caracterul gravității. De aceea Codul penal constată temeiurile liberării de la răspunderea penală,

iar Codul de procedură penală reglementează procedura procesuală a unei asemenea liberări. De aici și reiese clasificarea temeiurilor în drept penal material-penale și procesual penale.

Capitolul 2 cuprinde și cazurile de încetare a urmăririi penale: a intervenit termenul de prescripție sau amnistia; a intervenit decesul făptuitorului; lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276 CPP RM, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă; în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații; există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea, sau după caz, exclud urmărirea penală.

Pornind de la obiectivele trasate în prezenta teză, în capitolul 2 am supus analizei instituția încetării urmăririi penale ca o formă procesual-penală de liberare de răspundere penală. Liberarea de răspundere penală se aplică numai față de persoanele în ale căror acțiuni sunt prezente elementele constitutive ale unei infracțiuni și se deosebesc de cauzele care elimină caracterul penal al faptei, întrucât, în situația liberării de răspundere penală, infracțiunea se realizează în toate trăsăturile ei esențiale, în timp ce, în situația cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei, infracțiunea nu se realizează prin lipsa unor trăsături esențiale ale infracțiunii, prin lipsa gradului prejudiciabil al unei infracțiuni, lipsa vinovăției în cazul legitimei apărări, starea de extremă necesitate, reținerea infractorului, constrângerea fizică sau psihică, riscul întemeiat.

Totodată, am analizat condițiile și procedura încetării urmăririi penale - subiect destul de important după conținut, chestiunile care urmează a fi soluționate în cauzele de încetare a urmăririi penale, cum ar fi: revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale; restituirea cauțiunii; încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege.

În *capitolul 3 – „Încetarea urmăririi penale și alte instituții procesuale și penale cu efecte similare”* - ne-am propus, ca obiectiv, să examinăm următoarele subiecte și anume: scoaterea persoanei de sub urmărirea penală și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; reluarea urmăririi penale după încetarea ei, după scoaterea persoanei de sub urmărire penală și/sau clasarea cauzei penale.

Pornind de la obiectivele trasate în această lucrare, în capitolul 3 am supus cercetării și subiectul clasării procesului penal.

Capitolul 4 – „Jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului și elemente de drept comparat privind încetarea urmăririi penale” - conține o cercetare temeinică a dreptului

de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale, principiul *ne bis in idem*.

Dreptul persoanei de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori este garantat de legislația procesual penală a Republicii Moldova. Astfel, potrivit alin. 1) art.22 Cod de procedură penală a RM (2003): „*Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal*”.³

Încetarea urmăririi penale este în dependență directă cu dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă (*ne bis in idem*). Potrivit art.4 paragraful 1 din Protocolul nr.7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, care garantează dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă, conform legii și procedurii penale ale aceluiași stat.

În concordanță cu acest principiu, o persoană care a fost urmărită, judecată sau căreia i-a fost aplicată o pedeapsă penală definitivă, în urma formulării unei noi acuzații în materie penală de către o parte contractantă, nu va putea fi din nou urmărită, judecată sau pedepsită penal de către autoritățile aceluiași stat pentru săvârșirea aceleiași fapte.

Totodată, în capitolul 4 au fost identificate și cercetate particularitățile procedurii de încetare a urmăririi penale în diverse sisteme de drept, cum ar fi cele din Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, Franța, Germania, Federația Rusă, Ucraina, Republica Belarus.

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

1. ANALIZA DOCTRINARĂ ȘI NORMATIVĂ PRIVIND ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE

1.1. Analiza materialelor științifice consacrate încetării urmăririi penale publicate în Republica Moldova

Subiectul propus spre cercetare este un act important al procesului penal.

Pentru realizarea unei cercetări este necesară o analiză detaliată a opiniilor, a concepțiilor autorilor în domeniul dreptului procesual penal, care au abordat, în lucrările sale, conceptul încetării urmăririi penale - ca instituție a dreptului procesual penal.

În literatura de specialitate, cercetări tematice expres consacrate încetării urmăririi penale sunt relativ puține, or acest subiect este tangențial abordat în contextul dreptului procesual penal la general.

Una dintre lucrări este cea elaborată de *Boris Lichii*, „*Urmărirea penală (studiu comparat)*”⁴, prin care autorul și-a propus atât un studiu comparativ între procesul penal din Republica Moldova și procesul penal din România (potrivit Codului de procedură penală, adoptat de Marea Adunare Națională la 12 noiembrie 1968, intrat în vigoare la 01 ianuarie 1969), cât și o expunere a concepției acestuia cu privire la necesitatea de perfecționare a reglementărilor urmăririi penale în concordanță cu procesul penal modern.

Cu referire la încetarea urmăririi penale, autorul *B.Lichii* a remarcat: „Procesul penal nu continuă când în cursul cercetării se constată existența vreunui caz de împiedicare a exercitării acțiunii penale din cele prevăzute de legislație. În asemenea cazuri urmărirea penală se încetează, soluția fiind simetrică celei de încetare a procesului penal pe care o pronunță instanța în cursul judecării pentru aceleași situații. Încetarea urmăririi penale nu necesită existența unei acțiuni penale puse în mișcare.”⁵

Același autor sesizează că: „Încetarea poate fi totală sau parțială. Încetarea este totală când împrejurările determină o stingere în întregime a cauzei penale (de exemplu, existând o singură faptă, în legătură cu aceasta intervine un motiv de împiedicare a exercitării acțiunii penale sau deși sunt mai multe fapte intervine moartea unicului învinuit sau inculpat). Încetarea urmăririi penale poate fi parțială în raport cu faptele sau persoanele din cauză. Dacă în cauză sunt mai mulți învinuiți sau inculpați ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, încetarea

⁴ LICHII, Boris. *Urmărirea penală, studiu comparat*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000, p.3

⁵ Ibidem, p.144

urmăririi penale poate apărea numai cu privire la persoanele sau la faptele pentru care există cazul de încetare. Pentru restul persoanelor sau faptelor, urmărirea penală continuă.”⁶

Autorul *B.Lichii* a constatat că încetarea parțială a urmăririi penale a generat în practica judiciară numeroase probleme. Astfel, s-a decis că: „persoana lezată printr-o infracțiune amnistiată, pentru care s-a dispus încetarea urmăririi penale, nu poate exercita acțiunea civilă în procesul penal desfășurat în legătură cu infracțiunile conexe neamnistiate pentru care cauza penală continuă. De asemenea încetarea urmăririi penale pentru unul din inculpați exclude posibilitatea exercitării acțiunii civile împotriva acestuia, dacă ceilalți inculpați sunt trimiși în judecată și deci cauza penală continuă.”⁷

În vederea încetării urmăririi, organul de cercetare face propuneri pe care le prezintă procurorului concomitent cu dosarul cauzei. Dacă procurorul consideră întrunite condițiile legale, el dispune prin ordonanță încetarea urmăririi penale. În caz contrar, restituie dosarul organului de cercetare penală, hotărând continuarea urmăririi; aceeași rezolvare se impune și în cazul în care procurorul dispune încetarea parțială a urmăririi. Pentru simplificarea formelor procesuale, legea permite dispunerea încetării urmăririi penale prin rezoluție motivată, dacă acțiunea penală în cauză nu a fost pusă în mișcare⁸.

Printre publicațiile științifice din Republica Moldova referitoare la instituția urmăririi penale, se înscrie cea a autorilor *Tudor Osoianu, Anatol Andronache, Victor Orîndaș* „*Urmărirea penală, Note de curs*”.⁹ La elaborarea lucrării s-a ținut cont de legislația publicată până la 31 martie 2005. Autorii au analizat încetarea urmăririi penale sub prisma prevederilor art.285, 275 Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003).

Autorii au remarcat: „Încetarea urmăririi penale are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată existența temeiurilor și poate fi aplicată numai în privința unei persoane sau în privința unei fapte”.¹⁰

În manualul „*Drept procesual penal*”¹¹, elaborat de autorii *Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu*, în capitolul I secțiunea V, § 5, Dumitru Roman a analizat instituția încetării urmăririi penale sub prisma

⁶ Ibidem, p.145

⁷ LICHII, Boris. *Urmărirea penală, studiu comparat*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000, p.145

⁸ Ibidem, p.146

⁹ OSOIANU, T., ANDRONACHE, A., ORÎNDAȘ, V. *Urmărirea penală: note de curs*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005, p.131

¹⁰ Ibidem, op.cit., p.132

¹¹ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I.U., VÎZDOAGĂ, T., ROTARU, V., CERBU, A., URSU, S. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cart didact. 2006. Volumul II. Partea specială, Ediția a II-a, revizuită și completată, p.45-49

prevederilor art.285 CPP RM (2003). La elaborarea lucrării s-a ținut cont de legislația în vigoare la momentul editării (2006). Autorul s-a referit la temeiurile încetării urmăririi penale, la conținutul ordonanței de încetare, la măsurile pe care le ia procurorul la dispunerea încetării urmăririi penale.

De asemenea s-a remarcat: „Persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală”, este o circumstanță de încetare a urmăririi penale, fără scoaterea persoanei de sub urmărire penală. Deși vârsta persoanei făptuitorului este un semn general al unui element al componenței infracțiunii - subiectul infracțiunii, neatingerea vârstei prevăzute de art. 21 din Codul Penal al Republicii Moldova nu cade sub incidența temeiului „fapta nu întrunește elementele infracțiunii”, prevăzut de pct.3 al art.275 din CPP RM (2003), dar constituie un caz separat de încetare a urmăririi penale, prevăzut de pct.3 din alin.(1) al art.285 din CPP RM. În acest caz făptuitorul minor este absolvit de răspunderea penală, dar nu beneficiază de dreptul de reparare a prejudiciului conform art.524 din CPP RM (2003).”¹²

Este de menționat faptul că *Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu* sunt și autorii manualului „*Drept procesual penal*”, ediția a III-a,¹³ în care a fost abordată instituția încetării urmăririi penale, fără schimbări esențiale cu cele relatate în lucrarea anterioară, pe care am citat-o *supra*.

Urmează să remarcăm aportul autorilor *Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu, Valeria Șterbeț, Raisa Botezatu, Ecaterina Erjiu* care au elaborat „*Codul de procedură penală, comentariu*”¹⁴. La elaborarea lucrării s-a ținut cont de legislația care era în vigoare la momentul editării (2005). Aceasta este o lucrare generală în materia procesului penal, în care se regăsesc aspecte comentate ale instituției încetării urmăririi penale sub prisma prevederilor art.285, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003).

O altă lucrare cu caracter general este „*Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ)*”¹⁵ elaborat de *Igor Dolea*. Lucrarea conține modificări legislative operate până la 1 septembrie 2016. Autorul a comentat procedura încetării urmăririi penale, chestiunile care urmează să fie soluționate la încetarea urmăririi penale, contestarea ordonanței de încetare a urmăririi penale, în condițiile art.313 CPP RM (2003).

¹² Ibidem, p. 49

¹³ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, IU., VÎZDOAGĂ, T., ROTARU, V., CERBU, A., URSU, S., *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartea juridică. Ediția a III-a, revizuită și completată, p. 456-462

¹⁴ DOLEA, I., BOTEZATU, R., ROMAN, D. VÎZDOAGĂ, *Codul de procedură penală. Comentariu*. Chișinău, Cartier, 2005, p. 438-441

¹⁵ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea juridică, 2016, p. 660-661

Încetarea urmăririi penale se dispune în cazurile expres prevăzute de lege, în prezența unor circumstanțe care exclud urmărirea penală. De asemenea, urmărirea încetează dacă se constată, pe parcursul urmăririi penale, că persoana care a fost trasă la răspundere penală nu a atins vârsta sau a săvârșit fapta în stare de iresponsabilitate - prin urmare, nu poate fi subiect al infracțiunii. În toate cazurile de încetare, persoana nu poate solicita repararea prejudiciului, în temeiul art. 524 Cod de procedură penală.¹⁶

Nu putem trece cu vederea lucrarea „*Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ), ediția a 2-a*”,¹⁷ elaborată de autorul Igor Dolea. Lucrarea conține modificări legislative, operate până la 1 mai 2020. Este un studiu amplu revăzut și completat cu noi soluții și recomandări ale Curții Europene a Drepturilor Omului, ale Curții Constituționale și Curții Supreme de Justiție. Lucrarea conține referiri importante privind încetarea urmăririi penale, care se dispune, spre deosebire de scoaterea de sub urmărire penală, în cazul în care sunt anumite circumstanțe care împiedică continuarea urmăririi penale, acestea nefiind în dependență de nevinovăția persoanei.

Una dintre lucrări consacrate procedurii penale este cursul universitar, elaborat de către autorii Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc – „*Urmărirea penală. Curs universitar*”¹⁸, în care sunt abordate aspecte ale instituției încetării urmăririi penale. În capitolul VI, intitulat „*Soluții care afectează continuitatea urmăririi penale și a procedurii*”, autorii au analizat instituția încetării urmăririi penale prin prisma prevederilor art.285, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, coroborate cu prevederile altor articole, fiind evidențiate aspecte importante.

În teza sa de doctor în drept „*Reabilitarea persoanei în procesul penal*”,¹⁹ autoarea Liuba Brînză a abordat anumite aspecte ale încetării urmăririi penale.

Asemenea sentinței judiciare rămase definitivă, ordonanța cu privire la încetarea urmăririi penale constituie actul de încheiere a procedurii penale. În prezența condițiilor adecvate, organul de urmărire penală poate înceta urmărirea penală, iar încetarea urmăririi penale reprezintă soluționarea cauzei în fond. Ca și sentința, ordonanța de încetare a urmăririi penale generează numeroase urmări importante de ordin juridic, social-psihologic și de altă natură. În același timp, există deosebiri esențiale între sentința judecătorească și ordonanța procurorului.²⁰

¹⁶ Ibidem, p. 660-661

¹⁷ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ). Ediția a 2-a*, Chișinău: Cartea juridică, 2020, p. 814-815

¹⁸ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*, Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 372-374

¹⁹ BRÎNZĂ, Liuba, *Reabilitarea persoanei în procesul penal*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2009, p. 93-94

²⁰ Ibidem, p. 93

Ordonanța cu privire la încetarea urmăririi penale niciodată nu a fost nici nu este un act de recunoaștere a vinovăției învinutului, indiferent de temeiurile care au stat la baza acestei ordonanțe. Dacă urmărirea penală este încetată, rezultă că nu mai există proces penal (cauză penală) în accepțiunea juridică a acestei noțiuni. Or, cum poate fi recunoscută o persoană vinovată în comiterea infracțiunii în lipsa procesului penal.²¹

Cuciurcă Angela, în teza sa de doctor în drept „*Sentința ca act al justiției penale*”, a abordat ideea că: „În legislația procesual penală nu există o formulare unică a noțiunii în care dovedirea se încheie cu îndreptățirea, atribuită fiind la diferite faze ale procesului penal”.²²

În procedura penală, achitarea își are exprimare în diferite acte procesuale prin care se stabilește nevinovăția. De exemplu, în faza urmăririi penale, achitarea se înfăptuiește prin emiterea ordonanței privind încetarea procesului penal în lipsa faptei infracțiunii, iar dacă fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii - prin nedovedirea participării învinutului la săvârșirea ei, iar la faza de judecată - prin sentința de achitare²³

Cuciurcă Angela a remarcat: „Din analiza art.275 p.1),2),3) și 390 p.1) CPP RM (2003), formulările temeiurilor încetării procesului penal și temeiurilor pronunțării sentinței de achitare corespund. La etapa urmăririi penale, dosarul penal se clasează din cauza că nu există fapta infracțiunii, iar ca rezultat al examinării judiciare, inculpatul este achitat prin sentința de achitare, în caz dacă nu s-a constatat existența faptei infracțiunii”.²⁴

Airapetean Artur, în teza sa de doctor în drept, „*Sentința în procesul penal al Republicii Moldova*”²⁵, a abordat subiectul adoptării sentinței de încetare a procesului penal, asemănările care există între art. 285 CPP RM (2003), care prevede încetarea urmăririi penale la etapa urmăririi penale, și art 391 CPP RM (2003) ce reglementază adoptarea sentinței de încetare a procesului penal în cadrul examinării cauzei penale în instanța de judecată. În acest context, autorul a propus și o definiție a sentinței de încetare a procesului penal.

În teza sa de doctor - „*Principiile procedurii penale în Republica Moldova*” - , Iurie Mărgineanu²⁶ a evidențiat, pe lângă numeroase principii procesuale referitoare la rolul principiului aflării adevărului, și anume că înfăptuirea justiției penale și deci realizarea procesului penal nu poate fi concepută fără cunoașterea adevărului cu privire la existența sau

²¹ Ibidem, p. 94

²² CUCIURCĂ, Angela. *Sentința ca act al justiției penale*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2005, p.71

²³ Ibidem, p. 71

²⁴ CUCIURCĂ, A. *Sentința ca act al justiției penale*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2005, p. 88

²⁵ AIRAPETEAN, A. *Sentința în procesul penal al Republicii Moldova*: tz. de doct. în drept, Chișinău, 2006. p. 105-106

²⁶ MĂRGINEANU, I. *Principiile procedurii penale în Republica Moldova*. tz. de doct. în drept. Chișinău, 2003, p. 133-134

inexistența faptei, a circumstanțelor procedurii în care a fost săvârșită fapta, gradul de vinovăție sau nevinovăție al persoanei inculpate și al circumstanțelor personale, cu alte cuvinte, al tuturor elementelor ce pot contribui la soluționarea temeinică a cauzei.

Autorul a remarcat: „În cazul când vinovăția persoanei nu a fost stabilită, persoana pusă sub învinuire trebuie imediat achitată sau, dacă cauza este în proces de anchetă, aceasta trebuie clasată. Nerespectarea principiului determină consecințe procesuale: clasarea procesului penal, emiterea sentinței de achitare, anularea sentinței de către instanța ierarhic superioară”.²⁷

Igor Dolea, autorul tezei de doctor habilitat în drept, „*Asigurarea drepturilor persoanei în probatoriul penal*”²⁸, a remarcat despre analiza impactului prezumției de nevinovăție asupra probelor și asigurarea drepturilor în procesul de probațiune impune și anumite probleme care țin de alte instituții ale procesului penal. Printre acestea ar putea fi invocate: scoaterea persoanei de sub urmărire și reabilitarea acesteia; problema împăcării între făptuitor și partea vătămată. Prezumția de nevinovăție consacră reguli determinate în probatoriul penal. Potrivit acesteia, sarcina probei nu poate fi pusă în sarcina învinuitului. Odată ce învinuitul se consideră nevinovat până la intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești, răsturnarea prezumției se pune în seama organelor care invocă vinovăția persoanei. Prezumția de nevinovăție determină regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului.

Autorul Igor Dolea a evidențiat: „Efectul negativ al autorității de lucru judecat creează un obstacol la readucerea înaintea instanțelor judecătorești a conflictului soluționat definitiv și irevocabil”.²⁹

Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003) recunoaște principiul *non bis in idem* în art.22, ca o prezumție legală. Prezumția dată impune mai multe probleme în doctrină, dar mai ales în practica judecătorească. În primul rând, autorul menționează că la interpretarea principiului este necesar a lua în considerare două tipuri de interese - ale acuzatului și ale victimei, care, în cele mai dese cazuri, sunt opuse. La o interpretare simplistă a art.22, Cod de procedură penală al RM, ar părea că procesul, odată încetat, este imposibil de a fi reluat. Totuși art.22, Cod de procedură penală, permite reluarea procesului în cazul prezenței a uneia dintre cele două condiții: fie anumite fapte noi, recent descoperite, fie un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat procedura respectivă.³⁰

²⁷ Ibidem, op. cit., p. 137

²⁸ DOLEA, Igor. *Asigurarea drepturilor persoanei în probatoriul penal*. tz. de doct. habilitat în drept, Chișinău, 2009. p. 97-98

²⁹ Ibidem, op. cit., p. 104

³⁰ Ibidem, op. cit., p. 104

Totodată, același autor a remarcat: „Condițiile prevăzute în art.22 Cod de procedură penală al RM (2003) determină aplicarea unor instituții distincte ale procedurii penale - cea a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, dacă vorbim de respectarea principiului în faza de urmărire, precum și cea a revizuirii procesului penal”.³¹

Analiza pct. 44 art. 6 C.proc.pen. RM (2003) i-a permis autorului să conchidă că: „Reluarea procesului după încetarea, scoaterea persoanei de sub urmărire sau clasarea cauzei penale poate avea loc doar în cazul în care s-au încălcat drepturile constituționale ale părții vătămate”.³²

Conform art.6 pct.44, C.proc.pen. RM (2003), procesul poate fi reluat în baza acestui temei doar la încălcarea anumitor drepturi. Nu poate fi vorba în acest caz de eroarea comisă de către stat în persoana procurorului, care eronat a încetat procesul, l-a clasat sau a scos persoana de sub urmărire penală. Dacă în cazul în care în proces nu există victima infracțiunii, cauza, odată încetată, clasată nu poate fi reluată, iar persoana, odată scoasă de sub urmărire, nu poate fi pusă sub ea repetat, în caz contrar, când se va relua procesul în faza de urmărire în lipsa plângerii victimei, aceasta va fi o încălcare a principiului *non bis in idem*.³³

Dumitru Postovan, autorul tezei de doctor în drept „*Aspecte teoretice și practice ale dreptului discreționar în activitatea organelor statale*”,³⁴ a cercetat instituția de drept discreționar.

Cercetătorul a menționat că: „Urmărirea penală poate înceta cu liberarea de răspundere penală a infractorului, dacă această decizie corespunde interesului public, general al statului”.³⁵

Dreptul discreționar, în faza urmăririi penale, se aplică în funcție de categoria de infracțiuni indicate în lege, care permit, în anumite situații, de a înceta urmărirea penală cu liberarea de răspundere penală. De regulă, în majoritatea statelor, acestea sunt infracțiunile ușoare și mai puțin grave. În toate țările lumii, încetarea urmăririi penale cu liberarea de răspundere penală sau cu luarea altor măsuri cu caracter educativ sau obștesc este prevăzută pentru minori, în funcție de infracțiunile săvârșite.³⁶

Bodean Valeriu, a cercetat instituția reluării urmăririi penale, remarcând că: „Studiul instituției reluării urmăririi penale implică mai multe abordări, direct dependente de natura

³¹ Ibidem, p. 107

³² Ibidem, p. 107

³³ Ibidem, p. 107

³⁴ POSTOVAN, Dumitru, *Aspecte teoretice și practice ale dreptului discreționar în activitatea organelor statale*, tz. de doct., Chișinău, 2013, p. 45

³⁵ Ibidem, p. 176

³⁶ Ibidem, p. 176

sistării acesteia, de subiecții procesuali cu atribuții de reluare, precum și de alte chestiuni de procedură care trebuie neapărat rezolvate cu ocazia reactivării cursului procesului penal”³⁷.

Același autor a menționat și despre suspendarea urmăririi penale, și anume *suspendarea condiționată* a acesteia, prevăzută de art. 510-512 CPP RM (2003). Potrivit stipulărilor de la alin. (1) al art. 511 CPP, în cazul în care procurorul constată că în privința învinutului pot fi aplicate prevederile art. 510, el, prin ordonanță, suspendă condiționat urmărirea penală pe un termen de 1 an, stabilindu-i una sau mai multe obligații. Ulterior, dacă în termenul de suspendare condiționată a urmăririi penale, învinutul a respectat condițiile stabilite de către procuror, procurorul prin ordonanța sa dispune liberarea persoanei de răspundere penală, iar, în cazul în care învinutul nu a respectat condițiile stabilite de procuror, acesta din urmă trimite cauza în judecată cu rechizitoriul în ordinea generală.³⁸

Autorul sesizează: „În cazul suspendării condiționate a urmăririi penale, această soluție este una intermediară, iar procurorul trebuie să revină asupra acesteia în termen de un an de la adoptare”.³⁹

Și aici autorul susține că: „Suntem în prezența unei omisiuni normative, deoarece legiuitorul nu a indicat expres ce acte procedurale urmează a fi emise de procuror la expirarea aceluși an de suspendare condiționată a urmăririi penale, până la emiterea ordonanței de încetare a urmăririi penale, sau eventual întocmirea rechizitoriului.”⁴⁰

³⁷ BODEAN, Valeriu, *Termenul reluării urmăririi penale. Realități și perspective ale învățământului juridic național: Conferința științifică națională cu participare internațională, 01-02 octombrie, 2019. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2020. Vol. II, p. 507-513.*

³⁸ Ibidem, p. 512

³⁹ Ibidem, p. 513

⁴⁰ Ibidem, p. 513

1.2. Analiza materialelor științifice privind încetarea urmăririi penale publicate în alte state

În acest capitol ne vom referi la materialele științifice atât din doctrina procesual penală din spațiul românesc, cât și din doctrina procesual penală rusă.

Referindu-ne la spațiul românesc, nu putem a nu remarca aportul renumitului jurist, academician, profesor de drept, *Ioan Tanoviceanu*, care a fost printre primii autori care a cercetat dispozițiile dreptului procesual penal.

Atribuindu-i acțiunii penale un rol aparte în procedura penală, fiind unul dintre elementele centrale, autorul *Ioan Tanoviceanu*⁴¹ a analizat instituția stingerii acțiunii publice.

Autorul conchide: „Nu trebuie de confundat stingerea acțiunilor cu cauzele care fac să înceteze pedepsele. Ca să fie vorba de încetarea pedepsei, trebuie ca acțiunea să nu fi fost stinsă, ci să fi fost exercitată și încoronată cu izbândă. Din contra, stingerea acțiunii nu numai că implică și stingerea pedepsei, dar chiar nici nu se mai poate concepe o pedeapsă în asemenea caz, deoarece, stingându-se acțiunea, individul nu poate fi urmărit și condamnat la vreo pedeapsă”.⁴²

Totodată, autorul a studiat în parte cauzele care sting acțiunea publică, acestea fiind: „*moartea inculpatului, amnistia, prescripțiunea, autoritatea lucrului judecat, împăcarea sau transigerea*”.⁴³

În monografia „*Curs de procedură penală română*”, autor *I. Ionescu Dolj*⁴⁴, întocmită după principiile Codului de procedură penală român, publicat la 19 martie 1936, intrat în vigoare la 01 ianuarie 1937 (*Noul cod de procedură penală, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1937, a fost denumit prin legea specială din 17 martie 1936, „Codul Carol al II-lea”*) se menționează: „Acțiunea penală odată pusă în mișcare, de ministerul public, prin învestirea instanței competente, sau de către partea vătămată prin acțiune directă, nu mai poate fi retrasă și nici nu se poate renunța la ea; ea nu poate lua sfârșit decât prin hotărârea judecătorească și întrunul din următoarele patru moduri prevăzute de lege, adică prin: *condamnare, achitare, încetarea urmăririi sau anularea urmăririi*.”⁴⁵

⁴¹ TANOVICEANU, Ioan. *Curs de procedură penală română*, București, Ateliere Grafice Socec & Co, 1913, p. 151-152

⁴² Ibidem, p. 151

⁴³ Ibidem, p. 151-152

⁴⁴ I. Ionescu-Dolj *Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*, cuprinzând la fiecare capitol referințe asupra originii instituțiilor procedurale și principiilor adoptate. Editura: SOCEC & Co., S.A.-București 1937, p. 126-128

⁴⁵ Ibidem, p. 126

Art.4 al Codului de procedură penală român din 1936 prevedea faptul că: „Acțiunea penală ia sfârșit prin hotărârea instanței în fața căreia a fost dedusă, care poate pronunța condamnarea ori achitarea infractorului, încetarea ori anularea urmăririi penale”.⁴⁶

I. Achitarea se pronunță:

- 1) Dacă se constată inexistența faptului imputat;
- 2) Dacă faptul nu a fost comis de cel învinuit;
- 3) Dacă faptul, deși imputabil, nu cade sub prevederile niciunui text de lege penală sau dacă unul dintre elementele infracțiunii lipsește;
- 4) Dacă există o cauză legală care înlătură responsabilitatea sau caracterul penal al faptului.

II. Încetarea urmăririi se pronunță dacă acțiunea penală este stinsă printr-o cauză legală.

*III. Anularea urmăririi se pronunță dacă lipsește autorizarea sau plângerea prealabilă necesară, precum și în cazul dacă nulitatea este prevăzută de lege.*⁴⁷

Vechiul cod de procedură penală român din 1864 prevedea doar trei moduri pentru încetarea acțiunii penale: **achitarea, absolvirea și condamnarea**. Noul cod de procedură penală român din 1936 a suprimat absolvirea și a introdus alte două noi soluțiuni: **încetarea urmăririi și anularea urmăririi**.

Motivul modificării în ce privește absolvirea este că această soluțiune, neavând o noțiune prea precisă față de achitare, instanțele judecătorești le confundau și în fapt pronunțau numai achitarea și niciodată absolvirea. În ceea ce privește celelalte două soluțiuni introduse, de fapt ele existau în practică, așa că legea a consfințit soluțiunile indicate de jurisprudență.⁴⁸

Autorul *Siegfried Kahane*, în monografia „*Dreptul procesual penal în Republica Populară Română*”, a remarcat faptul că: „În baza principiului oficialității (obligativității), organele judiciare aveau obligația de serviciu ca ori de câte ori au cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni să pornească procesul penal și să îndeplinească toate activitățile care intră în atribuțiile lor, fără a aștepta o inițiativă din exterior”⁴⁹.

Potrivit autorului,⁵⁰ pornirea procesului penal de către organele de urmărire penală se putea face numai dacă erau îndeplinite următoarele două condiții:

- existența unor date suficiente cu privire la infracțiunea săvârșită;
- inexistența vreunei cauze de împiedicare a pornirii procesului penal (cauze care se

regăsesc enumerate în art.261⁷ Cod de procedură penală român din 1936).

⁴⁶ Ibidem, p. 127

⁴⁷ Ibidem, p. 127

⁴⁸ Ibidem, p. 127-128

⁴⁹ Siegfried, Kahane *Dreptul procesual penal în Republica Populară Română*. Editura Didactică și Pedagogică, București: 1963, p. 89.

⁵⁰ Ibidem, p. 207-208.

Astfel, potrivit prevederilor art. 261⁷, Cod de procedură penală român din 1936,⁵¹ dacă în urma efectuării actelor de urmărire penală se stabilea că există vreo cauză de punere în dificultate a pornirii sau continuării procesului penal, organul de urmărire înceta procesul penal, clasând cauza.

Cauze de împiedicare a pornirii sau continuării procesului penal constituiau următoarele:

- a) puterea lucrului judecat;
- b) împlinirea termenului de prescripție;
- c) dacă fapta este amnistiată;
- d) moartea învinuitului;
- e) în cazul în care infractorul a rămas necunoscut;
- f) lipsa plângerii prealabile a părții vătămate, precum și retragerea plângerii ori împăcarea părților, dacă, după lege, pornirea sau continuarea procesului penal este condiționată de existența plângerii, în afară de cazurile dacă legea dispune altfel;
- g) lipsa autorizației prealabile în cazurile prevăzute de lege;
- h) inexistența faptei;
- i) fapta nu a fost săvârșită de învinuit;
- j) fapta nu constituie infracțiune.

Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dăringă, Siegfried Kahane și alți autori, în monografia *Noul cod de procedură penală și codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*⁵², au urmărit explicarea structurii și conținutului instituțiilor procedurale reglementate prin noul Cod (Codul de procedură penală român, adoptat la 12 noiembrie 1968 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969), cu sublinierea a ceea ce acesta aducea nou față de dispozițiile Codului de procedură penală român anterior (Codul de procedură penală român din 1936, intrat în vigoare la 01 ianuarile 1937).

Astfel, autorii⁵³ au relatat că, în dispozițiile din art.10 (Cod de procedură penală român, 1968), erau enumerate cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este pusă în dificultate. Asemenea dispoziții existau și în Codul de procedură penală anterior (art.261⁷, Codul de procedură penală român din 1936), însă art.10 i s-a dat o redactare și o sistematizare mai bună, pentru a cuprinde norme aplicabile atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată.

⁵¹ Codul de procedură penală din 1936, <https://lege5.ro/Gratuit/g42dsnru/codul-de-procedura-penala-din-1936> Accesat, 16.07.2019

⁵² DONGOROZ, Vintilă, și autorii, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*. Editura Politică, București, 1969, p. 5

⁵³ Ibidem, p. 18

Bunăoară, potrivit art.10 Cod de procedură penală român din 1968⁵⁴, acțiunea penală nu putea fi pusă în mișcare, iar, dacă a fost pusă în mișcare nu mai putea fi exercitată dacă:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- c) fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau de inculpat;
- d) faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii;
- e) există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei;
- f) lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;
- g) a intervenit amnistia sau prescripția ori decesul făptuitorului;
- h) a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat, în cazul în care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală;
- i) s-a dispus înlocuirea răspunderii penale;
- j) există autoritate de lucru judecat. Împiedicarea produce efecte chiar dacă faptei definitiv judecate i s-ar da o altă încadrare juridică.

În cazul prevăzut la lit.f), acțiunea penală putea fi pusă în mișcare ulterior în condiții legale.

Doctrinarii *Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dăringă, Siegfried Kahane* și alți autori au remarcat: „Adoptarea unei sistematizări mai bune a cauzelor în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată, a condus și la o mai precisă sistematizare în art.11 Codului de procedură penală român 1968, a soluțiilor ce pot fi date atât în faza de urmărire, cât și în faza de judecată. Aceste soluții erau prevăzute și în Codul de procedură penală român anterior 1936 (art.4 și art.261⁷)”.⁵⁵

Astfel, dispozițiile art.11) Codului de procedură penală român 1968 prevedeau⁵⁶ când se constată existența vreunui din cazurile prevăzute în art.10 (Cod de procedură penală român 1968):

1. În cursul urmăririi penale, procurorul, la propunerea organului de cercetare penală sau din oficiu, dispunea:

- a) clasarea, dacă nu există învinuit în cauză;

⁵⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Socialiste România*, Editura Politică, București, 1968, p. 9-10

⁵⁵ DONGOROZ, Vintilă și autorii. *Noul Cod de procedură penală și odul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*. Editura Politică, București, 1969, p. 20

⁵⁶ *Codul de procedură penală al Republicii Socialiste România*. Editura Politică, București, 1968, p. 10-11

- b) scoaterea de sub urmărire, în cazurile prevăzute în art.10 lit.a-e), când există învinuit sau inculpat în cauză;
- c) încetarea urmăririi penale, în cazurile prevăzute în art.10 lit.f-j), când există învinuit în cauză sau inculpat în cauză;

2. În cursul judecății instanța pronunța:

- a) achitarea în cazurile prevăzute în art.10 lit.a-e);
- b) încetarea procesului penal în cazurile prevăzute în art.10 lit.f-j).⁵⁷

Autori citați anterior au remarcat:⁵⁸ *clasarea* avea loc numai în cursul urmăririi penale, dacă se constata cumulativ *că există vreunul dintre cazurile prevăzute în art.10* (Cod de procedură penală român din 1968 enumerate mai sus) și *că nu există învinuit în cauză*. Prin expresia *nu există învinuit în cauză*, folosită în art.11 alin.1 pct.1 lit. a), trebuia să se înțeleagă situația în care, după ce urmărirea penală a fost începută *in rem*, persoana fizică a făptuitorului nu este cunoscută și cu toate cercetările făcute nu s-a ajuns la cunoașterea ei, deci nu se știe cine este autorul infracțiunii. Dacă făptuitorul este cunoscut ca persoană fizică, dar nu i s-a putut stabili identitatea, există învinuit în cauză și cercetarea trebuie să-și urmeze cursul putându-se ajunge la una dintre celelalte soluții arătate în art.11 (Cod de procedură penală român 1968).

Cercetătorii *Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dăringă, Siegfried Kahane* și alți autori susțineau că scoaterea de sub urmărire penală⁵⁹, avea loc atunci când *există învinuit sau inculpat în cauză*, deci persoana făptuitorului este identificată și există vreunul dintre cazurile prevăzute în art.10 alin.1 lit. a-e), Cod de procedură penală român 1968, adică:

- fapta imputată nu există;
- fapta nu este prevăzută de legea penală;
- fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau de inculpat;
- faptei îi lipsește unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii;
- există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

De asemenea, autorii români au remarcat:⁶⁰ *încetarea urmăririi penale* avea loc atunci când *există învinuit sau inculpat* în cauză și se constata existența vreunui din cazurile prevăzute în art.10 alin.1 lit. f-j), Codul de procedură penală român din anul 1968, adică:

⁵⁷ Ibidem, op.cit., p. 10-11

⁵⁸ DONGOROZ, Vintilă și autorii. *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*. Editura Politică, București, 1969, p. 20

⁵⁹ Ibidem, p. 20-21

⁶⁰ DONGOROZ, Vintilă, și autorii. *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*. Editura Politică, București, 1969, p. 21-22

- lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate ori lipsește autorizarea sau sesizarea organului competent, ori nu este îndeplinită vreo altă condiție prevăzută de lege, toate acestea fiind necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale. Dacă ulterior sunt îndeplinite cerințele sau condițiile legale, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare. În unison, urmărirea penală se înceta și atunci când exista o cauză de nepedepsire:
- a intervenit amnistia ori s-a împlinit prescripția, sau făptuitorul a decedat;
- a fost retrasă plângerea prealabilă, ori a intervenit împăcarea părților în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.
- s-a dispus în mod definitiv înlocuirea răspunderii penale;
- există autoritate de lucru judecat.

Autorii *I.Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu* în monografia „*Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*”. *Partea specială Vol.II*,”⁶¹ au remarcat că, în condițiile Codului de procedură penală român din 1968, procesul penal putea lua sfârșit prin stingerea cauzei penale chiar și în faza urmăririi penale, atunci când cauza de stingere este constatată în cursul acestei faze (art.10 Cod de procedură penal român din 1968).

În raport cu natura acestor cazuri, erau prevăzute trei moduri, în care procesul penal lua sfârșit (art.11 pct.1 Cod de procedură penal român din 1968). Unul dintre aceste moduri era **încetarea urmăririi penale**. Bunăoară, dispozițiile art. 242-246, Cod de procedură penală român (1968), reglementau procedura privind încetarea urmăririi penale.⁶²

Astfel, potrivit art. 242 Cod de procedură penală român (1968), încetarea urmăririi penale avea loc când se constata existența vreunui din cazurile prevăzute în art.10 al.1 lit. f-j), Cod de procedură penală român 1968, și exista învinuit sau inculpat în cauză. Dacă în aceeași cauză sunt mai mulți învinuiți sau inculpați ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, încetarea urmăririi penale se dispunea cu privire la învinuiții sau inculpații, ori cu privire la faptele pentru care există cazul de încetare a urmăririi (art.242 al.2 Cod de procedură penală 1968), având astfel loc o *încetare parțială* a urmăririi penale, potrivit opiniilor autorilor citați.⁶³

⁶¹DONGOROZ, Vintilă, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială. Vol.II*, București, 1976, p. 48

⁶² Ibidem, p. 48

⁶³ Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială. Vol. II*, București, 1976, p. 48-49

Dumitru Gheorghe, Elena Alexandra Gheorghe, în lucrarea „Drept procesual penal”, au abordat faptul că: „De cele mai multe ori, urmărirea penală reprezintă doar o primă fază a procesului penal la terminarea căreia se ajunge la concluzia necesității trimiterii inculpatului în judecată.”⁶⁴

Uneori, după efectuarea actelor de urmărire penală, se poate ajunge la concluzii care demonstrează fie lipsa de vinovăție a celui în cauză, fie existența unor împrejurări care împiedică tragerea la răspundere penală. În aceste situații, urmărirea penală se stinge fără a se epuiza prin trimiterea în judecată a celui în cauză, constituind nu numai prima, dar și singura fază a procesului penal, nepermițând parcurgerea celorlalte două etape: judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.⁶⁵

Pentru stingerea procesului în faza de urmărire penală, legea a instituit următoarele soluții: *scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea.*⁶⁶

Analizând comparativ regimul juridic al celor trei instituții de drept procesual, tragem următoarele concluzii:

- soluția de încetare a urmăririi penale poate fi dată în mod frecvent pe parcursul urmăririi penale, deoarece cauzele care pun în dificultate exercitarea acțiunii penale prevăzute de art.10 lit. f-h, i¹ și j), Cod de procedură penală român din 1968, condiționează încetarea urmăririi penale și pot fi constatate în orice moment al desfășurării acesteia (amnistia, decesul, împăcarea, retragerea plângerii etc.);

- scoaterea de sub urmărire penală poate fi dată numai la încetarea urmăririi penale, după ce au fost administrate toate probele de către organele judiciare;

- soluțiile de stingere a procesului penal în faza de urmărire penală neatacate cu plângere în condițiile art.278¹, Cod de procedură penală român din 1968, ori față de care plângerile se resping în mod definitiv de instanța de judecată, se bucură de o relativă autoritate de lucru judecat⁶⁷.

Încetarea urmăririi penale poate avea *caracter definitiv*, în situația în care a intervenit decesul făptuitorului, amnistia sau prescripția etc., dar poate avea și un *caracter temporar*, atunci când lipsește autorizarea, sesizarea sau plângerea prealabilă obligatorie.

⁶⁴ Dumitru Gheorghe, Elena Alexandra Gheorghe, *Drept procesual penal*, ediția a II-a, Universul Juridic, București, 2012, p. 338

⁶⁵ Ibidem, p. 338

⁶⁶ Ibidem, p. 339

⁶⁷ Ibidem, p. 339

Încetarea urmăririi penale poate fi *totală*, dacă determină o stingere în întregime a cauzei sau parțială, dacă operează numai cu privire la persoanele sau faptele pentru care există cazul de încetare. (art.242 alin.2 Cod de procedură penală român 1968).⁶⁸

Bogdan Micu, în lucrarea sa „*Drept procesual penal*”, a relatat că: „Încetarea urmăririi penale reprezintă o soluție de netrimitere în judecată care are loc când se constată existența vreunui dintre cazurile prevăzute în art.10 lit. f)- h),i¹) și j), Cod procedură penală român, 1968, și există învinuit sau inculpat în cauză”.⁶⁹

Ori de câte ori organul de cercetare penală constată existența vreunui dintre cazurile prevăzute de art. 10 lit. f)- h),i¹) și j), Cod procedură penală român 1968, întocmește un referat cu propunere de încetare a urmăririi penale, pe care, concomitent cu dosarul cauzei, îl prezintă procurorului care exercită supravegherea activității de urmărire penală. În ipoteza în care în aceeași cauză sunt mai mulți învinuiți sau inculpați ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, încetarea urmăririi penale se va face numai cu privire la învinuiții sau inculpații ori la faptele pentru care există cazul de încetare a urmăririi penale⁷⁰.

Theodoru Grigore Gr. în lucrarea „*Tratat de drept procesual penal*”,⁷¹ a opinat că urmărirea penală nu poate fi începută (deschisă) atunci când există vreunul dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale; în cazul în care, după începerea urmăririi penale, intervine vreunul dintre cazurile prevăzute în art.10, Cod procedură penală român, 1968. Urmărirea penală nu mai poate continua în vederea sesizării instanței de judecată. Ca urmare, activitatea de urmărire penală se finalizează prin *clasare, scoatere de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale*, în raport de existența sau inexistența unui învinuit în cauză, precum și de încadrarea cazului de neurmărire prevăzute în art. 10 lit. a)- e) sau lit. f)- h),i¹) și j) Cod procedură penală român, 1968.

Aici autorul *Theodoru, Grigore Gr.* opinează că: „Suntem într-un caz de stingere a procesului penal sau de închidere a urmăririi penale”.⁷²

Același autor consideră că, întrucât în literatură se folosește termenul de „stingere”⁷³ în legătură cu dreptul la acțiune penală prin prescripție, amnistie, decesul făptuitorului, se poate folosi, pentru a determina situația în care urmărirea penală nu mai poate continua termenul de închidere a urmăririi penale. Această propunere se întemeiază pe dispoziția art.270 alin.(1) lit. c),

⁶⁸ Ibidem, p. 339

⁶⁹ MICU, Bogdan, *Drept procesual penal, Partea specială*, București: Universul juridic, 2012, p. 73

⁷⁰ Ibidem, p. 74

⁷¹ TEODORU, Grigore Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Editura Hamangiu, 2013, p. 516

⁷² Ibidem, p. 516

⁷³ Ibidem, p. 516

Cod de procedură penală român, 1968, care se referă la redeschiderea urmăririi penale, după ce în cauză s-a dispus încetarea sau scoaterea de sub urmărire penală (art.273 alin.1 Codul de procedură penală român, 1968), or nu se poate „redeschide” urmărirea penală, dacă nu a fost „închisă”. În art.278¹ Cod de procedură penală român, 1968, se mai folosește sintagma „netrimiteră în judecată”, în sensul că se dispune o altă soluție decât trimiterea în judecată a inculpatului.⁷⁴

Orice denumire s-ar da finalizării urmăririi penale prin netrimiteră în judecată a inculpatului, soluția pe care o dă procurorul nu poate fi decât de clasare, scoatere de sub urmărire sau încetare a urmăririi penale.

Constatarea, în cadrul urmăririi penale, a existenței unuia dintre cazurile prevăzute de art.10 lit. f)- h),i) și j), Cod de procedură penală român, 1968, atrăgea încetarea urmăririi penale. Această soluție semnifică existența unei infracțiuni săvârșite, dar, datorită cauzei legale, *răspunderea penală nu poate interveni* în cazul: lipsei plângerii prealabile a persoanei vătămate, ori lipsei autorizării sau sesizării organului competent, ori nu este îndeplinită vreo altă condiție prevăzută de lege (lit. f) și există autoritate de lucru judecat (lit. j) sau *răspunderea penală este înlăturată* în cazul că a intervenit amnistia, ori s-a împlinit prescripția, sau făptuitorul a decedat (lit. g); a fost retrasă plângerea prealabilă, ori a intervenit împăcarea părților în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală (lit. h) și s-a dispus în mod definitiv înlocuirea răspunderii penale (lit. i).⁷⁵

În acest context, autorul *Theodoru, Grigore Gr.* a constatat că, până la 1 octombrie 1992 (Legea nr.104/1992), procurorul avea dreptul să dispună înlocuirea răspunderii penale (art.10 lit. i), Cod de procedură penală român 1968), astfel încât acest caz se includea printre cazurile în care se putea dispune de către procuror încetarea urmăririi penale. Prin legea amintită, s-a prevăzut, în art.90 și 91, Cod penal român, 1968, că înlocuirea răspunderii penale cu o răspundere cu caracter administrativ cade în atribuțiile instanței de judecată, ceea ce a determinat ca, într-un asemenea caz, procurorul să fie nevoit să dispună trimiterea în judecată a inculpatului, iar instanța urmând să aprecieze dacă este sau nu cazul să se înlocuiască răspunderea penală.⁷⁶

Petre Buneci, în lucrarea „*Drept procesual penal*”,⁷⁷ dezvăluia că în conformitate cu dispozițiile art. 242 alin.1 (Cod de procedură penală român, 1968, cu modificările și completările ulterioare), astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 356/2006, cazurile în care se dispunea

⁷⁴ Ibidem, p. 516

⁷⁵ Ibidem, p. 518-519

⁷⁶ Ibidem, p. 519

⁷⁷ BUNECI, Petre, *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Universitară: București, 2009, p. 76-77

încetarea urmăririi penale erau prevăzute în art.10 alin.1 lit. f-h, i¹ și j (Cod de procedură penală român, 1968, cu modificările și completările ulterioare) și sunt următoarele:

- lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale (lit. f);
- a intervenit amnistia, prescripția ori decesul făptuitorului sau, după caz, radierea persoanei juridice, atunci când are calitatea de făptuitor (lit. g) modificarea intervenită prin Legea nr.356/2006);
- a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală (lit. h);
- există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege (lit.i¹ introdusă prin Legea nr.281/2003);
- există autoritate de lucru judecat. Împiedicarea produce efecte chiar dacă faptei definitiv judecate i s-ar da o altă încadrare juridică (lit. j).

Autorul consemna: cazul prevăzut în art.10 (lit. i), Cod de procedură penală român 1968 referitor la înlocuirea răspunderii penale, nu poate fi aplicabil în faza de urmărire penală, întrucât numai instanța de judecată poate dispune înlocuirea răspunderii penale (așa cum a fost modificată prin Legea nr. 140/1996). De asemenea, în cazul când există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege (art.10 lit. i¹, Cod de procedură penală, introdus prin Legea nr.281 /2003), unicul organ care poate constata acest lucru este instanța de judecată.⁷⁸

Pentru a se dispune încetarea urmăririi penale, erau necesare două condiții:

- să existe învinuit sau inculpat în cauză;
- să se constate existența vreunui din cazurile prevăzute la art.10 lit. f-h,i¹ și j (Cod de procedură penală român, 1968, cu modificările și completările ulterioare).⁷⁹

Autorul Dorel L. Julean, în lucrarea „*Drept procesual penal*”, evidențiază că este posibil ca, independent de faptul că acțiunea penală a fost declanșată sau nu, urmărirea penală să nu mai poată continua, întrucât este incidentă o situație prevăzută de art. 10), Cod de procedură penală român, 1968.⁸⁰

Potrivit art. 242, Cod de procedură penală român, 1968, încetarea urmăririi penale survine în următoarele condiții:

- a început urmărirea penală, existând învinuit sau inculpat în cauză;

⁷⁸ Ibidem, p. 77

⁷⁹ Ibidem, p. 77

⁸⁰ Dorel L. Julean. *Drept procesual penal*. Partea specială. Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, p. 65

- a intervenit un caz prevăzut de art. 10 lit. (f-h), lit.(i¹)și lit.(j), Cod de procedură penală român (1968).

Autorul Dorel L. Julean menționează că: „Inexistența învinuitului sau inculpatului în cauză va atrage soluția clasării acesteia, iar nu încetarea urmăririi penale. Încetarea urmăririi penale poate avea caracter total sau parțial. Dacă în aceeași cauză sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, încetarea urmăririi se va face numai cu privire la învinuiții sau inculpații ori la faptele pentru care există cazul de încetare a urmăririi (art.242 alin.2, art.259 alin. 3, Cod de procedură penală român 1968)”⁸¹.

Autorul în cauză consemnează că: „Încetarea parțială a urmăririi penale produce anumite efecte speciale. Astfel, persoana vătămată printr-o infracțiune, pentru care s-a dispus încetarea urmăririi penale, nu poate exercita acțiunea civilă în procesul penal desfășurat în legătură cu infracțiunile conexe pentru care urmărirea continuă. De asemenea, încetarea urmăririi pentru unul din inculpați exclude posibilitatea exercitării acțiunii civile împotriva acestuia, dacă ceilalți inculpați sunt trimiși în judecată.”⁸²

„Soluția de încetare a urmăririi penale este simetrică celei de încetare a procesului penal dispuse de instanța de judecată”, consideră autorul *Dorel L. Julean*⁸³

Potrivit autorului,⁸⁴ soluția de încetare a urmăririi penale se comunică persoanelor interesate: persoanei care a făcut cererea, învinuitului, inculpatului, etc. (art.246, Cod de procedură penală român, 1968, cu modificările și completările ulterioare). Partea civilă reprezintă o persoană interesată în sensul legii, întrucât trebuie să ia cunoștință de faptul că recuperarea prejudiciului nu mai este posibilă în procesul penal, dar poate intenta o acțiune civilă într-un proces civil. Partea vătămată are interes în cunoașterea acestei soluții pentru a putea exercita controlul asupra actelor procurorului.

Anastasiu Crișu, în lucrarea *Drept procesual penal*, subscrive că, pe parcursul urmăririi penale, există posibilitatea constatării unuia dintre cazurile prevăzute în art.10, Cod de procedură penală român, 1968, situație în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată, urmând a se dispune una din soluțiile prevăzute la art.11 pct.1 Cod de procedură penală român, 1968, și anume: „clasarea cauzei, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale”.⁸⁵

⁸¹ Ibidem, p. 65

⁸² Ibidem, p. 65

⁸³ Ibidem, p. 66

⁸⁴ Ibidem, p. 66

⁸⁵ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea specială*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, 2009, p. 65

Având în vedere temeiul acestor soluții, încetarea urmăririi penale poate fi dispusă pe tot parcursul urmăririi penale, deoarece, de exemplu, intervenirea amnistiei, retragerea plângerii prealabile ori împăcarea părților nu necesită acte de cercetare penală deosebite, încât, la constatarea cazului respectiv, indiferent de momentul la care este plasat în desfășurarea urmăririi penale, se dispune soluția încetării urmăririi penale.⁸⁶

Soluția scoaterii de sub urmărire penală se situează, de regulă, spre finalul fazei urmăririi penale, fiind necesare acte de cercetare penală mult mai laborioase pentru a se constata existența unuia din cazurile prevăzute la art.10 lit. a)- e), Cod de procedură penală român, 1968. Aceste soluții, cunoscute și sub denumirea de soluții de netrimiteră în judecată, nu au și nu pot dobândi caracter definitiv precum hotărârile judecătorești.⁸⁷

În practica judiciară, potrivit autorului *Anastasiu Crișu*,⁸⁸ existau controverse cu privire la temeiul soluției încetării urmăririi penale, când era constatată existența, în aceeași cauză, a mai multor cazuri care pot determina soluția încetării urmăririi penale. (de exemplu, dacă pe parcursul urmăririi penale se constata că fapta penală a fost amnistiată, după care a intervenit decesul învinutului sau inculpatului. În acest caz, se aprecia că temeiul soluției de încetare a urmăririi penale era art.10 lit. g), Cod de procedură penală român, 1968, - ipoteza privind decesul făptuitorului - ,deoarece prin decesul acestuia practic dispare persoana față de care se exercită tragerea la răspundere penală.

De asemenea, potrivit autorului,⁸⁹ au existat opinii divergente privind soluția dispusă când se constată existența în concurs a cauzelor prevăzute de art. 10 lit.b¹), fapta nu prezintă gradul de pericol social al infracțiunii și art.10 lit. h), a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală (Cod de procedură penală român, 1968). Primul caz constituie temei al soluției de scoatere de sub urmărire penală, iar cel de-al doilea de încetare a urmăririi penale. Opinia majoritară s-a exprimat pentru soluționarea cauzei prin scoatere de sub urmărire penală, temeiul fiind lipsa gradului de pericol social al unei infracțiuni, cu motivarea că, în primul rând, procurorul este obligat să stabilească dacă faptele cercetate prezintă trăsăturile infracțiunii și numai după aceea va analiza celelalte aspecte legate de răspunderea penală.

*Alexandru Pinte*a, în lucrarea sa *Urmărirea penală, fază a procesului penal, aspecte teoretice și practice*, a remarcat că: „Soluțiile de netrimiteră în judecată nu reprezintă rezolvări

⁸⁶ Ibidem, p. 65

⁸⁷ Ibidem, p. 65

⁸⁸ Ibidem, p. 65

⁸⁹ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea specială*, ediția a 2-a. Editura Hamangiu, 2009, p. 66

ale cauzei în adevăratul sens al cuvântului, ele se caracterizează, în principal, prin următoarele:⁹⁰

- a) *se hotărăsc de către procuror în cursul urmăririi penale* și au, ca finalitate, stingerea acesteia; Aceste soluții, pun în dificultate practic trecerea cauzei în faza următoare a procesului penal (faza de judecată), din cauza intervenției vreuneia din situațiile de împiedicare reglementate de lege.
- b) *nu determină o soluționare a cauzei decât în sens negativ*; Odată pronunțate, ele au ca efect stingerea procesului penal încă din faza de urmărire penală, făcând astfel imposibilă trimiterea în judecată. Acesta este și motivul pentru care ele mai poartă denumirea de soluții de netrimiteră în judecată.
- c) *au un caracter relativ*, aceasta însemnând că nu intră în putere de lucru judecat ca și hotărârile judecătorești definitive. Tocmai datorită acestui caracter, se explică posibilitatea redeschiderii urmăririi penale, ori de câte ori o *soluție de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale* este ulterior infirmată.

Procesul penal se stinge în faza de urmărire penală, dacă în cursul cercetărilor se constată existența unei cauze de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii sau de exercitare, în condițiile în care respectiva cauză a intervenit după punerea în mișcare a acțiunii penale.⁹¹

Autorul *Alexandru Pinte* a efectuat o analiză amplă a art.10, Codul de procedură penală român (1968), cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată, care prevăd soluția de scoatere de sub urmărire și încetare a urmăririi penale, pe care le-am redat în anexa nr.3.⁹²

Vasile Păvăleanu, în lucrarea sa *Drept procesual penal*, a precizat că, potrivit art.14 alin.(1) a noului Cod de procedură penală român (adoptat prin Legea nr.135/2010, intrat în vigoare la 01 februarie 2014), acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Acțiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal, în condițiile legii, așa cum se prevede în art.14 alin.(3) C.pr.pen., 2010, însă atunci când intervine o cauză din cele menționate în art. 16 C.pr.pen., 2010, acțiunea penală rămâne fără obiect, și nu mai poate fi promovată sau exercitată.⁹³

În noua reglementare a Codului de procedură penală român (2010) a fost regândită sfera cazurilor care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, în sensul că în art.16

⁹⁰PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 269-270

⁹¹ Ibidem, p. 270

⁹² Ibidem, p. 102-110

⁹³ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. București: Editura Pro Universitaria, 2016, p. 99

alin.(1) C.pr.pen., 2010, au fost introduse noi cazuri și au fost eliminate altele din cele prevăzute de art.10 alin.(1) C.pr.pen., 1968, care prevăd soluția de clasare, pe care le-am redat în anexa nr.4.⁹⁴

Astfel, potrivit art.16 alin. (1), C.pr.pen., 2010, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

- a) *fapta nu există;*
- b) *fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăție;*
- c) *nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;*
- d) *există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;*
- e) *lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;*
- f) *a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului sau inculpatului persoana juridică;*
- g) *a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;*
- h) *există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;*
- i) *există autoritate de lucru judecat;*
- j) *a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii*⁹⁵.

Noul Cod de procedură penală român din 2010 nu mai reglementează soluțiile încetării urmăririi penale și a scoaterii de sub urmărire penală. Art. 17, C.pr.pen, 2010, prevede că, în cursul urmăririi penale, acțiunea penală se stinge prin *clasare* sau prin *renunțare la urmărire penală*⁹⁶.

Clasarea este un mod de stingere a procesului penal în faza urmăririi penale, atunci când se constată existența vreunui dintre cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată. În viziunea noului Cod de procedură penală român (2010), noțiunea de clasare a dobândit o altă semnificație decât în reglementarea anterioară, când o atare soluție se putea dispune atunci când nu exista învinuit în cauză.⁹⁷

Renunțarea la urmărire penală este o instituție nouă, introdusă în Codul de procedură penală român, ca urmare a atenuării obligativității exercitării acțiunii penale și a introducerii

⁹⁴ Ibidem, p. 103-108

⁹⁵ TOADER, Tudorel, *Noul Cod penal; Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare*. București: Editura Hamangiu, 2015, p. 272

⁹⁶ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. București: Editura Pro Universitaria, 2016, p. 108

⁹⁷ Ibidem, p. 424

principiului subsidiar al oportunității, care este reglementat în Germania, Italia, Franța, Spania și în alte state.⁹⁸

În mod similar își exprimă punctul de vedere și alți autori, cum ar fi: Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Georgiana Tudor, Victor Văduva, care concep că, după examinarea sesizării, când se constată că au fost colectate probele necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată, procurorul dispune:

- a) clasarea, dacă nu exercită acțiunea penală ori, după caz, stinge acțiunea penală exercitată, întrucât există unul dintre cazurile prevăzute la art.16 alin.(1) al noului Cod de procedură penală român (2010);
- b) renunțarea la urmărire penală, dacă nu există interes public în urmărirea penală a inculpatului.⁹⁹

Potrivit art. 315 al noului Cod de procedură penală român (2010), clasarea se dispune dacă:

- a) nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și de formă esențiale ale sesizării; această situație este distinctă de cea prevăzută de art.294 alin.(2) al noului Cod de procedură penală român (2010), nefiind doar în prezența unor neregularități ce pot fi remediate, cum ar fi lipsa unora dintre datele de identificare ale petentului, ci în prezența unor neregularități esențiale;
- b) există unul dintre cazurile prevazute la art.16 alin.(1) al noului Cod de procedură penală român (2010).¹⁰⁰

În vederea simplificării etapei de urmărire penală, noul Cod nu mai prevede tipuri diferite de soluții, dispuse în funcție de faza în care a ajuns ancheta (faza actelor premergătoare – neîncepere a urmăririi penale, faza urmăririi penale - scoatere de sub urmărire penală sau încetare a urmăririi penale), de modalitatea în care s-a realizat urmărirea penală (*in rem* - clasare, *in personam* - scoatere de sub urmărire penală/încetare a urmăririi penale), de tipul impedimentului care împiedică exercitarea acțiunii penale (de fond - scoatere de sub urmărire penală, de formă - încetare a urmăririi penale), ci prevede un singur tip de soluție – clasarea,

⁹⁸ Ibidem, p. 426

⁹⁹ VOICU, Corina, Andreea Simona Uzlău, Georgiana Tudor, Victor Văduva. *Noul Cod de procedură penală: ghid de aplicare pentru practicieni*, București: Editura Hamangiu, 2014, p. 357-358

¹⁰⁰ TOADER, Tudorel, *Noul Cod penal; Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare*. București: Editura Hamangiu, 2015, p. 493-494

fiind lăsate fără relevanță criteriile mai sus arătate. În mod corespunzător, nemaexistând o fază a actelor premergătoare, *nu poate fi dispusă soluția neînceperii urmăririi penale*.¹⁰¹

În sensul armonizării conceptuale a noului Cod de procedură penală român (2010), cu prevederile noului Cod penal român, care dă o altă definiție noțiunii de infracțiune, în care nu mai regăsim, ca trăsătură esențială, *pericolul social al faptei*, soluția de *scoatere de sub urmărire penală pe temeiul lipsei de pericol social al faptei specific unei infracțiuni nu mai există*, noul Cod prevăzând instituția *renunțării la urmărire penală*, bazată pe principiul oportunității.¹⁰²

Instituția renunțării la urmărire penală este definită ca fiind „soluția de neurmărire penală și netrimiteră în judecată, care are ca temei principiul oportunității, în baza căruia procurorul, analizând cumulativ condițiile prevăzute de art. 318, Cod de procedură penală român, (2010), constată că, în acea cauză, nu există interes public, stingând astfel acțiunea penală”.¹⁰³

Din analiza art. 318 al noului Cod de procedură penală român (2010), rezultă că trebuie respectate, în mod cumulativ, următoarele condiții pentru a se dispune renunțarea la urmărire penală:

- a) *să se fi săvârșit o infracțiune;*
- b) *pentru acea infracțiune care face obiectul dosarului de urmărire penală, legea să prevadă pedeapsa amenzii penale sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani;*
- c) *procurorul să constate că nu există interes public în urmărirea penală a infracțiunii după analiza coroborată a criteriilor de oportunitate.*¹⁰⁴

Criteriile de oportunitate pot fi difinite ca fiind circumstanțele particulare specifice fiecărei cauze în parte, care se au în vedere în mod coroborat, în situațiile în care se analizează necesitatea dispunerii unei soluții de renunțare la urmărirea penală.¹⁰⁵

În funcție de prevederea sau neprevvederea acestora într-un text de lege, criteriile de oportunitate se clasifică în criterii legale de oportunitate și criterii facultative de oportunitate.

Criteriile legale de oportunitate legale sunt cele prevăzute în art. 318 alin.(1) și (2) al noului Cod de procedură penală român (2010), ele trebuind puse în balanță în mod obligatoriu, în situația analizării dispunerii unei soluții de renunțare la urmărirea penală.¹⁰⁶

¹⁰¹ VOICU, Corina, Andreea Simona Uzlău, Georgiana Tudor, Victor Văduva, *Noul cod de procedură penală: ghid de aplicare pentru practicieni*, București: Editura Hamangiu, 2014, p. 357-358

¹⁰² Ibidem, p. 358

¹⁰³ TODUȚA, Valentin Gheorghe. *Unele considerații în legătură cu renunțarea la urmărirea penală*, Revista Dreptul, nr. 3/2016, p. 146-150

¹⁰⁴ Ibidem, p. 146-150

¹⁰⁵ TODUȚA, Valentin Gheorghe. *Unele considerații în legătură cu renunțarea la urmărirea penală*, Revista Dreptul, nr. 3/2016, p. 146-150

¹⁰⁶ Ibidem, p. 146-150

Art. 318 alin.(1), Cod de procedură penală român (2010), prevede următoarele criterii: *conținutul faptei, modul și mijloacele de săvârșire, scopul urmărit, împrejurările concrete de săvârșire, urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii*. Aceste sunt criterii de oportunitate legale obiective, deoarece se referă la fapta privită în mod obiectiv, fără a se ține cont de autorul acesteia.¹⁰⁷

Art. 318 alin.(2), Cod de procedură penală român (2010), cuprinde criteriile de oportunitate subiective, deoarece acestea privesc subiectul activ al infracțiunii, respectiv *persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii*.¹⁰⁸

Criteriile facultative de oportunitate sunt acele circumstanțe particulare care, deși nu sunt prevăzute expres de art. 318, Cod de procedură penală român (2010), pot fi folosite totuși în motivarea unei soluții de renunțare la urmărirea penală, întrucât aplicarea principiului oportunității la fiecare cauză în parte presupune adaptarea acestuia la situația concretă, astfel încât interesul public să fie realizat.¹⁰⁹

Tratatul de drept procesual penal al profesorului *Theodoru Grigore Gr.* este o lucrare bine cunoscută, de referință chiar pentru majoritatea generațiilor de juriști din România. Autorul Ioan-Paul Chis a preluat manuscrisul profesorului, l-a actualizat și l-a pus în acord cu dispozițiile noului Cod de procedură penală român. Bunăoară, a fost descrisă urmărirea penală ca prima fază a procesului penal român, s-a analizat desfășurarea urmăririi penale începând cu începerea urmăririi penale, efectuarea cercetării penale, finalizarea urmăririi penale de către procuror prin închiderea ei și prin trimiterea în instanță a inculpatului.¹¹⁰

Prezintă interes și lucrarea autorilor români *Ciobanu Aurel, Ciobanu Petruț, Manea Teodor, Noul Cod de procedură penală adnotat*, care au efectuat o analiză complexă a urmăririi penale, ca fază a procesului penal, atribuindu-i un rol deosebit datorită trăsăturilor sale. Autorii au punctat cele mai importante aspecte care apar în procesul efectuării urmăririi penale și la finalizarea urmăririi penale. În special au fost abordate instituțiile de clasare și de renunțare la urmărirea penală, reluarea urmăririi penale.¹¹¹

¹⁰⁷ TOADER, Tudorel. *Noul Cod penal; Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare*. București: Editura Hamangiu, 2015, p. 495

¹⁰⁸ Ibidem, p. 495

¹⁰⁹ TODUȚA, Valentin Gheorghe. *Unele considerații în legătură cu renunțarea la urmărirea penală*, Revista Dreptul, nr.3/2016, p. 150

¹¹⁰ THEODORU, Grigore Gr., CHIȘ, Ioan Paul. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 611-696

¹¹¹ CIOBANU, A., CIOBANU P., MANEA T. *Noul Cod de procedură penală adnotat*. București: Ed. Rosseti Internațional, 2015. 458 p.

Lucrarea *Drept procesual penal*, elaborată de autorul român, profesor universitar *Anastasiu Crișu*, înglobează în sine instituțiile din Partea specială a Codului de procedură penală în vigoare. Autorul a analizat urmărirea penală, a trasat cele mai importante aspecte în procesul desfășurării urmăririi penale, precum și la finalizarea urmăririi penale. De asemenea a analizat circumstanțele de clasare a cauzei penale și de renunțare la urmărirea penală. O atenție deosebită autorul a acordat și temeiurilor la reluarea urmăririi penale. Comentariile teoretice ale autorului sunt însoțite de soluții din jurisprudența națională și cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a asigura o cât mai bună percepere a instituțiilor procesual-penale analizate.¹¹²

Codul de Procedură Penală în jurisprudența Curții Constituționale. Comentarii pe articole este o lucrare care abordează amplu și complet jurisprudența instanței constituționale naționale române în materia procedurii penale, fiind opera unui colectiv de autori care a contribuit în mod direct la zămâslirea jurisprudenței prezentate și comentate. Efortul autorilor valorifică experiența dobândită în procesul de control al constituționalității normelor, iar soluțiile propuse sunt un rezultat al analizei modului în care instanța constituțională a receptat în actualul cadru constituțional reglementarea din domeniul procesual penal. S-a analizat în complex urmărirea penală, fiind trasate cele mai importante aspecte în procesul desfășurării urmăririi penale. De asemenea, studiului au fost supuse circumstanțele de clasare a cauzei penale și de renunțare la urmărirea penală. Lucrarea este adresată și legiuitorului român care, în activitatea de elaborare sau de modificare a normelor, necesită repere bine definite, fiind constrâns să respecte limitele stabilite de instanța constituțională în vederea punerii în acord a legii cu Constituția.¹¹³

Autorii ruși *М. П. Перякина, Н. Ю. Жигалов, С. Г. Загорьян*, în lucrarea sa *Обеспечение прав личности в уголовном судопроизводстве*¹¹⁴, afirmă că legislația procesual penală a Federației Ruse prevede mai multe forme de terminare a urmăririi penale, printre care menționează despre clasarea cauzei penale, instituție prevăzută în capitolul 29 al Codului procesual penal al Federației Ruse.

Clasarea cauzei penale, ca una dintre formele de terminare a urmăririi penale, susțin autorii, mărturisește despre refuzul oficial al statului de a examina cauza penală și a trage persoana la răspunderea penală.

¹¹² CRIȘU, Anastasiu, *Drept procesual penal. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală*. Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 59-103

¹¹³ *Codul de procedură penală în jurisprudența Curții Constituționale. Comentarii pe articole*. Coord.: D. M. MORAR. București: Ed. Hamangiu, 2021. 1487 p.

¹¹⁴ Перякина, М. П., Жигалов, Н. Ю., Загорьян, С. Г. *Обеспечение прав личности в уголовном судопроизводстве*. Иркутск, Восточно-Сибирский институт МВД России, 2015, с. 132

Prin clasarea cauzei penale, autorii ruși *М. П. Перякина, Н. Ю. Жигалов, С. Г. Загорьян*¹¹⁵ înțeleg hotărârea, decizia primită în urma analizei și aprecierii probelor administrate ce permite apărarea persoanelor nevinovate de la atragerea neîntemeiată la răspunderea penală sau examinarea într-o procedură simplificată a cauzei penale în privința persoanelor întemeiat supuse urmăririi penale.

Hotărârea de clasare a cauzei penale poate fi luată la orice etapă a urmăririi penale.

Importanța instituției clasării cauzei penale este:

- a) adoptarea hotărârii în fond;
- b) finalizarea urmăririi penale pe cauză;
- c) garanția de netrimiteră în judecată a cauzelor penale în privința persoanelor nevinovate;
- d) examinarea într-o procedură simplificată.

Autorii ruși *М. П. Перякина, Н. Ю. Жигалов, С. Г. Загорьян* au cercetat particularitățile generale și cele speciale privind încetarea urmăririi penale și clasarea cauzei penale, făcând o delimitare între efectele și conținutul temeiurilor care stau la baza acestor două instituții.¹¹⁶

În cazul clasării, exercitarea pe cauza penală încetează în întregime cu lichidarea tuturor raporturilor existente. În cazul încetării, hotărârea se adoptă în privința unei persoane concrete care anterior avuse statut de bănuț sau învinuit. În acest caz, exercitarea pe cauza penală nu se încetează în întregime, dar continuă într-o procedură generală, ca urmare cauza penală poate fi expediată în judecată cu rechizitoriu sau urmărirea penală poate fi suspendată pe diferite temeiuri. Dacă urmărirea penală încetează în privința unei persoane concrete care a comis infracțiunea, atunci, față de celelalte persoane, urmărirea penală continuă. Autorii fac trimitere în special la art.212, Cod procesual penal al Federației Ruse, care prevăd temeiurile clasării cauzei penale și încetării urmăririi penale.¹¹⁷

Totodată, lucrarea pune accent pe clasificarea temeiurilor de încetare a urmăririi penale în funcție de efectele juridice pe care le produc, axându-se în special pe delimitarea acestora în temeiuri de reabilitare și temeiuri de nereabilitare.¹¹⁸

Monografia *Уголовный процесс* a autorilor ruși *С. В. Зуев, К. И. Сутягин*¹¹⁹ conține o analiză a instituției de încetare a urmăririi penale și cea a clasării cauzei penale, identificând legătura dintre acestea.

¹¹⁵ Ibidem, c. 132

¹¹⁶ Перякина, М. П., Жигалов, Н. Ю., Загорьян, С. Г. *Обеспечение прав личности в уголовном судопроизводстве*. Иркутск, Восточно-Сибирский институт МВД России, 2015, с. 133

¹¹⁷ Ibidem, c. 133

¹¹⁸ Ibidem, c. 134-143

Astfel, autorii C. В. Зуев, К. И. Сутягин concretizează că: „În legislația procesual penală a Federației Ruse nu există o definiție exhaustivă privind încetarea urmăririi penale, precum nici de clasare a cauzei penale”.¹²⁰

Prin analiza normelor Codului procesual penal al Federației Ruse, autorii¹²¹ au concluzionat că, prin clasarea cauzei penale, se subînțelege:

- instituție procesual-penală;
- varietate de activități procesual-penale ale participanților procesului penal;
- una dintre formele finalizării urmăririi penale.

Clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale urmează să fie percepute ca instituții, care pot avea loc la toate etapele procesului penal, în afară de pornirea cauzei penale și executarea sentinței. Ca și activitate, clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale constă dintr-o totalitate de acțiuni și hotărâri ale participanților procesului penal.

Clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale se consideră și ca una dintre formele încetării urmăririi penale, în care organul de urmărire penală adoptă o hotărâre de încetare a procesului în privința unei persoane în întregime printr-o ordonanță fără expedierea cauzei penale în judecată.¹²²

Autorii ruși au menționat: clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale ca și instituții, au și deosebiri.¹²³

Așadar, clasarea cauzei penale are loc în acele cazuri, când se finalizează integral toate acțiunile în privința faptelor și față de persoanele care au fost atrase în calitate de bănuit sau învinuit.

Încetarea urmăririi penale e posibilă în cazurile când se finalizează toate acțiunile în privința unei persoane concrete, față de fapta care se încriminează persoanei, se constată neparticiparea persoanei la săvârșirea infracțiunii, însă există temeuri de a constata că infracțiunea poate fi comisă de altă persoană.

Clasarea cauzei penale reprezintă finalizarea tuturor acțiunilor procesual penale.

Atât cauza penală, cât și urmărirea penală urmează să fie încetată doar în prezența unor circumstanțe strict determinate. Legea procesual penală a FR reglementează temeurile de adoptare a unei asemenea hotărâri în faza urmăririi penale, care sunt prevăzute în articolele 24-28, alin.(1), art.427, art.439, Cod de procedură penală al FR.

¹¹⁹ Зуев, С. В, Сутягин, К. И *Уголовный процесс Учебник*, Челябинск, ЮУрГУ 2016, с. 280

¹²⁰ Ibidem, op.cit., с. 280

¹²¹ Ibidem, op.cit., с. 280

¹²² Ibidem, op.cit., с. 280

¹²³ Ibidem, op.cit., с. 281

De asemenea, autorii¹²⁴ susțin că în literatura juridică temeiurile clasării cauzelor penale se recunosc acele circumstanțe care, potrivit legii, exclud posibilitatea și necesitatea efectuării unor acțiuni procesuale pe cauza penală. Aceste circumstanțe, la rândul lor, sunt diverse. Unele din ele exclud fapta penală, altele caracterul penal, posibilitatea realizării de către vinovat a răspunderii pe care o poartă ș.a. m.d.

Autorii *В. В. Николук, Р. М. Дочия, В. Г. Шаламов*¹²⁵, în monografia *Прекращение уголовного преследования в связи с деятельным рассказанием*, oferă un studiu aprofundat referitor la adoptarea hotărârilor privind liberarea de răspundere penală și încetarea urmăririi penale în legătură cu căința activă, prin prisma prevederilor art. 28 CPP FR.

Cercetătorii ruși *В. В. Николук, Р. М. Дочия, В. Г. Шаламов* susțin că¹²⁶ legislația procesual-penală a Federației Ruse prevede încetarea urmăririi penale în legătură cu căința activă nu numai în privința învinutului, dar și a bănuitului. Până la încetarea urmăririi penale, persoanei îi sunt explicate temeiurile încetării și dreptul de a contesta hotărârea în caz de dezacord. Încetarea urmăririi penale nu poate avea loc dacă persoana este împotriva adoptării unei asemenea hotărâri. O copie de pe hotărârea adoptată este înmănată persoanei în privința căreia a fost încetată urmărirea penală și părții vătămate.

De asemenea, autorii au remarcat că: „Una din condițiile încetării urmăririi penale în legătură cu căința activă este restituirea prejudiciului cauzat prin infracțiune. Această condiție, susțin autorii, au condiționat o concurență între instituția încetării urmăririi penale în legătura cu căința activă (art.28 CPP FR) și instituția încetării urmăririi penale în legătura cu împăcarea părților (art.25 CPP FR)”.¹²⁷

Deosebiriile dintre ele constau în următoarele:¹²⁸

Încetarea urmăririi penale, în baza art.28 CPP FR, presupune stabilirea în acțiunile persoanei care a comis infracțiunea, a oricărei din formele căinței active: autodenunțarea de bună voie, contribuirea activă la descoperirea infracțiunii, repararea prejudiciului pricinuit prin infracțiune, compensarea valorii daunei materiale cauzate în alt mod. Astfel, repararea prejudiciului pricinuit prin infracțiune, compensarea valorii daunei materiale cauzate în alt mod constituie doar una dintre condițiile liberării persoanei de la răspunderea penală în legătură cu căința activă. Ca temei la încetarea urmăririi penale în baza art.25 CPP FR, este împăcarea cu

¹²⁴ Ibidem, op.cit., c. 281

¹²⁵ Николук, В. В., Дочия, Р. М., Шаламов, В. Г. *Прекращение уголовного преследования в связи с деятельным рассказанием* Москва, 2002, с. 8

¹²⁶ Ibidem, op.cit., c. 9

¹²⁷ Ibidem, op.cit., c. 15

¹²⁸ Ibidem, op.cit., c. 16

partea vătămată și restituirea acestuia prejudiciului. De aceea coincidența între aceste instituții ține doar de partea reparării prejudiciului cauzat.

La contrapunerea art.25, 28 CPP FR, se atestă deosebiri. Dacă în cazul căinței active (art.28) se cere părerea persoanei, este de acord sau nu cu încetarea urmăririi penale, atunci în cazul împăcării (art.25) însuși faptul împăcării părții vătămate cu învinuitul semnifică că aceștia nu sunt împotriva încetării urmăririi penale. Din alt punct de vedere, încetarea urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților presupune și prezența unei cereri a părții vătămate care trebuie să confirme împăcarea ultimului cu persoana care a comis infracțiunea și formularea solicitării de liberarea persoanei de la răspunderea penală.

Monografia lui *B. T. Батычко - Уголовный процесс* - ¹²⁹ suscită un interes deosebit datorită faptului că autorul expune pe larg temeiurile și procedura clasării cauzei penale și încetării urmăririi penale, prin prisma prevederilor legale prevăzute în Codul de procedură penală al Federației Ruse.

Toate temeiurile prevăzute în lege la clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale pot fi clasate în *materiale și procesuale*. Din prima grupă fac parte acele care se prevăd în normele legislației penale. Aceste norme ne dau premise care exclud posibilitatea tragerii la răspundere penală. La aceste temeiuri CPP FR atribuie: nu există faptul infracțiunii (p.1 art. 24 CPP FR); lipsa în acțiunile unei persoane concrete a componentei de infracțiune (p.2 art. 24 CPP FR); expirarea termenelor de prescripție de tragere la răspundere penală a persoanei (p.3 art. 24 CPP FR); neatingerea vârstei persoanei potrivit căreia poate fi supusă răspunderii penale. Din a doua grupă a temeiurilor procesuale fac parte: constatarea, în cadrul urmăririi penale, a neparticipării bănuțului/învinuitului la comiterea infracțiunii (p.1 alin. 1 art. 27 CPP FR); lipsa acordului Dumei de Stat, a Curții Constituționale a FR la pornirea urmăririi penale sau a recunoașterii în calitate de învinuit a unei persoane prevăzute în art.448 p.1, 2, 4, 5, CPP FR, în privința cărora este prevăzută o procedură specială de tragere la răspundere penală (deputați, judecători, procuror general); împăcarea părților (art.25) și alte temeiuri prevăzute în art. 27 p.4, 5 alin. 1; art. 427 CPP FR).¹³⁰

Autorul consideră că: „Temeiurile la clasarea cauzei penale și la încetarea urmăririi penale sunt destul de semnificative și deosebite după conținut și consecințe legale. Unele din ele sunt de reabilitare, adică legate de inexistența faptului infracțiunii, componentei de infracțiune în acțiunile unor persoane concrete. Posibilitatea clasării cauzei penale, încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare se întemeiază pe acele circumstanțele care, în pofida menționării acestora

¹²⁹ Батычко, В.Т. *Уголовный процесс*, Учебник-Таганрог, ИУЭСЮРУ, 2016, с. 352

¹³⁰ Ibidem, op.cit., с. 352-354

în legea penală și legea procesual penală, nu pot fi aplicate față de făptuitor. Acesta sau este liberat de răspunderea penală, sau este imposibilă recunoașterea în calitate de învinuit”¹³¹.

Temeiurile de nereabilitare sunt considerate acele temeieri la clasarea cauzei penale și la încetarea urmăririi penale care, prin caracterul lor penal, persistă în comportamentul infracțional al persoanei, însă în legătură cu prevederile legii penale și procesual penale exclud posibilitatea tragerii la răspundere penală (termenul de prescripție, căința activă, împăcarea părții vătămate cu învinuitul și alte circumstanțe care nu exclud vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii, cum ar fi p.3 alin.1 art. 27 CPP FR (actul amnistiei)¹³².

Autorul face trimitere la prevederile inovative prevăzute în CPP al FR, care se referă la obligația procurorului și/sau ofițerului de urmărire penală de a lua toate măsurile necesare în vederea reabilitării persoanei în privința căreia a fost încetată urmărirea penală pe temei de reabilitare și restituirea prejudiciilor cauzate.¹³³

Cercetătorul *A.Г.Калугин*, în articolul său *Проблема применения нереабилитирующих оснований прекращения уголовного преследование при осуществлении производства по уголовному делу в сокращенных формах*, abordează problema aplicării temeiurilor de nereabilitare ale încetării urmăririi penale la înfăptuirea procesului penal într-o procedură simplificată.¹³⁴

Prin procedură simplificată în contextul problemei examinate, autorul *A.Г.Калугин* subînțelege cercetarea prealabilă, ancheta într-o procedură simplificată și modul deosebit de luare a hotărârii judecătorești în cazul acordului învinuitului cu acuzarea prezentată.¹³⁵

Autorul atrage atenția la faptul că ancheta, într-o formă simplificată conform art.226⁹ al CPP FR, prevede ulterior și examinarea cauzei penale într-o procedură simplificată, prevăzută de art.316 CPP FR. Contrapunerea temeiurilor și condițiilor pentru aplicarea procedurilor simplificate la examinarea cauzelor penale expuse în art.226¹ și 314 CPP FR demonstrează în mare măsură o asemănare:

- prezența demersului din inițiativa bănuțului (învinuitului);
- recunoașterea vinovăției (acordul cu acuzarea prezentată);

¹³¹ Ibidem, op.cit., c. 354

¹³² Ibidem, op.cit., c. 354-355

¹³³ Ibidem, op.cit., c. 354-355

¹³⁴ Калугин, А. Г. *Проблема применения нереабилитирующих оснований прекращения уголовного преследование при осуществлении производства по уголовному делу в сокращенных формах*. Правовые проблемы укрепления российской государственности (часть 62) Издательство Томского Университета, 2014, с. 91

¹³⁵ Ibidem, op.cit., c. 91

- lipsa unei contraziceri între partea acuzării și cea a apărării în privința admisibilității și veridicității probelor vinovăției, de asemenea suficiența acestora pentru o concluzie întemeiată despre existența infracțiunii, caracterul și mărimea prejudiciului cauzat, precum și vinovăția învinuitului în comiterea infracțiunii.¹³⁶

În acest sens, atât organul de cercetare, cât și instanța de judecată sunt eliberate de obligativitatea de a cerceta circumstanțele prevăzute în p.7 alin.1 art.73 CPP FR, care pot impune liberarea de la răspunderea și pedeapsa penală (la aceasta face trimitere alin.3 art. 226⁵ și alin.5 art.316 CPP FR. Mai mult ca atât, al. 6 al art. 226⁷ CPP FR nici nu presupune posibilitatea părții apărării de a lua cunoștință de materialele cauzei penale la definitivarea cercetării, de a prezenta un demers cu privire la efectuarea unor acțiuni procesuale suplimentare. Potrivit art.226⁷, *Terminarea cercetării prealabile în procedura simplificată*, tragem concluzia finală: „Unica hotărâre posibilă a organului de cercetare prealabilă pe cauza penală, poate fi doar expedierea cauzei procurorului cu o hotărâre de acuzare”.¹³⁷

Deși p.4 alin.1), art. 226⁸, CPP FR, atribuie procurorului dreptul de a lua o hotărâre de clasare a cauzei penale prevăzute de art. 24, 25, 27, 28 și 28¹ CPP FR, acest drept pare a fi unul simbolic, deoarece în materialele cauzei penale probele care ar arăta prezența acestor temeieri, bunăoară, nu vor mai fi, doar dacă organul de cercetare nu le va colecta din propria inițiativă.

Așadar, prin prezentarea demersului cu privire la cercetarea prealabilă într-o procedură simplificată, bănuitul, odată ce i s-au acordat garanțiile preferențiale din partea statului la aplicarea pedepsei, de fapt renunță la o șansă la liberarea de la răspunderea penală.¹³⁸

Химчива Галина, în teza sa doctor, *Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовной-процессуальной деятельности*,¹³⁹ susține: Codul de procedură penală al Federației Ruse prevede ca instituții procesual penale clasarea cauzei penale și încetarea urmăririi penale. Astfel, capitolul 29 al CPP FR, intitulat „Clasarea cauzei penale”, reglementează atât clasarea cauzei penale, cât și încetarea urmăririi penale. Bunăoară, în art.213 CPP FR, este vorba despre *ordonanța de clasare a cauzei penale și încetarea urmăririi penale*, iar în art.214 CPP FR este vorba despre *ordonanța de clasare a cauzei penale sau încetarea urmăririi penale*. Asemenea inconsecvență creează o iluzie identică a noțiunilor.

Cu toate acestea, delimitarea clasării cauzei penale și încetarea urmăririi penale sunt necesare, nu doar pentru că în Codul de procedură penală sunt separat formulate temeiurile

¹³⁶ Ibidem, op.cit., c. 91

¹³⁷ Ibidem, op.cit., c. 91-92

¹³⁸ Ibidem, op.cit., c. 93

¹³⁹ Химчива, Г.П. *Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовного-процессуальной деятельности*, Москва, 2003, с. 238

clasării cauzei penale (art. 24-25 CPP FR) și temeiurile încetării urmăririi penale (art. 27-28 CPP FR).

În baza definiției urmăririi penale (art. 5 p.5 CPP FR), încetarea urmăririi penale are loc în privința unui bănuit sau învinuit concret și nu este obligatorie clasarea cauzei penale (art. 27 alin.4 CPP FR).

La rândul său, hotărârea de clasare a cauzei penale nu este legată de constatarea/stabilirea bănuitului sau învinuitului și este posibilă atât până la stabilirea acestei persoane, cât și după aceasta, însă clasarea cauzei penale în orice caz atrage după sine concomitent și încetarea urmăririi penale (art. 24 alin.3 CPP FR).¹⁴⁰

Considerând clasarea cauzei penale una dintre formele încetării urmăririi penale, de asemenea etapei finale, autoarea *Химчива Галина* a remarcat: „Spre deosebire de alte forme de terminare, la clasarea cauzei penale nu doar se creează condiții pentru adoptarea unei hotărâri concrete pe cauză, ci cauza nemijlocit se soluționează”.¹⁴¹

Autoarea consideră că: „În teoria procesual penală rusă este supusă discuției chestiunea: este oare clasarea cauzei penale o examinare în fond a cauzei? Mulți procesualiști susțin pozitiv această problemă: P. Д. Рахунов remarcă faptul că la clasarea cauzei penale, organul de urmărire penală ca și instanța de judecată, examinează cauza în fond, А. П. Гуляев consideră: clasarea cauzei penale este unicul mijloc de examinare a cauzei penale de către organul de urmărire penală”.¹⁴²

Însă se atestă și păreri opuse. După opinia lui Н. В. Жогин și Ф. Н. Фаткулин, la clasare, cauza penală nu se examinează în fond, deoarece, în primul rând, examinarea în fond presupune recunoașterea oficială a vinovăției sau nevinovăției persoanei ale cărei fapte se investighează, și, în al doilea rând, o asemenea recunoaștere organul de urmărire nu este în drept să o facă, deoarece este de competența doar a instanței de judecată.¹⁴³

În concluzie, *Химчива Галина* a remarcat: „Clasarea cauzei penale urmează să fie percepută în primul rând, ca una dintre formele terminării urmăririi penale, în măsură egală după importanță ca și expedierea cauzei penale cu rechizitoriu în instanța de judecată. În al doilea rând, ca etapă de terminare a urmăririi penale, în cadrul căreia pe baza aprecierii tuturor probelor acumulate se stabilesc circumstanțele prevăzute de lege, care exclud urmărirea penală sau permit

¹⁴⁰ Ibidem, op.cit., c. 238-239

¹⁴¹ Ibidem, op.cit., c. 239

¹⁴² Химчива, Г. П. *Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовного-процессуальной деятельности*, Москва, 2003, с. 239-240

¹⁴³ Ibidem, op.cit., c. 239-240

liberarea persoanei de răspundere penală, se adoptă o hotărâre despre imposibilitatea urmăririi în continuare și se soluționează întrebările care decurg din această hotărâre și în al treilea rând ca examinarea cauzei în fond”.¹⁴⁴

Autoarea a susținut, în teza sa de doctor, că: „La clasarea cauzei penale în baza temeiurilor de nereabilitare, se constată comiterea de către persoană a faptei ilicite (sau e posibilă și situația în care persoana nu este stabilită), însă există anumite circumstanțe prevăzute de legea procesual penală care permite clasarea cauzei penale. În legătură cu aceasta, la etapa urmăririi penale, clasarea cauzei penale și (sau) încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare sunt recunoscute: expirarea termenului de prescripție, decesul bănuitului sau învinuitului, cu excepția cazurilor cererii de reabilitare a persoanei decedate, împăcarea părților, schimbarea situației, actul de amnistie, căința activă, aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ minorilor, aplicarea măsurilor cu caracter medical”.¹⁴⁵

„Instituției clasării cauzei penale/încetării urmăririi penale pe temeiuri de nereabilitare îi revine un rol important în asigurarea drepturilor și intereselor cetățenilor”, consideră cercetătoarea *Химчива Галина*.¹⁴⁶

„În primul rând, există posibilitatea liberării de răspundere penală a persoanelor care au comis infracțiuni ce nu prezintă un pericol social, fără emiterea unei sentințe de condamnare. În al doilea rând, liberarea de răspundere penală la etapa urmăririi penale îi dă posibilitate persoanei de a fi lipsită de suferința morală atunci când se află pe banca acuzaților, cheltuieli suplimentare pentru apărător și altele. Liberarea de răspundere penală la etapa urmăririi nu scutește persoana de drepturile sale (învinuitul poate să nu fie de acord cu hotărârea de clasare a cauzei penale pe temeiuri de nereabilitare și, ca urmare, procesul penal se desfășoară în continuare în ordinea generală)”¹⁴⁷.

Autorul *Мичурин Виктор*, în teza sa de doctor *Нарушение уголовно-процессуальных норм при возбуждении и прекращении уголовных дел, способы их устранения*, menționează că: „În vederea aplicării corecte a prevederilor legale privind încetarea urmăririi penale sau

¹⁴⁴ Химчива, Г. П. *Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовного-процессуальной деятельности*, Москва, 2003, с. 243

¹⁴⁵ Ibidem, op.cit., с. 252

¹⁴⁶ Ibidem, op.cit., с. 254

¹⁴⁷ Ibidem, op.cit., с. 254

clasarea cauzei penale este necesar de a oferi o clasificare a temeiurilor care stau la baza acestor două instituții”¹⁴⁸

Potrivit opiniei autorului, „cea mai reușită clasificare este în temeiuri de reabilitare și cele de nereabilitare, deoarece anume această clasificare determină esența, conținutul și efectele juridice ale instituțiilor respective”.¹⁴⁹

În această ordine de idei, este expusă opinia potrivit căreia „la temeiurile de reabilitare pot fi atribuite următoarele: 1) nu există faptul infracțiunii; 2) fapta nu întrunește elementele infracțiunii; 3) lipsește plângerea victimei în cazul în care aceasta este o condiție obligatorie; 4) neimplicarea bănuțului/învinutului în săvârșirea infracțiunii etc. prevederi prevăzute, bunăoară, în art. 24, 27 CPP FR.”¹⁵⁰

„La temeiuri de nereabilitare sunt atribuite: 1) expirarea termenului de prescripție; 2) căința activă a făptuitorului; 3) actul de amnistie; 4) împăcarea părților; 5) decesul făptuitorului, în afara cazului când se urmărește reabilitarea acestuia după moarte etc.”¹⁵¹.

Un alt subiect important, abordat de autorul *Мичурин Виктор*, se referă la reluarea urmăririi penale după clasarea cauzei penale. În concepția acestuia, „Reluarea urmăririi penale este o activitate juridică care are loc doar în cazurile și temeiurile prevăzute de lege. Reluarea are loc atunci când au fost comise încălcări în procesul urmăririi penale și are drept scop înlăturarea acestora. Legislația Federației Ruse nu prevede ce se subînțelege prin temeiurile reluării urmăririi penale, dar specifică faptul că procurorul, potrivit art.214 p.1 CPP FR, anulează ordonanțele ilegale și neîntemeiate ale organului de urmărire penală. În contextul art.214 al.1 CPP FR, temei care stă la baza reluării urmăririi penale sunt încălcările admise în procesul urmăririi penale de către organul competent, care au dus la adoptarea unei hotărâri de clasare și încetare a urmăririi penale ilegale și neîntemeiate”.¹⁵²

Autoarea *Солонина Светлана*,¹⁵³ în teza sa de doctor *Дискреционные основания прекращения уголовного преследования в отношении несовершеннолетних*, a cercetat modul de încetare a cauzelor penale și (sau) încetarea urmăririi penale în privința minorilor cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.

¹⁴⁸ Мичурин, В. С. *Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук: нарушение уголовно-процессуальных норм при возбуждении и прекращении уголовных дел, способы их устранения*, Москва, 2004, с. 130-131

¹⁴⁹ Ibidem, op.cit., с. 132

¹⁵⁰ Ibidem, op.cit., с. 133

¹⁵¹ Ibidem, op.cit., с. 149

¹⁵² Ibidem, op.cit., с. 168-169

¹⁵³ Солонина Светлана Юрьевна, *Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук Дискреционные основания прекращения уголовного преследования в отношении несовершеннолетних*, Воронеж, 2015 с. 48

Astfel, aceasta remarcă: „Conform principiilor expuse în Convenția ONU, (Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru copii, Regulile de la Beijing), în fiecare sistem de drept trebuie să fie formate instituții speciale de drept procesual penal care să prevadă procedura în cazurile privind minorii”.¹⁵⁴

Cercetătoarea *Солонина Светлана* a relevat faptul că: „Încetarea urmăririi penale în privința minorilor cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ până la etapa de judecată se aplică mai rar, comparativ cu alte temeuri de nereabilitare. Autoarea a constatat care este cauza aplicării mai rare a acestui temeiu în cercetarea pe care a efectuat-o”.¹⁵⁵

Ca rezultat al interviuării unor practicieni, precum și din analiza unor cauze penale, s-a stabilit: cauza de bază constă în procedura procesuală aplicării acestui temeiu, conform art.427 CPP FR, care prevede o procedură judiciară de examinare a demersului organului de urmărire penală, prezentat în instanța de judecată. Majoritatea colaboratorilor consideră că existența unei asemenea proceduri judiciare le îngreunează activitatea, deoarece, în caz de refuz în admiterea demersului, efortul depus de aceștia se reduce la zero și sunt nevoiți să adopte o altă hotărâre procesuală. Unii colaboratori consideră că existența unei asemenea proceduri, prevăzute în art.427 CPP FR, este o formă specifică de control în cadrul urmăririi penale. Unii judecători au motivat crearea unei asemenea situații, prin faptul că în materialele cauzei penale nu se conțin suficiente temeuri de a aplica norma dată. Totodată, este dificil de a stabili dacă sunt premise reale pentru reeducarea unui asemenea minor. Din aceste considerente organului de urmărire penală și judecătorilor le este mai simplu aplicarea unui alt temeiu la încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale, decât cel analizat.¹⁵⁶

Autoarea *Солонина Светлана* consideră că: „O soluție în acest sens ar fi o altă procedură de aplicare a acestui temeiu la etapa urmăririi penale și reglementarea unei metode suplimentare de stabilire a posibilității reeducării minorului fără aplicarea pedepsei”¹⁵⁷. De exemplu, Codul de procedură penală al Federației Ruse prevede, în art.427 alin. 3), temeurile aplicării față de minori a măsurilor de constrângere cu caracter educativ, la care se atribuie:

- vârsta minoră a persoanei;
- săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave;
- stabilirea de către organul de urmărire penală a posibilității reeducării minorului fără aplicarea pedepsei.

¹⁵⁴ Ibidem, op. cit., c. 48

¹⁵⁵ Ibidem, op. cit., c. 48-50

¹⁵⁶ Ibidem, op. cit., c. 48-50

¹⁵⁷ Ibidem, op. cit., c. 50-54

Hotărârea organului de urmărire penală privind clasarea cauzei penale, încetarea urmăririi penale în privința minorului trebuie să fie întemeiată pe suficiente probe acumulate pe cauza penală, care, în primul rând, trebuie să confirme că anume acest minor a comis infracțiunea și, în al doilea rând, că el poate fi reeducat prin măsuri de constrângere cu caracter educativ. Aceste probe trebuie să fie acumulate în cauza penală în corespundere cu prevederile CPP al FR pentru admiterea lor. Totodată, existența acestor probe în dosar pot contribui la alegerea unei măsuri cu caracter educativ mai efective. De aceea stabilirea posibilității reeducării minorului fără pedeapsă este posibilă doar pe calea probatoriului. În așa mod, temei de încetare a urmăririi penale în corespundere cu art. 427 CPP FR vor servi următoarele circumstanțe: vârsta minorului, săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, posibilitatea reeducării minorului pe calea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.¹⁵⁸

Cercetătoarea *Солонина Светлана* a susținut opinia autoarei T. B. Исакова, care consideră că pentru luarea unei hotărâri corecte de aplicare în privința minorului a măsurilor de constrângere cu caracter educativ a propus să fie luate în considerare nu doar prevederile art. 427 CPP FR de încetare a urmăririi penale, dar și acele circumstanțe care nemijlocit îl caracterizează pe minor și îi dau o apreciere comportamentului atât în prezent, cât și în viitor.¹⁵⁹

Un alt aspect la care s-a referit *Солонина Светлана*¹⁶⁰ ține de documentul care conține informația privind personalitatea minorului și comportamentul lui până la comiterea infracțiunii - caracteristica minorului (de la locul de studii sau trai). Deseori, în baza acestui document, se adoptă hotărârea privind aplicarea minorului unor măsuri de constrângere cu caracter educativ. De aceea dânsa face trimitere la un grup de autori care susțin: caracteristica minorului, ca document, poate fi apreciată ca probă în dosar și poate sta la baza adoptării unei asemenea hotărâri.

De asemenea, *Солонина Светлана*¹⁶¹ a menționat ca urmare a unei interviuări a reprezentanților organului de urmărire penală, cum aceștia obțin caracteristicile, conform rezultatelor, unii ofițeri solicită nemijlocit de la minori (bănuți, învinuți) sau de la reprezentanții lor legali de a obține aceste documente de sine stătător, din motivul volumului mare de lucru. Autoarea precizează că această metodă de administrare a probelor nu este prevăzută în CPP al FR. În afară de aceasta, bănuitul (învinuitul) minor sau reprezentantul lui legal se adresează singuri la organul abilitat de a se elibera caracteristica, care poate ascunde motivul real privind necesitatea ei, bunăoară, se poate solicita o caracteristică pentru a fi prezentată la admiterea în

¹⁵⁸ Ibidem, op. cit., c. 50-54

¹⁵⁹ Ibidem, op. cit., c. 62-63

¹⁶⁰ Ibidem, op. cit., c. 68-69

¹⁶¹ Ibidem, op. cit., c. 69

instituțiile de învățământ. În acest caz, conținutul informației este unul pozitiv, comparativ cu cel care poate fi în realitate.

Rezultatele anchetării și studierii cauzelor penale au demonstrat, susține autoarea *Солонина Светлана*: „Caracteristica este un purtător de informații nesigur și de aceea nu poate fi luat în considerare ca document ce-i caracterizează personalitatea și să servească ca probă la adoptarea hotărârii pe cauza penală, deoarece au fost obținute prin încălcarea legislației procesual penale a Federației Ruse, contrar prevederilor al.1 art. 86 CPP FR.”¹⁶²

Autorul *Владимир Сверчков*, în lucrarea *Освобождение от уголовной ответственности, прекращение уголовного дела (преследования), отказ в его возбуждении. Проблемы теории и практики*¹⁶³, pune accent pe cercetarea instituției liberării de răspundere penală, clasarea cauzei penale, încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare legate de recuperarea prejudiciului cauzat în urma comiterii infracțiunii. Unul dintre aceste temeiuri, care a fost supus analizei, este căința activă.

Cercetătorul *Владимир Сверчков* remarcă: „Dispoziția al.1 art.75 CP al FR stipulează condițiile obiective și subiective de liberare de la răspunderea penală. O condiție obiectivă ar fi fapta ilegală, săvârșirea infracțiunii pentru prima dată. O circumstanță obiectivă ce apare în momentul comiterii infracțiunii ar fi săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave. Condițiile subiective, a căror apariție este posibilă după comiterea infracțiunii, ar fi: a) autodenunțarea de bună voie; b) contribuirea activă la descoperirea infracțiunii; c) repararea prejudiciului pricinuit prin infracțiune; d) compensarea valorii daunei materiale cauzate în alt mod”.¹⁶⁴

Владимир Сверчков consideră că: „totalitatea condițiilor enumerate prezintă în sine totalitatea de temeiuri permise pentru liberarea persoanei de răspundere penală. Lipsa cel puțin a unei condiții, în cazul în care este necesară o faptă juridică concretă, atestă faptul că temei de liberare de la răspundere penală în legătură cu căința activă lipsește, dar există alte circumstanțe care atenuează răspunderea penală”.¹⁶⁵

Autorul *Глушков Александр*,¹⁶⁶ în monografia sa *Прекращение уголовного преследования в отношении несовершеннолетних с применением к ним принудительных*

¹⁶² Ibidem, op. cit., c. 69

¹⁶³ Владимир Сверчков *Освобождение от уголовной ответственности, прекращение уголовного дела (преследования), отказ в его возбуждении. Проблемы теории и практики*: Юридический центр Пресс; Санкт-Петербург, 2008, c. 84-106

¹⁶⁴ Ibidem, op. cit., c. 88-89

¹⁶⁵ Ibidem, op. cit., c. 89

¹⁶⁶ Глушков Александр Иванович *Прекращение уголовного преследования в отношении несовершеннолетних с применением к ним принудительных мер воспитательного характера*, Издательство Прометей; Москва, 2015 c. 110-118

мер воспитательного характера, a efectuat o analiză profundă a instituției încetării urmăririi penale în privința minorilor cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.

Una dintre formele clasării cauzei penale și încetării urmăririi penale prevăzute de CPP al FR, consideră autorul *Глушков Александр*,¹⁶⁷ este încetarea urmăririi penale în privința minorilor cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ (art.427 CPP FR). Dispoziția acestui articol include numeroase recomandări, care urmează să fie luate în considerare și executate de către persoanele cu funcții care desfășoară urmărirea penală, la încetarea urmăririi penale în baza temeiului expus.

Autorul *Глушков Александр* se referă la următoarele recomandări:¹⁶⁸

1. Hotărârea privind încetarea urmăririi penale este în drept să o adopte ofițerul de cercetare prealabilă (cu acordul procurorului), anchetatorul (cu acordul conducătorului organului de anchetă), instanța de judecată;
2. În temeiul art. 427 CPP FR, poate fi încetată urmărirea penală în privința bănuțului sau învinuitului minor în comiterea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave;
3. Posibilitatea aplicării art. 427 CPP FR apare independent de faptul a comis minorul una sau mai multe fapte social periculoase de categoria dată;
4. Temeiurile încetării urmăririi penale cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ sunt prevăzute în alin.1 art. 90 CP FR, și anume: fapta social periculoasă comisă de minor se califică ca infracțiune ușoară sau mai puțin gravă; reeducarea minorului poate avea loc pe calea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ.
5. Legea procesual penală nu prevede ca o condiție obligatorie pentru încetarea urmăririi penale în temeiul dat atragerea minorului în calitate de învinuit, asemenea hotărâre poate fi luată și în privința bănuțului.
6. Minorului și reprezentantului lui legal, până la încetarea urmăririi penale, urmează să fie explicate motivele adoptării unei asemenea hotărâri și dreptul lor la dezacord. În cazul prezenței unei asemenea obiecții, încetarea urmăririi penale nu poate avea loc.

Analiza prevederilor normative expuse în dispoziția art. 427 CPP FR i-a permis autorului *Глушков Александр* să scoată în evidență particularități caracteristice mecanismului încetării urmăririi penale cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.¹⁶⁹

Încetarea urmăririi penale în temeiul art. 427 CPP FR se permite doar în cazul în care bănuțul, învinuitul minor, reprezentantul lui legal sunt de acord. Cu atât mai mult că existența

¹⁶⁷ Ibidem, op. cit., c. 110

¹⁶⁸ Ibidem, op. cit., c. 110-111

¹⁶⁹ Ibidem, op. cit., c. 111-112

unui asemenea acord trebuie să fie reflectat de organul abilitat în ordonanța de încetare a urmăririi penale (alin. 3 art. 213 CPP FR) .

În legătură cu aceasta, autorul nu a găsit răspuns la întrebarea: de ce legislatorul selectiv asigură drepturile și garanțiile participanților procesului penal? După varianta propusă, este necesară doar poziția bănuیتului, învinuitului minor și reprezentantului lor legal. De ce la etapa dată de desfășurare a urmăririi penale se ignoră opiniile altor participanți cointeresați în proces: partea vătămăată, partea civilă, partea civilmente responsabilă. Mai mult ca atât, legea nu prevede în ce mod urmează de elucidat și fixat procesual acordul sau dezacordul subiecților procesului penal la încetarea urmăririi penale, cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.¹⁷⁰

În acest context, *Глушков Александр* propune¹⁷¹ să fie reglementat, în CPP FR, obligațiunea persoanei cu funcție care desfășoară urmărirea penală la adoptarea hotărârii privind încetarea urmăririi penale în temeiul indicat *de a solicita acordul tuturor persoanelor interesate în proces, partea vătămăată, partea civilă, bănuیتul (învinuitul), reprezentantul lor legal, partea civilmente responsabilă, cu fixarea acestor prevederi într-un proces verbal separat.*

Altă particularitate a încetării urmăririi penale cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ, la care s-a referit *Глушков Александр* este aceea că la adoptarea unei asemenea hotărâri nu se ia în considerare de câte ori minorul anterior a fost supus răspunderii penale. Cu alte cuvinte, legislatorul nu prevede în calitate de condiție obligatorie la liberarea de la răspunderea penală a minorului, comiterea de către acesta a faptei social periculoase, pentru prima oară.¹⁷²

În CPP al RSSFR (art. 8), această prevedere era expres prevăzută în lege, încetarea urmăririi penale în privința minorului cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ se permitea doar în cazul săvârșirii pentru prima oară a infracțiunii. Și aici *Глушков Александр* susține părerea mai multor autori precum că legislatorul s-a grăbit atunci când a exclus din dispoziția art.90 CP al FR sintagma *prima oară*. Ca o consecință, s-a creat situația că minorii infractori care au comis infracțiuni ușoare sau mai puțin grave pot fi eliberați de răspundere penală de mai multe ori. Mai mult ca atât, în cazul altor temeіuri de liberare de la răspunderea penală, cum ar fi căința activă, împăcarea părților, legislatorul expres a prevăzut, în normele CP

¹⁷⁰ Ibidem, op. cit., c. 111-112

¹⁷¹ Ibidem, op. cit., c. 112

¹⁷² Ibidem, op. cit., c. 112

FR art.75, 76, că se permite doar în privința persoanei care a comis pentru prima oară infracțiunea.¹⁷³

Autorul *Рыжаков А. П.*, în lucrarea sa *Окончание предварительного расследования*, a remarcat că: „Terminarea urmăririi penale reprezintă o etapă finală a fazei de urmărire penală, care survine atunci când toate acțiunile procesuale în privința cercetării depline, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei sunt finalizate, fiind necesară luarea unei hotărâri în privința desfășurării de mai departe a cauzei penale”.¹⁷⁴

Terminarea urmăririi penale include un cumul de acțiuni procesuale, care trebuie îndeplinite în mod corespunzător, până la perfectarea hotărârii procesuale în această privință. Sintagma „terminarea urmăririi penale” este utilizată, uneori, și cu alte sensuri, în particular: 1) în calitate de acțiune procesuală a organului de urmărire penală, realizată în cadrul acestei faze; 2) în calitate de instituție procesual-penală¹⁷⁵

Autorul citat a evidențiat trei modalități de terminare a urmăririi penale: 1) întocmirea rechizitoriului; 2) emiterea ordonanței privind încetarea cauzei penale; 3) emiterea ordonanței privind trimiterea cauzei penale în judecată pentru examinarea chestiunii referitoare la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.¹⁷⁶

¹⁷³ Ibidem, op. cit., c. 112-113

¹⁷⁴ РЫЖАКОВ, А. П. *Окончание предварительного расследования*: Учебное пособие. Москва: Городец, 1999, c. 16

¹⁷⁵ Ibidem, op. cit., c. 16

¹⁷⁶ Ibidem, op. cit., c. 19

1.3. Evoluția normativului procesual – penal privind încetarea urmăririi penale

Sub aspect istoric, puterea politică, relațiile de putere politică nu au existat dintotdeauna. Ele au apărut pe o anumită treaptă de evoluție a omenirii, odată cu procesul trecerii de la faza comunităților naturale, instinctiv constituite, la faza de societate.¹⁷⁷

Istoria ne arată că toate societățile au fost, dintotdeauna și oriunde, dotate cu ordine juridică. Această ordine juridică este însă foarte diversă, în funcție de organizarea societăților, de epoci, de sisteme de gândire.¹⁷⁸

Autorul *Liviu P. Marcu* în lucrarea „*Istoria dreptului românesc*”¹⁷⁹, a remarcat că, în perioada medievală, în Țările Române procesul penal, atât în cadrul obștii, cât și înaintea domnului erau nescrise, fiind stabilite prin obiceiuri. Nu se redactau acte scrise cu ocazia instrumentării procesului penal. Dregătorii judecau atât pricinile penale, cât și cele civile, neexistând instanțe penale speciale. Acuzația putea fi pornită de către partea vătămată sau din oficiu de către dregătorii competenți. Cercetarea se făcea de obicei de către judecătorul care soluționa pricina. Mijloacele de probă, folosite cu predilecție, erau martorii și jurătorii. Procedura de judecată se desfășura, de regulă, public.

Același autor a remarcat că, în Transilvania, procesul penal putea fi pornit în cazuri grave și din oficiu. Dreptul de grațiere individuală aparținea șefului statului și unor foruri superioare celui care pronunțase sentința. Amnistia a apărut numai spre sfârșitul perioadei medievale, formând un drept exclusiv al șefului statului. În Transilvania merită să fie menționate succesivele amnistii acordate de împărații austrieci dezertorilor care se întorceau la vetrele lor după ani de pribegie.¹⁸⁰

Autorul *Cronț Gheorghe*, în lucrarea „*Istoria dreptului românesc*”¹⁸¹, relatează că, în sistemul transilvănean, procesul se putea încheia uneori, atât în materia civilă, cât și în materie penală, printr-o *tranzacție* între părți, intervenită în cursul procesului, după începerea acestuia, dar înainte de pronunțarea sentinței: „*Însă între timp oricare din părți ar voi, poate să se împace*”, glăsuiește textul constituției din 4 august 1298, care reglementa un obicei mai vechi. Tranzacția se putea încheia fie în fața judecătorului, fie în fața unor *loca credibilia* (*prin intermediul unor conciliatori*). În cel de-al doilea caz, actul încheiat trebuia prezentat instanței.

¹⁷⁷ ȚOP, Dan. *Istoria dreptului și statului românesc*. București: Editura Biblioteca Târgoviște & Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale, 2005, p. 38

¹⁷⁸ SECRIERU, Natalia. *Pornirea și încetarea urmăririi penale: evoluția reglementărilor în dreptul românesc*. În: Revista Publicație științifico-practică, *Legea și viața*, nr.1, ianuarie-martie 2023, p. 64

¹⁷⁹ MARCU, Liviu P. *Istoria dreptului românesc*. București: Editura Lumina Lex, 1997, p. 137

¹⁸⁰ Ibidem, op. cit., p. 138

¹⁸¹ CRONȚ, Gheorghe. *Istoria dreptului și statului românesc*. București: Vol.1., Editura Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România, 1980, p. 419

Nici *principiul autorității lucrului judecat* nu-și face apariția în principate decât la începutul secolului al XIX-lea. Hotărârile judecătorești pronunțate de un domn, chiar rămase definitive, puteau fi declarate fără valoare de domnul următor, procedând la o nouă judecată. Judecata era reluată în modul obișnuit de mai multe ori, ajungându-se și la zece judecăți, cu ocazia unei hotărniciri. Ceva mai mult, se întâmpla ca același domn, chiar în cursul aceleiași domnii, să rejudece aceeași pricină, pe motiv că se aduc probe noi.¹⁸²

Dan Țop susține, în lucrarea sa „Istoria dreptului și statului românesc”¹⁸³, că, sub regimul turco fanariot, Codica Criminală din Moldova a făcut distincție *între faza instrucțiunii penale* unde sesizarea infracțiunilor, cercetarea și strângerea de dovezi și anunțarea situației reveneau zapciilor, și *faza de judecată*, unde judecătorul era obligat prin lege să cerceteze cauza, nemijlocit și în amănunt.

Autorii *Emil Cernea și Emil Molcuț*¹⁸⁴ susțin că, în vremea lui Alexandru Ioan Cuza și din dispoziția sa, au fost elaborate Codul Civil, Codul Penal, Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală. Prin adoptarea acestor coduri, s-a constituit, în linii generale, sistemul de drept burghez, s-a creat cadrul juridic necesar pentru dezvoltarea celor mai moderne legislații în materie, introducând norme și instituții juridice dintre cele mai evoluat, opera legislativă a lui Cuza a plasat România în rândul țărilor cu cea mai înaintată legislație.

Dumitru V. Firoiu, în monografia sa „Istoria statului și dreptului românesc”,¹⁸⁵ concepe că, în timpul lui Cuza, a fost elaborat *Codul de procedură penală (Codicele de procedură criminală)*, promulgat în 1864 și pus în aplicare la 30 aprilie 1865, autorii lui inspirându-se și din *Code d'instruction criminelle al Franței (1808)*. Codul de procedură penală a instituit una dintre cele mai importante instituții ale procesului penal, și anume *acțiunea*, pornind de la principiul că orice infracțiune dă naștere la *acțiune publică* (acțiune penală propriu-zisă), și poate produce și o *acțiune privată* (acțiune civilă), care avea ca obiect repararea daunelor cauzate prin vreo infracțiune.

Autorii *Emil Cernea, Emil Molcuț*, în lucrarea sa „Istoria statului și dreptului românesc”, au menționat:¹⁸⁶ *Codul de procedură penală*, promulgat în 1864, era compus din două mari părți:

¹⁸² Ibidem, op. cit., p. 417

¹⁸³ ȚOP, Dan. *Istoria dreptului și statului românesc*. București: Editura Biblioteca Târgoviște & Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale, 2005, p. 147

¹⁸⁴ CERNEA, Emil, MOLCUȚ, Emil. *Istoria statului și dreptului românesc* București: Casa de Editură și Presă „Șansa” S. R. L., 1994, p. 201.

¹⁸⁵ FIROIU, Dumitru V. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 207.

¹⁸⁶ CERNEA, Emil, MOLCUȚ, Emil. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: Casa de Editură și Presă „Șansa” S. R. L., 1994, p. 208.

cartea I-a reglementa *descoperirea, urmărirea și instrucția infracțiunilor*, iar cartea a II-a *judicarea proceselor*.

În acest sens, autorul *Ioan Tanoviceanu*,¹⁸⁷ cu lux de amănunte în lucrarea sa „*Curs de procedură penală română*”, a descris prima parte a procedurii penale.

Astfel, când se afla că s-a comis o infracțiune, procedura înainte de judecată parcurgea trei perioade. Mai întâi se făceau primele cercetări pentru descoperirea infractorului, odată descoperit, el era trimis înaintea autorității competente pentru a fi facute cercetările cuvenite, și în sfârșit se adunau probele de comitere a infracțiunii. Cercetarea și descoperirea, urmărirea și instrucțiunea propriuzisă erau cele trei faze, care toate împreună constituiau actul întâi al dramei penale; judecata - actul al doilea, iar executarea în caz de condamnare va fi epilogul.

Cercetarea și descoperirea infracțiunilor, această primă parte a instrucțiunii, era numită faza polițienească. Ofițerii de poliție judiciară erau însărcinați cu căutarea și descoperirea infracțiunii. Atât procurorul, cât și judecătorul de instrucțiune aveau competențe în desfășurarea instrucțiunii prealabile, unul fiind însărcinat cu urmărirea, iar altul cu instruirea afacerii. Însă după lege aveau dreptul să facă și acte de poliție judiciară, adică să urmărească cercetarea și descoperirea infracțiunilor. Ofițerii de poliție judiciară se ocupau de căutarea și descoperirea infracțiunilor, primeau denunțările crimelor și delictelor comise, redactau procesele-verbale, numite acte de constatare a infracțiunii.¹⁸⁸

Procurorul, pe lângă calitatea sa de ofițer de poliție judecătorească, mai avea și acela de a urmări pe infractori, principala sa misiune. În ce consta urmărirea? Mai întâi de toate în darea infractorilor în judecată, fie direct înaintea autorităților de judecată, când aceasta era permis conform legii, fie trimițându-i la judecătorul de instrucțiune ca să înlesnească judecata prin adunarea probelor. Astfel, Ministerul Public învestea judecătorul de instrucțiune de a duce afacerea mai departe prin rechizitor introductiv. Odată ce judecătorul de instrucțiune era învestit, rolul Ministerului Public înceta provizoriu și acela al judecătorului de instrucțiune începea. Totuși chiar în timpul instrucțiunii, Ministerul Public era chemat să dea concluzii la diferite acte de instrucțiune. Legea obliga ca judecătorul de instrucțiune să comunice procurorului procedura ce are să urmeze, când purcede la vreun act de instrucțiune, cum ar fi o perchezițiune, o expertiză, o deplasare la fața locului. Procurorul avea, în afară de aceasta, dreptul să ceară comunicarea actelor instrucțiunii ori de câte ori credea de cuviință, însă cu îndatorirea de a le restitui în 24 de ore. Imediat ce procedura era terminată, judecătorul de instrucțiune comunica de

¹⁸⁷ TANOVICEANU, Ioan. *Curs de procedură penală română*, București: Ateliere Grafice Socec &Co, 1913, p. 199

¹⁸⁸ Ibidem, op. cit., p. 200-221

îndată procurorului care era obligat să-i adreseze rechizițiunile sale cel mult până în trei zile. Acesta era rechizitoriul definitiv și cu el se termina misiunea Ministerului Public la instrucțiune, afară de cazul, când fiind nemulțumit de dispozitivul ordonanței, să facă opozițiune (contestare) la Camera de punere sub acuzare a Curții de Apel.¹⁸⁹

Instrucțiunea propriu - zisă era adunarea probelor și hotărârea dacă afacerea trebuia să fie trimisă înaintea autorităților de judecată. Ea avea o mare importanță în procesele penale, fiindcă prepara soluțiunea procesului penal. O instrucțiune bine făcută decidea adeseori soarta procesului, pe când o instrucțiune rău făcută aducea adeseori scăparea de pedeapsă a infractorului.

Instrucțiunea se făcea de un judecător al tribunalului, special învestit cu această misiune, care se numea judecătorul de instrucțiune (instructor). Era un delegat special al tribunalului pentru instruirea afacerilor penale. Judecătorii de instrucție erau sub supravegherea procurorului general al Curții de Apel. După cum am menționat anterior, judecătorul de instrucție nu se învestea de unul singur cu instrucțiunea, ci era învestit prin rechizoriu introductiv al procurorului. În rechizoriul introductiv, care intervinea după cercetarea și descoperirea infractorului, avea drept scop să invite pe judecătorul de instrucțiune ca să adune probele de culpabilitate contra unei persoane bănuite, el nu era doar *in rem*, ci și *in personam*. Rechizoriul introductiv *in rem*, fără indicarea persoanei la care se cere facerea instrucțiunii, era un lucru absolut inadmisibil. Instrucțiunea era secretă.

Pentru a aduna probele care servesc pentru constatarea unei infracțiuni, judecătorul de instrucțiune avea dreptul să facă: cercetări la fața locului; percheziii la domiciliu; confiscări; expertize; ascultare de martori; interogarea prevenitului; dispunerea prin mandat pentru aducerea silită a bănuțului la interogator.¹⁹⁰

Judecătorul de instrucțiune, după ce a terminat instrucțiunea, consemna rezultatul prin ordonanța definitivă, care era o hotărâre definitivă a sa, un act final al instrucțiunii. După ce în tot timpul instrucțiunii el a fost un simplu instructor, adunător de probe, acum devenea judecător al probelor și hotăra dacă cel bănuț care a comis infracțiunea trebuie ori nu dat în judecată. Înainte de a emite ordonanța definitivă, judecătorul de instrucțiune da o ordonanță ca să se comunice dosarul Ministerului Public pentru ca acesta să dea rechizoriul definitiv. Procurorul era dator ca, în termen de cel mult trei zile, să dea concluziunile sale prin rechizoriul definitiv și, în cele din urmă judecătorul de instrucțiune redacta ordonanța. Existau două feluri de ordonanțe: *de neurmărire și de trimitere*.

¹⁸⁹ Ibidem, op. cit., p. 221-223

¹⁹⁰ Ibidem, op. cit., p. 228-270

Dacă judecătorul de instrucțiune ajungea la concluzia că inculpatul e nevinovat; n-a comis fapta ce i se impută; fapta nu constituie o infracțiune ori e prescrisă; ori e lucru judecat; ori că nu sunt probe destule – judecătorul declara că nu este un caz de urmărire și dădea în acest sens o ordonanță de neurmărire.

Dacă judecătorul de instrucțiune ajungea la concluzie că sunt dovezi că inculpatul a comis o infracțiune și fapta acestuia constituia un delict, judecătorul dădea o ordonanță de trimitere tribunalului corecțional sau judecătorului de ocol sau dacă fapta constituia o contravenție, judecătorul o trimitea tribunalului polițienesc.¹⁹¹

Ordonanțele definitive ale judecătorului de instrucțiune nu erau definitive și puteau fi supuse reformării. Atacarea ordonanțelor se făcea prin *oposițiune*. Dreptul la opozițiune îl aveau Ministerul Public pe lângă tribunale; procurorul general al Curții de Apel; prevenitul; partea civilă. Opozițiunile contra ordonanțelor judecătorului de instrucțiune se judecau de către *Camera de punere sub acuzare*, fiind o instanță de apel în materie de instrucție. După examinarea opozițiunilor, Camera de punere sub acuzare emitea *deciziuni* care erau de două feluri: *deciziuni de neurmărire* și *deciziuni de trimitere*. În cazul în care nu se descoperea nicio infracțiune - Camera dădea o decizie de neurmărire. Această decizie avea putere definitivă în cazul în care era motivată pe aceea că fapta nu ar constitui o infracțiune. În cazul în care nu erau probe suficiente, se putea începe o nouă urmărire, îndată ce se căpătau probe noi.

Deciziunile Camerei de punere sub acuzare erau susceptibile de a fi atacate la o instanță superioară cu *recurs în casațiune* în termen de cinci zile. Dreptul la recurs îl aveau Procurorul General al Curții de Apel și prevenitul, adresat președintelui Curții de Casațiune. Cazurile de recurs erau: fapta nu constituie o crimă; pentru incompetență; pentru că procurorul nu a tras concluziuni; pentru că deciziunea n-a fost pronunțată de judecătorii ceruți de lege. În lipsă de recurs, deciziunile Camerei de punere sub acuzare deveniau definitive¹⁹².

Ion Gheorghiu Brădeț, în lucrarea sa „*Istoria dreptului românesc*”, de asemenea opinează¹⁹³ că procesul penal cuprindea două faze: *cea premergătoare judecății (descoperirea, urmărirea și instrucția)* și *cea a judecății*. În faza judecății, Codul de procedură penală din 1864 a introdus reguli moderne: publicitatea și contradictorialitatea dezbaterilor judiciare. În virtutea acestor reguli moderne, instanța administra probele solicitate de părți, în scopul aflării adevărului judiciar.

¹⁹¹ Ibidem, op. cit., p. 270-316

¹⁹² Ibidem, op. cit., p. 316-333

¹⁹³ BRĂDEȚ, Ion Gh. *Istoria dreptului românesc (de la origini până în 1945)*, Brașov: Ediția a II-a, 1994, p. 118;

Liviu P. Marcu, în lucrarea sa „Istoria dreptului românesc”, consideră că,¹⁹⁴ în 1864, când a fost promulgat Codul de procedură penală, principala sursă de inspirație pentru cei ce l-au redactat, a fost Codul de instrucție criminală din Franța (1808). Cea mai importantă modificare a acestui cod, până la Primul Război Mondial, s-a făcut la 13 aprilie 1913, când a fost publicată *Legea privitoare la instrucțiunea și judecata în fața instanțelor corecționale a flagrantelor delictes*, denumită și *Legea Micului Parchet*, prin care s-a sporit competența Ministerului Public, s-a introdus procedura sumară și rapidă pentru judecarea flagrantelor delictes și s-a prevăzut expres că dispozițiile acestei legi nu erau aplicabile în cazul delictelor politice și de presă.

Același autor a menționat¹⁹⁵ că acțiunea era guvernată de principiul după care orice infracțiune dădea naștere la acțiune publică, dar că putea produce și o acțiune privată. Prima, acțiunea publică sau penală, lua sfârșit prin: *achitare, condamnare sau absoluțiune*. Fazele procesului penal erau *instrucția prealabilă* ce cuprindea primele cercetări, urmărirea și instrucția propriu-zisă și faza *judecării*, constituită din judecata în prima instanță și cea cu folosirea căilor de atac. Cu excepția instrucției propriu-zise, desfășurată sub influența principiilor *procedurii inchizitoriale*, toate celelalte faze ale procesului penal erau guvernate de principii ale *procedurii acuzatoriale*.

Ioan Ceterchi, în lucrarea sa „Istoria dreptului românesc”, a susținut că în conformitate cu dispozițiile Codului de procedură penală din 1864 și opiniile exprimate în doctrina juridică a timpului, prin *acțiune* se înțelegea „facultatea de a recurge la autoritatea judecătorească spre a obține recunoașterea unui drept violat și asigurarea restabilirii lui prin mijloace legale”¹⁹⁶. În acest sens, s-a pornit de la realitatea conform căreia drepturile acordate sau recunoscute de lege pot fi uneori violate. În consecință, legiuitorul trebuia să instituie autorități judecătorești și să dea mijloacele pentru ca aceste violări să fie pedepsite. În fapt, exercițiul acțiunii se realiza prin chemarea în judecată a celui vinovat, prin susținerea procesului, prin declararea de apel etc., sediul materiei aflându-se, de asemenea, în procedura penală.¹⁹⁷

Acțiunea penală, odată pusă în mișcare de către Ministerul Public (prin investirea instanței competente) sau de către partea vătămată (prin acțiunea directă), nu mai putea fi retrasă și nici nu se mai putea renunța la ea. *Acțiunea penală* (ca și cea civilă) *se stinge* prin hotărâre judecătorească (în ultimă instanță), într-unul din modurile prevăzute de lege (*achitare, condamnare sau absolvire*), *împăcarea părților* (în cazurile permise de lege) și *prin prescripție*

¹⁹⁴ MARCU, Liviu P. *Istoria dreptului românesc*. București: Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 204

¹⁹⁵ Ibidem, op. cit., p. 204-205

¹⁹⁶ CETERCHI, Ioan *Istoria dreptului românesc*. București: Editura Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România. Vol.II. Partea a doua, 1987, p. 193

¹⁹⁷ Ibidem, op. cit., p. 193

(considerată drept mijlocul de a înlătura consecințele penale sau civile ale unei infracțiuni sau condamnări penale prin trecerea timpului prevăzut de lege).¹⁹⁸

Codul de procedură penală din 1864 stabilea *termenele de prescripție*, după gravitatea infracțiunilor, cu sublinieri legate de momentul curgerii prescripției, al întreruperii prescripției și de efectele acestei întreruperi, precum și de efectele prescripției. Legiuitorul a mai prevăzut și *cauzele speciale de stingere a acțiunii penale, cum ar fi: amnistia și moartea inculpatului*. În legătură cu acest ultim aspect, în doctrină s-au purtat discuții privind motivul stingerii acțiunii penale (imposibilitatea din partea celui decedat de a se mai apăra sau faptul că pedeapsa, fiind personală, prin moartea inculpatului, ea nu se mai putea aplica). De asemenea, au fost prevăzute și cauze speciale de stingere a acțiunii civile, cum ar fi *tranzacțiunea și renunțarea sau desistarea*.¹⁹⁹

Dumitru V. Firoiu, în monografia sa „*Istoria statului și dreptului românesc*”²⁰⁰, susține: Codul de procedură penală român din 1864 prevedea că acțiunea publică (penală) se stingea prin moartea prevenitului, în timp ce acțiunea privată se putea exercita, în caz de moarte a prevenitului, și în contra reprezentărilor săi.

Acțiunea penală lua sfârșit și prin: *achitare*, când se recunoștea că fapta imputată nu avea ființă, sau că nu se putea face inculpatul răspunzător de ea; *absoluțiune*, când fapta imputată inculpatului nu cădea sub prevederile niciunui text de lege, și *condamnare*, când și autorul, și ființa, și imputabilitatea legală a faptei sunt constatate.²⁰¹

În opinia cercetătorilor *Ion Gheorghiu - Brădeț, Marian Cicerone Gavrilescu, Octavian Burcin, Anca Roxana Gavrilescu*,²⁰² în vremea Domnului Alexandru Ioan Cuza și din dispoziția acestuia, s-a format sistemul de drept modern, aparținând statului unitar național România. Codurile de legi, apărute în vremea și din dispoziția Domnului Alexandru Ioan Cuza, au cunoscut perfecționări demne de prestigiu și autoritatea școlii juridice românești întemeiate de savanți ca: Dem. Alexandresco, Matei Cantacuzino, Nicolae Titulescu, Ioan Tanoviceanu, Vintilă Dongoroz ș.a.

În anul 1935, în România a fost adoptat un nou Cod de procedură penală, care a intrat în vigoare în 1937, preluând numeroase dispoziții din Codul de procedură penală din 1864, inspirându-se și din unele coduri străine, în special din cel de procedură italian din 1930. Codul a

¹⁹⁸ Ibidem, op. cit., p. 194

¹⁹⁹ Ibidem, op. cit., p. 194.

²⁰⁰ FIROIU, Dumitru. *Istoria statului și dreptului românesc* București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 209.

²⁰¹ Ibidem, op.cit., p. 209

²⁰² BRĂDEȚ, Ion Gheorghiu. *Istoria dreptului românesc (de la origini până în 1945)*, Brașov: Ediția a II-a, 1994, p. 118; GAVRILESCU, M. C., BURCIN, O., GAVRILESCU, A. *Istoria statului și dreptului românesc*, Iași: 2012, p. 223;

îmbrățișat sistemul *procedural mixt, cercetarea, urmărirea și instrucția penală aplicând principii ale sistemului inchizitorial, iar în faza de judecată sistemul acuzatorial.*²⁰³

Autoarea *Aramă Elena*, în lucrarea sa „*Istoria dreptului românesc*” a relatat²⁰⁴: Codul de Procedură Penală din 1936 a arătat că *împăcarea părților* nu poate avea consecințe juridice, că acțiunea penală pusă în mișcare împotriva celor care au comis o infracțiune era irevocabilă. În baza Codului de procedură penală din 1936, urmărirea penală conținea trei momente: primele cercetări, urmărirea și instrucția.

Autorul *I. Ionescu-Dolj*, în lucrarea sa „*Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*”, a remarcat²⁰⁵ că principalul izvor al normelor procedurale îl forma legea, adică Codul de procedură penală român din 1 ianuarie 1937, precum și orice alte dispozițiuni procedural prevăzute în legi speciale pentru cercetarea, urmărirea și judecarea unor anume infracțiuni.

Codurile de procedură anterioare, care au fost în vigoare în țară în timpul elaborării Codului din 1937 și de ale căror dispoziții s-a ținut seama în măsura în care s-a crezut că ele pot fi menținute, au fost următoarele:

1. Codul de procedură criminal din vechiul regat, promulgat la 2 decembrie 1864, cu modificările ulterioare din 1867, 1868, 1874 și 1902.
2. Legea de procedură penală transilvăneană (ungară) din 4 octombrie 1896, pusă în aplicare la 1 ianuarie 1900, cu modificările ulterioare din 1907, 1908, 1909 și 1913.
3. Procedura penală bucovineană (austriacă) din 30 iunie 1873, pusă în aplicare la 1 ianuarie 1874. Ambele aceste ultime proceduri au fost menținute în vigoare prin art.137 din Constituție.

În aceeași măsură vor servi și modificările făcute acestor din urmă două proceduri, prin art.314 și 315 din legea de organizare judecătorească, din 14 aprilie 1925, prin care s-au extins și în Ardeal și în Bucovina unele părți din procedura din vechiul regat.

În Basarabia exista, în momentul Unirii, legea de procedură penală rusă din 20 noiembrie 1864, intrată în vigoare în Basarabia din 1869. După Unire, prin decretul nr.1730 din 2 mai 1919 s-a introdus, în Basarabia, Codul penal și procedura penală română, cu rezerva câtorva articole

²⁰³ ȚOP, Dan. *Istoria dreptului și statului românesc*. București: Editura Biblioteca Târgoviște & Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale. 2005, p. 195.

²⁰⁴ ARAMĂ, Elena. *Istoria dreptului Românesc*, Chișinău: Editura S.A Reclama. 2003, p. 150

²⁰⁵ I.IONESCU-DOLJ, *Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*, cuprinzând la fiecare capitol referințe asupra originii instituțiilor procedurale și principiilor adoptate. București: Editura SOCEC & Co., 1937, p. 25-27

din procedura penală rusă, prevăzute în decretul - lege nr. 2048 din 22 mai 1910, de completarea celui dintâi.²⁰⁶

Primele Coduri române puse în vigoare în Basarabia, prin decretele regale din 1 iunie 1919, au fost acel penal și de procedură penală, urmate apoi de numeroase legiuiri corespunzătoare, și anume Legea flagrantelor delikte și a Micului Parchet.²⁰⁷

Autorul *I. Ionescu-Dolj* a relatat că art.1 al Codului de procedură penală, 1936, reglementa: „*Orice infracțiune dă naștere la o acțiune penală și poate da loc totodată la o acțiune civilă*”. În art. 2 și 6 ale aceluiași cod se stabilea că „*Acțiunea penală are de obiect aplicarea pedepselor și a măsurilor de siguranță. Acțiunea civilă are de obiect repararea daunelor materiale sau morale cauzate prin infracțiune, precum și prin restituirea lucrurilor*”²⁰⁸.

Acțiunea publică, odată pusă în mișcare, de ministerul public, prin învestirea instanței competente sau de către partea vătămată prin acțiune directă, nu mai putea fi retrasă și nici nu se putea renunța la ea; ea nu putea lua sfârșit decât prin hotărârea judecătorească și într-unul din următoarele patru moduri prevăzute de lege, adică prin: **condamnare, achitare, încetarea urmării sau anularea urmării**.²⁰⁹

Art. 4 al Codului de procedură penală român, 1936, prevedea: *Acțiunea penală ia sfârșit prin hotărârea instanței în fața căreia a fost dedusă, care poate pronunța condamnarea ori achitarea infractorului, încetarea ori anularea urmării penale.*

I. Achitarea se pronunța:

- a) Dacă se constata inexistența faptului imputat;
- b) Dacă faptul nu a fost comis de cel învinuit;
- c) Dacă faptul, deși imputabil, nu cădea sub prevederile niciunui text de lege penală sau dacă unul dintre elementele infracțiunii lipsea;
- d) Dacă exista o cauză legală care înlătura responsabilitatea sau caracterul penal al faptului.

II. Încetarea urmării se pronunța când acțiunea penală era stinsă printr-o cauză legală.

III. Anularea urmării se pronunța când lipsea autorizarea sau plângerea prealabilă necesară, precum și în cazul când nulitatea era prevăzută de lege.

²⁰⁶ Ibidem, op. cit., p. 26-27

²⁰⁷ ERBICEANU, Vespasian. *Naționalizarea justiției și unificarea legislației în Basarabia*, Comunicări facute Academiei Române în Ședințele Publice de la 13 mai și 16 iunie 1933. București: Cartea Românească, 1934, p. 136

²⁰⁸ I. IONESCU-DOLJ *Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*), cuprinzând la fiecare capitol referințe asupra originii instituțiilor procedurale și principiilor adoptate. București: Editura SOCEC & Co., S.A, 1937, p. 86

²⁰⁹ Ibidem, op. cit., p. 126

Vechiul Cod de procedură penală român din 1864 prevedea numai trei moduri pentru încetarea acțiunii penale: *achitarea, absolvirea și condamnarea*. Noul Cod de procedură penală român din 1936 a suprimat *absolvirea* și a introdus alte două noi soluțiuni: *încetarea urmăririi și anularea urmăririi*.

Motivul acestei modificări în ce privește absolvirea era acela că această soluțiune, neavând o noțiune prea precisă față cu achitarea, instanțele judecătorești le confundau și în fapt pronunțau numai achitarea și niciodată absolvirea; iar în ceea ce privește celelalte două soluțiuni introduse s-a făcut pentru că de fapt ele existau în practică, așa că legea a consfințit soluțiunile indicate de jurisprudență.²¹⁰

Prin dispozițiile Codului de procedură penală Carol al II-lea, s-a consacrat în procesul penal din România sistemul inchizitorial al fazei preliminare judecării cauzei, în sensul că primele cercetări, urmărirea și instrucția erau secrete, scrise și necontradictorii.²¹¹

Potrivit Codului de procedură penală Carol al II-lea (1936)²¹², modul de exercitare al acțiunilor se compunea din patru părți, după fazele prin care trecea în genere al procesul penal:

- a) facerea primelor cercetări pentru constatarea infracțiunii, căutarea, prinderea și arestarea infractorului;
- b) instrucțiunea preparatorie;
- c) judecata și
- d) executarea pedepsei.

Facerea primelor cercetări pentru constatarea infracțiunii, căutarea, prinderea și arestarea infractorului formau în general obiectul și preocuparea poliției judiciare.

Instrucțiunea preparatorie și colectarea probelor erau încredințate judecătorului de instrucțiune și Camerei de acuzațiune.

Judecata era încredințată jurisdicțiunilor de judecată: judecătoriilor, tribunalelor, Curților de apel, Curților cu jurați și Curței de casație.

Executarea pedepsei forma atributul administrațiunii penitenciare, sub supravegherea justiției.

Primele cercetări aveau ca scop colectarea informațiunilor sau probelor necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale. Ele constau în efectuarea oricărei investigațiuni menite a

²¹⁰ Ibidem, op. cit., p. 128

²¹¹ PARASCHIV, Carmen Silvia, DAMASCHIN, Mircea. *Urmărirea penală. Caracter secret*, Revista Dreptul, nr. 3/2005, p. 246-252

²¹² I. IONESCU-Dolj, *Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*, cuprinzând la fiecare capitol referințe asupra originii instituțiilor procedurale și principiilor adoptate. București: Editura SOCEC &Co., S.A, 1937, p. 233-234

descoperi crimele, delictele și contravențiunile, precum și pe făptuitorii lor. Aceste cercetări trebuiau terminate îndată ce s-au strâns informațiuni sau probe pentru atingerea scopului de mai sus. Cercetările se făceau de către funcționarii poliției judiciare, în condițiile și după distincțiunile prevăzute de lege.

Exercitarea dreptului de urmărire a infracțiunilor era un atribut al membrilor Ministerului Public.

Dreptul de urmărire nu trebuia confundat cu dreptul de cercetare și descoperire a infracțiunilor: cercetarea pentru descoperirea infracțiunilor intra în atribuțiile poliției judiciare, când urmărirea era de atributul exclusiv al Ministerului Public. Urmărirea începea numai după ce poliția judiciară, din care făcea parte și procurorul, a descoperit infracțiunea și a terminat cercetările.

În ce consta dreptul de urmărire?

a) În deschiderea acțiunii penale și darea în judecată a infractorilor, fie direct la instanțele de fond, tribunal și judecătorie, fie la judecătorul de instrucțiune, ca să adune probele.

Pentru deschiderea acțiunii publice sau darea în judecată, procurorul trebuia să adreseze un prim act, care se numea *rechizitor introductiv*. Prin rechizitor se arăta faptul comis, numele inculpatului, al părții civile, al martorilor, corpurilor delict, dacă erau și se alăturau actele doveditoare ale infracțiunii. Noul Cod de procedură penală a consacrat principiul că urmărirea trebuie să fie personală.

b) În punerea de concluziuni orale în ședința tribunalelor corecționale; în declanșarea de apel sau recurs; în caz de nemulțumire contra hotărârilor instanțelor, precum și în formularea de rechizițiuni scrise sau orale la judecătorul de instrucțiune, în cursul instrucțiunii afacerilor.

Dreptul de urmărire îl aveau numai membrii Ministerului Public.²¹³

Instrucțiunea preparatorie avea drept scop adunarea probelor și constatarea dacă există sau nu indicii de culpabilitate contra infractorului și deci dacă el trebuia trimis în judecata instanțelor penale competente.

Instrucțiunea era de două feluri:

- a) *Instrucțiunea sumară*, care se făcea direct de procuror în cazurile de flagrant delict și care se mărginea în general la luarea interogatoriului și trimiterea în judecată;
- b) *Instrucțiunea propriu-zisă*, care se făcea de judecătorul de instrucție.

²¹³ Ibidem, op. cit., p. 261-263

Instrucțiunea avea o mare importanță pentru că venea în ajutorul instanțelor de judecată, în prepararea soluțiunii procesului.²¹⁴

*Autorul I. Ionescu- Dolj,*²¹⁵ în lucrarea sa, a relatat că între *instrucțiune* și *urmărire* erau *evidente anumite deosebiri*:

- a) Nu se făceau de aceeași persoană; urmărirea era de atributul procurorului, instrucțiunea se făcea de judecătorul de instrucțiune. Rolul procurorului era de a investi pe judecătorul de instrucțiune, a cere instruirea afacerii și strângerea probelor, pe când judecătorul de instrucțiune strângea probele și se pronunța dacă sunt indicii de culpabilitate.
- b) Urmărirea se termina prin concluziuni, instrucțiunea - prin ordonanțe. Ca consecință, rolul procurorului era diferit de al judecătorului: procurorul era reclamant și adversarul inculpatului, deci parte în procesul penal; judecătorul nu era parte, el trebuia în mod imparțial să strângă dovezile atât *pro*, cât și *contra* și să se pronunțe asupra lor, ca orice judecător.
- c) Instrucțiunea e independentă de urmărire. Judecătorul de instrucțiune nu depindea de Ministerul Public. El conducea instrucțiunea cum voia, acesta putea refuza concluziunile Ministerului Public și putea soluționa afacerea în dezacord cu concluziunile lui.

Rațiunea separațiunii instrucțiunii de urmărire consta în faptul că această separațiune și independență erau cea mai puternică garanție a libertății individuale. Dacă ar fi contopite și exercitate de aceeași persoană, ar fi un pericol pentru inculpați, pentru că cel care a început urmărirea, spre a nu se expune blamului că a început o urmărire nechibzuită, ar înclina să găsească că sunt întotdeauna probe sau indicii de culpabilitate. De aceea, o bună procedură trebuia să nu facă confuziune între aceste două atribuțiuni.²¹⁶

Din punctul de vedere al evoluției acestei faze procesuale care precede judecata, autorul *Marian Drilea-Marga*²¹⁷ constată că, mai întâi, Codul de procedură penală din 1936 a reglementat activitatea prealabilă judecății, desfășurată de organe specializate sub denumirea: *Primele cercetări, urmărirea și instrucțiunea*. Prin Legea nr.3/1956, s-a adoptat o nouă reglementare a activității preliminare, fiind folosită pentru prima dată noțiunea de *urmărire penală*,

²¹⁴ Ibidem, op. cit., p. 264

²¹⁵ I. IONESCU-DOLJ. *Curs de procedură penală română, întocmit după principiile noului Cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*), cuprinzând la fiecare capitol referințe asupra originii instituțiilor procedurale și principiilor adoptate. București: Editura SOCEC & Co., S.A, 1937, p. 265

²¹⁶ Ibidem, op. cit., p. 266

²¹⁷ DRILEA-MARGA, Marian, *Urmărirea penală în noul Cod de procedură penală*, București: Universul juridic, 2014, p. 49-50

excluzându-se cu această ocazie denumirea de *urmărire* la întreaga activitate, care avea ca finalitate sesizarea instanței de judecată ce urma să judece cauza penală. Denumirea a fost menținută ulterior de dispozițiile Codului de procedură penală din 1968.

O altă lucrare de referință este studiul comparativ asupra Codurilor de procedură penală din 1936 și 1968 ale autorilor Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dăringă, Siegfried Kahane și alții, denumită „*Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*”²¹⁸. În această lucrare s-a urmărit explicarea structurii și conținutului instituțiilor procedurale reglementate prin noul cod (1968), cu sublinierea a ceea ce acesta aducea nou față de dispozițiile Codului de procedură penală anterior (1936).

În noul Cod (1968), expresia *urmărire penală* a avut o accepțiune diferită de aceea pe care o avea termenul *urmărire* în Codul de procedură penală anterior (1936). Codul de procedură penală (1968) reglementa urmărirea penală în mod cu totul deosebit de codul anterior (1936). În Codul din 1968 urmărirea penală avea un conținut și o desfășurare riguros limitată la ceea ce este necesar pentru realizarea obiectului și scopului acestei faze procesuale. Prevedea o procedură de urmărire penală mai ușor de aplicat, mai operativă și deci mai eficace decât cea prevăzută de Codul din 1936.²¹⁹

Activitatea procesuală care premergea judecării nu constituia o fază unică a procesului sau o modalitate unitară în care se realiza aceasta, cele trei noțiuni, respectiv, primele cercetări, urmărirea și instrucția penală aveau conținuturi mult deosebite față de reglementarea, prevăzută în Codul din 1968. Prin organizarea judiciară din 1952, a fost desființată instituția judecătorului de instrucție, urmărirea penală concretizându-se în continuare, până în 1969 în două forme paralele: *cercetarea și ancheta penală*.²²⁰

Autorul *Mihai Tașcă* a menționat că „Unirea teritorială a Basarabiei cu România, eveniment ce s-a produs la 27 martie/19 aprilie 1918 prin votarea de către Sfatul Țării a Actului Unirii, a pus în fața autorităților centrale de la București, dar și a celor locale din Chișinău mai multe probleme: politice, economice, administrative, sociale etc. Deopotrivă cu aceste priorități, era necesară, în primul rând, promovarea unor măsuri de organizare a justiției în provincia nou-alipită, iar ulterior - acțiuni de armonizare și unificare a legislației locale cu cea din Vechiul Regat.”²²¹

²¹⁸ DONGOROZ, Vintilă și autorii, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*, București: Editura Politică, 1969. p. 5

²¹⁹ Ibidem, op. cit., p. 138

²²⁰ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal, aspecte teoretice și practice*. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 9

²²¹ TAȘCĂ, Mihai, *Extinderea dreptului românesc în Basarabia după Marea Unire din 1918 și unificarea legislativă cu cea din vechiul regat*. Universitatea de Stat din Moldova. Analele Științifice. Științe juridice. Universitatea de

Mihail Rotaru, în lucrarea sa „Istoria dreptului românesc” a relatat că ²²² la 2 august 1940, la sesiunea Sovietului Suprem al URSS, a fost adoptată Legea despre formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (R. S. S. M.) Din decembrie 1940, în R. S. S. M. se aplică codurile Ucrainei. Începând cu anul 1944, pe teritoriul R. S. S. M. se reinstaurează puterea sovietică și regimul totalitar comunist. După moartea lui Stalin, în 1953, se fac unele încercări de democratizare a sistemului sovietic. Republicilor li se oferă dreptul a adopta codurile lor, dar acestea trebuiau să fie alcătuite în conformitate cu legislația unională. În 1958, Sovietul Suprem al U. R. S. S. a adoptat Bazele legislației penale unionale și a republicilor unionale.

În conformitate cu Bazele legislației penale, a fost elaborat Codul penal al RSSM, pus în aplicare la 1 iulie 1961. Codul de procedură penală a fost pus în aplicare la 1 iunie 1961. Codul conținea 10 titluri și 36 de capitole. În afară de dispoziții generale, Codul conținea titluri referitoare la declanșarea procesului penal, cercetarea penală și anchetă, procedura în fața primei instanțe și a celei de recurs, executarea sentinței. Codul prevedea competența organelor judecătorești, a organelor de anchetare (cele ale procuraturii și securității de stat, iar în 1963, anchetarea a fost pusă și în competența organelor de interne).²²³

Pe teritoriul R. S. S. M. era utilizat Codul de procedură penală din 1961, elaborat în conformitate cu Bazele procedurii penale a U. R. S. S. Nicio republică unională nu a avut de facto o legislație proprie și specifică, ci a existat un model de legislație sovietică pentru întreg teritoriul fostei U. R. S. S cu neimportante deosebiri. Republicile aveau o legislație în care doar denumirea republicii era alta, dar, în fond, codurile erau elaborate și aprobate la nivel unional. Și, deoarece prin cuvântul *sovietic* era acoperit de fapt cuvântul *rusesc*, Codul de procedură penală avea la bază construcția și compartimentarea Codului de procedură penală al Rusiei, după cum și sursele acestuia sunt știința și practica dreptului procesual penal rusesc.²²⁴

Trecând în revistă unele dintre aspectele principale care au fost la etapa dezvoltării, am considerat necesar de a identifica *particularitățile reglementărilor încetării urmăririi penale în baza CPP 1961 până în 1992.*

În acest context, potrivit normelor CPP (1961), pe teritoriul RSSM procedura în pricinile penale era determinată de Bazele procedurii penale a Uniunii RSS și republicilor unionale, de alte legi ale Uniunii RSS și Codul de procedură penală al RSSM. Supravegherea executării stricte și uniforme a legilor Uniunii RSS și ale RSS Moldovenești în procedura judiciară penală

Studii Europene din Moldova. Facultatea de Drept, Ch: CEP USM, 2005, Seria nr.8, probleme actuale – teoretice și practice privind legislația Republicii Moldova, p. 14

²²² ROTARU, Mihail. *Istoria dreptului românesc*, Chișinău: Editura ASEM, 2008, p. 248-252

²²³ Ibidem, op.cit., p. 252-253

²²⁴ LICHII, Boris. *Urmărirea penală, studiu comparat*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000, p. 3

se înfăptuia de către Procurorul General al Uniunii RSS și de către procurorii din subordinea lui - Procurorul RSS Moldovenești și cei ierarhic inferiori. Procurorul era obligat în toate stadiile procesului penal să ia la timp toate măsurile prevăzute de lege, pentru a înlătura orice încălcare a legii, indiferent cine ar săvârși această încălcare. În conformitate cu Legea Uniunii RSS *Cu privire la Procuratura Uniunii RSS*, procurorul supraveghea dacă procesul penal a fost pornit după lege și dacă s-a respectat legea în cursul efectuării cercetării penale și anchetei penale, în cursul judecării pricinii în instanța de judecată și executării sentinței. Ancheta penală în pricinile penale era efectuată în limitele competenței lor de anchetatorii penali ai organelor procuraturii, anchetatorii penali ai organelor afacerilor interne, anchetatorii penali ai organelor securității de stat. În cursul efectuării anchetei penale, toate hotărârile cu privire la orientarea anchetei și efectuarea actelor de urmărire penală anchetatorul penal le lua în mod independent, cu excepția cazurilor când legea prevedea încuviințarea procurorului. Anchetatorul penal purta întreaga răspundere pentru efectuarea lor legală și la timp. Cercetarea în pricinile penale se efectua de persoanele împuternicite, și anume: miliție; comandanții unităților, formațiilor militare și șefii instituțiilor militare; organele securității de stat; șefii instituțiilor de corectare prin muncă; organele pentru supravegherea de stat a măsurilor contra incendiilor; organele corpului de grăniceri. Procesul penal putea fi pornit numai în cazurile, când existau date suficiente cu privire la infracțiunea săvârșită.²²⁵

Codul de procedură penală al R. S. S. M. din 1961²²⁶ nu cunoștea instituția încetării urmăririi penale, deoarece instituția urmăririi penale a fost abordată cu mult mai târziu. La acea etapă era prevăzută instituția încetării procesului penal, cu ale ei reglementări în art.185 CPP. În acest context, în conformitate cu prevederile art. 185 al Codului de procedură penală al R. S. S. M. din 1961, erau prevăzute *temeiurile încetării procesului penal*, și anume:

Procesul penal înceta (se clasa):

- 1) dacă existau temeiurile prevăzute de articolele 5, 5², 5⁴- 5⁷ din Cod;
- 2) dacă nu s-a dovedit participarea învinuitului la săvârșirea infracțiunii și au fost epuizate toate posibilitățile de a acumula probe suplimentare.

Dacă am face trimitere la art. 5 al CPP (1961)²²⁷, atunci acesta prevedea la alin. (1) că:

Procesul penal nu putea fi pornit, iar procesul pornit trebuia să înceteze:

- 1) dacă nu există faptul infracțiunii;
- 2) dacă fapta nu întrunea elementele constitutive ale infracțiunii;

²²⁵ *Codul de procedură penală*, aprobat prin Legea R. S. S. Moldovenești din 24 martie 1961 (Veștile Sovietului Suprem al R. S. S. Moldovenești, 1961, nr.10, art. 42).

²²⁶ Ibidem, op. cit., p. 167

²²⁷ Ibidem, op. cit., p. 7

- 3) dacă s-a împlinit termenul de prescripție;
- 4) dacă un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită sau persoana în cauză a fost grațiată;
- 5) împotriva persoanei care în momentul săvârșirii faptei social periculoase, n-a atins încă vârsta, la care, potrivit legii, poate fi trasă la răspundere penală;
- 6) dacă lipsea plângerea părții vătămate sau plângerea a fost retrasă de către partea vătămată ori dacă partea vătămată s-a împăcat cu învinuitul - în cauzele care pot fi intentate numai în baza plângerii părții vătămate, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 94 alin.2) din prezentul Cod (1961);
- 7) dacă lipsea plângerea părții vătămate, când procesul penal putea fi pornit numai în urma plângerii acesteia, cu excepția cazurilor, prevăzute de partea a treia a articolului 94 din prezentul cod, când procurorul avea dreptul de a porni procesul penal chiar și în lipsa plângerii părții vătămate;
- 8) în privința unui decedat, cu excepția cazurilor când procesul era necesar pentru reabilitarea decedatului sau pentru revizuirea procesului în ce privește alte persoane, în urma descoperirii unor împrejurări noi;
- 9) în privința unei persoane, referitor la care exista o sentință, devenită definitivă, în legătură cu aceeași acuzație sau încheierea ori hotărârea instanței de judecată de clasare a procesului pe același temei;
- 10) în privința unei persoane, referitor la care exista o hotărâre neanulată a organului de cercetare penală, a anchetatorului penal, a procurorului despre clasarea procesului în legătură cu aceeași acuzație, cu excepția cazurilor, când necesitatea intentării procesului era recunoscută de instanța de judecată, în examinarea căreia se afla cauza penală.

Alin. (2) al art. 5 CPP (1961) prevedea că, dacă pe parcursul desfășurării procesului, se descopereau în faza dezbaterilor judiciare împrejurările: dacă nu exista faptul infracțiunii, dacă fapta nu întrunea elementele constitutive ale infracțiunii, dacă s-a împlinit termenul de prescripție, dacă un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită sau persoana în cauză a fost grațiată, *procesul continua până la capăt*.

În cazurile în care nu exista faptul infracțiunii, când fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii - instanța de judecată pronunța *o sentință de achitare*.

În cazurile în care s-a împlinit termenul de prescripție, dacă un act de amnistie a anulat aplicarea pedepsei pentru fapta săvârșită, sau persoana în cauză a fost grațiată, - se pronunța *o sentință de condamnare cu mențiunea că respectivul condamnat este liberat de pedeapsă*.

În cazurile prevăzute supra, (prescripție, amnistie, grațiere), *nu se admitea încetarea procesului, dacă învinuitul se opunea acestui lucru.* În acest caz, procesul continua în modul obișnuit.

Pe lângă cazurile prevăzute mai sus, legislatorul a prevăzut și alte cazuri sau temeuri de încetare a procesului penal, cum ar fi:

- încetarea procesului penal din cauza schimbării situației (art. 5²);
- încetarea procesului penal cu tragerea persoanei la răspundere administrativă (art.5⁴);
- încetarea procesului penal în legătură cu trimiterea materialelor spre examinare judecătii tovrășești (art.5⁵);
- încetarea procesului cu trimiterea materialelor comisiei pentru minori (art.5⁶);
- încetarea procesului cu încredințarea persoanei pe chezășie (art.5⁷).²²⁸

Înainte de clasarea (încetarea) procesului penal pe temeuri menționate supra, trebuia să i se explice persoanei esența faptei, care conține indicii de infracțiune, temeiul scutirii de răspundere penală și dreptul de a obiecta împotriva clasării procesului pe acest temei.

Clasarea (încetarea) procesului penal pe temeuri nominalizate supra, nu se admitea, dacă persoana, care a săvârșit o faptă, ce conține indicii de infracțiune, obiectează împotriva acestui lucru. În acest caz cercetarea cauzei continua în mod obișnuit.²²⁹

Specific tuturor acestor cazuri de încetare (clasare) era faptul că:

- era *necesară voința (acordul)* celui care a săvârșit o faptă ce conține indicii unei infracțiuni;
- încetarea (clasarea) procesului penal se dispunea de instanța de judecată (la etapa judiciară); de procuror; de anchetatorul penal și organul de cercetare penală, -cu consimțământul procurorului;
- despre încetarea procesului penal erau înștiințați persoana în privința căreia a fost încetat procesul, precum și partea vătămată; în cazul minorilor și reprezentanții lor legali;
- persoanele menționate supra aveau dreptul în decurs de șapte zile să atace încheierea instanței de judecată, respectiv instanței de judecată ierarhic superioară; ordonanța procurorului, anchetatorului penal, a organului de cercetare penală, respectiv la procurorul ierarhic superior.²³⁰

²²⁸ Ibidem, op. cit., p. 9-15

²²⁹ Ibidem, op. cit., p. 11

²³⁰ Ibidem, op. cit., p. 9-15

Potrivit art.186 al Codului de procedură penală al R. S. S. M. din 1961²³¹, anchetatorul penal dispunea încetarea procesului penal printr-o ordonanță, în care expunea fondul cauzei și motivele încetării procesului penal.

Tot în această ordonanță, el urma să decidă și asupra corpurilor delictive, să rezolve chestiunea revocării măsurii preventive și a sechestrului pe bunuri.

Anchetatorul penal semna ordonanța, indicând locul și data întocmirii ei. O copie de pe ordonanța de încetare a procesului penal era remisă de anchetator procurorului. Despre încetarea procesului penal și motivele încetării procesului anchetatorul comunica în scris celui care fusese pus sub învinuire, părții vătămate, precum și persoanei sau instituției la cererea căreia fusese pornit procesul penal și le explica cum poate fi atacată ordonanța.

În cazul încetării procesului penal în privința unui recrut, anchetatorul penal era obligat să comunice despre aceasta, în curs de șapte zile, organului local de administrare militară.

Dacă, în urma cercetărilor, se constatau fapte care cer aplicarea unor măsuri disciplinare sau administrative față de persoana care fusese pusă sub învinuire sau față de alte persoane, anchetatorul penal, clasând procesul penal, trimitea materialele cauzei procurorului pentru luarea măsurilor prevăzute de lege.

Copia de pe ordonanța de încetare a procesului penal în privința unui minor se trimitea comisiei pentru minori.

Ordonanța de încetare a procesului penal, dată de anchetatorul penal, putea fi atacată de persoanele interesate la procuror, ceea ce nu priva aceste persoane de dreptul de a ataca ulterior ordonanța procurorului în instanța de judecată.

Partea vătămată, învinuitul (bănuitul), precum și alte persoane sau organe interesate, puteau ataca în instanța de judecată ordonanțele de încetare a procesului penal la etapa anchetei preliminare.

Devenind în septembrie 1992 una din țările beneficiare, Republica Moldova a solicitat din partea Consiliului Europei asistență pentru înfăptuirea reformei legislative, în scopul asigurării compatibilității normelor interne cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și cu alte instrumente juridice de bază ale Consiliului Europei.

Cooperarea cu comunitatea mondială în vederea promovării reformei s-a derulat în forma vizitelor de studiu, de seminare, conferințe, deplasări ale experților ș.a. Cea mai importantă se pare că este conferința internațională științifico-practică *Reforma judiciară și de drept în*

²³¹ *Codul de procedură penală al R. S. S. Moldovenești din 24 martie 1961*, Editura Cartea Moldovenească, 1985, p. 167-169

Republica Moldova, desfășurată la Chișinău la 28-30 ianuarie 1993.

La acest forum, concepția reformei judiciare și de drept a trecut testarea în vederea concordanței cu standardele europene și internaționale. Concluziile conferinței au asigurat finalizarea concepției reformei judiciare și de drept și au contribuit la perceperea tezelor acesteia de către specialiști și factori de decizie care urmau să contribuie la implementarea acesteia în viață.

Adoptarea de către Parlament a Concepției reformei judiciare și de drept la 21 iunie 1994 și a Constituției Republicii Moldova la 29 iulie 1994 a legiferat principiile noului sistem juridic din țară.²³²

Potrivit Concepției reformei judiciare și de drept, aprobată la 21 iunie 1994,²³³ necesitatea înfăptuirii reformei judiciare și de drept în republică era condiționată de numeroși factori de ordin juridic, organizatoric, social și material, care la acea etapă nu favoriza funcționarea independentă a puterii judiciare, nu permiteau asigurarea priorității drepturilor și libertății personalității, nu garantează protejarea lor, precum și supremația legii în toate sferile sociale.

Elaborarea și adoptarea unor noi Coduri - penal și de procedură penală - reprezintă o concluzie logică și o inițiativă salutară care confirmă opiniile că actualele coduri, oricâte completări, modificări sau abrogări de texte ar suporta, rămân expresia unei anumite perioade istorice, alta decât cea pe care Republica Moldova o străbătea.²³⁴

Odată cu abrogarea Codului de procedură penală al R. S. S. Moldovenești din 24 martie 1961, în anul 2003 a fost adoptat Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.104-107 din 07 iunie 2003, pus în aplicare la 12 iunie 2003. Acest Cod este în vigoare și în prezent, însă pe parcursul anilor a suferit modificări și completări.

Este de subliniat faptul că procesul penal sovietic și cel din 1992-2003, soluția încetării urmăririi penale includea și cea a scoaterii de sub urmărire penală, iar clasarea era sinonim cu încetarea.

Existența examinării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și a probelor prezentate, era dictată de necesitatea realizării scopului procesului penal și aflării

²³² OSOIANU, Tudor, *Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova - Condiție necesară în vederea integrării ei europene*. [Accesat 11.05.2023] Disponibil: <https://ipp.md>

²³³ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova: nr.152 din 21.06.1994 *privind aprobarea Concepției reformei judiciare și de drept în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.6 din 30.06.1994*

²³⁴ OSOIANU, Tudor. *Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova - condiție necesară în vederea integrării ei europene*. [Accesat 11.05.2023] Disponibil: <https://ipp.md>

adevărului.²³⁵

Instituția încetării urmăririi penale era reglementată de art.285, Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În 2003, când a fost adoptat Codul de procedură penală, art.285 prevedea următoarele²³⁶:

- (1) Încetarea urmăririi penale are loc în cazurile prevăzute în art.275 Codul de procedură penală, precum și în cazul în care se constată că:
 - 1) Plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată sau părțile s-au împăcat-în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea;
 - 2) Există cel puțin una din cauzele, prevăzute în art.35 din Codul penal, care înlătură caracterul penal al faptei;
 - 3) Persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală;
 - 4) Persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical;
 - 5) Există o hotărâre definitivă a organului de urmărire penală sau a instanței în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri.
- (2) În cazurile în care fapta bănuțului, învinuțului constituie o contravenție administrativă, urmărirea penală încetează cu trimiterea cauzei la organul competent pentru a examina contravenția.
- (3) Încetarea urmăririi penale are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată existența temeiurilor prevăzute în alin.(1) și (2), și poate fi aplicată numai în privința unei persoane sau în privința uneia din fapte.
- (4) Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror prin ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.
- (5) Ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă, pe lângă elementele prevăzute în art.255, Codul de procedură penală, date privind persoana și fapta la care se referă încetarea, precum și temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea.
- (6) La încetarea urmăririi penale, procurorul, dacă este cazul, ia totodată măsurile necesare pentru:
 - 1) revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul de lege;

²³⁵ SECRIERU, Natalia. *Obiectul urmăririi penale: concept și caracterizare*. În: Revista de Studii și Cercetări Juridice, 2011, nr.1-2. p. 142

²³⁶ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003*. Monitorul Oficial, nr.3., 104-110 din 07 iunie 2003, p. 4

- 2) restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege.
- (7) Copia de pe ordonanța de încetare a urmăririi penale se înmânează persoanelor interesate, explicându-le modul și termenul de atac.
- (8) Procurorul, dacă constată că nu este cazul să dispună încetarea urmăririi penale sau dacă a dispus încetarea parțial, restituie dosarul organului de urmărire penală, cu rezoluția de a continua urmărirea și cu indicarea termenului pentru efectuarea acesteia.

La 03.11.2006 a intrat în vigoare Legea nr.264-XVI din 28.07.2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-173 din 03.11.2006.²³⁷

Prin legea dată au fost modificate și completate numeroase articole ale Părții generale și Părții speciale din Codul de procedură penală.

Articolul 285 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003) a suferit unele modificări. Au fost excluse prevederile din alin. (2), art.285 în care nu se mai prevedea *trimiterea cauzei la organul competent pentru a examina contravenția*, iar alin. (4) al art.285 a fost completat în final cu textul: *În cazul în care fapta constituie o contravenție administrativă procurorul aplică sancțiunea contravențională, cu excepția arestului contravențional. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu este de competența procurorului, cauza se trimite spre examinare judecătorului de instrucție*. La alin. (8) al art. 285, cuvântul *rezoluția* a fost substituit prin termenul *indicația*.

Prin aceste completări s-a dat în competența procurorului la încetarea urmăririi penale dreptul de a aplica sancțiunea contravențională, cu excepția arestului contravențional. Iar judecătorul de instrucție a căpătat competența de a examina cauza și a aplica sancțiunea, în cazul când nu era de competența procurorului.

La 08.02.2008 a intrat în vigoare Legea nr.292-XVI din 21.12.2007 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.28-29 din 08.02.2008²³⁸.

Prin legea dată au fost introduse modificări și completări în Codul penal și Codul de procedură penală, care privesc *dreptul discreționar al procurorului*.

Articolul 285 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003) a suferit modificări, și anume legislatorul a prevăzut că *Încetarea urmăririi penale poate avea loc și în cazurile când exista cel puțin una din cazurile prevăzute la art.35 și 53 din Codul penal*.

²³⁷ *Legea Republicii Moldova nr. 264-XVI din 28 iulie 2006*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-173, 3 noiembrie 2006

²³⁸ *Legea Republicii Moldova nr. 292-XVI din 21.12.07*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 28-29, 8 februarie 2008

La alin. 4 art. 285 a doua propoziție după cuvintele *o contravenție administrativă* s-a introdus textul care a mai prevăzut dreptul procurorului, și anume: *În cazul în care fapta constituie o contravenție administrativă sau în cazul liberării de răspundere penală a persoanei cu tragerea la răspunderea administrativă, procurorul aplică sancțiunea contravențională, cu excepția arestului contravențional.*

Pe lângă revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale, precum și restituirea cauțiunii, procurorului i s-a dat competența de a lua măsuri și în vederea *aplicării măsurii de siguranță și încasarea cheltuielilor judiciare.*

După alin. 6 a fost introdus un nou alineat 6¹ care prevedea că *Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu puteau avea loc contrar voinței persoanei.*

Cele mai esențiale modificări și completări ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova (2003) au avut loc în 2012, când, prin Legea nr.66 din 5 aprilie 2012 (intrate în vigoare la 27.10.2012)²³⁹, art. (285) *Încetarea urmăririi penale* a căpătat alt conținut.

Astfel, legislatorul, în alin.(1), după opinia noastră a încercat să-i dea o definiție încetării urmăririi penale, prin care a prevăzut că: *Încetarea urmăririi penale este actul de liberare a persoanei de răspundere penală și de finalizare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.*

Totodată, legislatorul a punctat că încetarea are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei.

Alin. (2) art. 285 prevede că încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)–9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal sau dacă se constată că:

- 1) plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată sau părțile s-au împăcat - în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea;
- 2) persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală;
- 3) persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă, fiind în stare de iresponsabilitate, și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.

(3) *Încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată existența temeiurilor prevăzute la alin. (2).*

(4) *Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror prin ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.*

²³⁹ *Legea Republicii Moldova nr.66 din 05.04.2012* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.155-159 din 27.07.2012

(5) Pe lângă elementele prevăzute la art. 255, ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea urmăririi penale, temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea urmăririi penale, precum și informația privind condițiile de intrare în vigoare și ordinea de contestare a ordonanței.

(6) La încetarea urmăririi penale, procurorul, dacă este cazul, dispune și:

- 1) revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege;
- 2) restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege;
- 3) aplicarea măsurilor de siguranță;
- 4) încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege.

(7) Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă.

(8) Dacă constată că nu este cazul să dispună încetarea urmăririi sau a dispune încetarea parțială ori dacă din alte considerente persistă necesitatea continuării procesului penal, procurorul, după caz, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixând termenul urmăririi penale sau ia o altă decizie în conformitate cu prezentul cod.

(9) Concomitent cu încetarea integrală a urmăririi penale, dacă fapta penală nu se impută altei persoane și nu este necesară continuarea procesului penal, prin aceeași ordonanță se dispune și clasarea cauzei penale.

(10) Dacă fapta constituie o contravenție sau dacă liberarea de răspundere penală are loc în conformitate cu art. 55 din Codul penal, procurorul, în condițiile legii, aplică sancțiunea contravențională. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare.

La 30.09.2016 a intrat în vigoare Legea nr.211 din 29.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 338-341²⁴⁰, prin care la articolul 285 alin. (2) pct. 1), după cuvintele *partea vătămată*, au fost introduse cuvintele *a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere*. În acest context, legislatorul a prevăzut că încetarea urmăririi penale are loc și în cazul în care se constată că a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere.

La 22 august 2023 a intrat în vigoare Legea nr. 245 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului

²⁴⁰ *Legea Republicii Moldova nr.211 din 29. 07. 2016*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 338-341. din 30. 09. 2016

contravențional), publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-327²⁴¹, prin care au fost introduse modificări la numeroase articole din Codul de procedură penală, care au o tangență directă la obiectul de cercetare, fiind supuse analizei în teza de doctorat.

²⁴¹ *Legea Republicii Moldova nr. 245 din 31 iulie 2023*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-327. din 22. 08. 2023

1.4. Concluzii la capitolul 1

Analiza situației în materia tezei de doctorat pune în evidență o diversitate de opinii ale autorilor expuse în publicațiile științifice atât în țară, cât și peste hotare, care ne-au determinat să reliefăm următoarele concluzii:

- 1) Cercetări științifice tematice expres consacrate instituției încetării urmăririi penale sunt relativ puține, acest subiect fiind abordat tangențial în contextul dreptului procesual penal la general. În acest sens, sunt de remarcat publicațiile: I. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu, B. Lichii, T. Osoianu, A. Andronache, D. Ostavciuc, V. Orîndaș, L. Brânză, A. Cuciurcă, Iu. Mărgineanu (*Republica Moldova*); M. Periachin, N. Jigalov, S. Zagorian, S. Zuev, C. Suteaghin, V. Nicolciuc, R. Docia, V. Șalamov, V. Bațicico, A. Calughin, G. Himciva, V. Miciurin, S. Solonina, V. Svercicov, A. Glușcov, (*Federația Rusă*); I. Tanoviceanu, I. Dolj, S. Kahane, V. Dongoroz, G. Dăringă, G. Antoniu, C. Bulai, D. Gheorghe, E. Gheorghe, B. Micu, T. Grigore, P. Buneci, A. Crișu, A. Pinteia, V. Păvăleanu, I. Neagu (România). Concepțiile și viziunile acestor autori se regăsesc în cuprinsul tezei de doctor.
- 2) Încetarea urmăririi penale, ca instituție procesual penală, ocupă o poziție importantă în procesul penal, însăși încetarea urmăririi penale la faza urmăririi penale constituind o soluție simetrică celei de încetare a procesului penal, pe care o pronunță instanța de judecată în cursul judecății pentru aceleași temeuri.
- 3) Cercetarea instituției încetării urmăririi penale, a reglementărilor procesual-penale aferente pune în evidență o evoluție în timp a instituției în cauză, cu multiple oscilații privind conținutul normativ, care au marcat, de la o lege la alta, în diverse perioade, poziția bine conturată și impactul acesteia asupra activității procesuale.
- 4) Scopul tezei a determinat următoarele *obiective ale cercetării*:
 - analiza tezelor doctrinare și a conținutului elucidat de către cercetătorii din Republica Moldova, precum și de cei din alte state în ce privește instituția încetării urmăririi penale;
 - cercetarea istoricului și evoluției instituției încetării urmăririi penale;
 - cercetarea naturii juridice a instituției încetării urmăririi penale și conturarea direcțiilor prioritare în dezvoltarea ulterioară;

- studierea instituției încetării urmăririi penale ca o formă procesual-penală de liberare de răspundere penală, problematica care apare în procesul încetării urmăririi penale și elaborarea unor recomandări care ar contribui la îmbunătățirea legislației;
 - cercetarea corelației reglementărilor din legislația penală și procesual-penală care vizează temeiurile încetării urmăririi penale, precum și privind fundamentarea hotărârii de încetare a urmăririi penale;
 - determinarea modului procesual de încetare a urmăririi penale și problemele care apar în procesul încetării, chestiunile care trebuie soluționate la încetarea urmăririi penale.
 - analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state;
 - examinarea instituției încetării urmăririi penale prin prisma jurisprudenței naționale și a Curții Europene pentru Drepturile Omului;
 - formularea propunerilor de *lege ferenda* în vederea optimizării și eficientizării activității în cadrul încetării urmăririi penale.
- 5) Problema științifică importantă soluționată constă în abordarea doctrinară și normativă a instituției încetării urmăririi penale, analiza și evaluarea normelor procedurale privind circumstanțele și temeiurile încetării urmăririi penale, corelaționarea instituției în cauză cu alte instituții procesuale și penale, urmărind ca finalitate favorizarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual penale și contribuind astfel la asigurarea respectării drepturilor persoanei în procesul penal, dar și la perfecționarea reglementărilor normative în materie.

2. ÎNCETAREA URMĂRIRII PENALE ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL-PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

2.1. Temeiurile de încetare a urmăririi penale

Instituția încetării urmăririi penale diferențiază de la stat la stat, în funcție de sistemul de drept în cadrul căreia acesta și-a făcut apariția.

Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală reprezintă o decizie condiționată de existența anumitor *circumstanțe, temeiuri*.

Temeiurile de încetare a urmăririi penale cunosc o clasificare vastă în literatura de specialitate. Una dintre clasificări este propusă de către doctrinarii ruși Чельцов М.А și Фойницкий И. А.²⁴²

- *temeiuri de facto;*
- *temeiuri de jure.*

Potrivit opiniei expruse de către Химчива Галина Петровна,²⁴³ această clasificare nu are valoare nici practică și nici teoretică, deoarece temeiurile sunt reglementate de legea penală și procesual penală, prin urmare, toate temeiurile sunt juridice. Totodată, fiecare temei în parte presupune existența unor anumite fapte, respectiv se încadrează în temeiuri de fapt. Mai mult ca atât, asemenea clasificare nu oferă o imagine clară pentru participanții procesului penal cu privire la caracterul și particularitățile deciziei luate de către organul de resort, atunci când aplică unul sau alt temei de încetare a procesului penal.

O altă clasificare propusă și susținută de către autorii Жогин Н. В., Фаткулин Ф. Н este în.²⁴⁴

- *temeiuri cu caracter material;*
- *temeiuri cu caracter procesual.*

La grupul de temeiuri cu caracter material sunt atribuite toate temeiurile care exclud vinovăția și pedeapsa având la bază normele Codului penal. Pe de altă parte, în grupul temeiurilor cu caracter procesual sunt incluse acele temeiuri care presupun condiții în prezența

²⁴² Чельцов М.А. *Советский уголовный кодекс*. М.,1962, с. 327; Фойницкий И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Т.2 СПб. 1996, с. 55, Secrieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

²⁴³ Химчива Г. П. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, *Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовного-процессуальной деятельности*, Москва, 2003; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

²⁴⁴ Жогин Н. В., Фаткулин Ф. Н. *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*. М., 1965; Secrieru, Natalia *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

căroră nu poate fi pornită și nici continuată urmărirea penală în pofida existenței unor circumstanțe care certifică săvârșirea infracțiunii, iar legea prevede aplicarea pedepsei.²⁴⁵

În teoria procesului penal rusesc persistă o abordare, potrivit căreia temeiurile de încetare a urmării penale/ procesului penal trebuie să fie clasificate în funcție de cauzele concrete care determină acest fapt:²⁴⁶

- *temeiurile care constată că infracțiunea nu a fost săvârșită de persoana în cauză;*
- *temeiurile care eliberează persoana de răspundere penală;*
- *temeiuri care determină imposibilitatea investigării cauzei în mod repetat, deoarece există o hotărâre definitivă luată de către organele competente de drept în privința persoanelor vizate și faptele incriminate;*

Potrivit opiniei expuse de către autorul Головки Л. В.,²⁴⁷ temeiurile de liberare a răspunderii penale pot fi clasificate în:

- *subiective;*
- *obiective.*

Această clasificare se bazează pe situațiile în care persoana vizată este liberată de răspundere penală, ținându-se cont de comportamentul pozitiv al acesteia și situațiile în care liberarea persoanei este dispusă independent de comportamentul acestuia și are legătură cu survenirea anumitor efecte juridice obiective.

Printre temeiurile subiective de liberare de răspundere penală se regăsesc:

- *liberarea în legătură cu căința activă;*
- *în legătură cu împăcarea inculpatului cu victima.*

În lista temeiurilor cu caracter obiectiv sunt incluse:

- *liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației;*
- *în legătură cu expirarea termenelor de prescripție;*
- *în legătură cu actul de amnistie.*

În toate aceste cazuri, doctrinarul rus nu leagă aplicarea institutului încetării urmării penale cu acțiunile bănuțului, ci, dimpotrivă, cu survenirea unor circumstanțe obiective.²⁴⁸

²⁴⁵ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmării penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

²⁴⁶ Дубинский А.Я. *Прекращение уголовного дела в стадии предварительного расследования*. Киев 1975, с. 44-46; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmării penale: Abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

²⁴⁷ Головки Л.В. *Классификация оснований освобождения от уголовной ответственности*. Законность. 1998. № 11, с. 37-40; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmării penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 47

Majoritatea specialiștilor în domeniul procesului penal al Federației Ruse clasifică temeurile de încetare a urmăririi penale/ procesului penal în temeuri de reabilitare și temeuri de nereabilitare.

Cu toate acestea, unii din ei clasifică și în alte categorii aceste temeuri.²⁴⁹

Astfel, potrivit autorilor В. М Савицкий și А. М. Ларин²⁵⁰, temeurile de încetare a urmăririi penale/procesului penal pot fi clasificate în trei categorii:

- *de reabilitare;*
- *neutre* (nu sunt legate de vinovăția sau nevinovăția persoanei în săvârșirea infracțiunii);
- *de nereabilitare.*

Autorul А. А. Петуховский clasifică în patru categorii temeurile de încetare a urmăririi penale:²⁵¹

- *temeuri de reabilitare a persoanei în privința căreia se ia decizia de încetare a urmăririi penale;*
- *temeuri de nereabilitare care prevăd cauze de liberare de la răspundere penală;*
- *temeuri care constată imposibilitatea urmăririi penale repetate în privința unei persoane, deoarece există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri;*
- *alte temeuri care, în prezența anumitor circumstanțe, exclud răspunderea penală în privința anumitor categorii de persoane.*

Unul dintre autorii Codului de procedură penală al Federației Ruse, și anume А. П. Рыжаков,²⁵² clasifică temeurile în trei grupe:

- *de reabilitare;*
- *de nereabilitare;*

²⁴⁸ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁴⁹ Ibidem, *op.cit.*, p. 48

²⁵⁰ Ларин А. М. *Прекращение уголовного дела по реабилитирующим основаниям*. Соц. Законность. 1978. №1, с. 57; В. М. Савицкий. *Уголовный процесс: Словарь. Справочник*. М., 1999. с. 132-133; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁵¹ А. А.Петуховский. *Окончание предварительного расследования составлением постановления о прекращении уголовного дела*. М., 1999, с. 5-6.; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁵² А. П. Рыжаков, *Комментарий к уголовному процессуальному кодексу РФ*. М., 2002, p.530; Secrieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

- *temeiuri care pot fi atribuite atât primului grup, cât și celui de-al doilea.*

Posibilitatea de încetare a urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare trezește foarte multe dispute și dezbateri între practicieni și teoreticieni.

Astfel, pe când unii²⁵³ susțin ideea că aceste temeiuri de încetare a urmăririi penale contravin principiului fundamental al prezumției de nevinovăție, deoarece, astfel, organul de urmărire penală constată vinovăția persoanei în săvârșirea infracțiunii, alții²⁵⁴ sunt de părerea că persoana poate fi declarată vinovată doar prin sentința definitivă irevocabilă a instanței de judecată, ceea ce nu are nimic comun cu ordonanța de încetare a urmăririi penale, emisă de către organul de resort.

Valoarea delimitării temeiurilor de încetare a urmăririi penale în temeiuri de reabilitare și temeiuri de nereabilitare constă nu în faptul că în primul caz se constată nevinovăția persoanei în săvârșirea unei infracțiuni, iar în al doilea - vinovăția acestuia. Ea are un sens complet diferit. În caz de încetare a urmăririi penale în baza unui temei de reabilitare se constată că urmărirea penală a fost ilegală, în legătură cu care statul este obligat să reabiliteze persoana și să-i repare prejudiciul. În caz de încetare a urmăririi penale în baza temeiului de nereabilitare, se constată că urmărirea penală a fost legală, în legătură cu care statul nu are obligația de reabilitare a persoanei și de reparare a prejudiciului. De aceea, aceste motive sunt de nereabilitare. Astfel, delimitarea respectivă a temeiurilor de încetare a urmăririi penale nu afectează în niciun mod principiul prezumției nevinovăției, deoarece ea se efectuează nu din punctul de vedere al vinovăției sau nevinovăției persoanei în săvârșirea unei infracțiuni, ci din punctul de vedere al efectelor juridice de încetare a urmăririi penale (apariția la persoana a dreptului la reabilitare sau lipsa acestuia).²⁵⁵

Din punctul de vedere al legislației procesual penale naționale, *încetarea urmăririi penale poate avea loc în următoarele cazuri:*²⁵⁶

- a intervenit termenul de prescripție sau amnistia;
- a intervenit decesul făptuitorului;

²⁵³ Ларин А. М. Презумпция невиновности и прекращение уголовного дела по не реабилитирующим основаниям. Суд и применение закона. М., 1982., с. 93; Петрухин И.Л. Презумпция невиновности - конституционный принцип советского уголовного процесса. Советское государство и право. 1978. № 12., с. 23; Secieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale.* În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁵⁴ Юрасов А. Б. Основания прекращения уголовного дела в действующем российском законодательством - анализ, перспективы развития, М., 2005 с. 34; Secieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale.* În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁵⁵ Ibidem, op.cit., p. 35; Secieru, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale.* În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48

²⁵⁶ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale.* În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48-49

- lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă;
- în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri;
- în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații;
- există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală;
- plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat - în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea;
- persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală;
- persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical;
- dacă fapta constituie o contravenție sau dacă liberarea de răspundere penală are loc în conformitate cu art. 55, Cod penal al RM;

Totodată, încetarea urmăririi penale are loc și în cazurile prevăzute la art.53, Cod penal al RM:²⁵⁷

- liberarea de răspundere penală a minorilor (art. 54 CP);
- liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională (art. 55 CP);
- liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii (art. 56 CP);
- liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă (art. 57 CP);
- liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației (art. 58 CP);
- liberarea condiționată (art. 59 CP);
- liberarea de răspundere penală în legătură cu prescripția (art. 60 CP).

Multitudinea tipurilor de liberare de răspundere penală și natura lor juridică diferită au impus o sistematizare a acestora. În literatura juridică se pot găsi diferite clasificări ale

²⁵⁷ Ibidem, pag. 48-49

temeiurilor liberării de răspundere penală. Astfel, există o clasificare a temeiurilor liberării de răspundere penală în *generale și speciale*.²⁵⁸

Temeiurile generale sunt prevăzute în Partea generală a Codului penal al RM, iar cele speciale - în Partea specială a Codului penal al RM, ce țin de unele componente concrete ale infracțiunilor.

După caracterul obligatoriu sau arbitrar al cauzei de încetare a procesului penal, potrivit doctrinei din Ucraina, distingem: a) *temeiuri imperative* și b) *temeiuri discreționare*.²⁵⁹ Temeiurile imperative obligă instanța de judecată să dispună încetarea procesului penal, pe când cele discreționare sunt aplicate, dacă instanța le consideră necesare în anumite împrejurări. Majoritatea temeiurilor de încetare sunt imperative, cu excepția cazurilor: 1) prevăzute în art. 54-55 din Codul penal (liberarea de răspundere penală a minorilor; liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională); 2) există alte circumstanțe prevăzute de lege care exclude sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală art. 391 alin. (1) pct.6) CPP și art.57, Cod penal, (liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă) sau art.58, Cod penal (liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației). Cele din urmă cauze de liberare de răspundere penală sunt, desigur, temeiuri discreționare. Doctrina penală autohtonă distinge, după acest criteriu, doar temeiurile de liberare de răspundere penală, unde în categoria temeiurilor discreționare sunt incluse tipurile liberării de răspundere penală prevăzute de art. 54, 55, 57, 58, 59 din Codul penal, iar temeiurile imperative sunt prevăzute de art. 56, 60 și cele din Partea specială a Codului penal.

Până la adoptarea și intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 05.04.2012 de modificare și completare a Codului de procedură penală al RM (2003), temeiurile, după natura juridică și consecințele încetării, erau clasificate în cele *de reabilitare* și, respectiv, de *nereabilitare*. Astfel, prin legea nominalizată supra au fost excluse temeiurile de reabilitare: fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune; fapta nu întrunește elementele infracțiunii, cu excepția cazurilor când infracțiunea a fost săvârșită de o persoană juridică; se constată una dintre cauzele prevăzute de art.35, Cod penal RM, care înlătură cracterul penal al faptei. Astfel, încetarea urmăririi penale

²⁵⁸ BOTNARU Stela, ȘAVGA Alina, GRAMA Mariana. *Drept penal. Partea generală: [man.]* – Ch.:Cartier, 2005, p. 406

²⁵⁹ ROMAN, Dumitru. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*, Chișinău: Juridice.md, 2020. [Accesat 11.04.2023] Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinței-de-incetare.html>

are loc doar în baza unor *temeiuri de nereabilitare*. Și soluția încetării procesului penal în ședința de judecată poate fi adoptată doar pentru *temeiuri de nereabilitare*.²⁶⁰

După originea normelor juridice ce reglementează condițiile și circumstanțele încetării urmăririi penale, se disting *temeiuri penale*, *temeiuri procesuale*, *temeiuri mixte*. *Temeiurile penale* își au originea în Codul penal și acestea sunt majoritatea. *Temeiurile procesuale* își au originea, respectiv, în Codul procesual penal și aici putem enumera drept exemplu: lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, CPP, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă; în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași *temeiuri*; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceleași acuzații. *Temeiurile mixte* își au originea în două acte normative, unul fiind Codul de procedură penală, altul Codul penal, Codul contravențional. Ca exemplu, există alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală; persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical; fapta persoanei constituie o contravenție.²⁶¹

Temeiurile de refuz în pornirea urmăririi penale, temeiurile de încetare a urmăririi penale și cele de încetare a procesului penal în instanța de judecată, în mare parte, sunt identice. Abordarea în literatura de specialitate că: „temeiurile de încetare a procesului penal în ședința de judecată trebuie expres prevazute de lege, fie de Codul de procedură penală, fie de Codul penal sau de alte legi organice”²⁶², este actuală. În doctrina autohtonă se menționează faptul că: „În această problemă și practica judecătorească este neuniformă. Nu poate fi încetat procesul penal, așa cum au decis unele instanțe, în cazul când sunt invocate nulități ale actelor (de exemplu, nulitatea rechizitoriului) sau încălcări esențiale ale normelor procesual penale. În acest caz este necesar de examinat problema sub aspectul admisibilității probelor, pe de o parte, sau reducerii, pedepsei de de altă parte (art. 385 alin.(4), C. proc.pen. ”.²⁶³

²⁶⁰ ROMAN, Dumitru. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*, Chișinău: Juridice.md, 2020. [Accesat 11.04.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinței-de-incetare.html>

²⁶¹ Ibidem, [Accesat 11.04.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinței-de-incetare.html>

²⁶² ROMAN, Dumitru, op. cit.

²⁶³ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău, Cartea juridică, 2016, p. 780

În acest context, pentru o interpretare corectă a legislației procesual penale, a fost modificat și completat Codul de procedură penală.²⁶⁴

Elaborarea proiectului de lege a fost impusă de necesitatea de a promova un sistem de justiție penală, bazat pe respectarea drepturilor omului, pe garantarea unei justiții penale echitabile, dar și calitative. În acest sens, modificările din proiect au fost operate în vederea asigurării calității legii procesual penale, cerință ce urmărește protecția persoanei împotriva arbitrariului, cu excluderea interpretărilor abuzive și extensive.²⁶⁵

Totodată, din economia dispozițiilor art. 391, 275 CPP, cazul de încălcare a competenței de efectuare a urmăririi penale de către un alt organ decât cele prevăzute de art. 266–270 CPP, nu constituie temei de încetare a procesului penal. Cu atât mai mult că nici normele vizate în conținutul lor, dar și art. 271 CPP, referitor la obligarea organelor respective de a-și verifica competența, nu conțin indicația că o eventuală efectuare a urmăririi penale, de către un alt organ decât cel prevăzut de lege, trebuie să se soldeze cu adoptarea unei soluții de încetare a procesului penal. Prin urmare, pentru a clarifica aceste aspecte, art. 271 alin. (10), Cod de procedură penală, vine să stabilească clar că încălcarea normelor de competență a organelor de urmărire penală după materie sau după calitatea persoanei nu atrage nulitatea actelor procedurale întocmite.²⁶⁶

Articolul 285 din Codul de procedură penală stabilește modalitățile de încetare a urmăririi penale. În alin. (2) al aceluiași articol, legiuitorul prescrie, printre altele, că încetarea urmăririi penale are loc și în situațiile dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal. Acest deziderat duce la excluderea urmăririi penale. Cu toate că în art. 275 pct. 9) Codul de procedură penală este menționat despre alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală, de fapt legiuitorul a prevăzut anume circumstanțele de la art. 53 din Codul penal. Aceste rațiuni au fost expuse de Curtea Supremă de Justiție la examinarea recursului în interesul legii materializat în decizia din 7 mai 2013. Așadar, art. 275 pct. 9) Codul de procedură penală urmează a fi aplicat în cazul în care normele Codului penal prevăd eliberarea de răspundere penală în anumite situații.

Deși în practică se atestă divergențe în cazul în care se constată nulități, se aplică prevederea pct. 9) din art. 275 Codul de procedură penală, finalizându-se cu o soluție de încetare, fapt ce nu este corect în opinia Curții Supreme de Justiție. Prin urmare, proiectul vine să

²⁶⁴ Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327. din 22 august 2023

²⁶⁵ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea CPP și CC), p. 40 [Accesat 23.09.2023]. Disponibil: <https://www.justice.gov.md>

²⁶⁶ Ibidem, op. cit. p. 42

înlocuiască textul „de lege” cu „de Codul penal”, astfel încât să nu se admită interpretări eronate.²⁶⁷

²⁶⁷ Ibidem, op. cit. p. 42

2.2. Cazurile de încetare a urmăririi penale

Potrivit prevederilor art. 285 alin. (1) CPP RM, încetarea urmăririi penale este actul de liberare a persoanei de răspunderea penală și de finalizare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.

Alin.(2) al aceluiași articol prevede că încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct.4) -9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal.

Interpretând aceste prevederi procesual penale, se observă că legislatorul însuși ne-a permis să utilizăm termenii de *temei de nereabilitare* și *cazurile de nereabilitare*, fără a face o deosebire de la aceasta.

În continuare vom proceda la caracterizarea nemijlocită a încetării urmăririi penale *în cazurile de nereabilitare a persoanei*, prevăzute la art.275 pct.4) -9) , alin.2) art.285 CPP RM și cauzele prevăzute la art.53 din Codul penal.

1. A intervenit termenul de prescripție sau amnistia (art.275 pct.4 CPP)

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *prescripție* provine de la latinescul *praesciere* care înseamnă a prescrie, a stinge. Fundamentul prescripției pedepsei constă în inutilitatea executării pedepsei la o mare distanță de timp de la săvârșirea concretă a infracțiunii.²⁶⁸

Instituția prescripției răspunderii penale constă în stingerea dreptului statului de a urmări și a pedepsi penal, a obligațiunii infractorului de a suporta consecințele faptei sale, după trecerea unui anumit interval de timp prevăzut de lege de la data săvârșirii infracțiunii, indiferent dacă aceasta a fost sau nu descoperită.

Condițiile care se referă la aplicarea prescripției răspunderii penale sunt: expirarea termenelor indicate în lege; făptuitorul nu săvârșește o nouă infracțiune în termenele indicate în lege; persoana să nu se sustragă de la urmărirea penală.²⁶⁹

Instituția prescripției penale reprezintă o asociere de norme juridico-penale (prescripția răspunderii penale, prescripția executării pedepsei și reabilitarea) care servesc drept cauze extinctive (de stingere) a răspunderii penale, a pedepsei penale sau a consecințelor condamnării, determinate și justificate de influența pe care trecerea timpului o exercită asupra necesității de a recurge la constrângere juridico-penală. În acest sens, instituția prescripției penale are, totodată,

²⁶⁸ SÎRBU Florin. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctorat, Chișinău, 2008, p. 12

²⁶⁹ *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu* (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002.Cu modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009.Alexei Barbăneagră, Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci, Trofim Carpov, Valeriu Cușnir, Radion Cojocaru, Alexandru Mariș, Tudor Popovici, Gheorghe Ulianovschi, Nicolae Ursu, Victor Volcinschi, Chișinău, Centru de Drept al Avocaților, 2009, p. 125

și caracterul unei renunțări a statului la acțiunea penală, această renunțare fiind prestabilită de lege, dar supusă trecerii unui anumit termen de la data săvârșirii infracțiunii.²⁷⁰

A intervenit termenul de prescripție sau amnistia este un temei aplicabil mai mult după începerea urmăririi penale, fiind dispusă soluția încetării urmăririi penale sau clasării cauzei penale (în cazul expirării termenului de prescripție). Astfel, sintagma *a intervenit termenul de prescripție* trebuie înțeleasă în sensul a expirat termenul prescripției tragerii la răspundere penală.²⁷¹

Prin prescripția răspunderii penale se înțelege înlăturarea răspunderii penale pentru o infracțiune datorită trecerii, în anumite condiții, a unui interval de timp și, deci, stingerea dreptului statului de a aplica pedeapsa cuvenită celui vinovat de săvârșirea acelei infracțiuni. Prescripția înlătură răspunderea penală, deoarece prin trecerea intervalului de timp prevăzut de lege tragerea la răspundere penală nu mai corespunde unei necesități social-politice și nu mai contribuie prin nimic la realizarea scopurilor urmărite prin aplicarea pedepsei.²⁷²

A intervenit termenul de prescripție sau amnistia este o circumstanță care împiedică urmărirea penală. Prescripția răspunderii penale poate fi difinită ca excluderea răspunderii penale în privința persoanei care a comis fapta criminală, dacă din momentul comiterii s-a scurs un anumit timp, reglementat de legea penală, cu excepțiile prevăzute în această lege.²⁷³

Potrivit prevederilor alin. 1) art.60 Cod penal al Republicii Moldova (2002), persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat următoarele termene:

- 3 ani de la săvârșirea unei infracțiuni ușoare;
- 5 ani de la săvârșirea unei infracțiuni mai puțin grave;
- 15 ani de la săvârșirea unei infracțiuni grave;
- 20 ani de la săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave;
- 25 ani de la săvârșirea unei infracțiuni excepțional de grave.

Deoarece prescripția răspunderii penale își produce efectele numai după împlinirea termenelor prevăzute de lege, este important a stabili modul de calculare a acestor termene.²⁷⁴

²⁷⁰ SÎRBU Florin, *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctorat, Chișinău, 2008, p. 33-34

²⁷¹ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal, Vol.II. Partea specială, ediția a II-a, revizuită și completată*, Ch: Cartdidact, 2006, p. 29; Codul de procedură penală. Comentariu/ Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman, ...-Ch: Cartier, 2005, p. 422;

²⁷² SÎRBU Florin. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctorat. Chișinău, 2008, p. 65

²⁷³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu, „*Urmărirea penală*„, Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 162-163

²⁷⁴ SÎRBU Florin. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctorat, Chișinău, 2008, p. 80

În acest context legislatorul în art. 60, Cod penal al Republicii Moldova (2002),²⁷⁵ a prevăzut cazurile de când începe să curgă termenul de prescripție.

Prescripția se întrerupe în cazul în care, până la expirarea termenelor prevăzute la alin.(1), cauza penală parvine în instanța de judecată pentru examinare în fond. Din momentul înregistrării cauzei penale în instanța de judecată începe să curgă un nou termen de prescripție.

Curgerea prescripției se suspendă dacă persoana care a săvârșit infracțiunea se sustrage de la urmărirea penală. Curgerea prescripției se suspendă și în cazul în care se solicită eliberarea acordului privind pornirea urmăririi penale sau ridicarea imunității acordate prin lege. În aceste cazuri, curgerea prescripției se reia din momentul reținerii persoanei, din momentul autodenunțării, din momentul eliberării acordului privind pornirea urmăririi penale sau din momentul ridicării imunității.²⁷⁶

Termenul prescripției se suspendă pe perioada suspendării urmăririi penale.²⁷⁷

Suspendarea cursului prescripției are un efect mai limitat decât întreruperea, fiindcă ea determină doar o amânare a curgerii termenului de prescripție, termen care se prelungește cu durata cât a existat obstacolul ce a generat suspendarea.²⁷⁸

În faza urmăririi penale, învinuitul se poate opune ordonanței procurorului de încetare a urmăririi penale pe temeiul expirării termenului de prescripție, pornind de la dispozițiile pct.2) din alin.(2) al art.313 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), care prevede dreptul de a ataca ordonanța la judecătorul de instrucție.²⁷⁹

Acest drept este prevăzut și în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Privind sentința judecătorească”, nr.5 din 19.06.2006, în pct.40 ce prevede că: „Încetarea procesului penal în cazul când a intervenit termenul de prescripție sau actul de amnistie (pct.4) art.275, Cod de procedură penală) e posibilă numai cu acordul învinuitului și/sau reprezentantului lui legal”²⁸⁰.

Urmărirea penală a fost pornită la 04.10.2018, de organul de urmărire penală, conform semnelor constitutive ale componenței de infracțiune, prevăzută de 312 alin. (1) din Codul penal.

²⁷⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002, în conformitate cu ultimele modificări și completări din Monitorul Oficial al Republicii Moldova 245-246 din 07. 06. 2024 intrat în vigoare la 07.09.2024

²⁷⁶ Ibidem, op.cit.

²⁷⁷ Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative, intrată în vigoare la 2 august 2023. În: Monitorul Oficial nr. 154 din 2 mai 2023.

²⁷⁸ SÎRBU Florin. *Prescripția în dreptul penal*. Teză de doctorat, Chișinău, 2008, p. 101

²⁷⁹ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu, *Drept procesual penal Vol.II. Partea specială, ediția a II-a, revizuită și completată*, Ch: Cartdidact, 2006, p. 30;

²⁸⁰ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție Privind sentința judecătorească, nr.5 din 19.06.2006. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. 2007, nr.1., p. 14-17.

Fiind audiat în calitate de învinuit, cet. XXX., vina în comiterea infracțiunii care i se incriminează a recunoscut-o integral conform circumstanțelor expuse în ordonanța de punere sub învinuire. La 15.08.2019, în cancelaria Procuraturii, au parvenit materialele cauzei penale, cu propunerea organului de urmărire penală de încetare a urmăririi penale în privința cet. XXX., prevăzută de art. 312 alin.(1) din Cod penal, în legătură cu intervenirea prescripției tragerii la răspundere penală.

*Examinând materialele cauzei penale, verificând și apreciind probatoriul procurorului, în limitele competenței a constatat cu certitudine că a avut loc fapta infracțională, de săvârșire a cărei este învinuit cet. XXX.; această infracțiune a fost săvârșită de către învinuit, precum și că fapta întrunește semnele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de art.312 alin.(1) din Codul penal, învinuitul a recunoscut integral vinovăția de săvârșire a faptei incriminate, infracțiunea prevăzută de art.312 alin.(1) din Codul penal, de săvârșirea cărei este învinuit cet. XXX., în corespundere cu art.16 alin.(2) din Codul penal, face parte din categoria infracțiunilor ușoare, prin urmare la caz este posibilă aplicarea instituției prescripției tragerii la răspundere penală; **există acordul scris al învinuitului, prin care numitul solicită încetarea urmăririi penale, din motivul intervenirii termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală. Astfel, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale în privința învinuitului XXX., din motivul intervenirii termenului de prescripție.**²⁸¹*

Alt caz care exclude urmărirea penală, menționat la pct.4) al art.275 Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), este cazul în care a intervenit un **act de amnistie**.

Amnistia este o instituție de drept penală, bazată pe o ficțiune, care are ca scop înlăturarea pentru viitor a caracterului delictual al unor fapte penale, interzicând orice urmărire în ceea ce le privește sau ștergând condamnările care le-au atins.²⁸²

Amnistia este actul de clemență, acordat prin lege organică, privitor la unele infracțiuni săvârșite anterior datei prevăzute în actul normativ, pe temeiuri social-politice și rațiuni de politică penală superioare celor care ar fi legitimat reacția coercitivă a societății împotriva infractorilor, și care are drept efect înlăturarea răspunderii penale, a executării pedepsei, precum și a altor consecințe ale condamnării.²⁸³

²⁸¹ Materialele cauzei penale, Arhiva Procuraturii oficiului Râșcani.

²⁸² *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu* (Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Cu modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Alexei Barbăneagră, Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci, Trofim Carpov, Valeriu Cușnir, Radion Cojocaru, Alexandru Mariș, Tudor Popovici, Gheorghe Ulianovschi, Nicolae Ursu, Victor Volcinschi, Chișinău, Centru de Drept al Avocaților, 2009, p. 224

²⁸³ LUPU Cristian Alin. *Amnistia și grațierea în legislația penală a României și a Republicii Moldova*, teza de doctor în drept, Chișinău: 2014, p. 38

Noțiunea de amnistie se regăsește în alin. (1) art. 107, Cod penal al Republicii Moldova (2003), unde se stipulează că: „Aceasta reprezintă actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei, fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei”.²⁸⁴

În explicarea detaliată a acestei noțiuni, urmează de consemnat că, prin lege organică, se stabilesc infracțiunile pentru care se acordă amnistia, condițiile și limitele de incidență ale acesteia, în Codul penal fiind enumerate efectele amnistiei, în raport cu momentul apariției acesteia (înainte de condamnare ori după condamnarea făptuitorului), iar în Codul de procedură penală sunt prevăzute dispoziții referitoare la procedura aplicării amnistiei și la consecințele procesuale ale acesteia. Consecințele produse de actul amnistiei conduc la înlăturarea răspunderii penale, a executării pedepsei sau, după caz, alte consecințe ale condamnării, pentru faptele săvârșite anterior apariției actului de clemență.²⁸⁵

Amnistia este, în esența sa obiectivă, reală, impersonală, întrucât privește unele categorii de infracțiuni și nu persoanele care le-au săvârșit. În măsura în care acordarea ei este legată de anumite circumstanțe de ordin personal, amnistia dobândește un caracter mixt, ea operând nu numai *in rem* (cu privire la anumite infracțiuni), dar și *in personam* (relativ doar la persoanele care întrunesc condițiile legii).²⁸⁶

În cazul când amnistia intervine în faza urmăririi penale, ea are efectul înlăturării răspunderii penale și, de regulă, se dispune încetarea urmăririi penale. La aplicarea actului de amnistie se impune realizarea cumulativă a următoarelor condiții:²⁸⁷

- actul de amnistie să intervină după săvârșirea infracțiunii;
- să fie identificat făptuitorul și acesta să fie prezent în fața organului de urmărire penală și a procurorului;
- să fie respectate dispozițiile speciale ale legii cu privire la amnistie privind infracțiunea, persoana și alte condiții (de exemplu, anterior să nu fie aplicată amnistia, să fie reparat prejudiciul material);
- dacă bănuitul, învinuitul nu se opune soluției aplicării actului de amnistie în privința sa.

²⁸⁴ *Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002*, în conformitate cu ultimele modificări și completări din Monitorul Oficial al Republicii Moldova: Actualizat 02.10.2017, Chișinău: Farmec-Lux, 2017., p.35

²⁸⁵ Recomandarea nr.97 din 9 februarie 2017 cu privire la aplicarea prevederilor din Legea nr.210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova de către instanțele judecătorești.

²⁸⁶ MITRACHE Constantin. *Drept penal român, Partea generală*, București: Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, 1995, p. 265

²⁸⁷ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal. Vol.II. Partea specială, ediția a II-a, revizuită și completată*, Ch: Cartdidact, 2006, p. 30

Prin urmare, de regulă, după începerea urmăririi penale și strângerea probelor necesare privind realizarea tuturor condițiilor este posibilă încetarea urmăririi penale pe temeiul aplicării actului de amnistie.²⁸⁸

Dacă din actul de sesizare și acțiunile de verificare provin date suficiente privind întrunirea cumulativă a condițiilor aplicării amnistiei, se poate dispune neînceperea urmăririi penale. În cazul dat voința făptuitorului cunoscut, dar care nu este atras în calitate de bănuț, nu se mai ia în considerare la aplicarea amnistiei.²⁸⁹

Actul de amnistie are un caracter general obligatoriu atât pentru organele de drept care urmează să aplice actul de amnistie, cât și pentru acele persoane care cad sub incidența acestuia. Excepție sunt persoanele care nu se recunosc vinovate de săvârșirea infracțiunii ce li se încredințează și insistă asupra continuării procesului. Implicațiile amnistiei în desfășurarea procesului penal sunt concretizate fie în unul din cazurile prevăzute de lege care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, fie în situația în care deși amnistia produce consecințe juridice asupra învinutului, acesta în dovedirea inexistenței faptei penale ce este reținută în sarcina sa, decide să continue procesul penal pentru obținerea unei soluții de achitare.²⁹⁰

Actul de amnistie doar creează baza normativă pentru liberarea persoanei, stabilește categoriile de persoane care cad sub incidența amnistiei, ordinea și condițiile de aplicare a acesteia. Ca temei juridic pentru liberarea de răspundere (pedeapsă) penală servește un anumit act individual de aplicare a normelor de drept: ordonanța de a refuza începerea urmăririi penale, ordonanța de încetare a urmăririi penale. Prin amnistie ori momentul intervenirii actului de amnistie poate distinge între amnistie antecondamnatorie și postcondamnatorie și în funcție de acest moment se va stabili actul de liberare, ordonanța de a refuza începerea urmăririi penale, ordonanța de încetare a urmăririi penale, raportate numai la amnistie.²⁹¹

Amnistia înainte de condamnare poate interveni în orice moment, fie în timpul efectuării actelor premergătoare, fie în timpul urmăririi penale, al judecării în prima instanță ori în căile de atac, în apel sau recurs. Amnistia antecondamnatorie înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea săvârșită, atrăgând după caz pe plan procesual soluția neînceperii urmăririi penale sau încetarea urmăririi penale ori încetarea procesului penal.²⁹²

²⁸⁸ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu, *Drept procesual penal, ediția a III-a, revizuită și completată, Cartea Juridică*, p. 440

²⁸⁹ Ibidem, op. cit., p. 440

²⁹⁰ LUPU, Cristian Alin, *Amnistia și grațierea în legislația penală a României și a Republicii Moldova*, teza de doctor în drept, Chișinău, 2014, p. 63

²⁹¹ Ibidem, op. cit., p. 65

²⁹² Ibidem, op. cit., p. 67

Uneori amnistia se tratează ca dezincriminare. Însă amnistia se diferențiază de dezincriminare sub raportul efectelor și întinderii sale. Astfel, amnistia se referă numai la fapte concrete cuprinse în legea de amnistie, pe când dezincriminarea are o eficiență permanentă pentru faptele care nu mai sunt prevăzute de legea penală; faptele amnistiate își păstrează caracterul penal al faptei, fiind considerate în continuare infracțiuni, pe când faptele dezincriminate pierd acest caracter penal.²⁹³

Curtea Europeană, în cauza *Felix Guțu c. Moldovei* (hot.CtEDO 20.10.2020,§66), a constatat că: „în ordonanța din 20 mai 2005, procuratura nu a examinat fondul cauzei penale împotriva reclamantului și că, în plus, acesta din urmă nu a renunțat în mod valabil la garanțiile unui proces echitabil, în special la dreptul său de a fi prezumat nevinovat și la dreptul de a nu contribui la propria sa incriminare. Prin urmare, această ordonanță constituie o decizie care a determinat încetarea urmăririi penale din motive de amnistie, fără a stabili vinovăția reclamantului”.²⁹⁴

Un aspect foarte important este că circumstanța prevăzută la art.275 pct. 4) CPP se deosebește de celelalte circumstanțe care exclud urmărirea penală, deoarece în cazul existenței acesteia este obligatoriu acordul persoanei în privința careia urmează a fi aplicată amnistia sau prescripția. Atât amnistia, cât și prescripția nu înlătură caracterul penal al faptei, ci doar răspunderea penală. Cu alte cuvinte, în cazul aplicării amnistiei sau prescripției persoana nu va putea fi reabilitată.²⁹⁵

Urmărirea penală a fost pornită la 03.02.2022, în baza elementelor infracțiunii prevăzute de art.352/1alin.(1) din Codul penal. La 09 februarie 2022, cet. XXX. a fost pus sub învinuire pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.352/1 alin.(1) din Codul penal și, fiind audiat în calitate de învinuit, a declarat că învinuirea înaintată îi este clară, vina în comiterea infracțiunii incriminate o recunoaște. Ulterior, în Cancelaria procuraturii a fost înregistrată cererea învinuitului XXX., prin care a solicitat aplicarea amnistiei, conform Legii nr.243 din 24.12.2021, „Privind amnistia, în legătură cu aniversarea a 30-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova”. Examinând cererea înaintată de către învinuitul XXX., procurorul, în limitele competenței, a stabilit că cererea este întemeiată și urmează a fi admisă din următoarele motive: s-a constatat cu certitudine că a avut loc fapta infracțională, de săvârșire a cărei este

²⁹³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*. Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 164

²⁹⁴ Cauza *Felix Guțu c. Moldovei* (hot.CtEDO 20.10.2020), [Accesat 07.12.2022] Disponibil: <http://agent.gov.md/felix-gutu-v-republica-moldova-2/>

²⁹⁵ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*. Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 165

învinuit cet. XXX; această infracțiune a fost săvârșită de către învinuit, precum și că fapta întrunește semnele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de art.352/1 alin.(1) din Codul penal, existând în acest sens temeii juridic și real de atragere la răspundere penală a învinuitului XXX; învinuitul XXX a recunoscut integral vinovăția de săvârșirea faptei incriminate; există acordul scris al învinuitului XXX, prin care numitul solicită încetarea urmării penale în legătură cu aplicarea actului de amnistie.

Astfel, analizând în ansamblu materialele cauzei penale și circumstanțele cazului, procurorul a constatat că învinuitul întrunește condițiile necesare pentru aplicarea în privința acestuia a prevederilor „Legii nr.243, din 24.12.2021, privind amnistia în legătură cu aniversarea a 30-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova,” dispunând încetarea integrală a urmării penale cu liberarea de răspundere penală din motivul intervenirii amnistiei.²⁹⁶

2. A intervenit decesul făptuitorului

Acest caz prevăzut în art. 275 alin.(1) pct.5), Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), este un impediment în desfășurarea procesului penal datorită faptului imposibilității aplicării răspunderii penale, care este strict individuală, conform prevederilor art.6 alin.(2), Cod penal al Republicii Moldova, care stipulează că *răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală.*

Încetarea urmării penale în legătură cu decesul făptuitorului este un temei care poate fi aplicabil la orice etapă a procesului penal, or moartea este un fapt juridic care poate genera, modifica sau înceta raportul juridic. Încetarea urmării penale poate avea loc numai în cazul când s-au administrat suficiente probe că anume decedatul a săvârșit infracțiunea dată.

Dacă decesul făptuitorului a survenit până la începerea urmării penale, se dispune soluția neînțelegerii urmării penale.

Dacă decesul făptuitorului a survenit după începerea urmării penale, se dispune încetarea urmării penale.²⁹⁷

Diferența dintre decesul făptuitorului și lipsa subiectului, ca element constitutiv al infracțiunii prevăzut în art.275 pct.3), Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003),

²⁹⁶ Materialele cauzei penale. Arhiva procuraturii oficiului Râșcani.

²⁹⁷ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. Drept procesual penal. Vol.II. Partea specială, ediția a II-a revizuită și completată, Ch: Cartdidact, 2006, p. 30

este că în primul caz persoana, în momentul comiterii faptei infracționale, întrunea condițiile subiectului infracțiunii, însă după aceasta a decedat. În al doilea caz, persoana care a comis infracțiunea nu întrunește condițiile subiectului (de exemplu nu are vârsta tragerii la răspundere penală).²⁹⁸

Nu se admite încetarea urmăririi penale sau, după caz, neînceperea urmăririi penale, dacă rudele decedatului sau alte persoane solicită continuarea procesului penal pentru reabilitarea bănuțitului (învinitului) decedat. Astfel, în cazul când se stabilește că fapta invinitului nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii sau nu se dovedește vinovăția invinitului și intervine decesul acestuia, nu se admite încetarea urmăririi penale, dar se dispune scoaterea persoanei decedatului de sub urmărire penală.²⁹⁹

Astfel, într-un stat de drept legislația garantează persoanei dreptul la protecția demnității personale. Necesitatea garantării acestui drept apare nu doar în timpul vieții, dar și post-mortem. Prin urmare, organele competente au obligația de a asigura eficiența mecanismelor de protecție a demnității persoanei decedate. Acest fapt presupune că rudele sau persoanele apropiate ale defunctului trebuie să dispună de acces liber la instanța de judecată în vederea reabilitării acestuia. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), în art. 285 alin. (7), stipulează că încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă.

3. *Lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276 CPP, numai în baza plângerii acesteia sau plângerea prealabilă a fost retrasă* - este o circumstanță prevăzută de pct.6) art. 275 CPP.

Instituția plângerii prelabile se înscrie ca o excepție de la principiul obligativității acțiunii penale și constă în posibilitatea oferită de lege persoanei vătămate de a decide dacă sesizează sau nu organele de urmărire penală în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului.

²⁹⁸ OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. Urmărirea penală. Curs universitar, Chișinău, Cartea Militară, 2021, p.166

²⁹⁹ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal, ediția a III-a, revizuită și completată*. Cartea Juridică, p. 440; Codul de procedură penală. Comentariu/ Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman,-Ch.:Cartier, 2005, p. 424;

Plângerea prealabilă se înfățișează ca o instituție care dă expresie juridică unor interese sociale privind declanșarea și desfășurarea procesului penal.³⁰⁰

Plângerea prealabilă a persoanei vătămate este necesară ca o condiție de punere în mișcare a acțiunii penale pentru anumite infracțiuni, în considerarea unor legături apropiate dintre autor și persoana vătămată sau în considerarea dreptului personal al celui vătămat de a dispune nemijlocit asupra valorilor ce i-au fost încălcate și justifică atribuirea către persoana vătămată a deciziei de a hotărî cu privire la punerea în mișcare a acțiunii penale, lipsa acestei plângeri înlăturând răspunderea penală.³⁰¹

Autorul *Vasile Păvăleanu* a relatat că: „Plângerea prealabilă este actul procesual prin care persoana vătămată printr-o infracțiune își manifestă voința de a fi tras la răspundere penală faptuitorul, act fără de care nu poate interveni aplicarea legii penale și, prin urmare, nu poate începe și nici continua urmărirea penală.”³⁰²

Acest mod special de sesizare a organelor de urmărire penală poate fi perceput ca o dublă manifestare de voință a persoanei vătămate: de a aduce la cunoștința organelor judiciare fapta săvârșită și de a-și exprima voința ca aceasta să fie urmărită și judecată. Curtea Constituțională a României a statuat că stabilirea infracțiunilor în cazul cărora este necesară plângerea prealabilă și a celor în care urmărirea penală se desfășoară din oficiu reprezintă o opțiune a legiuitorului, iar distincțiile prevăzute de lege nu înseamnă privilegii pentru vreuna dintre părțile procesului penal și nici discriminări. Apoi, printr-o altă decizie s-a decis că prin punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, legiuitorul a avut în vedere și posibilitatea ca inculpatul să fie iertat de persoana vătămată și astfel să înceteze procesul penal, posibilitatea pe care inculpatul o poate avea numai în mod excepțional, când acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.³⁰³

Și în noua reglementare a Codului de procedură penală român(2010), ca excepție de la principiul oficialității procesului penal, legiuitorul statuează că punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere.³⁰⁴

³⁰⁰ NEAGU Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală, în lumina noului Cod de procedură penală. Partea specială*, Universul Juridic, București, 2015, p. 62-63

³⁰¹ DRILEA -MARGA, Marian. *Urmărirea penală în Noul Cod de procedură penală*, București: Universul Juridic, 2014, p. 125

³⁰² PĂVĂLEANU Vasile. *Drept procesual penal*, București: Pro Universitaria, 2016, p. 401; Gr. Teodoru, *Tratat de drept procesual penal*, ed.a 2-a, București: Editura Hamangiu, 2008, p. 736

³⁰³ PĂVĂLEANU Vasile. *Drept procesual penal*, București: Pro Universitaria, 2016, p. 402; C.C.R, Decizia nr.161/2000, Monitorul Oficial nr.520/2000; C.C.R. Decizia nr.19/2001, Monitorul Oficial nr. 148/2001.

³⁰⁴ VOLONCIU Nicolae, UZLĂU Andreea Simona, Raluca Moroșanu. *Noul Cod de procedură penală comentat, Ediția a II-a revizuită*. București: Editura Hamangiu, 2015, p. 773

Plângerea prealabilă are o natură juridică mixtă, constituind o instituție a dreptului penal, dar și a dreptului procesual penal, fiind reglementată de Codul penal și de alte legi speciale, precum și de Codul de procedură penală. Potrivit reglementării penale, plângerea prealabilă este o cauză de pedepsibilitate, apicarea sancțiunii prevăzute de legea penală fiind condiționată de existența acesteia, iar din punct de vedere procesual penal, plângerea prealabilă este o condiție de procedibilitate, întrucât numai existența ei determină declanșarea și desfășurarea procesului penal.³⁰⁵

În acest sens s-a arătat că lipsa plângerii prelabile constituie cauză de impunitate a faptei, iar, din punct de vedere formal, constituie impediment pentru promovarea acțiunii penale și, în general, pentru procedibilitate.³⁰⁶

În doctrină s-a arătat că: „Plângerea prealabilă este, din punct de vedere procesual, un act de sesizare a organului competent să o primească și o condiție indispensabilă începerii urmăririi penale, punerii în mișcare a acțiunii penale, cât și desfășurării în continuare a procesului penal, însă ea nu reprezintă în sine un act de punere în mișcare a acțiunii penale”.³⁰⁷

Titular al acțiunii penale, deci al dreptului de a o pune în mișcare, ca și de a dispune de ea, este, prin urmare, tot statul (prin organele judiciare), și nu persoana vătămată. Persoana vătămată care nu introduce sau care își retrage plângerea prealabilă nu dispune de acțiunea penală, ci face doar să fie îndeplinită condiția sub care statul a făcut declarația anticipată de renunțare la acțiunea penală.³⁰⁸

Autorii *Nicolae Volonciu, Andreea Siomona Uzlău* și alții au menționat că: „Plângerea prealabilă nu obligă organul de urmărire penală să dispună începerea urmăririi penale, dacă nu sunt întrunite condițiile prevăzute de art.305, noul Cod de procedură penală român (2010), și nici nu declanșează o procedură specială de urmărire și judecată.”³⁰⁹

Din punctul de vedere al legii penale, în cazul infracțiunilor cu privire la care se impune o asemenea plângere, existența ei constituie o condiție esențială pentru aplicarea sancțiunilor prevăzute în legea penală, potrivit art.16 alin.(1) lit.e) și g), noul Cod de procedură penală român

³⁰⁵ PĂVĂLEANU Vasile, *Drept procesual penal*, București Pro Universitaria, 2016, p. 402; Ion Neagu, Mircea Damaschin. *Tratat de procedură penală, în lumina noului Cod de procedură penală. Partea specială*, Universul Juridic, București, 2015, p. 63-64

³⁰⁶ VOLONCIU Nicolae, UZLĂU Andreea Simona, Raluca Moroșanu. *Noul Cod de procedură penală comentat, Ediția a II-a revizuită*, București, Editura Hamangiu, 2015, p. 774

³⁰⁷ Ibidem, op.cit., p. 774

³⁰⁸ Ibidem, op. cit., p. 774

³⁰⁹ Ibidem, op. cit., p. 774, Art. 305 NCPP reglementează procedura începerii urmăririi penale

(2010),³¹⁰ lipsa plângerii prealabile sau retragerea ei constituind cauze de împiedicare a punerii în mișcare și exercitării acțiunii penale.³¹¹

De aceeași părere este și autorul *Udroiu Mihail*, care a menționat că: „Formularea plângerii prealabile nu atrage obligarea procurorului sau a organelor de cercetare penală de a dispune începerea urmăririi penale *in rem* sau de a dispune continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect ori punerea în mișcare a acțiunii penale; plângerea prealabilă este actul de sesizare a organelor de urmărire penală în cazul infracțiunilor strict și limitativ prevăzute de lege pentru care este impusă o asemenea condiție procedurală pentru a se considera sesizarea legal întocmită, având, totodată, și o reflectare în planul dreptului material unde este analizată drept o condiție de pedepsibilitate”.³¹²

Lipsa plângerii victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, Cod de procedură penală al Republicii Moldova, numai în baza plângerii acesteia, este un temei de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale, dacă acest fapt se constată după începerea urmăririi penale.³¹³

Urmărirea penală se pornește în lipsa plângerii victimei, dacă infracțiunea prevăzută la art. 152 alin.(1) sau la art. 155 din Codul penal, a fost săvârșită în locurile de detenție.³¹⁴

O diferență notabilă între legislația română și cea moldovenească este cea a lipsei prevederii în cea din Republica Moldova a unui termen general de introducere a plângerii prealabile, cum este cel de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei, prevăzut de art.296 alin.(1), Cod de procedură penală român (2010).³¹⁵

Atât în ceea ce privește durata termenului, cât și posibilitatea de a introduce plângerea fără indicarea obligatorie a făptuitorului, legea nouă asigură o mai bună protecție intereselor persoanei vătămate. Astfel cum s-a arătat în literatura juridică, termenul pentru introducerea plângerii prealabile are o natură juridică mixtă, având atât caracterul unui termen substanțial, lipsa plângerii sau introducerea ei tardivă constituind o cauză de înlăturare a răspunderii penale,

³¹⁰ Art. 16 NCPP român reglementează cauzele care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale

³¹¹ VOLONCIU Nicolae, UZLĂU Andreea Simona, Raluca Moroșanu. *Noul Cod de procedură penală comentat, Ediția a II-a revizuită*, București, Editura Hamangiu, 2015, p. 774

³¹² UDROIU, Mihail, *Procedura penală: Partea specială. Noul Cod de procedură penală*. Ediția a 2-a, revizuită, Editura C.H.Beck, București, 2015 p. 24

³¹³ DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu, *Drept procesual penal, Ediția a III-a, revizuită și completată*, Cartea Juridică, p. 440.

³¹⁴ Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327 din 22 august 2023

³¹⁵ BĂIETU, Alina Ludmila. *Actul de sesizare în dreptul procesual penal*, teza de doctor în drept, Chișinău, 2017, p. 134

cât și caracterul unui termen procedural, calcularea lui făcându-se potrivit dispozițiilor procesuale penale.³¹⁶

În legislația Republicii Moldova, totuși este un termen special, și anume cel de 15 zile lucrătoare, prevăzut la art.276 alin.(1¹) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care se aplică doar titularului de drepturi sau autorității abilitate conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și a specialităților tradiționale garantate, notificat de organul de urmărire penală care depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unor infracțiuni prevăzute la art.185², cu excepția infracțiunilor prevăzute la alin.2³ și la art.1853, Codul penal al Republicii Moldova. Este foarte important de reținut că, dacă în termenul de 15 zile lucrătoare de la data primirii notificării respective, titularul de drepturi sau autoritatea abilitată nu depune plângerea prealabilă, organul de urmărire penală nu începe urmărirea penală.³¹⁷

Situația este diferită, atunci când organul de urmărire penală depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 185/2 alin.2/3 și art.185/3 ale Codului penal. În acest caz, nu este necesară plângerea prealabilă, organul de urmărire penală nici nu este obligat să solicite titularului de drepturi și Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) opinia referitoare la începerea urmăririi penale. Legislatorul a reglementat această excepție, deoarece în situația infracțiunilor menționate se încalcă interesele statului, precum și se afectează principiile normelor juridice internaționale.³¹⁸

Autorul Igor Dolea consideră că: „Dacă în urma examinării circumstanțelor cauzei se va constata că infracțiunea dată poate fi urmărită doar după pornirea urmăririi penale în baza plângerii prealabile și, prin urmare, este necesară o asemenea plângere, ofițerul de urmărire penală prezintă o notificare către pretinsa victimă a infracțiunii. În notificare persoana este informată despre temeiurile legale care condiționează pornirea urmăririi penale și despre circumstanțele cauzei care se raportează la aceste temeiuri. Dreptul discreționar de a întocmi plângerea prealabilă îi aparține pretinsei victime a infracțiunii”.³¹⁹

³¹⁶ VOLONCIU, Nicolae, Alexandru Vasiliu, Radu Gheorghe, *Noul cod de procedură penală adnotat : analiza comparativă, noutăți, explicații, comentarii*, București, Universul juridic, 2016. Vol.2. Partea specială, p. 30

³¹⁷ BĂIETU, Alina Ludmila. *Actul de sesizare în dreptul procesual penal*, teza de doctor în drept, Chișinău, 2017, p. 134

³¹⁸ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală, Curs universitar*. Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 146

³¹⁹ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea juridică, 2016 p. 644

La situația „lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, Cod de procedură penală al RM” se includ și cazurile de retragere a plângerii de către victimă și împăcarea victimei cu făptuitorul.”³²⁰

La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate la în alin.(1) art. 276 CPP RM, urmărirea penală încetează. Împăcarea este personală și produce efecte doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.³²¹

Codul de procedură penală al Republicii Moldova utilizează aceste două noțiuni. Este vorba despre noțiunea de *împăcare* și cea de *retragere a plângerii prealabile*. Din prevederile art.276, Cod de procedură penală al RM nu se poate constata că legiuitorul a făcut careva distincție dintre aceste două instituții. Enumerând cazurile de încetare a urmăririi penale, art.285 alin.(2) pct.(1), Cod de procedură penală RM, stabilește că încetarea urmăririi penale are loc în cazurile prevăzute în art. 275, Cod de procedură penală al RM, precum și în cazul în care se constată că plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată sau părțile s-au împăcat - în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea.³²²

Ambele instituții - împăcarea și retragerea plângerii prealabile - sunt aplicabile într-o cauză penală și nu se exclud reciproc. În aspect procesual, autorii *I.Serbinov și I.Dolea* consideră că: „Dacă procesul penal a fost declanșat în urma plângerii prealabile, încetarea acestuia trebuie să aibă loc prin retragerea plângerii prealabile. În cazul în care procesul a pornit din oficiu, încetarea poate avea loc prin împăcare. Aceste rigori nu trebuie însă impuse învinuitului, inculpatului sau părții vătămate și orice manifestare de iertare trebuie să fie interceptată ca un accept de a înceta procesul”.³²³

Și autorii *Ion Neagu și Mircea Damaschin* au relatat că: „Retragerea plângerii prealabile prezintă un caracter mixt, permițând persoanei vătămate să decidă asupra continuării procesului penal”.³²⁴

Ca o continuare a acestei opinii este și afirmația autorilor *Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc*, care susțin că: „Institutul retragerii plângerii prealabile este strâns legat de institutul

³²⁰ *Codul de procedură penală. Comentariu/* Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman,...-Ch.:Cartier, 2005, p. 424

³²¹ DONICA Ina, *Pornirea urmăririi penale în baza plângerii victimei*. Studii și cercetări juridice: Culegere de lucrări științifice de specialitate, Chișinău, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, partea a 2-a, p. 178-187

³²² POALELUNGI Mihai, DOLEA Igor, VÎZDOAGĂ Tatiana, *Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților*. Manualul judecătorului pe cause penale, Chișinău, 2013, Tipografia Centrală, p. 320

³²³ *Ibidem*, op.cit., p. 320

³²⁴ NEAGU Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală, în lumina noului Cod de procedură penală*. Partea specială, Universul Juridic, București, 2015, p. 64

împăcării părților. Ambele instituții exprimă manifestări unilaterale și, respectiv, bilaterale de voință ale persoanelor prin care acestea opresc declanșarea procesului penal sau, cu alte cuvinte, pun capăt acestuia”.³²⁵

Potrivit art. 276 alin. (4) CPP al RM (2003), dacă victima care figurează într-un proces privitor la o infracțiune prevăzută în alin. (1), din cauza incapacității sau a capacității de exercițiu limitate, a stării de neputință sau a dependenței față de bănuț sau din alte motive nu este în stare să-și apere drepturile și interesele legitime, procurorul pornește urmărirea penală chiar dacă victima nu a depus plângere.

Autorii ruși *V. V. Doroșcov și N. A. Patov* au afirmat că: „Dacă victima este o persoană care suferă de o boală psihică, în cazurile în care procurorul nu este de acord, procesul nu poate înceta în temeiul împăcării părților”.³²⁶

Persoanele care suferă de boli psihice de cele mai frecvente ori nu sunt în stare să perceapă în modul corespunzător realitatea obiectivă și, respectiv, cererile adresate din partea lor referitor la împăcarea cu învinutul nu pot fi acceptate în calitate de temei pentru încetarea urmării penale: în primul rând, este pusă la îndoială posibilitatea aprecierii de către aceste persoane a mărimii prejudiciului cauzat; în al doilea rând, se află sub semnul întrebării și faptul perceperii de către persoana vizată a importanței actului de împăcare.³²⁷

Faptul că în cadrul cauzei penale participă reprezentanții legali ai persoanelor indicate, nu înseamnă că ei, de sine stătător, au dreptul de a soluționa întrebarea referitoare la împăcarea părților. Reprezentanții legali ai părților vătămate sunt atrași pentru participare obligatorie în cauza penală în cazurile când partea vătămată este persoană minoră sau dacă aceasta, din anumite motive legate de starea sa fizică sau psihică, este lipsită de posibilitatea de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele sale legitime. După afirmațiile autorilor vizați, temeiurile atragerii reprezentantului legal al părții vătămate în cauza penală sunt, în principiu, identice temeiurilor participării procurorului în cauzele de învinuire privată.³²⁸

Ca urmare, procurorul intervine în cauza penală nu doar pentru apărarea intereselor societății, ci și pentru ocrotirea intereselor unei persoane concrete. Pentru apărarea intereselor aceleiași persoane, în cauza penală participă și reprezentanții legali. În acest fel, interesele părții vătămate, care suferă de o boală psihică pot fi apărate, simultan, și de către procuror, și de către

³²⁵ OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu, *Urmărirea penală, Curs universitar*, Chișinău, Cartea Militară, 2021, p.167

³²⁶ Дорощков В. В., Патов Н. А. *Особенности уголовного судопроизводства у мирового судьи*. În: *Российский судья*, 2002, Nr.4., с. 20

³²⁷ *Ibidem*, op cit., с. 20

³²⁸ *Ibidem*, op.cit., с. 20

reprezentanții legali. Dacă una dintre persoanele a căror activitate este axată pe obiectivul apărării drepturilor și intereselor legitime ale părții vătămate se expune împotriva tranzacției de împăcare, încheierea ei nu va avea loc. Din acest considerent, încetarea acestor categorii de cauze în legătură cu împăcarea părților va fi admisă doar în cazurile în care atât reprezentanții legali, cât și procurorul ajung la concluzia potrivit căreia drepturile și interesele legitime ale părții vătămate nu vor avea de suferit de pe urma împăcării.³²⁹

Abordarea autorilor citați a fost susținută și de autorul *F. M. Iagofarov*.³³⁰

Art.285 (alin.8) CPP RM (2003) prevede că procurorul, dacă constată că nu este cazul să dispună încetarea urmăririi sau a dispus încetarea parțială ori dacă din alte considerente persistă necesitatea continuării procesului penal, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixând termenul urmăririi penale sau ia o altă decizie în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al RM.

Atât procurorul, cât și instanța ar putea refuza retragerea plângerii în cazul când sunt convinși că aceasta a fost sub presiunea unei părți oarecare. Totuși este necesar de a se lua în considerare că instituția retragerii plângerii este guvernată de principiul disponibilității și nu al oficialității, deci refuzul de a admite retragerea plângerii trebuie să aibă temeiuri destul de serioase. În orice caz, partea vătămată care își retrage plângerea prealabilă trebuie să fie informată asupra tuturor consecințelor care pot surveni în urma retragerii plângerii prealabile și obligația de a informa revine procurorului sau, după caz, instanței de judecată. De asemenea, ca problemă rămâne și acordarea unei posibilități de rezolvare pe cale amiabilă a litigiului.³³¹

În această ordine de idei, urmează de menționat că noul Cod penal român (2009) a introdus o condiție suplimentară în materia retragerii plângerii prealabile în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii (de pildă, în cazul infracțiunii de violență în familie sau în ipotezele în care persoanele vătămate sunt minori). În aceste cazuri, retragerea plângerii produce efecte *numai dacă este însușită de procuror prin ordonanță sau prin declarație orală în fața instanței*, limitându-se astfel dreptul la dispoziție al persoanei vătămate tocmai în vederea asigurării unei protecții mai eficiente a acestor persoane care se află într-o poziție vulnerabilă. În aceste situații, dacă persoana vătămată își retrage plângerea, dar procurorul nu își însușește această manifestare de voință (de exemplu, în ipoteza

³²⁹ Ibidem, op.cit., c. 20

³³⁰ Ягофаров Ф. М. *Механизм реализации функции обвинения при рассмотрении дела судом первой инстанции*. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Оренбург: 2003, с.82-83

³³¹ POALELUNGI, Mihai, DOLEA, Igor, VÎZDOAGĂ, Tatiana. *Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților*. Manualul judecătorului pe cauze penale, Chișinău, 2013, Tipografia Centrală, p. 321

în care există motive rezonabile de a se crede că infractorul a făcut presiuni asupra victimei pentru retragerea plângerii), procesul penal va continua în condițiile principiului oficialității.³³²

Aceste două noțiuni procesuale – *lipsa plângerii prealabile* și *retragerea plângerii prealabile* - se deosebesc sub aspect procesual prin faptul că prima determină neînceperea procesului penal, iar retragerea ei - încetarea procesului penal început. Ambele însă atrag aceeași consecință juridică - lipsa sau înlăturarea răspunderii penale. Lipsa plângerii prealabile sau retragerea acesteia se află într-o strânsă conexiune cu instituția împăcării.³³³

Drept urmare a examinării noțiunii și condițiilor juridice ale împăcării, ale lipsei plângerii prealabile, precum și ale retragerii acesteia, autoarea *Buguța Elena* în teza sa de doctor a determinat existența anumitor asemănări și deosebiri ale acestora.³³⁴

Printre asemănări au fost invocate următoarele:

- Atât în cazul împăcării, cât și în cel al plângerii prealabile este vorba despre manifestarea de voință a persoanei vătămate (la împăcare – manifestarea voinței la încheierea actului de împăcare, la plângerea prealabilă - în depunerea plângerii sau retragerea plângerii deja depuse, care în ambele cazuri duc la încetarea procesului penal).

- În ambele cazuri, legiuitorul a lăsat la dispoziția persoanei vătămate posibilitatea de a trage la răspundere penală făptuitorul, astfel încât lipsa plângerii prealabile sau retragerea acesteia, precum și existența împăcării, determină înlăturarea răspunderii penale.

- Pornirea urmăririi penale, în baza plângerii prealabile a victimei, poate avea loc doar în anumite cazuri expres prevăzute de lege (art.276 CPP RM), fapt care este caracteristic și împăcării în sensul că legea prevede încheierea actului împăcării doar pentru anumite categorii de infracțiuni.

- În cazul împăcării, precum și al lipsei plângerii prealabile, retragerii acesteia ca efect apare înlăturarea răspunderii penale pentru fapta comisă și înlăturarea oricăror consecințe penale.

- Declarația de împăcare, de retragere sau de nedepunere a plângerii prealabile trebuie să nu fie obținută prin dol sau violență, ci să emane din voința liberă a persoanei vătămate.

- Atât în situația de retragere a plângerii prealabile depuse sau lipsa depunerii acesteia, precum și realizarea împăcării poate fi materializată prin intermediul procedurii medierii - ca modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane.

³³² UDROIU, Mihail, *Procedura penală: Partea specială, Noul cod de procedură penală*, Ediția a 2-a, revizuită, Editura C.H.Beck, București, 2015, p. 25-26

³³³ BUGUȚA, Elena, *Împăcarea - act juridic de înlăturare a răspunderii penale*, teza de doctor în drept, Chișinău, 2014, p. 162-163

³³⁴ Ibidem, op. cit., p. 163-164

- La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile în care legea permite aceasta, urmărirea penală încetează, fapt comun și în cazul retragerii plângerii prealabile în cazul în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza ei.³³⁵

*Printre deosebiri, autoarea a identificat următoarele :*³³⁶

- Împăcarea este un act bilateral, pe când depunerea sau retragerea plângerii prealabile depinde doar de voința părții vătămate, dar nu și de cea a persoanei vinovate de comiterea faptei infracționale.

- Împăcarea trebuie să rezulte clar din declarația părților și nu poate fi dedusă din anumite situații sau fapte, pe când lipsa sau retragerea plângerii prealabile poate fi dedusă din situația nedepunerii plângerii prealabile sau din faptul retragerii acesteia.

- Împăcarea operează *in personam*, adică înlătură răspunderea penală față de inculpatul cu care persoana vătămată s-a împăcat, trebuie să se precizeze clar care sunt învinuiții (inculpații) cu care s-a împăcat persoana vătămată; această condiție nu poate fi impusă, însă situației de depunere a plângerii prealabile, deoarece acest act procesual privește mai mult natura faptei infracționale decât persoana vinovată de comiterea ei.

În concluzie, autoarea Buguța Elena a menționat că: „lipsa plângerii prealabile, precum și retragerea plângerii depuse, reprezintă aceeași consecință, și anume - împăcarea părților”.³³⁷

Respectiv, împăcarea părților se poate comunica în două modalități: printr-o declarație expresă de împăcare dată în fața organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată sau prin lipsa depunerii plângerii ori retragerea plângerii făcute. Declarația expresă privind împăcarea dată în fața organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată, respectiv retragerea plângerii făcute urmează a fi considerată o împăcare drept cauză care înlătură răspunderea penală, pe când lipsa depunerii plângerii prealabile reprezintă o împăcare cu situația în fapt în afara cadrului procesual. Împăcarea este personificată, fiind aplicabilă *in personam*. Retragera plângerii prealabile constituie o instituție procesuală care poate fi caracterizată ca o renunțare la dreptul de a trage persoana la răspundere penală, fiind aplicată *in rem*. Din efectul *in rem* al plângerii prealabile se desprinde concluzia că, în cazul existenței mai multor victime, retragerea plângerii sau împăcarea de către unele victime nu constituie temei de încetare a urmăririi penale, dacă cel puțin o victimă își menține plângerea sau nu acceptă împăcarea. Prin urmare, depunerea

³³⁵ Ibidem, op. cit., p. 164

³³⁶ Ibidem, op. cit., p. 165

³³⁷ Ibidem, op. cit., p. 166-167

plângerii prealabile a victimei are efect universal și necondiționat față de toți făptuitorii. În acest sens, retragerea plângerii față de un faptuitor produce același efect și față de ceilalți.³³⁸

Autorul *Gheorghe Gladchi* a menționat că: „mediația simplă” reprezintă măsuri de mijlocire (de mediație) în scopul împăcării persoanei vătămate cu învinuitul, dacă ultimul i-a reparat acesteia prejudiciul cauzat. De fapt, anume acest model de mediație a apărut în procesul penal anglo-saxon, fiind importat de procesul civil”.³³⁹

Domeniul de aplicare a medierii în latura penală a procesului este unul limitat. Însăși definiția acesteia explică o asemenea limitare. „Medierea este o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă.”³⁴⁰

Medierea în cauzele penale trebuie folosită numai dacă părțile consimt liber. Părțile vor fi liber să-și retragă consimțământul oricând pe parcursul medierii.³⁴¹

În cazul în care bănuitul sau învinuitul și partea vătămată, partea civilă au încheiat o tranzacție de împăcare sau de mediere, prezentată organului de urmărire penală, pe categoria infracțiunilor prevăzute la art.109 din Codul penal, procurorul este obligat să înceteze urmărirea penală față de bănuit sau învinuit dacă sunt întrunite condițiile pentru împăcare.³⁴²

4. Potrivit art. 275 pct.7), Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazul în care: ***în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri.***

Circumstanța nominalizată se află într-o strânsă legătură cu dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă sau pe aceleași temeiuri. Astfel, potrivit art.22 alin.(1) CPP RM, ”*Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal*”. În conformitate cu prevederile art. 22 alin.(2) CPP

³³⁸ Ibidem, op. cit., p. 166-167

³³⁹ GLADCHI Gheorghe. *Noi temeiuri ale liberării de răspundere penală: necesitate și probleme de aplicare*, Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: cu prilejul aniversării a 45-a de la fondarea Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, Ch: CEP USM, 2004, Seria nr.7, Problemele actuale-teoretice și practice privind noua legislație a Republicii Moldova, p. 259

³⁴⁰ Valentin-Cristian Ștefan. *Medierea în latura penală a procesului*. În: Dreptul. 2017, nr .8, p. 89-100

³⁴¹ Recomandarea nr.19(99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale, Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 15 septembrie 1999 la cea de-a 69-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor. [Accesat 23.04.2023]. Disponibil: <https://ipp.md>

³⁴² Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327 din 22 august 2023

RM, hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.³⁴³

Astfel, în Hotărârea nr.12 din 14 mai 2015, Curtea a subliniat că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că principiul *non bis in idem* își găsește aplicabilitatea doar în cazul unei acuzații în materie penală (a se vedea, de exemplu, cauza *Maaouia vs. Franța*, 5 octombrie 2000), și evident, **în dosarele penale în care figurează persoane acuzate**. Așadar, în procedura penală națională principiul va fi aplicat **dacă anterior persoana a avut calitatea de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat** pentru o faptă care ulterior a devenit obiectul unei urmăriri penale sau examinării judiciare repetate.³⁴⁴

Curtea Constituțională din România, în Decizia nr. 126 din.03.03.2016 , pct. 31, a reținut că „rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești produce un efect pozitiv care constituie temeiul juridic al executării dispozitivului hotărârii și poartă denumirea de puterea lucrului judecat”.³⁴⁵

De asemenea, tot ca urmare a pronunțării unei hotărâri definitive, se produce un efect negativ în sensul că se împiedică o nouă urmăriri și judecată pentru faptele și pretențiile astfel soluționate, fapt care a consacrat regula *non bis in idem*, cunoscută sub denumirea de autoritatea lucrului judecat. Așadar, instanțele superioare nu trebuie să își folosească dreptul de reformare decât pentru a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare, și nu pentru a proceda la o nouă analiză a cauzei.³⁴⁶

Necesitatea existenței circumstanței menționate nu provoacă îndoieli că decurg din principiul inadmisibilității urmăriri, condamnării repetate a persoanei pentru una și aceeași infracțiune.

Autorul *Siegfried Kahane* a subliniat ca: „Există unele cauze care împiedică pornirea procesului penal sau opresc continuarea procesului penal. Ca urmare, dacă există și sunt cunoscute înainte de pornirea procesului penal, acesta nu mai poate porni, iar dacă survin sau

³⁴³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmăriri penale*, Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 170

³⁴⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art. 274 alin. (7) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (începerea urmăriri penale) pct.30.Publicată în Monitorul Oficial, nr. 85-91 la 24.03.2017

³⁴⁵Decizia Curții Constituționale din România nr. 126 din.03.03.2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 al. (2) lit. d), art. 452 al. (1), art. 453 alin. (1) lit. f), precum și ale art. 459 al. (2) din Codul de procedură penală. Publicat în Monitorul Oficial nr. 185 din 11 martie 2016. [Accesat: 01.06.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/176538>.

³⁴⁶ Ibidem, op.cit. [Accesat: 01.06.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/176538>.

devin cunoscute în cursul procesului penal, acesta trebuie să se oprească. Procesul penal nu poate fi pornit, iar dacă a fost pornit nu poate fi continuat atunci când acțiunea penală este stinsă pentru puterea lucrului judecat. În cazul când o persoană a fost definitiv judecată pentru o anumită faptă, nu se poate porni din nou un proces penal împotriva aceleiași persoane pentru aceeași faptă (*regula non bis in idem*)”.³⁴⁷

În doctrina juridică autorii au menționat: „Circumstanța în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri, este un temei de neîncepere a urmăririi penale sau, după caz, de încetare a urmăririi penale ce rezultă din principiul stabilit în articolul 22, Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003) și art. 4 al Protocolului nr.7 al CEDO - *Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori*”.³⁴⁸

Articolul 4 al Protocolului adițional nr.7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale prevede că nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiasi stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat definitiv printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale a acestui stat. Articolul 4 nu se aplică decât în cazul unei condamnări definitive și nu împiedică faptul că o persoană să fie judecată și condamnată pentru aceeași infracțiune sub două jurisdicții diferite. Potrivit raportului explicativ asupra Convenției Europene referitoare la valabilitatea condamnărilor internaționale, citat în paragraful 22 al Memorandumului explicativ la Protocolul 7, o hotărâre este definitivă atunci când este irevocabilă, adică în cazul în care nu mai există căi ordinare de recurs sau în cazul în care părțile au epuizat aceste căi ori au permis ca termenele să fi expirat fără a se folosi de ele³⁴⁹.

Autorul *Nicolae Volonciu* a remarcat că: „În vederea asigurării stabilității justiției, hotărârile definitive capătă autoritate (putere) de lucru judecat, nemaiputând fi atacate sau schimbate pe cale ordinară. Împotriva hotărârilor care au obținut o asemenea autoritate nu se pot exercita decât căile de atac extraordinare. Autoritatea hotărârilor definitive se sprijină pe prezumția că ele reflectă adevărul (*res judicata pro veritate habetur*). Acțiunile penale, care au căpătat o rezolvare definitivă, nu se mai pot exercita din nou (*non bis in idem*)”.³⁵⁰

Autorii români *Tudor Plăeșu și Eleonora Teodora Plăeșu* au menționat că: „Din moment ce s-a pronunțat o hotărâre judecătorească definitivă asupra fondului cauzei, acțiunea penală s-a

³⁴⁷ Siegfried Kahane, *Dreptul procesual penal în R. P. R.* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 90

³⁴⁸ DOLEA Igor, ROMAN Dumitru, Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal, ediția a III-a, revizuită și completată*, Cartea Juridică, p. 441

³⁴⁹ LUKE Clements, Nuola Mole, Alan Simmons. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*, Chișinău, Cartier juridic, 2005, p. 361

³⁵⁰ VOLONCIU Nicolae, *Drept procesual penal*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 113

stins și, ca urmare, nu se mai poate desfășura un nou proces penal cu privire la aceeași faptă și cu privire la aceeași persoană, chiar dacă faptei i s-ar da o altă încadrare juridică. Din moment ce s-a dat o hotărâre judecătorească definitivă asupra fondului cauzei, un nou demers procedural, în cadrul unui nou proces penal cu privire la aceeași faptă și cu privire la aceeași persoană este lipsit de temei - deoarece acțiunea penală s-a stins - dar este lipsit și de obiect în sensul că nu este posibil a se mai pronunța o nouă hotărâre judecătorească definitivă prin care să se ajungă la condamnarea celui față de care s-ar desfășura un nou proces penal”³⁵¹.

Profesorul universitar *Vasile Păvăleanu* a menționat că: „Hotărârile judecătorești definitive dobândesc autoritate de lucru judecat prezumându-se că reflectă adevărul potrivit *adagiului latin res iudicata pro veritate habetur*. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor penale are un efect pozitiv și altul negativ. Efectul pozitiv constă în faptul că hotărârea poate fi pusă în executare, iar efectul negativ împiedică exercitarea unei noi acțiuni penale pentru aceeași faptă (*ne bis in idem*). Prin efectul negativ, autoritatea de lucru judecat este o cauză care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. Pentru reținerea autorității de lucru judecat în materie penală se cere o dublă identitate între cele două cauze și anume: identitate de persoană și identitate de obiect, respectiv de faptă, chiar sub o încadrare diferită”³⁵².

De aceeași părere este și autorul *Cristinel Ghigheci*, care a subliniat că: „Principiul *ne bis in idem* este o consecință a faptului că hotărârile judecătorești trebuie să reflecte adevărul real. Adagiul *res iudicata pro veritate habetur* este de natură să explice foarte bine legătura dintre principiul aflării adevărului și principiul *ne bis in idem*, deoarece el consfințește prezumția că orice hotărâre judecătorească definitivă stabilește adevărul real. Or, din moment ce a fost stabilit o dată adevărul real, o nouă cercetare a aceluiași faptă nu mai are sens. Dacă nu s-ar fi considerat că prin hotărârile judecătorești definitive se consacră adevărul real, atunci ar fi fost posibilă reluarea judecării oricând”³⁵³.

Potrivit autorilor *Osoianu Tudor* și *Dinu Ostavciuc*, „Hotărârea definitivă este hotărârea unui organ de jurisdicție împotriva căreia nu mai există nicio cale ordinară de atac. Adoptarea unei hotărâri judecătorești care este definitivă nu înseamnă altceva decât un lucru deja judecat.”³⁵⁴

³⁵¹ PLĂIEȘU, Tudor, PLĂIEȘU, Eleonora Teodora, *Drept procesual penal, Partea generală, Vol.I*. Iași, Junimea, 2010, p. 314

³⁵² PĂVĂLEANU, Vasile, *Drept procesual penal*, București: Pro Universitaria, 2016, p. 107

³⁵³ GHIGHECI, Cristinel. *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, București: Universul Juridic, 2014, p. 98

³⁵⁴ OSOIANU Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*, Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 171

5.Potrivit art.275 pct.8), Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazul în care: **în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmării penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmării penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații.**

Curtea Constituțională a RM, în decizia sa din 19.06.2018³⁵⁵, observă că regula generală stabilită de elementul *bis* (dubla procedură) al principiului *ne bis in idem* urmărește interzicerea repetării unei proceduri penale care a fost încheiată printr-o decizie „definitivă” (a se vedea *A și B v.Norvegia*, [MC], 15 noiembrie 2016, §109).

Totodată, Curtea constată că, în decizia *Zigarella v. Italia* din 3 octombrie 2002, Curtea Europeană a adăugat o nouă condiție la elementul *bis* pentru procedurile paralele. Astfel, în această cauză Curtea Europeană a examinat dacă articolul 4 din Protocolul nr.7 se aplică în toate procedurile noi pornite în legătură cu aceeași infracțiune, adică indiferent dacă la pornirea acestora se cunoștea sau nu despre faptul că persoana a fost deja judecată în procedurile anterioare sau dacă articolul menționat se aplică doar în privința procedurilor noi la pornirea cărora se cunoștea cu certitudine faptul că persoana a fost deja judecată. Astfel, în cauza menționată, Curtea Europeană a reținut că încălcarea art.4 al Protocolului nr.7 are loc doar atunci când la pornirea noilor proceduri autoritățile cunoșteau despre judecarea inculpatului în cadrul procedurilor anterioare.

În acest sens, pentru a fi respectat principiul *ne bis in idem*, Curtea Europeană a reținut că: „a doua procedură trebuie să înceteze după ce prima procedură devine definitivă” (*Zigarella v. Italia*, 3 octombrie 2002 citată *supra*).³⁵⁶

Totodată, având în vedere că principiul *ne bis in idem* le impune autorităților publice competente nu doar interdicția de a judeca repetat o persoană, ci și interdicția de a urmări penal de mai multe ori persoana pentru aceeași faptă (HCC nr.12 din 14 mai 2015, § 52), Curtea reține că, în cazul existenței a două proceduri penale cu privire la aceeași faptă și la aceeași persoană, procurorul, care afla aceste informații, este obligat să înceteze una dintre aceste proceduri **până la trimiterea cauzei în instanța de judecată**. În mod similar, dacă se află despre existența unei proceduri paralele la etapa judecării cauzei, pentru respectarea principiului *ne bis in idem* este necesară încetarea procesului penal.

³⁵⁵ Decizia Curții Constituționale nr. 62 din 19.06.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.75g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la art. 275 pct.8) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (circumstanțele care exclud urmărirea penală) pct.28. [Accesat 01.06.2023] disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=484&l=ro?tip=decizii&docid=484&l=ro>

³⁵⁶ Ibidem, op.cit., pct. 29, 30 [Accesat: 01.06.2023]

Totodată, Curtea constată că în prezenta cauză se pune problema dacă dispozițiile articolului 275 pct.8) din Codul de procedură penală interzic sau nu pornirea unei noi proceduri în privința unor fapte și persoane care au făcut obiectul examinării în prima procedură, însă sub o altă încadrare juridică a infracțiunii. Curtea constată că această dispută se bazează pe interpretarea textului „pe aceleași acuzații” de la art. 275 pct.8) din Cod. Curtea reține că textul „pe aceleași acuzații” de la art. 275 pct.8) din Codul de procedură penală nu poate justifica o abordare restrictivă, astfel încât să permită existența a două proceduri paralele bazate pe aceleași fapte și persoane, însă încadrate juridic diferit. De altfel, indiferent de încadrarea juridică a faptei în cadrul unei proceduri noi, fapta rămâne aceeași³⁵⁷

Potrivit art. 467 alin. (1) și (3) CPP RM, ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova. Ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt documente executorii.³⁵⁸

În cazul în care există o astfel de hotărâre neanulată, pe aceeași faptă și în privința aceleiași persoane, organul de urmărire penală, fiind sesizat de comiterea unei infracțiuni, va propune neînceperea urmăririi penale.

6. Există alte circumstanțe prevăzute de Codul penal care condiționează excluderea sau după caz, exclud urmărirea penală este un caz reglementat de art.275 pct.9), Cod de procedură penală al Republicii Moldova, modificat, bunăoară, prin Legea nr. 245 din 31 iulie 2023, publicată și intrată în vigoare la 22 august 2023³⁵⁹.

Potrivit Notei informative la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea CPP și CC), elaborată de Ministrul Justiției al Republicii Moldova,³⁶⁰ se menționează faptul că art.285 din CPP RM stabilește modalitățile de încetare a urmăririi penale. Alin.(2) al aceluiași articol, legiuitorul prescrie, printre altele, că încetarea urmăririi penale are loc și în situațiile, dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute de la art.53 din Codul penal. Acest deziderat impune excluderea urmăririi penale. Cu toate că în art. 275 p.9) este menționat despre alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală, de fapt, legiuitorul a prevăzut anume circumstanțele de la art. 53 din CP.

³⁵⁷ Ibidem, op.cit., pct. 31,34 [Accesat: 01.06.2023]

³⁵⁸ *Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, nr.122/2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07 iunie 2003

³⁵⁹ *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)*, nr. 245 din 31 iulie 2023. În: Monitorul Oficial nr. 325-327 din 22 august 2023

³⁶⁰ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea CPP și CC), p. 42, [Accesat 23.09.2023], disponibil:<https://www.justice.gov.md>

Aceste rațiuni au fost expuse de Curtea Supremă de Justiție la examinarea recursului în interesul legii materializat în decizia din 7 mai 2013.

Așadar, art.275 pct.9) urmează a fi aplicat în cazul în care normele Codului penal prevăd eliberarea de răspundere penală în anumite situații. Deși în practică se atestă divergențe în cazul când se constată nulități, se aplică prevederea pct.9) din art.275, finalizându-se cu o soluție de încetare, fapt ce nu este corect cu opinia Curții Supreme de Justiție. Prin urmare, proiectul vine să înlocuiască textul „de lege” cu „de Codul penal”, astfel încât să nu se admită interpretări eronate.³⁶¹

7. Un alt caz de încetare a urmăririi penale este prevăzut în art. 285 alin.2) pct.2, Cod procedură penală al RM (2003) - ***persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală.***

Constatarea cu exactitate a vârstei minorului (ziua, luna, anul nașterii) este obligatorie, pentru a stabili dacă persoana este pasibilă de tragere la răspundere penală. Se consideră că persoana a atins vârsta respectivă nu în ziua nașterii, ci începând cu ziua următoare acesteia. În cazul în care documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubii, vârsta se constată prin expertiza medico-legală, ziua nașterii urmând a fi considerată ultima zi a aceluși an, care este stabilit de experți, iar, în cazul constatării vârstei printr-un număr minim și număr maxim de ani, instanța de judecată urmează să reiasă din vârsta minimă a acestei persoane, presupusă de expertiză.³⁶²

În momentul sesizării privind comiterea unei infracțiuni, procurorul urmează să se convingă că minorul are vârsta respectivă ce permite tragerea la răspunderea penală. În cazul în care copilul care a comis fapta penală este sub vârsta răspunderii penale, procurorul urmează să dea soluția neînceperii urmăririi penale, în baza art. 275 pct.3), Cod de procedură penală - pe temei de lipsă a elementelor infracțiunii.

În cazul în care în cadrul urmăririi penale se va constata că persoana care nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală, se va dispune încetarea urmăririi penale, în baza art. art.285 alin.2) pct.2, Cod procedură penală al RM (2003), fiind temei de nereabilitare și clasare a procesului penal.³⁶³

³⁶¹ Ibidem, op.cit., p. 42, [Accesat 23.09.2023], Disponibil:<https://www.justice.gov.md>

³⁶² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr.39 din 22.11.2004, În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.7, 2005, p. 6

³⁶³ DOLEA, Igor, GORNEA, Mariana. *Recomandările Procuraturii Generale privind activitatea procurorului cu minorii în conflict cu legea penală*, Chișinău: Cartea juridică, 2018, p. 25

Încetarea urmăririi penale are loc și în cazul în care *persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical* - art. 285 alin. (2) pct. 3, Cod de procedură penală al RM (2003).

Potrivit art. 495 alin. (1), Cod de procedură penală al RM (2003), după terminarea urmăririi penale, procurorul prin ordonanță, decide încetarea procesului penal în cazurile prevăzute la art. 285 sau în cazurile când din caracterul penal al faptei și starea psihică a celui care a săvârșit-o rezultă că această persoană nu prezintă pericol social pentru societate.

Pentru aceasta se cer întrunite cumulative următoarele condiții:

- a avut loc fapta penală, și această faptă a fost săvârșită de subiectul în cauză;
- la momentul dispunerii încetării procesului penal, persoana suferea de tulburări psihice care făceau imposibilă stabilirea și executarea pedepsei penale;
- caracterul faptei și tulburarea psihică nu prezintă pericol nemijlocit pentru sine sau pentru cei din jur.³⁶⁴

Potrivit art. 285 alin. (10), Cod de procedură penală al RM (2003), *dacă fapta constituie o contravenție* sau dacă liberarea de răspundere penală are loc în conformitate cu art. 55 din Codul penal al Republicii Moldova, procurorul, în condițiile legii, aplică sancțiunea contravențională. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare.³⁶⁵

În cazurile când fapta nu este prevăzută de legea penală sau fapta nu întrunește elementele infracțiunii, dar constituie o contravenție, se dispune încetarea urmăririi penale.

Totodată, în momentul verificării sesizării privind comiterea unei infracțiuni, procurorul urmează să stabilească toate circumstanțele, și în cazul în care fapta constituie o contravenție, procurorul urmează să dea soluția neînceperii urmăririi penale. Acest caz rezultă din prevederile art.275 pct. (4¹), Cod de procedură penală al RM (2003).³⁶⁶

În doctrina autohtonă s-a abordat chestiunea, prin ce act procurorul sesizează instanța de judecată - prin ordonanță de aplicare a unei sanțiuni contravenționale sau prin rechizitoriu?³⁶⁷

³⁶⁴ DOLEA, I., BOTEZATU, R., ROMAN, D. VÎZDOAGĂ, *Codul de procedură penală. Comentariu*. Chișinău, Cartier, 2005, p. 669

³⁶⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122/2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07 iunie 2003

³⁶⁶ Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327 din 22 august 2023

³⁶⁷ ROMAN, Dumitru, *Încetarea discreționară a urmăririi penale de către procuror*. Culegere de comunicări. Conferința științifică internațională *Prevenirea și combaterea violenței în familie*, 1-2 decembrie 2022, Chișinău, 2023, p. 182

În opinia autorului Roman Dumitru, interpretând fraza din art. 296 alin. (2), C.proc.pen., fraza „*precum și temeiurile pentru liberarea de răspundere penală conform prevederilor art. 53 din Codul penal, dacă constată asemenea temeiuri*”³⁶⁸, consideră oportun trimiterea cauzei în judecată cu rechizitoriu. Aplicarea sancțiunii contravenționale în instanța de judecată se va aplica prin sentință după examinarea probelor și stabilirea culpabilității.³⁶⁹

În context, merită a fi reținută opinia exprimată de autorul Dumitru Roman, dar în același timp merită să ne expunem și punctul nostru de vedere.

Potrivit art. 393, Cod contravențional al Republicii Moldova, procurorul este competent să soluționeze cauza contravențională. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare, ca organ abilitat competent să soluționeze cazurile contravenționale. În conformitate cu prevederile art.396 alin.(1), Cod contravențional, procurorul emite ordonanța cu privire la contravenția pe care a constatat-o în exercițiul funcțiunii și o transmite autorității publice cu competență de examinare a contravențiilor. Potrivit alin.(3) art. 396, Cod Contravențional, în cazul refuzului începerii urmăririi penale, încetării urmăririi penale din cauza că fapta constituie o contravenție, procurorul dispune, prin ordonanță motivată, pornirea procesului contravențional.

De asemenea, potrivit art. 446, Cod contravențional al Republicii Moldova, lit.b) prevede că, în cazul emiterii de către procuror a ordonanței de a refuza începerea urmăririi penale, de a înceta urmărirea penală din cauza că fapta constituie o contravenție, precum și în cazul liberării de răspundere penală a persoanei cu tragerea la răspundere, procurorul emite o ordonanță motivată privind pornirea procesului cu privire la contravenție. Stabilirea sancțiunii contravenționale de instanța de judecată se va face prin hotărârea judecătorească, potrivit art. 462, Cod contravențional al Republicii Moldova.

Cele expuse ne determină să conchidem că, dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare, prin ordonanță. Aplicarea sancțiunii contravenționale se va aplica prin hotărâre judecătorească.

Cum s-a menționat la începutul subcapitolului dat, pe lângă cazurile analizate *supra*, încetarea urmăririi penale are loc și ***în cazul dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art.53 din Codul penal.***

³⁶⁸ Ibidem, op.cit., p. 182

³⁶⁹ ROMAN, Dumitru. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*, Chișinău: Juridice.md, 2020. [Accesat 06.11.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-incetare.html>

Potrivit prevederilor art.53, Cod penal al Republicii Moldova (2002),³⁷⁰ *persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componentei de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei în cazurile:*

- a) minorilor (art. 54 din CP al RM);
- b) tragerii la răspundere contravențională (art. 55 din CP al RM);
- c) renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii (art. 56 din CP al RM);
- d) căinței active (art. 57 din CP al RM);
- e) schimbării situației (art. 58 din CP al RM);
- f) liberării condiționate (art. 59 din CP al RM);
- g) prescripției de tragere la răspundere penală (art. 60 din CP al RM).

Autorul *Boris Glavan*, în teza sa de doctor, a relatat că esența liberării de răspundere penală în sensul dreptului penal material, constă în scutirea persoanei care a comis o infracțiune de la realizarea obligației de a suporta pedeapsa prevăzută de norma de incriminare a legii penale, și în sensul dreptului procesual penal constă în scutirea persoanei care a comis o infracțiune de la stabilirea și pronunțarea publică și în numele legii prin sentința de condamnare a pedepsei penale.³⁷¹

Efectuând o cercetare amplă a acestei instituții, autorul *Boris Glavan*³⁷² a evidențiat trăsăturile esențiale ale instituției liberării răspunderii penale ce permit delimitarea ei de alte noțiuni și instituții asemănătoare prevăzute de legislația penală a Republicii Moldova, și anume:

1) liberarea de răspundere penală poate avea loc doar în cazul în care a fost comisă o infracțiune (această trăsătură permite delimitarea liberării de răspundere penală de instituția circumstanțelor care exclud infracțiunea);

2) liberarea de răspundere penală are caracter discreționar - caracteristică ce permite deosebirea acesteia de instituția înlăturării răspunderii penale căreia îi este specific caracterul imperativ;

3) liberării de răspundere penală îi este specifică perioada de acțiune de până la pronunțarea sentinței de condamnare cu stabilirea pedepsei, după acest moment urmând perioada caracteristică instituției liberării de pedeapsă, acesta și fiind criteriul de delimitare de bază între aceste două instituții.

³⁷⁰ *Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.128-129 din 13.09.2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003

³⁷¹ GLAVAN Boris, *Liberarea de răspundere penală în contextul legislației Republicii Moldova*. Teza de doctor în drept, Chișinău, 2010, p. 14

³⁷² *Ibidem*, p. 14

Autorul *Alexandru Borodac*³⁷³ a scos în evidență indiciile esențiale ale instituției liberării de răspundere penală, primul indiciu fiind faptul că liberarea de răspundere poate avea loc doar în prezența unei fapte ce conține semnele unei componente de infracțiune.

Liberarea de răspundere penală se aplică numai față de persoanele în acțiunile cărora sunt prezente elementele constitutive ale unei infracțiuni și se deosebesc de cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, întrucât, în situația liberării de răspundere penală, infracțiunea se realizează în toate trăsăturile ei esențiale, în timp ce, în situația cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei, infracțiunea nu se realizează prin lipsa unor trăsături esențiale ale infracțiunii, prin lipsa gradului prejudiciabil al unei infracțiuni, lipsa vinovăției în cazul legitimei apărări, starea de extremă necesitate, reținerea infractorului, constrângerea fizică sau psihică, riscul întemeiat.³⁷⁴

Pornind de la ideea autorului *Boris Glavan* că liberarea de răspundere penală are caracter discreționar, merită enunțat aportul autorilor *Dumitru Postovan* și *Dumitru Roman* care au efectuat o cercetare a instituției *dreptului discreționar și a soluțiilor discreționare*.

În concepția autorului *Dumitru Postovan*: „Totalitatea factorilor din normele de drept material și procesual, care permit subiecților de drept a lua o decizie legală, justă, echitabilă, conform voinței lor, lăsată de legiuitor la libera lor alegere, alcătuiesc *dreptul discreționar*.”³⁷⁵

Dreptul discreționar a fost cunoscut și procesului sovietic, conform căruia procurorul, în cazurile prevăzute de lege, avea împuterniciri discreționare în faza urmăririi penale de a porni sau refuza urmărirea penală, sau de a înceta urmărirea penală. În ambele cazuri, materialele se trimiteau pentru examinare și luarea măsurilor de influență obștească fie în judecatoriile tovarășești, fie în comisiile pentru minori ori în colectivele de muncă.³⁷⁶

Principiul oportunității sau așa-numitul principiu al puterilor discreționare conferă, de fapt, procurorului o împuternicire de stabilire a politicii penale, în mod special în raport cu poliția.³⁷⁷

³⁷³ BORODAC, Alexandru et.al. *Drept penal. Partea generală*, Chișinău: Editura Știința, 1994, p. 291-293

³⁷⁴ *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu* (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002. Cu modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Alexei Barbăneagră, Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci, Trofim Carpov, Valeriu Cușnir, Radion Cojocar, Alexandru Mariș, Tudor Popovici, Gheorghe Ulianovschi, Nicolae Ursu, Victor Volcinschi, Chișinău Centru de Drept al Avocaților, 2009, p. 118

³⁷⁵ POSTOVAN, Dumitru. *Reglementarea juridico-procesuală a dreptului discreționar*. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr.1, p. 2-7.

³⁷⁶ POSTOVAN, Dumitru. *Dreptul discreționar în faza urmăririi penale*. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr. 9, p.21

³⁷⁷ ROMAN, Dumitru. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*, Chișinău: Juridice.md, 2020. [Accesat 11.04.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinței-de-incetare.html>

Din multitudinea de condiții prevăzute la art. 54, 55, 59, Cod penal, și art.510-512, Cod de procedură penală al RM (2003), care urmează a fi cumulative pentru fiecare temei juridic separat, se constată existența unei circumstanțe comune – „*corectarea persoanei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale*”. Prin urmare, aprecierea dispunerii unei soluții discreționare de către procuror, după caz, de către instanța de judecată, se formează în jurul acestei circumstanțe complexe.³⁷⁸

Încetarea urmăririi penale cu liberarea de răspundere penală și aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ minorilor

La liberarea minorului de răspundere penală, conform art.54, Cod penal și art.483 din Codul de procedură penală, procurorii urmează să țină cont, dacă, la desfășurarea urmăririi penale, în cazurile infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, se stabilește că minorul pentru prima dată a săvârșit o asemenea infracțiune și corectarea lui poate fi obținută fără a-l trage la răspundere penală, procurorul dispune încetarea urmăririi penale și liberarea minorului de răspundere penală, în temeiul prevăzut în art.54 din Codul penal, cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ, conform prevederilor art.104 din Codul penal.³⁷⁹

Măsurile de constrângere cu caracter educativ, prevăzute în art.104, Cod penal, sunt măsuri de siguranță și au o natură juridică diferită de pedepsele penale, nu generează antecedente penale, însă au aceleași scopuri ca și pedeapsa penală: corectarea și reabilitarea minorilor., precum și prevenirea noilor infracțiuni. Minorilor eliberați de răspundere penală în conformitate cu art.54, Cod penal, li se aplică una sau concomitent câteva măsuri de constrângere cu caracter educativ. Ordonanța procurorului se expediază spre executare organului de probațiune, în a cărui rază teritorială se află domiciliul minorului.³⁸⁰

În cazul concursului temeiurilor de încetare a urmăririi penale, temeiul acordului de împăcare este prioritar celui de încetare, prevăzute de art.55, Cod penal. În cazul unui concurs de temeiuri discreționare, prevăzute la art.55, 59, Cod penal, procurorul va aplica art.54, Cod penal, iar în cazul concursului dintre temeiul prevăzut de art.54, Cod penal și temeiul *plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat*, procurorul va înceta urmărirea penală conform art. 285 alin. 2 pct.1), Cod de procedură penală.³⁸¹

³⁷⁸ ROMAN, Dumitru. *Legalitatea și temeinicia soluțiilor discreționare în faza urmăririi penale și judecării cauzei*.

³⁷⁹ *Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, nr.122/2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07 iunie 2003

³⁸⁰ DOLEA, Igor, GORNEA, Mariana. *Recomandările Procuraturii Generale privind activitatea procurorului cu minorii în conflict cu legea penală*, Chișinău: Cartea juridică, 2018, p.14

³⁸¹ ROMAN, Dumitru. *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*, Chișinău: Juridice.md, 2020. [Accesat 11.04.2023]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea->

Încetarea urmăririi penale cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională

Urmărirea penală poate fi încetată cu tragerea persoanei la răspundere contravențională în baza art.55 din Cod penal, în cazul în care sunt întrunite cumulativ condițiile stipulate în norma dată.³⁸²

Pentru asigurarea aplicării corecte și uniforme de către procurori a procedurii de liberare de răspundere penală, în special a celei cu tragere la răspundere contravențională, potrivit art.55 din Codul penal, de către Procuratura Generală la 07.03.2018 a fost emisă *Instrucțiunea cu caracter general cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală*, cu caracter de recomandare de a respecta următoarele prevederi după cum urmează³⁸³:

1. Procurorii urmează să țină cont de faptul că urmărirea penală poate fi încetată cu tragerea persoanei la răspundere contravențională, în baza art.55 din Codul penal, numai în cazul în care sunt întrunite cumulativ condițiile stipulate în norma dată:

- persoana învinuită a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă;
- persoana își recunoaște vinovăția;
- persoana a reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune;
- corectarea persoanei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

Aprecierea faptului că persoana nu prezintă pericol social și poate fi reeducată fără a fi supusă răspunderii penale este de natură subiectivă și poate fi motivată potrivit circumstanțelor particulare ale cauzei, inclusiv cu luarea în considerare în mod obligatoriu: a datelor din cazierul contravențional, a comportamentului pe care l-a avut la urmărirea penală, în special dacă nu a întreprins prin acțiunile sale măsuri negative asupra desfășurării urmăririi penale.

2. Conform art. 55 alin. (2) din Codul penal, persoanelor eliberate de răspundere penală în conformitate cu alin. (1) li se pot aplica următoarele sancțiuni contravenționale: amenda, privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, privarea de dreptul de a deține anumite funcții, privarea de dreptul special de a conduce vehicule, privarea de dreptul special de a deține armă și de portarmă, muncă neremunerată în folosul comunității, arest contravențional.

procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentintei-de-inctetare.html; DOLEA, Igor, GORNEA, Mariana. *Recomandările Procuraturii Generale privind activitatea procurorului cu minorii în conflict cu legea penală*, Chișinău: Cartea juridică, 2018, p. 14

³⁸² *Codul Penal al Republicii Moldova nr.985/2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129 din 13.09.2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003. [Accesat 03.05.2022]. Disponibil: <https://www.legis.md>.

³⁸³ *Instrucțiunea cu caracter general cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală*, din 07.03.2018. p.1 [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

Potrivit alin. (3), privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, privarea de dreptul de a deține anumite funcții, privarea de dreptul special pot fi aplicate și ca sancțiuni complementare.

În condițiile Codului de procedură penală și ale Codului contravențional, autoritatea competentă de a aplica, în calitate de pedeapsă, privarea de un anumit drept, munca neremunerată în folosul comunității și arestul este instanța de judecată.

Din aceste considerente, la urmărirea penală, în cazul liberării persoanei de răspundere penală cu tragere la răspundere contravențională, *procurorul poate decide aplicarea în calitate de sancțiune numai a amenzii.*

Aplicând sancțiunea sub formă de amendă, procurorul este obligat să indice în ordonanță mărimea sancțiunii în unități convenționale, apoi echivalentul în lei.³⁸⁴

La individualizarea sancțiunii aplicate sub formă de amendă persoanei în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspunderea contravențională, procurorii urmează să se conducă de principiile generale stabilite în Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr.16 din 31.05.2004 cu privire la aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale.³⁸⁵

În special, suma amenzii aplicate se apreciază în funcție de:

- a) caracterul și gravitatea infracțiunii săvârșite, scopurile și motivele acesteia;
- b) personalitatea celui vinovat, comportamentul lui până la săvârșirea infracțiunii, în timpul și după săvârșirea infracțiunii;
- c) comportamentul persoanei în cadrul urmăririi penale;
- d) circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea;
- e) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune;
- f) veniturile realizate de persoană, starea materială a ei, sursele de existență;
- g) existența persoanelor aflate la întreținerea învinuitului, precum și condițiile de viață ale familiei acestuia;
- h) posibilitatea persoanei de a achita amenda;
- i) influența cuantumului amenzii aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului.

³⁸⁴ Recomandările Procuraturii Generale din 12.02.2008 nr.11-2.2d/08-860 [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

³⁸⁵ Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr.16 din 31.05.2004 cu privire la aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale. [Accesat 11.05.2023]. Disponibil: <http://jurisprudența.csj.md>

Confirmarea faptului achitării de către persoană a amenzii aplicate se face prin anexarea la materialele cauzei a bonului de plată, eliberat de instituția bancară în original.³⁸⁶

3.În situațiile în care categoria faptei și persoana pentru care sunt temeuri pentru aplicarea liberării de răspundere penală cu tragere la răspundere contravențională implică aplicarea în calitate de sancțiune principală sau complementară privarea de un anumit drept, munca neremunerată în folosul comunității sau arestul, *procurorul nu poate decide încetarea urmăririi penale în baza art.55 din Codul penal.*

În asemenea cazuri, fiind întrunite condițiile cumulative pentru aplicarea procedurii, având acordul persoanei pentru inițierea acestei proceduri formulat într-o cerere scrisă, semnată de învinuit, *procurorul va întocmi rechizitoriul*, în care, în conformitate cu prevederile art.296 alin.(2) din Codul de procedură penală, va specifica existența temeiurilor constatate pentru liberarea persoanei de răspundere penală în baza art.55 din Codul penal.

Respectiv, în faza de judecare a cauzei, procurorul urmează să solicite instanței de judecată aplicarea față de inculpatul, care întrunește condițiile cumulative pentru aplicarea procedurii, a prevederilor din art.55 din Codul penal, încetarea procesului penal, liberarea lui de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională cu aplicarea în calitate de sancțiune principală sau complementară a privării de un anumit drept, a muncii neremunerate în folosul comunității sau a arestului contravențional.³⁸⁷

4.Nu se admite aplicarea art. 55 din Codul penal la urmărirea penală în privința învinuitului care a comis infracțiunile prevăzute de art. 264¹ și art. 264 alin.(2) din Codul penal (conducerea mijloacelor de transport în stare de ebrietate).

În cazurile acestor infracțiuni, fiind întrunite condițiile cumulative pentru aplicarea procedurii, având acordul persoanei pentru inițierea acestei proceduri, formulat într-o cerere scrisă, semnată de învinuit, *procurorul va întocmi rechizitoriul și va sesiza instanța pentru judecarea cauzei.*

Respectiv, în faza de judecare a cauzei, procurorul urmează să solicite instanței de judecată aplicarea față de inculpatul, care întrunește condițiile cumulative, a prevederilor din art.55 din Codul penal, încetarea procesului penal, liberarea lui de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională, *cu aplicarea în mod obligatoriu în calitate de sancțiune*

³⁸⁶ Recomandările Procuraturii Generale din 12.02.2008 nr.11-2.2d/08-860 [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

³⁸⁷ Recomandările Procuraturii Generale din 12.02.2008 nr.11-2.2d/08-860 [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

principală sau complementară a privării de dreptul special de a conduce vehicule pe termenul stabilit la art.55 alin.(2) CP.

În cazurile în care se va stabili că învinuitul care a condus mijlocul de transport în stare de ebrietate este prestator de servicii autorizate, licențiate etc. de transportare a persoanelor, având în vedere că asigurarea siguranței traficului rutier și asigurarea vieții și integrității persoanelor care sunt beneficiare ale respectivelor servicii de transportare constituie reguli imperioase de conduită pentru un conducător de mijloc de transport care prestează asemenea servicii, procurorul, concomitent cu solicitarea de aplicare față de inculpat în mod obligatoriu în calitate de sancțiune principală sau complementară privarea de dreptul special de a conduce vehicule, urmează să solicite instanței de judecată *în mod obligatoriu și aplicarea în calitate de sancțiune privarea de dreptul de a desfășura activități de această categorie.*³⁸⁸

Încetarea discreționară a urmării penale cu liberarea de răspundere penală de către procuror poate fi dispusă și în legătură cu căința activă, numai în cazul în care sunt întrunite cumulativ condițiile stipulate în art.57, Cod penal:³⁸⁹

- persoana pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă;
- persoana, după săvârșirea infracțiunii, s-a autodenunțat de bună voie;
- persoana a contribuit activ la descoperirea infracțiunii;
- persoana a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau în alt mod a reparat prejudiciul pricinuit de infracțiune.

Încetarea discreționară a urmării penale cu liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației poate fi dispusă de procuror, în cazul în care persoana pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă și, datorită schimbării situației, se va stabili că persoana sau fapta săvârșită nu mai prezintă pericol social.

La aplicarea prevederilor art.59 din CP și 510-512 din CPP *Liberarea condiționată de răspundere penală a persoanei fizice* procurorii urmează să țină cont de faptul că, în privința persoanei puse sub învinuire pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, care își recunoaște vinovăția și nu prezintă pericol social, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat cu liberarea ulterioară de răspundere penală în conformitate cu procedura penală, dacă corectarea acestei persoane este posibilă fără aplicarea unei pedepse penale.³⁹⁰

³⁸⁸ Recomandările Procuraturii Generale din 12.02.2008 nr. 11-2.2d/08-860 [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

³⁸⁹ *Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129 din 13.09.2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003. [Accesat 03.05.2022]. Disponibil: <https://www.legis.md>.

³⁹⁰ *Codul Penal al Republicii Moldova nr.985/2002*. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova nr.128-129 din 13.09.2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003. [Accesat 03.05.2022]. Disponibil: <https://www.legis.md>; *Legea nr.*

În cazul în care procurorul constată că în privința învinuitului pot fi aplicate prevederile art.510 CPP, el, prin ordonanță, suspendă condiționat urmărirea penală pe un termen de 1 an, stabilindu-i mai multe obligații, prevăzute în art. 511 CPP.

Ordonanța de suspendare condiționată a urmării penale, adoptată de procuror, se expediază organului de urmărire penală, iar în cazul stabilirii obligației de a participa la programe probaționale - organului de probațiune în a cărui rază teritorială se află domiciliul învinuitului.³⁹¹

Potrivit prevederilor art. 512, Cod de procedură penală, care a suferit modificări ³⁹², la expirarea termenului de suspendare condiționată a urmării penale, organul de urmărire penală, după caz organul de probațiune, informează în termen de 5 zile, procurorul responsabil de caz despre executarea ordonanței. Dacă, în termenul de suspendare condiționată a urmării penale, învinuitul a respectat condițiile stabilite în ordonanță, procurorul prin ordonanță dispune liberarea persoanei de răspundere penală. În cazul în care învinuitul nu a respectat condițiile stabilite de procuror, acesta din urmă trimite cauza în judecată cu rechizitoriu în ordinea generală.

Ca element de noutate în dreptul penal și procedura penală, legislatorul a introdus o instituție nouă: *Liberarea condiționată de răspundere penală a persoanei juridice* art. 59 ¹, Cod penal, și *Acordul judiciar de interes public*, art. 523¹ – 523⁷, Cod de procedură penală.³⁹³

Potrivit prevederilor art. 59¹, Cod penal, în privința persoanei juridice cu care a fost încheiat un acord judiciar de interes public, confirmat de instanța de judecată, *urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspundere penală* în conformitate cu procedura penală, dacă condițiile acordului au fost îndeplinite de către persoana juridică și termenul de monitorizare fixat în acest acord a expirat.

Potrivit normelor procesual penale, - *acordul judiciar de interes public este o tranzacție publică* încheiată între procuror și reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice, prin care ultimul recunoaște faptul comiterii infracțiunii, încadrarea juridică a faptelor și

83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative, intrată în vigoare la 2 august 2023 În: Monitorul oficial nr. 154 din 2 mai 2023.

³⁹¹ *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)*, nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327, din 22 august 2023

³⁹² *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)*, nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327, din 22 august 2023

³⁹³ *Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative*, intrată în vigoare la 2 august 2023. În: Monitorul oficial nr. 154 din 2 mai 2023.

se angajează să execute obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public în *schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată*.³⁹⁴

Din prevederile normelor procesual penale, acordul judiciar de interes public se întocmește în scris de către procurorul ierarhic superior, cu participarea obligatorie a apărătorului și a reprezentantului persoanei juridice. După semnarea acordului judiciar de interes public, procurorul sesizează prin demers instanța de judecată pentru confirmare. După confirmare de către instanța de judecată a acordului de interes public, procurorul prin ordonanță suspendă condiționat urmărirea penală pe un termen de trei ani. Dacă procurorul constată că persoana juridică a executat toate obligațiile stabilite în acord, la expirarea termenului stabilit, acesta dispune prin *ordonanță încetarea urmăririi penale*. În cazul în care persoana juridică nu a executat integral obligațiile stabilite în acordul judiciar, procurorul dispune reluarea urmăririi penale.

Încheierea acordului judiciar public nu este condiționată de recunoașterea vinovăției în comiterea infracțiunii de către persoana juridică și nu produce efectele juridice ale unei condamnări penale.³⁹⁵

Procuratura Generală monitorizează permanent practica respectării legislației la aplicarea de către procurori în cadrul urmăririi penale a procedurilor de liberare de răspundere penală.

Analiza rapoartelor Procuraturii Generale pe anii 2016-2019 cu privire la cauzele penale în care procurorii au dispus încetarea urmăririi penale cu liberarea persoanelor de răspundere penală în baza art.54-59 din Codul penal, precum și suspendarea condiționată a urmăririi penale, *Instrucțiunii cu caracter general cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală*, emisă la 07 martie 2018³⁹⁶, a constatat cazuri în care procurorii nu au respectat condițiile stabilite în legislație pentru liberarea persoanei de răspundere penală, după cum urmează:

1. De către organul de urmărire penală și procuror nu sunt luate toate măsurile prevăzute de lege pentru asigurarea caracterului complet și obiectiv al urmăririi penale,

³⁹⁴ *Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative*, intrată în vigoare la 2 august 2023. În: Monitorul oficial nr. 154 din 2 mai 2023.

³⁹⁵ *Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002*. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova nr.128-129 din 13.09.2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003. [Accesat 03.05.2022]. Disponibil: <https://www.legis.md.Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, nr.122/2003>. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07 iunie 2003, *Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative*, intrată în vigoare la 2 august 2023. În: Monitorul oficial nr. 154 din 2 mai 2023.

³⁹⁶ Rapoartele Procuraturii Generale pe anii 2016-2019, *Instrucțiunea cu caracter general cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală*, din 07 martie 2018. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

pentru a investiga sub toate aspectele faptele care au constituit obiectul de cercetare în cauzele penale, precum și pentru a aplica just legea faptelor săvârșite de către persoanele vinovate.

Cazul 1: Urmărirea penală a fost începută la 25.09.2015 privind comiterea infracțiunii prevăzută de *art.264 alin.(4) din Codul penal*. La 17.12.2015, procurorul a dispus scoaterea bănuțitului D.G. de sub urmărire penală, din motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii prevăzute de *art.264 alin.(4) din Codul penal*. Totodată, procurorul i-a prezentat învinuirea cet.D.G. în comiterea infracțiunii prevăzute de *art.264¹ alin.(1) din Codul penal* iar la 21.12.2015, *în baza art.55 din Codul penal, a dispus încetarea urmăririi penale cu liberarea acestuia de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională*. Urmare a verificării cauzei penale vizate, s-au constatat unele încălcări printre care s-a omis a se dispune o expertiză suplimentară auto-tehnică; cu ce viteză s-a deplasat automobilul până la producerea accidentului și care era viteza de deplasare admisă ca să-i permită conducătorului mijlocului de transport oprirea în siguranță și evitarea ieșirii de pe carosabil și, ca rezultat, impactul cu un obstacol; procurorul a omis faptul că vătămări corporale au fost cauzate și pasagerului S.S., la materialele cauzei penale lipsind anumite date care ar confirma sau infirma cauzarea prejudiciului în urma acestei infracțiuni, omițându-se a fi audiat sub acest aspect, circumstanțe, care conform art. 96 alin.(1) pct.4) din Codul de procedură penală, urmau a fi dovedite obligatoriu în procesul penal; din conținutul deciziei că învinuitul... *nu se află la evidența medicului narcolog și psihiatru...*, sunt pur declarative, fără suport probant, în materialele cauzei penale nefiind găsită nicio informație respectivă de la instituțiile medicale, precum și cazierul contravențional cu privire la numit, pentru a stabili dacă acesta ar fi comis sau nu și alte fapte analogice din domeniul circulației rutiere sau altor contravenții în stare de ebrietate. Încălcările și omisiunile depistate au impus adoptarea unei hotărâri afectate de vicii fundamentale și, respectiv, anularea acesteia.³⁹⁷

2. În cazul în care persoana a comis două sau mai multe infracțiuni, prevederile art.55 și 54 din Codul penal nu se aplică. Unii procurori apreciază incorect acțiunile persoanelor vinovate în comiterea infracțiunilor, încadrează eronat faptele învinuiților, după care dispun încetarea urmăririi penale.

Cazul 2. Urmărirea penală a fost începută la 09.01.2017 de către organul de urmărire penală, în baza art. 287 alin. (2) lit.b) din Codul penal. La 20.02.2017, cet. C.C. a fost pus sub

³⁹⁷ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2015- martie 2016. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

învinuire în baza art. 287 alin. (1) din Codul penal și, tot la 20.02.2017, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale în privința acestuia în baza art. 55 din Codul penal, liberându-l de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, fiindu-i stabilită o amendă de 100 de unități convenționale (5000 de lei). În motivarea deciziei adoptate, procurorul a reținut faptul că *...învinuitul a comis pentru prima dată o infracțiune mai puțin gravă, ținând cont de personalitatea învinuitului, care anterior nu a fost tras la răspunderea penală, cât și contravențională, atitudinea învinuitului la cele comise – recunoașterea vinei..... – în aceste împrejurări corectarea acestuia este posibilă fără a fi supus răspunderii penale...* Urmare a verificării cauzei penale, s-a stabilit că hotărârea adoptată este afectată de vicii fundamentale, din care cauză a fost anulată.

Potrivit materialelor cauzei, se atestă că învinuitul C.C. anterior a fost cercetat penal, fiind pus sub învinuire în baza art.186 alin.(2) lit.b), c), d) din Codul penal. Conform ordonanței din 14.09.2015, urmărirea penală în privința învinuitului C. C. a fost încetată, din motivul împăcării părților. În speță, în baza celor evidențiate, odată ce C. C. a săvârșit anterior o faptă penală, aplicarea instituției de liberare de răspundere penală prezentului caz era inadmisibilă; procurorul a făcut o calificare juridică eronată a crimei, incriminând comiterea faptei de huliganism doar unui singur făptuitor – C. C., făptuitorul C. I. fiind exclus neîntemeiat din hotărârea de acuzare, astfel omițându-se indicarea semnului calificativ *de două persoane* (varianta agravată prevăzută la alin.(2) art.287 din Codul penal); s-a omis incriminarea faptei de pătrundere ilegală în domiciliul părții vătămate. Drept consecință, se atestă că procurorul, neîntemeiat, fără a efectua o verificare completă a cazului investigat, a emis o soluție viciată de încetare a urmăririi penale³⁹⁸

3. Erori se comit la aplicarea prevederilor discreționare, potrivit cărora *urmărirea penală poate fi încetată în cazul în care învinuitul poate fi reeducat fără aplicarea unei pedepse penale.*

Concluzia că persoana nu prezintă pericol pentru societate și că poate fi reeducată fără aplicarea pedepsei penale se face, de multe ori, în lipsa unor argumente suficiente care ar fi reflectate în materialele dosarelor. În numeroase cazuri nu se ia în considerare comportamentul acestora în cadrul urmăririi penale, prezența condamnărilor penale anterioare, funcția pe care o deține persoana, nu se acumulează informația necesară care ar caracteriza personalitatea făptuitorilor.

³⁹⁸ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2016- martie 2017. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

Cazul 3. Urmărirea penală a fost începută la 20.01.2017 de către organul de urmărire penală, în baza art. 264¹ alin.(4) din Codul penal. La 21.02.2017, cet. A. G. a fost pus sub învinuire în baza art. 264¹ alin.(4) din Codul penal și tot atunci, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale în privința acestuia în baza art.55 din Codul penal, liberându-l de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, fiindu-i stabilită o amendă de 100 de unități convenționale (5000 de lei). În motivarea deciziei adoptate, procurorul a reținut faptul că *...învinuitul pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară pentru care legea prevede o pedeapsă privativă de libertate de până la un an, și-a recunoscut vina pe deplin și se căiește de cele săvârșite, nu se află la evidența medicului narcolog și psihiatru, nu are antecedente penale.* Urmare a verificării cauzei penale, s-a stabilit că hotărârea adoptată este afectată de vicii fundamentale, din care cauză a fost anulată. Procurorul nu a ținut cont de persoana celui vinovat, în special, a fost ignorat faptul că, potrivit certificatului de cazier contravențional, cet.A. G. a comis mai multe contravenții; personalitatea făptuitorului, care anterior a săvârșit o faptă similară și care nu a tras concluzii respective și din nou a comis o faptă ilegală intenționată analogică în domeniul transporturilor, indică că acesta prezintă un pericol social și, corespunzător, reeducarea efectivă a unei astfel de persoane, neaplicându-i-se pedeapsa penală, contravine scopului legii penale; s-a omis verificarea dacă învinuitul este sau nu dependent de alcool, condiție obligatorie care urma a fi luată în considerare la adoptarea deciziei, inclusiv putea fi verificată prin dispunerea efectuării unei expertize judiciare – narcologice. Drept consecință, procurorul neîntemeiat, fără a efectua o verificare completă a cazului investigat, a emis o soluție viciată de încetare a urmăririi penale.³⁹⁹

4. *La emiterea ordonanței de liberare de răspundere penală, procurorii nu i-au în considerație faptul că nu a fost îndeplinită condiția în conformitate cu care nu se admite liberarea de răspundere penală a persoanei care nu a reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune.*

Cazul 4 .Urmărirea penală a fost începută la 14.09.2016, de către organul de urmărire penală în baza art.264 alin.(1) din Codul penal. La 10.10.2016, cet. P. I. a fost pus sub învinuire în baza art.264 alin.(1) din Codul penal și, la 02.11.2016, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale în privința acestuia în baza art.55 din Codul penal, liberându-l de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, fiindu-i stabilită o amendă de 150 de unități convenționale (3000 de lei). În motivarea deciziei adoptate, procurorul a reținut faptul că

³⁹⁹ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2016- martie 2017. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

învinuitul ...*la locul de trai se caracterizează pozitiv, la evidență la medicul narcolog și psihiatru nu se află, nu are antecedente penale, și-a recunoscut vina pe deplin, a săvârșit o infracțiune mai puțin gravă, a recuperat victimei pagubele materiale, are la întreținere doi copii minori...* Urmare a verificării cauzei penale, s-a stabilit că hotărârea adoptată este afectată de vicii fundamentale, din care cauză a fost anulată. Nu s-au întreprins măsuri în vederea constatării prejudiciului material aflat în legătură cu săvârșirea infracțiunii, exprimat în cheltuieli pentru tratamentul persoanei care a fost victima accidentului rutier, nu a fost stabilită mărimea daunei materiale în urma deteriorării instalațiilor rutiere; nu s-au întreprins măsurile necesare în vederea stabilirii concrete a mărimii pagubelor cauzate și prezența la momentul adoptării deciziei pe caz a pretențiilor materiale, circumstanțe care, conform art.96 alin.(1) pct.4) din Codul de procedură penală, urmează a fi dovedite obligatoriu în procesul penal. Drept consecință, procurorul neîntemeiat, fără a efectua o verificare completă a cazului investigat, a emis o soluție viciată de încetare a urmăririi penale.⁴⁰⁰

Cazul nr. 5. Prin ordonanța din 01.10.2015 a procurorului, s-a dispus suspendarea condiționată a urmăririi penale în privința lui Gr.S., învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.183 alin.(1) din Codul penal. Din materialele dosarului rezultă că accidentul de muncă cu angajatul Iu. S. s-a soldat cu cauzarea celui din urmă a vătămarilor corporale grave sub formă de *plagă penetrantă corneo - sclerală a globului ocular drept, cu iridodializă și hemoftalm...* În legătură cu încălcarea prevederilor legale, vizând aplicabilitatea instituției de suspendare condiționată a urmăririi penale, urmărirea penală pe caz a fost reluată.

În context, potrivit dispozițiilor art.510 alin.(1) din Codul de procedură penală, „*În privința persoanei puse sub învinuire pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, care își recunoaște vinovăția, nu prezintă pericol social și poate fi reeducată fără aplicarea unei pedepse penale, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspunderea penală, conform art. 59 din Codul penal.*”

Potrivit alineatului (2) al aceluiași articol, aplicarea celor citate *supra* este interzisă față de persoanele: 1) care au antecedente penale; 2) care sunt dependente de alcool sau droguri; 3) cu funcții de răspundere, care au comis infracțiunea făcând abuz de serviciu; 4) care au comis infracțiuni contra securității statului; 5) care nu au reparat paguba cauzată în urma infracțiunii. Aplicând aceste dispoziții la speța de față, procurorul a omis luarea în considerare a condiției de

⁴⁰⁰ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2016- martie 2017. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

reparare a prejudiciului cauzat, ca urmare a accidentului de muncă, lipsind vreo acțiune procedurală de stabilire și, respectiv, de restituire a acestuia⁴⁰¹

Cazul 6. Potrivit art. 55 alin.(1) din Codul penal, urmărirea penală poate fi încetată și persoana liberată de răspundere numai în cazul în care învinuitul își recunoaște vinovăția. Prin *recunoașterea a vinovăției* se are în vedere situația în care învinuitul, căruia i-au fost explicate drepturile lui procesuale, acceptă să facă declarații și să dea explicații referitoare la învinuirea prezentată și o recunoaște integral. Contrar cerințelor normei procesual penale indicate, *unii procurori aplică procedura specială în situații când învinuiții nu recunosc în volum deplin acuzarea prezentată*. Or, deși învinuitul declară că recunoaște vinovăția, nu face declarații complete cu privire la faptele ce-i sunt incriminate prin ordonanța de punere sub învinuire, respectiv, procurorii nu iau asemenea declarații, inclusiv, făcând trimitere la declarațiile date în calitate de bănuit, acuzarea prezentându-se mai mult ca o formalitate.

De exemplu, învinuita T.P. a indicat că susține declarațiile date în calitate de bănuit la 15.05.2014, când nu și-a recunoscut vinovăția, fără a face declarații complete cu privire la faptele ce i-au fost incriminate prin ordonanța de punere sub învinuire, acuzarea prezentându-se mai mult ca o formalitate.

Un alt exemplu. În cadrul verificării cauzelor penale pornite în baza art.264¹ alin.(1) din Codul penal, s-a stabilit că procurorul după prezentarea acuzării cet. M.Gh. și C.S., i-a audiat pe aceștia formal, fără elucidarea completă a circumstanțelor comiterii infracțiunii incriminate, conform învinuirii prezentate, limitându-se la înscrisul precum că susțin declarațiile date anterior în calitate de bănuit.⁴⁰²

7. Aplicarea eronată a prevederilor art.55 și 58 din Codul penal.

Cazul 7. Urmărirea penală a fost pornită la 03.04.2019 de către organul de urmărire penală în baza art.320 alin. (1) lit.a) din Codul penal, în temeiul unei bănuieli rezonabile privind neexecutarea intenționată de către debitorul V.N. a unei hotărâri judecătorești. Prin ordonanța procurorului în temeiul art.58 din Codul penal, a fost dispusă liberarea de răspundere penală în învinuitei V. N. În motivarea deciziei adoptate, procurorul a reținut faptul că învinuita *...a executat titlul executoriu nr.2-110/15 din 02.02.2015, emis de Judecătoria Criuleni, iar fapta comisă de aceasta nu mai prezintă un pericol social...* Verificările cauzei au arătat că procurorul a făcut abstracție de la faptul că, potrivit prevederilor art.58 din Codul penal, poate fi liberată de

⁴⁰¹ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2015- martie 2016. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

⁴⁰² Ibidem, op.cit., [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

răspundere penală în legătură cu schimbarea situației *persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală dacă, datorită schimbării situației, se va stabili că persoana sau fapta săvârșită nu mai prezintă pericol social*, pe când din cazierul judiciar anexat la materialele cauzei, se atestă faptul că numita anterior a mai săvârșit o infracțiune prevăzută de art.217 alin.(4) lit.b) din Codul penal, iar, prin ordonanța procurorului din 29.08.2008, urmărirea penală a fost încetată în legătură cu intervenirea amnistiei. Dispozițiile menționate impun imperativ că persoana poate fi liberată de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației numai în cazul în care învinuitul pentru prima dată a săvârșit o infracțiune ușoară. Din speța dată la adoptarea deciziei de liberare de la răspunderea penală au fost ignorate cerințele primare ale art.58 din Codul penal.⁴⁰³

8. *Încetarea urmăririi penale cu liberarea persoanei de răspundere penală în lipsa unor informații privind condamnările penale anterioare.*

Cazul 8. Urmărirea penală a fost pornită la 02.04.2018 de către organul de urmărire penală, în baza art.361 alin.(1) din Codul penal. La 03.04.2018, cet. D.L. a fost pus sub învinuire în baza art.361 alin.(1) din Codul penal și, în aceeași zi, procurorul a dispus încetarea urmăririi penale în privința acestuia în baza art.55 din Codul penal, liberându-l de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, fiindu-i stabilită o amendă de 150 de unități convenționale (7500 de lei). Procurorul a dispus restituirea pașaportului (UKR), seria și numărul ..., numitului L. D., care l-a primit în aceeași zi, fapt confirmat prin semnătura aplicată pe ordonanța dată.

În motivarea deciziei adoptate, procurorul a reținut faptul că *...învinuitul L.D. a recunoscut vinovăția în comiterea infracțiunii incriminate, regretă cele comise, anterior nu a fost condamnat, a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară și, totodată, s-a mai constatat, că personalitatea sa nu prezintă pericol pentru societate, motiv din care considerente corectarea și reeducarea numitului este posibilă fără a fi supus răspunderii penale cu tragerea lui la răspunderea contravențională....* Urmare a verificării cauzei penale, s-a stabilit că hotărârea adoptată este afectată de vicii fundamentale, din care cauză a fost anulată. Constatarea că persoana a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă și că corectarea acesteia este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale sunt condiții obligatorii, care permit liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere contravențională, iar organul de

⁴⁰³ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2019. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

urmărire penală urma să ia în considerație aceste circumstanțe. Concluzia procurorului că *persoana în cauză a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară nu prezintă pericol pentru societate și că poate fi reeducată fără aplicarea pedepsei* s-a făcut în lipsa unor argumente suficiente în coroborare cu materialele dosarului, care caracterizează personalitatea făptuitorului. În acest sens, potrivit informației Poliției de Frontieră, s-a stabilit că, la 19.05.2018, cet. D. L. a părăsit teritoriul Republicii Moldova, prezentând la trecerea frontierei de stat pașaportul cetățeanului Republicii Moldova, numărul și seria ..., pe numele cet. D. L. În context, deși numitul deține și cetățenia Republicii Moldova, procurorul nu a solicitat informația cu privire la antecedentele penale și contravenționale pe numele lui D. L., dar s-a limitat la anexarea revendicării - forma 246, pe numele cetățeanului Ucrainei, D. L. Mai mult ca atât, la materialele cauzei penale lipsea orice alt material ce ar caracteriza învinuitul, respectiv ar justifica concluzia că acesta poate fi reeducat fără aplicarea pedepsei penale. Pe lângă circumstanțele nuanțate, s-a mai stabilit că, deși potrivit Raportului de expertiză judiciară nr.97 din 20.03.2018, impresiunile de ștampile cu numerele ... și ... din pașaportul cu seria și numărul ... sunt false, procurorul nejustificat a decis restituirea acestuia învinuitului.

Trebuie de reținut că atât legislația națională, cât și cea internațională nu admite utilizarea documentelor de identitate care sunt false, falsificate sau sunt obținute prin fraudă, obligă autoritățile statelor să le retragă din circuit ca nevalabile și să facă schimb de informații în acest sens, fiind relevante prevederile Legii cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, Legii privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, Directivei 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29.04.2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestor, Regulamentelor adiacente etc.

În acest context, contrar prevederilor art.162 alin.(1) pct.2) și pct.5) din Codul de procedură penală, pașaportul cu seria și numărul ... ce conținea date false, nu a fost scos din circuitul legal, cu informarea despre acțiunea respectivă a autorităților emitente ale Ucrainei, precum și după caz ale Federației Ruse (țară în care învinuitul a folosit pașaportul cu date false pentru a evita expulzarea), dar, din contra, procurorul, restituindu-i învinuitului, a creat condiții pentru folosirea în continuare a documentului indicat.⁴⁰⁴

⁴⁰⁴ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2018. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

9. Nerespectarea condițiilor *sine qua non* la aplicarea suspendării condiționate a urmăririi penale.

Cazul 9. Urmărirea penală a fost începută la 02.08.2018 de către organul de urmărire penală privind săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.311 alin.(2) lit.a) din Codul penal.La această cauză, la 13.08.2018 a fost conexată cauza penală nr....., urmărirea penală în care a fost începută de același organ de urmărire penală, în temeiul unei bănuieli rezonabile privind săvârșirea de către numita V. B. a infracțiunii prevăzute de art.312 alin.(2) lit.a) din Codul penal.

La 06.09.2018, cet.V. B. i-a fost prezentată învinuirea în comiterea faptelor prejudiciabile în privința cărora au fost începute urmăriri penale, pe care a recunoscut-o. La 10.09.2018, procurorul a dispus suspendarea condiționată a urmăririi penale.

Pentru a dispune în acest sens, procurorul a făcut trimitere la o decizie din 30.09.2014 a Curții Supreme de Justiție în dosarul cu nr.1-ra-1324/204, în care se menționează că *...persoana care a făcut denunțarea falsă nu poate să răspundă și pentru declarația mincinoasă, în legătură cu faptul că aceasta nu poate fi subiect al celei din urmă infracțiuni, deoarece, cerând de la ea declarații adevărate, ar însemna s-o plasezi în poziția de martor în propria sa cauză, precum și prevederile art.7 alin.(9) din Codul de procedură penală, care prevede că Deciziile Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate, ca urmare a examinării recursului în interesul legii, sunt obligatorii pentru instanțele de judecată în măsura în care situația de fapt și de drept pe cauză rămâne cea care a existat la soluționarea recursului.* Procurorul a reținut aplicabilitatea instituției de suspendare condiționată a urmăririi penale în privința persoanei învinuite, în special, ținând cont de personalitatea acesteia. Verificarea cu titlul de control ierarhic superior a materialelor cauzei penale în speță a denotat că aceasta este contrară prescripțiilor imperative ale legii procesual penale din următoarele considerente.

Astfel, pentru început, se impune a se atenționa că emitentul actului procedural pe caz incorect a făcut referire la dispozițiile art.7 alin. (9) din Codul de procedură penală, având în vedere că aceasta este aplicabilă în exclusivitate deciziilor Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, pronunțate ca urmare a examinării recursului în interesul legii, dar nu și celui ordinar, concluziile trase pe marginea căruia nu sunt menite să asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii penale și de procedură penală pe întreg teritoriul țării.

Prin prisma rezumatului făcut, în baza prescripțiilor art. 59 din Codul penal și art.510 alin.(1) din Codul de procedură penală, care sunt inaplicabile în cazul comiterii a două

infracțiuni, chiar și în situația unui cumul ideal de infracțiuni, s-a atestat nu altceva decât aplicarea eronată a dispozițiilor legale pe caz.⁴⁰⁵

Cazul 10. Urmărirea penală a fost începută la 04.05.2018 de către organul de urmărire penală în baza art.264¹ alin.(1) din Codul penal. La 11.06.2018, P.N. a fost pus sub învinuire în baza art. 264¹ alin.(1) din Codul penal, pentru comiterea infracțiunii de conducere a mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat și, ulterior, la 15.06.2018, procurorul, în baza art. 510, 511 din Codul de procedură penală, a suspendat condiționat urmărirea penală în privința acestuia. În context, în Instrucțiunea Procurorului General nr.11-3d/18-606 din 07.03.2018 cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală, dată în conformitate cu art.53¹ din Codul de procedură penală, s-a reținut, printre altele, faptul că *...având în vedere că măsurile de liberare de răspundere, dispuse până la punerea în aplicare a prezentei instrucțiuni nu au fost suficiente încât să asigure un efect descurajant, pentru a preîntâmpina comiterea nemijlocit de către învinuitul liberat de răspundere a unei fapte similare, iar, pe de altă parte, pentru a sensibiliza alte persoane să se abțină de la săvârșirea lor, ținând cont că ponderea cazurilor de conducere a mijloacelor de transport în stare de ebrietate este una alarmantă și că asemenea fapte sunt cauza unui număr mare de accidente rutiere, care au provocat decesul și vătămarea gravă a integrității și sănătății persoanelor, pentru a asigura o politică penală corectă în domeniu și a exclude cazurile în care se ușurează într-o măsură sporită situația făptuitorului, se stabilește că nu se admite suspendarea condiționată a urmăririi penale (art. 510 din Codul de procedură penală) în privința învinuitului care a comis infracțiunile prevăzute de art. 264¹ și art. 264 alin.(2) din Codul penal, urmând a fi întocmit rechizitoriul și sesizată instanța pentru judecarea cauzei. Corelarea împrejurărilor cazului cu prevederile legale și instituționale a stabilit că decizia de suspendare condiționată a urmăririi penale, din motiv că *...învinuitul întrunește cerințele prevăzute de art.510 din Codul de procedură penală, nu are antecedente penale, se căiește de cele comise, nu se află la evidența medicului narcolog, nu prezintă pericol social.... și ... corectarea lui este posibilă fără a fi supus răspunderii penale...*, nu întrunește respectivele condiții legale și instituționale.⁴⁰⁶*

⁴⁰⁵ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2018. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

⁴⁰⁶ Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2018. [Accesat 25.04.2023]. Disponibil <https://www.procuratura.md/>

2.3. Condițiile și procedura încetării urmăririi penale

Procesul penal, ca sistem unitar, asigură desfășurarea progresivă și coordonată a întregii activități procesuale, unitatea sa fiind determinată de scopul final al acestuia și de principiile comune fazelor procesului penal.⁴⁰⁷

Încetarea urmăririi penale este acea instituție de drept procesual penal caracteristică fazei de urmărire penală, ce are loc potrivit art. 285 Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), când se constată *existența temeiurilor de nereabilitare* prevăzute la art. 275 pct. 4)-9) din cod, precum și dacă există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art.53, Cod penal, sau dacă se constată că plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată sau părțile s-au împăcat în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prealabile sau legea penală permite împăcarea, persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală, persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical⁴⁰⁸.

Încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată existența temeiurilor prevăzute. Potrivit acestor reglementări, încetarea urmăririi penale se poate dispune când sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- să existe bănuit sau învinuit;
- să existe temeiurile stipulate în legislație.⁴⁰⁹

În literatura de specialitate română⁴¹⁰ se opinează asupra faptului că încetarea urmăririi penale, ca și scoaterea de sub urmărire penală, clasarea cauzei penale, până la adoptarea noului Cod de procedură penală român (2010)⁴¹¹ erau considerate soluții ce pot fi date pe parcursul sau la terminarea urmăririi penale. În acest sens, soluția încetării urmăririi penale putea fi dată în mod frecvent pe parcursul urmăririi penale, pe când soluția scoaterii de sub urmărire putea fi

⁴⁰⁷ SECRIERU, Natalia. *Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători*. Tendințe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova ", Chișinău, 2012. Vol.II., Ediția a VI-a, p 370

⁴⁰⁸ Art. 285 a fost modificat prin Legea nr. 66 din 05.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. Aceste modificări au intrat în vigoare la 27 octombrie 2012

⁴⁰⁹ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹⁰ NEAGU Ion, *Tratat de procedură penală, Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009, p. 117; Anastasiu Crișu. *Drept procesual penal. Partea specială*, ediția a 2-a Editura Hamangiu, 2009, p.65; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹¹ TOADER, Tudorel, *Noul Cod penal, Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare*. București: Editura Hamangiu, 2015; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

dată la terminarea urmăririi penale, după ce au fost administrate probele de către organele de urmărire penală.

Încetarea urmăririi penale poate fi dată în timpul urmăririi penale, deoarece cauzele care pun în dificultate exercitarea acțiunii penale pot fi constatate în orice moment al desfășurării acesteia. De exemplu, în orice moment al urmăririi penale poate interveni fie amnistia, fie decesul făptuitorului, fie retragerea plângerii prealabile, fie împăcarea părților.⁴¹²

Astfel, încetarea urmăririi penale poate avea atât un caracter definitiv, cât și unul temporar.⁴¹³

Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, sau a succesorului procedural în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În caz contrar, reprezentantul sau succesorul procedural este în drept să conteste ordonanța de încetare a urmăririi penale.⁴¹⁴

De asemenea, în literatura de specialitate, majoritatea autorilor⁴¹⁵ susțin că încetarea urmăririi penale poate fi totală sau parțială.

Încetarea este totală dacă împrejurările determină o stingere în întregime a cauzei penale (în condițiile existenței unei singure fapte, intervine ca impediment la exercitarea acțiunii penale).

Încetarea este parțială dacă, în aceeași cauză, sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, iar cazul de punere în dificultate a exercitării acțiunii penale are aplicabilitate numai la anumiți învinuiți sau inculpați, ori numai la anumite fapte. Pe cale de consecință, pentru celelalte persoane sau fapte, urmărirea penală continuă.

Dacă în aceeași cauză penală sunt mai mulți învinuiți ori inculpați, ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, încetarea urmăririi se face numai cu privire la învinuiții sau inculpații ori la faptele pentru care există cazul de încetare a urmăririi.⁴¹⁶

⁴¹² NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009, p. 117; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹³ GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE, Elena Alexandra, *Drept procesual penal*, ediția a II-a, Universul Juridic, București, 2012, p. 339; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹⁴ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu, *Urmărirea penală. Suport de curs*, Chișinău: S.n, 2021 (F. E. P. Tipografia Centrală), p. 240

⁴¹⁵ MATEUȚ, Gheorghită, *Procedura penală. Partea specială*. Lumina Lex, 1997, p.171; JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*, Editura C.H.Beck, București, 2006, p.372; PINTEA, Alexandru. *Procedura începerii, efectuării și terminării urmăririi penale. Aspecte teoretice și practice*, Ediție revăzută și adăugită, Lumina Lex, București, 2006, p.282; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag.49

⁴¹⁶ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Universul Juridic, București, 2009, p.118, PARASCHIV, Carmen. *Drept procesual penal*. București: Editura Lumina Lex. 2002, p.399; SECRIERU, Natalia *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, pag. 49

În practica judiciară română, până la adoptarea Noului Cod de procedură penală român (2010) existau controverse⁴¹⁷ cu privire la *temeiul* soluției încetării urmăririi penale dacă era constatată *existența, în aceeași cauză, a mai multor cazuri care pot determina soluția încetării urmăririi penale* (de exemplu, dacă pe parcursul urmăririi penale se constata că fapta penală a fost amnistiată, după care a intervenit decesul învinuitului sau inculpatului). În acest caz, se aprecia că *temeiul* soluției de încetare a urmăririi penale este ipoteza privind decesul făptuitorului, deoarece prin decesul acestuia practic dispare persoana față de care se exercită tragerea la răspundere penală.

La fel opinează și Ion Neagu, care susține că se impunea o asemenea soluție, deoarece nu s-ar putea înceta urmărirea penală datorită amnistiei, câtă vreme, prin decesul inculpatului în mod practic, dispare subiectul răspunderii penale.⁴¹⁸

O problemă controversată o reprezenta prioritatea uneia sau alteia dintre soluțiile de scoatere de sub urmărire penală în raport cu soluțiile de încetare a urmăririi penale. Într-o opinie se aprecia (cu referire la incidența dispozițiilor, fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni și a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat) că scoaterea de sub urmărire penală are caracter prioritar, deoarece procurorul este obligat să verifice dacă faptele prezentate în plângere prealabilă întrunesc trăsăturile infracțiunii, și numai după aceea urmează să se analizeze celelalte aspecte de răspundere penală.⁴¹⁹

În același sens, fostul Tribunal Suprem din România a arătat că, în cazul în care părțile s-au împăcat, instanța înainte de a înceta procesul penal este obligată să verifice dacă faptele prezentate în plângerea prealabilă întrunesc elementele infracțiunii, dispunând în acest caz achitarea inculpatului și nu încetarea procesului penal.⁴²⁰

⁴¹⁷ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea specială*, ediția a II-a, Editura Hamangiu, 2009, p. 65; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹⁸ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009, p.118; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴¹⁹ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea specială*, ediția a II-a, Editura Hamangiu, 2009, p. 66; NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009, p. 119; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴²⁰ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009, p.119; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

Într-o altă opinie se susținea că, în ipoteza în care părțile s-au împăcat, nu mai este posibil a se trece peste efectele acestei împăcări și a se examina în fond cauza, astfel ca prioritară este încetarea procesului penal pe motivul împăcării părților.⁴²¹

Încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată existența temeiurilor respective. Ca urmare, încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror prin *ordonanță* din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală. Potrivit art. 6) pct. 28 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova (2003), prin *ordonanță*, - se înțelege acea hotărâre a organului de urmărire penală, adoptată în cursul procesului penal⁴²².

Încetarea urmăririi penale determină în sine parcurgerea unor etape:

- adoptarea nemijlocită a hotărârii;
- întocmirea procesuală a hotărârii;
- executarea hotărârii;
- controlul legalității și temeiniciei hotărârii adoptate.

Trebuie să remarcăm că adoptarea nemijlocită a hotărârii constituie o activitate în cadrul căreia are loc aprecierea circumstanțelor cauzei în scopul constatării existenței (inexistenței) condițiilor și temeiurilor pentru încetarea urmăririi penale.⁴²³

Întocmirea procesuală a hotărârii trebuie să corespundă unor cerințe. **Ordonanța trebuie să fie motivată** și să conțină acele chestiuni care trebuie soluționate la încetarea urmăririi penale, fiind bine coordonate.

Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, paragraful 1 al articolului 6 din Convenție a fost interpretat ca obligare a organelor naționale să-și motiveze hotărârile în cauzele penale, cu impunerea dării unui răspuns detaliat la fiecare argument important pentru rezultatul procesului, adică s-a stipulat necesitatea unui răspuns special în hotărâre. (Cazul Hiro Balani v. Spania, 9 decembrie 1994)

Lipsa motivării poate pune probleme conform articolului 6 paragraful 3(b) din Convenție, referitoare la accesul la justiție – situație în care nu sunt indicate cu suficientă claritate temeiurile pe care se bazează hotărârea, ceea ce pune în dificultate utilizarea efectivă a procedurilor de contestare.

⁴²¹ GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE, Elena Alexandra. *Drept procesual penal*, ediția a II-a, București: Universul juridic, 2012 p. 340; SECRIERU, Natalia *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 49

⁴²² SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*, În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 48-49

⁴²³ Ibidem, *op.cit.*, p. 49

La emiterea ordonanței de încetare a urmăririi penale din 16 mai 2007, nu au fost respectate prevederile acestor norme. Prin urmare, se constată temeiuri pentru declararea nulității actului respectiv.

Contrar acestor prevederi legale, la emiterea ordonanței de încetare a urmăririi penale din 16 mai 2007, organul de urmărire penală, în contextul unei fraze generale: „nu au fost acumulate probe suficiente și concludente care ar face posibilă înaintarea învinuirii cetățeanului S. M.”, a încetat urmărirea penală în privința lui S. M. pe motivul lipsei în acțiunile lui a elementelor constitutive ale infracțiunii.

Astfel, organul de urmărire penală, cercetând materialele cauzei, nu a efectuat o analiză completă a concluziilor raportului de expertiză psihiatrico-psihologică din 6 martie 2007 în privința cet. I. P., menționând doar faptul: „concluziile expertizei psihiatrico-psihologice nr. 120 din 06 martie 2007, raportate în privința lui I. P., sunt analogice celor referitoare la C. M.”, acestea nefiind analizate detaliat, astfel nu a fost indicat motivul pentru care ele sînt insuficiente pentru confirmarea concluziei privind vinovăția sau nevinovăția bănuitului S.M.

La fel, organul de urmărire penală a concluzionat că, în urma cercetării depozițiilor părții vătămate C. M. din dosarul penal, s-a constatat că aceasta nu a declarat în mod consecvent cele înfăptuite de ea, de aceea depozițiile ei sunt false și neveridice, însă, concomitent, a menționat faptul că, în conformitate cu raportul de expertiză psihiatrico-psihologică, efectuat în privința lui C. M., aceasta „nu manifestă tendințe spre fantezie, știe bine să-și planifice acțiunile și să le coordoneze”. Astfel, Colegiul constată că argumentele procurorului se contrazic, acesta din urmă nerespingându-le pe unele sau admițându-le pe altele.

Concomitent, la emiterea ordonanței din 16 mai 2007, nu a fost luat în considerare faptul că, contrar prevederilor ordonanței din 10 noiembrie 2006, în privința bănuitului S. M. nu a fost efectuată o expertiză psihiatrico-psihologică, ca și celorlalte părți în cauză, ceea ce era necesar pentru stabilirea adevărului, la baza ordonanței privind încetarea urmăririi penale din 16 mai 2007 fiind pusă doar caracteristica martorului P.C., medicul-șef al Centrului de Medicină Preventivă, unde activase și bănuitul, nefiind luată în considerare caracteristica negativă de la locul de lucru, eliberată de conducerea actuală a Centrului de Medicină Preventivă în privința bănuitului S.M.

(Extras din Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr. Ire-169/08 din 11 martie 2008)⁴²⁴

⁴²⁴ GURSCHI, Constantin, BOTEZATU, Raisa, DOLEA, Igor. *Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010)*, Culegere, Chișinău, 2012, p. 757-758

Executarea hotărârii de încetare a urmăririi penale presupune o realizare obligatorie care se manifestă atât procesual, cât și organizațional.

Din punct de vedere procesual, potrivit art. 467, Cod de procedură penală al Republicii Moldova, ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Din punct de vedere organizațional, ar însemna întocmirea tuturor fișelor statistice cu transmiterea ulterioară organelor corespunzătoare.⁴²⁵

Ordonanța se atribuie la categoria actelor procedurale, care în conformitate cu prevederile art.6) pct.1 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova (2003), actul procedural este un document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de cod.

Pronunțarea de către instanță a sentinței de achitare, ca și încetarea urmăririi penale sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală în prezența temeiurilor de reabilitare a celui învinuit, rezultă direct din principiul adevărului obiectiv. Aflarea adevărului în procesul penal reprezintă, printre altele, și probarea nevinovăției persoanei trase neîntemeiat la răspundere penală.⁴²⁶

În literatura de specialitate⁴²⁷, actele de procedură au fost definite, în general, ca modalități sau forme prin intermediul cărora se desfășurează toate activitățile din cursul unui proces penal. De asemenea, ele sunt considerate acte cu caracter public, caracter dat de normele care reglementează această materie, fiind destinate să servească la *începerea, desfășurarea și finalizarea procesului penal*.⁴²⁸ S-a mai arătat că ele reprezintă aplicarea activă a dreptului procesual penal.⁴²⁹

⁴²⁵ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴²⁶ BRÂNZĂ, Liuba. *Aspectele de bază ale instituției de reabilitare a persoanei în procesul penal (partea a II-a)* Revista Națională de Drept, nr.10, Chișinău, 2007, p. 46; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴²⁷ DONGOROZ, Vintilă ș.a. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, vol.I*, Ed. Academiei, București, 1975, p.346; VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol.I. Paideia, București, 1996, p. 453; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴²⁸ VASILIU, Al., *Teoria generală a actelor de procedură*, Ed.All Beck, București, 2003, p. 13; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴²⁹ DONGOROZ, Vintilă. *Curs de drept penal și procedură penală*, litografiat, București, 1946, p. 741; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003) nu prevede o reglementare normativă autonomă a procedurii încetării urmăririi penale. Aceste prevederi sunt stipulate în diferite articole din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

*Din ansamblul reglementărilor putem desprinde următoarele:*⁴³⁰

- Procurorul se pronunță asupra urmăririi penale după ce studiază dosarul prezentat de organul de urmărire penală, însoțit de un raport, în care se consemnează rezultatul urmăririi penale, cu propunerea de a se dispune una dintre soluțiile prevăzute la art. 291, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003);

- Procurorul, în termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de urmărire penală, verifică materialele dosarului și acțiunile procesuale efectuate;

- Dacă procurorul constată probe obținute contrar prevederilor legii și cu încălcarea drepturilor bănuitului, învinuitului, prin ordonanță motivată, exclude aceste probe din materialele dosarului, care se păstrează în condițiile art. 211 alin. (2), Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), în arhiva organului care la întocmit;

- Dacă procurorul constată că au fost respectate dispozițiile legale privind urmărirea penală, și în cazul existenței temeiurilor de nereabilitare prevăzute la art. 275 pct. 4)-9) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), precum și dacă există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art. 53, Cod penal al Republicii Moldova, sau dacă se constată că plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată sau părțile s-au împăcat - în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prelabile sau legea penală permite împăcarea, persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală, persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, prin ordonanță motivată dispune încetarea urmăririi penale și clasarea cauzei penale.

Potrivit art. 285 alin.(4¹), Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în cazul în care bănuitul sau învinuitul și partea vătămată, partea civilă au încheiat o tranzacție de împăcare sau de mediere, prezentată organului de urmărire penală, pe categoria infracțiunilor prevăzute la art. 109 din Codul penal, procurorul este obligat să înceteze urmărirea penală față de bănuit sau învinuit, dacă sunt întrunite condițiile pentru împăcare.⁴³¹

⁴³⁰ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴³¹ Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327 din 22 august 2023

Conform art. 255 alin. 2), Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003) ordonanța trebuie să fie *motivată* și să cuprindă:

- data și locul întocmirii;
- numele, prenumele, calitatea persoanei care o întocmește;
- cauza la care se referă;
- obiectul acțiunii sau măsurii procesuale;
- temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o.

Ordonanța nesemnată de persoana care a întocmit-o nu are putere juridică și se consideră nulă.

Pe lângă elementele prevăzute la art. 255, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă:

- datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea urmăririi penale;
- temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea urmăririi penale;
- informația privind condițiile de intrare în vigoare;
- ordinea de contestare a ordonanței.⁴³²

Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă.

Dacă se constată că nu este cazul să dispună încetarea urmăririi sau a dispune încetarea parțială ori dacă din alte considerente persistă necesitatea continuării procesului penal, procurorul, după caz, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixând termenul urmăririi penale, sau ia o altă decizie în conformitate cu prezentul cod.

Concomitent cu încetarea integrală a urmăririi penale, dacă fapta penală nu se impută altei persoane și nu este necesară continuarea procesului penal, prin aceeași ordonanță se dispune și clasarea cauzei penale.⁴³³

Potrivit art. 285 alin. 5), Cod de procedură penală al RM (2003), pe lângă elementele prevăzute la art. 255, ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea urmăririi penale, temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea urmăririi penale, precum și informația privind condițiile de intrare în vigoare și ordinea de contestare a ordonanței.

⁴³²SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 50

⁴³³ Ibidem, op.cit., p.50

Pe marginea investigațiilor realizate a cazurilor de liberare de răspundere penală, care se finalizează cu o ordonanță de încetare a urmăririi penale, am constatat că nu regăsim, în Codul de procedură penală al RM (2003), faptul prevederii acordului nemijlocit al persoanei în ordonanța de încetare a urmăririi penale, cum, de exemplu, este prevăzut în Codul de procedură penală al Federației Ruse.

Astfel, alin. (3) art. 213, Codul de procedură penală al Federației Ruse, care se intitulează „Ordonanța de încetare a urmăririi penale/procesului penal”, prevede expres că: „În cazurile când în conformitate cu prevederile prezentului Cod, încetarea urmăririi penale/procesului penal se admite doar cu acordul învinuitului sau părții vătămate, existența acestui acord trebuie prevăzut expres în ordonanță”.

Același lucru este prevăzut și în art. 251 alin. 3), Codul de procedură penală al Republicii Bielarus, care prevede „În cazurile când încetarea urmăririi penale/procesului penal se admite doar cu acordul bănuitului sau învinuitului, existența acestui acord trebuie prevăzut expres în ordonanță”.

În această ordine de idei, *de lege ferenda*, propunem modificarea, prin completarea aliniatului 5 art. 285, Codul de procedură penală al RM cu propoziția: „În cazurile în care, în conformitate cu prevederile prezentului Cod, încetarea urmăririi penale se admite doar cu acordul învinuitului/învinuitului minor sau reprezentantului lui legal, existența acestui acord trebuie să fie prevăzut expres în ordonanța de încetare a urmăririi penale”.

Urmare a cercetărilor efectuate, s-a constatat că, spre deosebire de legislația procesual penală națională, atât legislația de procedură penală a Federației Ruse, cât și legislația de procedură penală a Republicii Belarus au prevăzut în Codurile de procedură penale articole separate care reglementează temeiurile încetării urmăririi penale și conținutul ordonanței de încetare a urmăririi penale. Astfel, art. 27, Codul de procedură penală al Federației Ruse, adoptat la 5 decembrie 2001,⁴³⁴ prevede temeiurile încetării urmăririi penale, iar art. 213 al aceluiași cod prevede ordonanța de clasare a cauzei penale și încetarea urmăririi penale.

De asemenea, art. 250, Codul de procedură penală al Republicii Belarus, adoptat la 30 iunie 1999,⁴³⁵ prevede temeiurile încetării urmăririi penale, iar art. 251 al aceluiași cod prevede ordonanța de încetare a urmăririi penale.

⁴³⁴ Codul de procedură penală al Federației Ruse, text oficial cu modificările și completările de rigoare la data de 15 mai 20019, Editura Omega-I, Moscova, 2019, p.18; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 51

⁴³⁵ Codul de procedură penală al Republicii Belarus, text oficial cu modificările și completările de rigoare la data de 19 iulie 2019, Minsk, 2019, p. 204, 205; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 51

Totodată, urmează de menționat că articolele, care stipulează ordonanța de încetare a urmăririi penale, prevăd cerințele necesare pe care trebuie să le conțină ordonanța și toate măsurile pe care le dispune procurorul la încetarea urmăririi penale, fiind materializate în actul de procedură penală.

În această ordine de idei, autorul Gheorghiu Mateuț a remarcat că ⁴³⁶ ”Procesul penal este o activitate cu caracter progresiv, care se desfășoară în timp și constă dintr-un ansamblu de acte procesuale și procedurale. Ca urmare, este firesc ca îndeplinirea lor să nu fie lăsată la întâmplare. O semnătură în alb acordată organelor de urmărire penală, instanței sau părților, spre a face orice nu poate fi acceptată, căci ar conduce fatalmente la arbitrar, cu consecințe extrem de grave atât asupra interesului justiției, cât și asupra interesului părților procesului penal. De aceea, legea trebuie să reglementeze în mod detaliat condițiile de fond și de formă în care trebuie îndeplinite aceste acte, precum și sancționarea neîndeplinirii lor. Ele sunt cele care stabilesc limitele în care este permisă întreaga derulare a procedurii în oricare din fazele sale, fiind impuse în esență de însăși stricta legalitate a procesului penal.”

În acest context propunem de ***lege ferenda***: completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova cu un nou articol 285, ¹ după cum urmează: ⁴³⁷

Art.285. ¹ Ordonanța de încetare a urmăririi penale.

- (1) Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror prin ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.
- (2) Ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să fie motivată și să cuprindă:
 - 1) Data și locul întocmirii;
 - 2) Numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește;
 - 3) Circumstanțele și temeiurile care au stat la baza începerii urmăririi penale;
 - 4) Punctul, aliniatul articolului Codului penal ce califică fapta prejudiciabilă drept infracțiune concretă, în baza căruia a fost pornită urmărirea penală;
 - 5) Rezultatele desfășurării urmăririi penale cu indicarea datelor despre persoanele în privința cărora a avut loc urmărirea penală (banuitului sau învinuitului);
 - 6) Măsurile preventive care au fost aplicate;
 - 7) Punctul, aliniatul articolului din Codul de procedură penală sau oricare altă lege organică, în temeiul căreia se dispune încetarea urmăririi penale;

⁴³⁶ MATEUȚ, Gheorghiu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul II. Editura, C.H.Beck, București, 2012, p.753; SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 51

⁴³⁷ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: *Revista Vector European*, 2023, nr.1, Chișinău, Republica Moldova, pag. 51

- 8) Hotărârea privind revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege;
 - 9) Restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege;
 - 10) Aplicarea măsurilor de siguranță;
 - 11) Încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege;
 - 12) Soarta corpurilor delictive;
 - 13) Informații privind condițiile de intrare în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale;
 - 14) Ordinea de contestare a ordonanței de încetare;
- (3) În cazul în care încetarea urmăririi penale are loc cu acordul bănuیتului/învinuitului sau părții vătămate, acest acord urmează să fie stipulat nemijlocit în ordonanța de încetare a urmăririi penale.
- (4) Ordonanța de încetare a urmăririi penale urmează să fie adusă la cunoștință și înmănată bănuیتului/învinuitului, părții vătămate precum, și succesorilor lor.

2.4. Chestiunile ce urmează a fi soluționate în cazurile de încetare a urmăririi penale

Procesul penal presupune în totalitatea sa o activitate complexă ce se desfășoară după anumite reguli stricte, stipulate de normele dreptului procesual penal⁴³⁸.

Potrivit alin., (6) art. 285, Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), procurorul, dacă este cazul, dispune și asupra altor chestiuni, care în literatura de specialitate mai sunt denumite *dispoziții complimentare*⁴³⁹, cum ar fi:

- 1) *revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege;*
- 2) *restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege;*
- 3) *aplicarea măsurilor de siguranță;*
- 4) *încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege.*

Prin *măsuri procesuale penale* se înțeleg mijloacele prevăzute de lege de privare sau restrângere a unor drepturi și libertăți fundamentale ale cetățenilor, prin care organele de urmărire penală, judecătorii și instanțele de judecată asigură desfășurarea normală a procesului penal, prevenirea săvârșirii unor infracțiuni și repararea pagubei produse prin infracțiune ori previn săvârșirea de fapte antisociale.⁴⁴⁰

Acestea au o durată limitată de timp, în sensul că își vor produce efectele doar pe parcursul desfășurării procesului penal și numai atâta timp cât subzistă situațiile de fapt ce au impus luarea lor, au un caracter excepțional, neputând fi luate decât măsurile prevăzute de lege și au un caracter facultativ, în sensul că autoritățile judiciare au dreptul de apreciere cu privire la luarea sau neluarea uneia dintre măsurile procesuale prevăzute de lege.⁴⁴¹

⁴³⁸ SECRIERU, Natalia. *Urmărirea penală: abordări conceptuale și elemente de drept comparat*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători, Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene*. Chișinău, 2011. Vol. II, Ediția a V-a, p. 186

⁴³⁹ DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal*, București: Wolters Kluwer, 2010, p. 375; MREJERU, Theodor, MREJERU, Bogdan. *Urmărirea penală: aspecte teoretice și jurisprudența în materie*. București: Editura Universitară, 2007, p. 77; PINTEA, Alexandru. *Procedura începerii, efectuării și terminării urmăririi penale. Aspecte teoretice și practice*. Ediție revăzută și adăugită, Lumina Lex, București, 2006, p. 283; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 138

⁴⁴⁰ THEODORU, Grigore Gr, Ioan-Paul Chiș. *Tratat de Drept procesual penal*. Ediția a 4-a, București: Editura Hamangiu, 2020, p. 501

⁴⁴¹ MATEUȚ, Gheorghiuță. *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Volumul II, Editura C.H.Beck, 2012, p. 324-326; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 139

Măsurile procesuale au un caracter provizoriu, ele putând fi revocate în momentul în care dispar împrejurările care au impus luarea acesteia.⁴⁴²

Măsurile preventive sunt măsurile procesuale ce se pot lua de către organele judiciare penale pentru asigurarea desfășurării normale a procesului penal ori pentru punerea în dificultate a sustragerii învinutului sau inculpatului de la urmărire penală, de la judecată sau de la executarea pedepsei. Având o natură procesuală, măsurile preventive nu pot fi luate decât cu respectarea unor *condiții* expres prevăzute de lege, de către anumite organe, după o anumită *procedură* și pentru anumite *termene*.⁴⁴³

Odată ce au fost luate, măsurile preventive pot fi înlocuite cu o altă măsură preventivă când s-au schimbat temeiurile care au determinat luarea măsurii, se revocă în ipoteza în care nu mai există vreun temei care să justifice menținerea, precum și atunci când măsura preventivă a fost luată cu încălcarea prevederilor legale, și încetează de drept în anumite condiții prevăzute de lege.⁴⁴⁴

Încetarea de drept a măsurilor preventive este un obstacol legal împotriva menținerii acestora. Așadar, ori de câte ori legea prevede că măsura preventivă încetează de drept, organul judiciar este obligat să dispună revocarea măsurii.⁴⁴⁵

În timp ce revocarea măsurilor de prevenție este un act procesual, a cărui oportunitate o apreciază organele judiciare.⁴⁴⁶

În cazul încetării urmăririi penale, procurorul dispune și revocarea măsurii preventive. Dacă măsura preventivă nu a fost revocată, *ea va înceta de drept*, potrivit prevederilor art. 195 alin. (5) pct. 2, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), care prevede: „*În caz de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, de încetare a procesului penal sau de achitare a persoanei, măsura preventivă încetează de drept.*”⁴⁴⁷

⁴⁴² NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală: Partea generală*. Ediția a 3-a, reviz. și adăug. București: Universul Juridic, 2020, p. 637

⁴⁴³ MATEUȚ Gheorghică. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul II, Editura C.H.Beck, 2012, p. 329; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 139

⁴⁴⁴ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală*. Partea generală. Ediția a II-a. revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2010, p. 556; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 139

⁴⁴⁵ NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Ediția a 3-a, reviz. și adăug. București: Universul Juridic, 2020, p. 646

⁴⁴⁶ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Ediția a II-a. revăzută și adăugită. Universul Juridic, București, 2010, p. 556

⁴⁴⁷ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința

Așadar, în cazul unor persoane reținute sau arestate, copiile ordonanței procurorului de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, încetare a urmăririi penale se transmit imediat administrației locului de deținere pentru executare în sensul eliberării persoanei reținute sau arestate.

Autorul *Gheorghiu Mateuț* consideră că: „Procurorul nu este obligat să se pronunțe expres asupra revocării măsurii preventive, de vreme ce, în cazul în care se dispune încetarea urmăririi penale, măsura preventivă încetează de drept.”⁴⁴⁸

Potrivit opiniei autorului *Ion Neagu*, măsurile asiguratorii sunt măsuri procesuale cu caracter real care au ca efect indisponibilizarea bunurilor mobile și imobile care aparțin învinuitului sau inculpatului și părții responsabile civilmente în vederea confiscării speciale, a acoperirii despăgubirilor civile și a executării pedepsei amenzii. Aceste instituții își justifică prezența în cadrul măsurilor procesuale, deoarece, până la soluționarea definitivă a cauzelor penale și rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost admisă acțiunea civilă, reparatorie sau prin care s-a pronunțat pedeapsa amenzii, inculpatul sau partea responsabilă civilmente ar putea să înstrăineze bunurile pe care le are și să devină insolvabili.⁴⁴⁹

La încetarea urmăririi penale, procurorul dispune și asupra scoaterii bunurilor de sub sechestru.

Potrivit alin.1) art. 210, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), bunurile se scot de sub sechestru prin hotărârea organului de urmărire penală sau instanței, dacă, în urma retragerii acțiunii civile, modificării încadrării juridice a infracțiunii incriminate bănuitului, învinuitului, inculpatului ori din alte motive, a decăzut necesitatea de a menține bunurile sub sechestru. Instanța de judecată, judecătorul de instrucție sau procurorul, în limitele competenței lor, ridică sechestrul asupra bunurilor și în cazurile în care constată ilegalitatea punerii acestora sub sechestru de către organele de urmărire penală, fără autorizația respectivă.⁴⁵⁰

științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 140

⁴⁴⁸ MATEUȚ, Gheorghiu. *Procedura penală. Partea specială*, Lumina Lex, 1997, p. 175; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 140

⁴⁴⁹ NEAGU Ion. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Ediția a II-a. revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2010, p. 622

⁴⁵⁰ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 140

Organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să mențină bunurile sub sechestru și după încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau achitarea persoanei, timp de o lună de la rămânerea definitivă a hotărârii respective, indiferent de voința părții civile sau a altor persoane interesate, prevederi stipulate în alin. (2) art. 210, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003).⁴⁵¹

Liberarea provizorie pe cauțiune poate fi acordată în cazul în care este aplicată măsura asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune și s-a depus cauțiunea stabilită de judecătorul de instrucție sau de către instanță.⁴⁵²

Cauțiunea reprezintă suma de bani pe care trebuie s-o depună învinuitul sau persoana care a depus cererea (substituitul procesual), cu scopul de a garanta respectarea de către învinuit a obligațiilor ce-i revin în timpul liberării provizorii.⁴⁵³

Cauțiunea apare ca o garanție privind plata despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune și plata amenzii.

Potrivit art.194, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003), cauțiunea se restituie sau trece în proprietatea statului în temeiul închierii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată la demersul procurorului, la cererea învinuitului, inculpatului, condamnatului, achitatului sau la cererea reprezentantului acestuia, în cazul în care se dispune încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub învinuire sau achitarea acestuia. Dispoziția de restituire a cauțiunii se trimite instituției financiare respective pentru executare⁴⁵⁴

Măsurile de siguranță se iau, în mod provizoriu, în cursul procesului penal (atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată) față de învinuit sau inculpat pentru a înlătura starea de pericol generată de natura cauzei și pentru preîntâmpinarea săvârșirii unor fapte noi, prevăzute de legea penală.

Măsurile de siguranță, ca măsuri penale, sunt prevăzute în art.98 Codul penal al Republicii Moldova (2002). Acestea sunt: măsurile de constrângere cu caracter medical;

⁴⁵¹ *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)*, nr. 245 din 31 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 325-327, din 22 august 2023

⁴⁵² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

⁴⁵³ MATEUȚ Gheorghită. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul II, Editura C.H.Beck, 2012 p. 492; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 141

⁴⁵⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

măsurile de constrângere cu caracter educativ; expulzarea; confiscarea specială; confiscarea extinsă.⁴⁵⁵

Urmărirea penală se efectuează în procesele având ca obiect faptele prejudiciabile, prevăzute de legea penală, săvârșite de persoane în stare de iresponsabilitate, precum și infracțiuni săvârșite de persoane care s-au îmbolnăvit de o boală psihică după săvârșirea faptei.⁴⁵⁶

În conformitate cu art. 495, Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), după terminarea urmăririi penale, în cazurile când din caracterul faptei și starea psihică a celui care a săvârșit-o rezultă că această persoană nu prezintă pericol pentru societate, procurorul, prin ordonanță, decide încetarea procesului penal în cazurile prevăzute în art. 285, Cod de procedură penală a Republicii Moldova (2003).

Ordonanța de încetare a procesului penal se adoptă în conformitate cu prevederile art.285, Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003). În caz de încetare a procesului, dacă persoana respectivă, prin caracterul faptei și starea psihică, nu prezintă pericol pentru societate, dar este recunoscută alienat mintal, organul de urmărire penală comunică despre aceasta organelor locale de ocrotire a sănătății, pentru a fi luat la evidență.⁴⁵⁷

Persoanelor liberate de răspundere penală, în conformitate cu art. 54, Cod penal al Republicii Moldova (2002), minorilor li se aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ care sunt prevăzute în art. 104 al aceluiași, cod și anume: avertismentul; încredințarea minorului pentru supraveghere părinților; persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat; obligarea minorului să repare daunele cauzate; obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu; obligarea minorului de a participa la un program probațional.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ *Codul Penal al Republicii Moldova: nr. 985/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 128-129 din 13 septembrie 2002; SECRIERU, Natalia. Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale. În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 142*

⁴⁵⁶ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003; SECRIERU, Natalia. Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale. În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 142*

⁴⁵⁷ *Ibidem, op. cit.*

⁴⁵⁸ *Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 128-129 din 13 septembrie 2002, intrat în vigoare la 12 iunie 2003; SECRIERU, Natalia. Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale. În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 143*

- În conformitate cu prevederile art. 483 alin. (1), CPP al RM, dacă la desfășurarea urmăririi penale, în cazurile infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave săvârșite de minor, se stabilește că minorul pentru prima dată a săvârșit o asemenea infracțiune și corectarea lui poate fi obținută fără a-l trage la răspundere penală, procurorul dispune încetarea urmăririi penale în privința minorului și liberarea minorului de răspundere penală în temeiul prevăzut în art. 54, Cod penal al Republicii Moldova, cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ, conform prevederilor art.104 din Codul penal al Republicii Moldova.⁴⁵⁹
- Controlul asupra executării de către minor a cerințelor prevăzute de măsura cu caracter educativ se efectuează de organul de stat specializat, care asigură corectarea minorului, este Inspectoratul Național de probațiune, în persoana consilierului de probațiune.
- În cazul în care procurorul dispune încetarea urmăririi penale, urmează a fi soluționată și chestiunea cu privire la corpurile delictelor.⁴⁶⁰
- Uneltele care au servit la săvârșirea infracțiunii vor fi confiscate și predate instituțiilor respective sau nimicite.
- Obiectele a căror circulație este interzisă, vor fi predate instituțiilor respective sau nimicite.
- Lucrurile care nu prezintă nicio valoare și care nu pot fi utilizate vor fi distruse, iar în cazurile în care sînt cerute de persoane ori instituții interesate, ele pot fi remise acestora.
- Banii și alte valori dobândite pe cale criminală sau asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale se restituie proprietarului sau, după caz, se trec în venitul statului. Celelalte obiecte se predau proprietarilor legali, iar dacă aceștia nu sunt identificați, se trec în proprietatea statului. În caz de conflict referitor la apartenența acestor obiecte, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile. Obiectele sunt păstrate de organul de urmărire penală până la hotărârea instanței civile.
- Banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat.

⁴⁵⁹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

⁴⁶⁰ DONCIU, Anatolie, SECRIERU, Natalia. *Probleme actuale ale conceptului urmăririi penale: competențele procurorului la etapa încetării urmăririi penale.* În Materialele conferinței științifico-practice: Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul Procuraturii într-un stat de drept, Chișinău, 2012, p. 118-119; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale.* În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova.* Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 145

- Bani sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se trec la bugetul de stat.
- Documentele care constituie corpuri delictive rămân în dosar pe tot termenul de păstrare a lui sau, la solicitare, se remit persoanelor interesate.
- Obiectele ridicate de organul de urmărire penală, dar care nu au fost recunoscute corpuri delictive, se remit persoanelor de la care au fost ridicate.

Gheorghiu Mateuț, consideră că: „dacă proprietatea corpurilor delictive și a celorlalte obiecte care au servit ca mijloace de probă este contestată, ele sunt păstrate de organul de cercetare penală până la hotărârea instanței civile.”⁴⁶¹

La încetarea urmăririi, procurorul poate să dispună și asupra cheltuielilor judiciare.

Cheltuieli judiciare sunt cheltuielile suportate, potrivit legii, pentru asigurarea bunei desfășurări a procesului penal.

Cheltuielile judiciare cuprind sumele :

- plătite sau care urmează a fi plătite martorilor, părții vătămate, reprezentanților lor, experților, specialiștilor, interpreților, traducătorilor și asistenților procedurali;
- cheltuite pentru păstrarea, transportarea și cercetarea corpurilor delictive;
- care urmează a fi plătite pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat;
- cheltuite pentru restituirea contravalorii obiectelor deteriorate sau nimicite în procesul de efectuare a expertizei sau de reconstituire a faptei;
- cheltuite în legătură cu efectuarea acțiunilor procesuale în cauza penală.

Cheltuielile judiciare se plătesc din sumele alocate de stat, dacă legea nu prevede altă modalitate.⁴⁶²

În conformitate cu prevederile vechiului Cod de procedură penală român din 1968⁴⁶³, art. 245 prevedea expres dispozițiile complementare ale ordonanței de încetare a urmăririi penale, prin care procurorul se dispunea asupra:

⁴⁶¹ MATEUȚ Gheorghiu. *Procedura penală. Partea specială*. București: Lumina Lex, 1997, p. 175; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 146

⁴⁶² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003, adoptat de Parlament la 14 martie 2003*, Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 07 iunie 2003, intrat în vigoare la 12 iunie 2003; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și sociologice, 2020, p. 146

⁴⁶³ *Codul de procedură penală și 5 legi uzuale*, București: Editura Hamangiu, 2012, p. 138-139; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*. În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în*

- a) revocării măsurii asiguratorii luate în vederea executării pedepsei amenzii;
- b) confiscării lucrurilor care, potrivit art. 118 din Codul penal român, sunt supuse confiscării speciale și restituirii celorlalte.
- c) măsurilor asiguratorii privind reparațiile civile și a restabilirii situației anterioare săvârșirii infracțiunii;
- c1) sesizării instanței civile competente cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris;
- d) cheltuielilor judiciare, stabilind quantumul acestora, cine trebuie să le suporte și ordonând încasarea lor;
- e) restituirii cauțiunii în cazurile prevăzute de lege.

Aceste prevederi au fost în vigoare până la 01 februarie 2014, când a intrat în vigoare Noul Cod de procedură penală român, adoptat prin Legea nr. 135 în 2010.

Noul Cod de procedură penală român prevede aceste dispoziții în alin. (2) art. 315 *clasarea după cum urmează*.⁴⁶⁴

- 1) ridicarea sau menținerea măsurilor asiguratorii; aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției;
- 2) restituirea bunurilor ridicate sau a cauțiunii;
- 3) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale;
- 4) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris;
- 5) sesizarea instanței competente potrivit dispozițiilor legii speciale în materia sănătății mintale, în vederea dispunerii internării nevoluntare;
- 6) cheltuielile judiciare.

Spre deosebire de Codul de procedură penală român din 1968, noul Cod de procedură penală român (2010) stabilește că procurorul nu mai poate dispune confiscarea lucrurilor supuse confiscării speciale, ci dispune sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale. De asemenea, pentru desființarea totală sau

Republica Moldova. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 147

⁴⁶⁴ SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale. În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova. Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 148*

parțială a unui înscris, nu se mai sesizează instanța civilă, ci judecătorul de cameră preliminară.⁴⁶⁵

Pornind de la abordarea că măsurile luate în cadrul procesului penal au un scop bine determinat de a asigura buna desfășurare a procesului penal - este important să ne asigurăm că, la încetarea urmăririi penale, procurorul, prin ordonanța sa motivată și întemeiată, să elucideze toate chestiunile care îi sunt atribuite prin lege și ca finalitate să fie executorie. Executarea ordonanței procurorului privind încetarea urmăririi penale nu ține doar de procuror. Aici sunt antrenați și învinuiții în caz de reparare a pagubei cauzate prin infracțiune, și organul de probațiune în cazul executării măsurilor de constrângere cu caracter educativ, și organele specializate în sănătate din raza domiciliului învinuitului în cazul celor care necesită să fie luați la evidență, achitarea integrală a amenzii, cheltuielile judiciare etc. În această ordine de idei, conchidem că procurorul, în limita competenței sale, trebuie să dea o atenție deosebită în activitatea sa în vederea apărării intereselor generale ale societății.

⁴⁶⁵ VOLONCIU, Nicolae, VASILIU, Alexandru, RADU, Gheorghe. *Noul Cod de procedură penală, adnotat, Partea specială. Analiza comparativă, noutăți, explicații, comentarii.*, Universul juridic, București, 2016, p. 66-67; SECRIERU, Natalia. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale.* În: *Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova.* Conferința științifico-practică cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2020, p. 149

2.5. Concluzii la capitolul 2

- 1) Încetarea urmăririi penale se dispune în cazurile expres prevăzute de lege, în orice moment în faza urmăririi penale, la prezența unor circumstanțe care exclud urmărirea penală.
- 2) Soluția încetării urmăririi penale este corespunzătoare încetării procesului penal, dispusă de către instanța de judecată și semnifică existența unei infracțiuni săvârșite, dar, datorită unei cauze legale, răspunderea penală nu poate interveni sau este înlăturată, precum și în cazurile de nepedepsire.
- 3) Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală constituie o decizie condiționată de existența anumitor circumstanțe și temeieri, care în doctrina de specialitate cunosc o vastă clasificare.
- 4) Încetarea urmăririi penale poate fi totală sau parțială. Încetarea este totală, dacă împrejurările determină a stingere în întregime a cauzei penale (în condițiile existenței unei singure fapte, intervine ca impediment la exercitarea acțiunii penale). Încetarea este parțială, dacă în aceeași cauză, sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, iar cazul de punere în dificultate a exercitării acțiunii penale are aplicabilitate numai la anumiți învinuiți sau inculpați, ori numai la anumite fapte. Pe cale de consecință, pentru celelalte persoane sau fapte, urmărirea penală continuă.
- 5) Procurorul, la încetarea urmăririi penale, dacă este cazul, dispune și asupra altor chestiuni, care în literatura de specialitate mai sunt denumite dispoziții complementare, cum ar fi: revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege; restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege; aplicarea măsurilor de siguranță; încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege.

3. ÎNCETAREA URMĂRIII PENALE ȘI ALTE INSTITUȚII PROCESUALE ȘI PENALE CU EFECTE ȘIMILARE: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI

3.1. Scoaterea persoanei de sub urmărire penală și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei

Finalizarea urmăririi penale se face de procuror, care poate dispune clasarea, scoaterea de sub urmărire penală și încetarea urmăririi penale.⁴⁶⁶

Pentru stingerea procesului în faza de urmărire penală, legea a instituit următoarele soluții: scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea. Soluția de încetare a urmăririi penale poate fi dată în mod frecvent pe parcursul urmăririi penale, deoarece cauzele care pun în dificultate exercitarea acțiunii penale duc la încetarea urmăririi penale și pot fi constatate în orice moment al desfășurării acesteia (amnistia, decesul, împăcarea, retragerea plângerii etc). Scoaterea de sub urmărire penală poate fi dată numai la terminarea urmăririi penale, după ce au fost administrate toate probele.⁴⁶⁷

În mod similar își exprimă punctul de vedere și autorul *Petre Buneci*, care consideră că: „În timpul desfășurării urmăririi penale se întreprind o serie de activități procesuale și procedurale pentru a demonstra vinovăția sau nevinovăția învinuitului sau inculpatului. Astfel, organul de urmărire penală, pe baza probatoriului administrat în cauză, poate stabili că fapta nu există, nu constituie infracțiune, caracterul penal al faptei este înlăturat, a intervenit amnistia sau persoana vătămată și-a retras plângerea”.⁴⁶⁸

În opinia autorului *Anastasiu Crișu*, având în vedere temeiul acestor soluții, se poate observa că: „Încetarea urmăririi penale poate fi dispusă pe tot parcursul urmăririi penale, deoarece, de exemplu, intervenirea amnistiei, retragerea plângerii prealabile ori împăcarea părților nu necesită acte de cercetare penală deosebite, încât, la constatarea cazului respectiv, indiferent de momentul la care este plasat în desfășurarea urmăririi penale, se dispune soluția

⁴⁶⁶ SECRIERU, Natalia. *Încetarea urmăririi penale: abordări conceptuale*. În: Revista Științifico-Practică Vector European, nr.1, 2023, p 46.

⁴⁶⁷ GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE, Elena Alexandra. *Drept procesual penal, Ediția a II-a, București: Universul juridic*, 2012, p. 338-339; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărire penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 390

⁴⁶⁸ BUNECI, Petre. *Drept procesual penal. Partea specială*, București: Editura Universitară, 2009, p. 76

încetării urmăririi penale. Soluția scoaterii de sub urmărire penală se situează, de regulă, spre finalul fazei urmăririi penale, fiind necesare acte de cercetare penală mult mai laborioase”.⁴⁶⁹

Autorul *Alexandru Pinte*a pretinde că „*soluțiile*”⁴⁷⁰ de netrimiteră în judecată nu reprezintă rezolvări ale cauzei în adevăratul sens al cuvântului, ele se caracterizează, în principal, prin următoarele:

- a) **se hotărăsc de către procuror în cursul urmăririi penale** și au ca finalitate stingerea acesteia. Aceste soluții împiedică practic trecerea cauzei în faza următoare a procesului penal (faza de judecată), datorită intervenirii vreunui din situațiile de creare a dificultăților reglementate de lege.
- b) **nu determină o soluționare a cauzei decât în sens negativ**. Odată pronunțate, ele au ca efect stingerea procesului penal încă din faza de urmărire penală, făcând astfel imposibilă trimiterea în judecată. Aceasta este și motivul pentru care ele mai poartă denumirea de *soluții de netrimiteră în judecată*.
- c) **au un caracter relativ**, aceasta însemnând că nu intră în putere de lucru judecat ca și hotărârile judecătorești definitive. Tocmai datorită acestui caracter, se explică posibilitatea redeschiderii urmăririi penale, ori de câte ori o soluție de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale este ulterior infirmată.

În mod similar își exprimă punctul de vedere și alți autori: *Mircea Damaschin, Carmen Silvia Paraschiv, Bogdan Micu, Anca Lelia Lorincz*.⁴⁷¹

Scoaterea de sub urmărire penală constă în activitatea procedurală, prin care urmărirea penală este întreruptă, de regulă, definitiv dacă se constată existența unui din cazurile care exclud urmărirea penală. Instituția scoaterii de sub urmărire penală poate fi dispusă în orice cauză penală, indiferent dacă persoana a fost sau nu pusă sub învinuire. Ca și în cazul încetării urmăririi penale, pentru scoaterea de sub urmărire nu este suficient să intervină numai cauza

⁴⁶⁹ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea specială*, Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, 2009, p. 65; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărire penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 390

⁴⁷⁰ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal, Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 269

⁴⁷¹ DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal*. București, Wolters Kluwer, 2010, p.374; PARASCHIV, Carmen Silvia. *Drept procesual penal*. Lumina Lex, București, 2002, p. 398; MICU, Bogdan. *Drept procesual penal. Partea specială*. Universul Juridic. București, 2012, p. 73; LORINCZ, Anca Lelia. *Drept procesual penal. Partea specială*. Pro Universitaria, București, 2007, p. 67

respectivă de creare a dificultăților de exercitare acțiunii penale, fiind necesară și existența învinutului sau inculpatului în cauză. Neîndeplinirea condiției atrage clasarea cauzei.⁴⁷²

În mod similar opinează și autorul *Boris Lichii*⁴⁷³.

Prin Legea nr. 66 din 05.04.2012⁴⁷⁴ pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, a fost redactat conținutul art. 284 CPP. Prin urmare, *scoaterea persoanei de sub urmărirea penală este actul de reabilitare și finalizare în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată.*

Din conținutul acestei prevederi se desprind următoarele trăsături:

- scoaterea de sub urmărire penală este *actul de reabilitare a persoanei;*
- scoaterea de sub urmărire penală este *actul de finalizare în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată.*

Referindu-ne la actul de reabilitare a persoanei, potrivit opiniei autoarei *Brînză Liuba*, prin reabilitare trebuie de înțeles recunoașterea în cadrul urmării penale sau al examinării cauzei în instanța judecătorească a nevinovăției persoanei bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate – prin ordonanța de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală sau de încetare a urmăririi penale ori prin hotărârea judiciară de achitare - în prezența temeiurilor prevăzute la pct.1)-3) art.275, alin. (1), art. 284, alin. (1) art. 390, Cod de procedură penală al RM, și art. 35 din Codul penal a RM, având ca efect repunerea în drepturile personale pierdute și despăgubirea pentru prejudiciul care i-a fost cauzat.⁴⁷⁵

Numai scoaterea integrală și nu parțială de sub urmărire penală față de o persoană generează dreptul de reabilitare a acesteia. Scoaterea persoanei bănuite sau învinuite de sub urmărire penală constituie o hotărâre, prin care se reabilitează această persoană, dacă această

⁴⁷² OSOIANU, Tudor, ANDRONACHE, Anatol, ORÂNDAȘ, Victor. *Urmărirea penală: note de curs*. Chișinău: Academia ”Ștefan cel Mare” a MAI, 2005, p. 130

⁴⁷³ LICHII, Boris. *Urmărirea penală, studiu comparat*. Chișinău: 2000, Centru de Instruire a Judecătorilor și Centrul de drept, p. 141.

⁴⁷⁴ *Legea nr.66 din 05.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003*, În: Monitorul Oficial nr.155-159; SECRIERU, Natalia. *Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO*. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 391

⁴⁷⁵ BRĂNZĂ, Liuba. *Reabilitarea persoanei în procesul penal*. Autoreferat al tezei de doctor. Chișinău, 2009, p. 14 [Accesat la 12.07.2018] <https://ru.scribd.com/document/26143833/Liubovi-Brinza-Abstract>; SECRIERU, Natalia. *Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO*. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 391

soluție se referă la toate capetele de acuzare. Soluția dată se ia numai în faza urmăririi penale, în faza judecării cauzei pentru asemenea temeuri se dispune achitarea persoanei.⁴⁷⁶

Și autorul *Mircea Damaschin* pretinde că: „Soluția scoaterii de sub urmărire penală este corespunzătoare achitării dispuse de către instanța de judecată și semnifică inexistența infracțiunii.”⁴⁷⁷

Potrivit art. 284, Cod de procedură penală al RM (2003), scoaterea persoanei de sub urmărirea penală are loc atunci când sunt întrunite cumulativ două condiții: să existe bănuit sau învinuit și să fie prezent vreunul dintre următoarele temeuri:

- 1) *fapta nu a fost săvârșită de bănuit sau învinuit;*
- 2) *există vreuna din circumstanțele prevăzute la art. 275 pct. 1)–3);*
- 3) *există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art. 35 din Codul penal al RM, care înlătură caracterul penal al faptei, și anume: legitima apărare, reținerea infractorului, starea de extremă necesitate, constrângerea fizică sau psihică, riscul întemeiat, executarea ordinului sau dispoziției superiorului.*⁴⁷⁸

Temeiul scoaterii persoanei de sub urmărire penală - *fapta nu a fost săvârșită de bănuit sau învinuit* include două situații: prima - când se stabilește că infracțiunea este săvârșită de o altă persoană și se exclude faptul participării bănuitului sau învinuitului la această infracțiune și a doua - când nu sunt probe suficiente pentru a pune sub învinuire persoana bănuită și au expirat toate termenele prevăzute la art. 63, Cod de procedură penală al RM sau în privința învinuitului nu sunt suficiente probe ca să se întocmească rechizitoriu și a expirat termenul de prescripție prevăzut de art. 60, Cod penal al RM.⁴⁷⁹

În cazul când se constată că fapta nu a existat în realitate, dar persoana este bănuită sau învinuită, se emite ordonanța de scoatere de sub urmărire penală și încetarea procesului penal. Dacă fapta a existat în realitate, dar nu se constată participarea persoanei, procurorul emite

⁴⁷⁶ *Codul de procedură penală. Comentariu/ Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman, ...-Ch.: Cartier, 2005, p. 436; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 391*

⁴⁷⁷ DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal* București: Wolters Kluwer, 2010, p. 376;

⁴⁷⁸ SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 392*

⁴⁷⁹ *Codul de procedură penală. Comentariu/ Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman, ...-Ch.: Cartier, 2005, p. 437*

ordonanța de scoatere de sub urmărire penală, el restituie dosarul organului de urmărire penală pentru continuarea urmăririi.⁴⁸⁰

În literatura de specialitate, unii autori susțin că: „Scoaterea de sub urmărire penală poate fi *totală*, dacă stingerea cauzei penale are loc în întregime, sau *parțială*, dacă în aceeași cauză sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, scoaterea de sub urmărire se dispune cu privire numai la faptele și învinuiții sau inculpații pentru care este incident cazul de scoatere de sub urmărire penală, față de ceilalți învinuiți sau inculpați ori pentru celelalte fapte adoptându-se soluțiile corespunzătoare.”⁴⁸¹

Prin scoaterea de sub urmărire penală, integral încetează și calitatea de bănuit sau învinuit. Atunci când cazul de scoatere de sub urmărire penală privește un învinuit sau inculpat arestat, procurorul trebuie să se pronunțe în aceeași zi în care a primit propunerea de la organul de cercetare penală. Dacă procurorul a dispus scoaterea de sub urmărire penală, măsura arestării preventive încetează de drept, învinuitul sau inculpatul fiind pus de îndată în libertate. Prin scoaterea de sub urmărire penală, procurorul confirmă inexistența infracțiunii cercetate și, ca urmare, nevinovăția penală a învinuitului sau a inculpatului.⁴⁸²

Alexandru Pinteă⁴⁸³ a analizat temeiurile de scoatere de sub urmărire penală, după cum urmează:

1. Nu există faptul infracțiunii

Inexistența faptei în materialitatea ei duce la inexistența vreunui temei al răspunderii penale, astfel că apare imposibilitatea fundamentării obiective a tragerii la răspundere penală.

De regulă, se pune problema constatării practice a existenței faptei penale, mai ales în situația în care din sesizare nu se desprinde acest aspect. În acest sens, organele de urmărire penală vor efectua acte premergătoare, din a căror administrare se poate dovedi dacă există sau nu temeiuri pentru începerea urmăririi penale, și anume dacă s-a săvârșit sau nu vreo faptă.

⁴⁸⁰ DOLEA, Igor, *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)* Chișinău: Cartea juridică, 2016, p. 658

⁴⁸¹ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea specială*. Lumina Lex, București, 2002, p. 103; MATEUȚ, Gheorghiuță. *Procedura penală. Partea specială*. Lumina Lex, 1997., p.177; JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*, Editura C.H.Beck, București, 2006, p. 374; BOROI, Alexandru, JIDOVU, Nicu. Editura ALL Beck, 2001, p.259; DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal*. București: Wolters Kluwer, 2010, p. 377;

⁴⁸² THEODORU, Grigore Gr. *Tratat de drept procesual penal. Ediția a 3-a*, București: Editura Hamangiu, 2013, p. 517; MORĂREANU, Camelia. *Drept procesual penal*. București: Editura Hamangiu, 2008, p. 148

⁴⁸³ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 102-103., p. 272 ; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 393

Neînceperea urmăririi penale, ca urmare a inexistenței faptei, se răsfrânge și asupra exercitării acțiunii civile, întrucât fapta care nu există nu poate fi izvor de prejudiciere materială a cuiva.

*Nu există faptul infracțiunii*⁴⁸⁴ constituie un temei ce include situațiile în care evenimentul (de exemplu decesul persoanei) există, dar nu este rezultatul unei fapte umane, ci rezultatul unor factori naturali sau se produce ca rezultat al acțiunilor persoanei decedate (de exemplu, sinucidere, accident de muncă). Acest temei include și situațiile când din eroare se sesizează faptul săvârșirii unei infracțiuni (de exemplu: omor, răpire de persoane sau furt), constatându-se ulterior că persoana presupusă este în viață, se află în condiții legale în alt loc sau obiectul presupus ca sustras este găsit și nu există în general fapta unei persoane.

2. Fapta nu este prevăzută de legea penală

Într-adevăr, chiar dacă fapta prezintă pericol social și a fost săvârșită cu vinovăție, dar nu este incriminată de lege, nu constituie infracțiune. Fapta respectivă poate fi percepută ca o contravenție sau abatere disciplinară, putând fi astfel intentată o acțiune contravențională sau disciplinară, iar în cazul în care s-a produs o pagubă materială, o acțiune civilă care poate fi exercitată numai în fața instanțelor civile.⁴⁸⁵

*Fapta nu este prevăzută de legea penală*⁴⁸⁶ constituie un temei ce rezultă din principiul legalității incriminării, prevăzut de art. 3 din Codul penal al Republicii Moldova (2003). Legalitatea incriminării, exprimată prin regula *Nu există infracțiune fără lege (Nullum crimen sine lege)* presupune că nicio persoană nu poate fi trasă la răspundere penală pentru o faptă care, la momentul săvârșirii ei, nu era prevăzută de lege ca infracțiune. Astfel formulat, principiul legalității incriminării constituie o puternică garanție juridică a respectării drepturilor și libertăților persoanei.

La acest temei se referă și situația dezincriminării faptei.⁴⁸⁷ Astfel, dacă la momentul săvârșirii faptei era prevăzută de legea penală ca infracțiune, dar la momentul sesizării organului de urmărire penală sau în cursul urmăririi penale intervin modificări în legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei săvârșite prin metoda decriminalizării, se va renunța la începerea

⁴⁸⁴ DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, SEDLEȚCHI, Iurie, VÎZDOAGĂ, Tatiana, ROTARU, Vasile, CERBU, Adrian, URUSU, Sergiu. *Drept procesual penal. Vol. II, Partea specială*. Ediția a II-a revizuită și completată, Ch: Cartdidact, 2006, p. 27

⁴⁸⁵ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 102-103.

⁴⁸⁶ *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu (Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002. Cu modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009*. Alexei Barbăneagră, Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci, Trofim Carpov, Valeriu Cușnir, Radion Cojocaru, Alexandru Mariș, Tudor Popovici, Gheorghe Ulianoschi, Nicolae Ursu, Victor Volcinschi, Chișinău Centru de Drept al Avocaților, 2009, p. 12-13

⁴⁸⁷ Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. *Drept procesual penal. Vol. II, Partea specială. Ediția a II-a revizuită și completată*, Ch: Cartdidact, 2006, p. 27

urmăririi penale sau, după caz, se va ordona scoaterea de sub urmărire penală, sau încetarea urmăririi penale, dacă această faptă constituie o contravenție. Situația decriminalizării operează în cazul dat prin efectul retroactiv al legii penale, prevăzut de art.10 din Codul penal al Republicii Moldova (2002).

La constatarea situației prevăzute de pct. 2) al art. (275) din Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003) se va lua în considerare interdicția legii penale de la alin. (2) al art. 3 din Codul penal al Republicii Moldova (2002), ce prevede că *interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise*.

Dacă fapta nu este prevăzută de legea penală, dar constituie o contravenție, se va renunța la începerea urmăririi penale sau se va dispune încetarea urmăririi penale și se vor trimite materialele organului competent să examineze contravenția.⁴⁸⁸

În vechiul Cod de procedură penală al Republicii Moldova din 1961, acest temei nu era expres reglementat, dar se încadra în situațiile prevăzute de pct. 2) din alin. (1) al art.5), când fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii.⁴⁸⁹

3. Faptei îi lipsește vreunul din elementele constitutive ale infracțiunii

Conținutul constitutiv al fiecărei infracțiuni este desemnat în Partea specială a Codului penal care incriminează fapta respectivă; acesta trebuie privit separat de trăsăturile esențiale ale oricărei fapte prevăzute de legea penală, întrucât ceea ce interesează în acest caz este conținutul concret cu însușirile obiective și subiective specifice unei anumite fapte.⁴⁹⁰

*Fapta nu întrunește elementele infracțiunii*⁴⁹¹ este temei de neîncepere a urmăririi penale sau scoatere de sub urmărire penală, existând o anumită faptă a unei persoane, dar care nu se încadrează într-o componență concretă a infracțiunii.

Astfel, componența infracțiunii (totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală) este temeiul juridic al răspunderii penale, potrivit articolului 51, Cod penal al Republicii Moldova (2002) .

Potrivit art. 52, Codul penal al Republicii Moldova, se consideră componență a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o

⁴⁸⁸ *Codul de procedură penală. Comentariu/ BOTEZATU, Raisa, DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, ...-Ch.: Cartier, 2005, p. 421*

⁴⁸⁹ DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, SEDLEȚCHI, Iurie, VIZDOAGĂ, Tatiana, ROTARU, Vasile, CERBU, Adrian, URSU, Sergiu. *Drept procesual penal. Vol. II, Partea specială*. Ediția a II-a revizuită și completată, Ch: Cartdidact, 2006, p. 27

⁴⁹⁰ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 102-103.

⁴⁹¹ *Codul de procedură penală. Comentariu/ BOREZATU, Raisa, DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, ...-Ch.: Cartier, 2005, p. 421*

faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă. Componenta infracțiunii reprezintă baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret din prezentul cod.

Din prevederile enunțate, după opinia autorilor *Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc*,⁴⁹² elementele unei infracțiuni sunt: obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă. Pentru stabilirea gradului prejudiciabil și pentru calificarea unei infracțiuni sunt necesare toate aceste patru elemente. În cazul în care lipsește unul dintre elementele infracțiunii, nu poate fi vorba despre săvârșirea unei fapte infracționale și, respectiv, organul de urmărire penală va propune neînceperea urmăririi penale în baza art. 275 pct. 3, Cod de procedură penală.

Lipsa unor semne ale laturii obiective, laturii subiective sau subiectului infracțiunii se constată prin probele administrate față de o persoană concretă (bănuț, învinut), ce impune scoaterea de sub urmărire penală a acesteia, fapt care nu exclude continuarea urmăririi penale în vederea stabilirii făptuitorului infracțiunii (de exemplu, în cazul când rezultatul prejudiciabil există, dar nu este în legătură cauzală cu fapta unei persoane identificate).⁴⁹³

În cazul când un element al infracțiunii lipsește ori nu poate fi constatat referitor la fapta unei persoane și se exclude posibilitatea săvârșirii acestei fapte de către altă persoană, se dispune scoaterea de sub urmărire penală și încetarea urmăririi penale în cauză dată.⁴⁹⁴

Circumstanța comentată poate fi aplicată drept temei de neîncepere a urmăririi penale dacă din actul de sesizare și acțiunile extraprocesuale de verificare rezultă fără echivoc inexistența anumitor semne ale oricărei componente a infracțiunii.⁴⁹⁵

4. Există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei

Caracterul penal al faptei rezultă din trăsăturile esențiale ale acesteia cerute de lege pentru existența infracțiunii, precum și din condițiile care conduc la încadrarea acelei fapte în dispozițiile legii și care îi determină conținutul. În principiu, aceste cauze își produc efectul chiar din momentul ivirii lor, însă este necesar ca ele să fie constatate și reținute ca atare de către organele judiciare. În prezența oricăreia dintre cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, nu

⁴⁹² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală. Curs universitar*, Chișinău, Cartea Militară, 2021, p. 162

⁴⁹³ DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, SEDLEȚCHI, Iurie, VIZDOAGĂ, Tatiana, ROTARU, Vasile, CERBU, Adrian, URȘU, Sergiu. *Drept procesual penal. Vol. II, Partea specială*. Ediția a II-a revizuită și completată, Ch: Cartdidact, 2006, p. 28

⁴⁹⁴ *Codul de procedură penală. Comentariu/* Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman,...-Ch.: Cartier, 2005, p. 421

⁴⁹⁵ DOLEA, Igor, ROMAN, Dumitru, SEDLEȚCHI, Iurie, VIZDOAGĂ, Tatiana, ROTARU, Vasile, CERBU, Adrian, URȘU, Sergiu. *Drept procesual penal. Vol. II, Partea specială*. Ediția a II-a revizuită și completată, Ch: Cartdidact, 2006, p. 28

va exista drept la acțiune, întrucât numai o faptă ce constituie infracțiune atrage răspundere penală.⁴⁹⁶

Potrivit art. 284 alin. 2) pct. 3, Codul de procedură penală al RM (2003), scoaterea persoanei de sub urmărirea penală are loc când acesta este bănuit sau învinuit și se constată că există cel puțin una dintre cauzele prevăzute la art. 35 din Codul penal, și anume cauze care înlătură caracterul penal al faptei după cum urmează:

- legitima apărare;
- reținerea infractorului;
- starea de extremă necesitate;
- constrângerea fizică sau psihică;
- riscul întemeiat;
- exercitarea ordinului sau dispoziției.⁴⁹⁷

Autoarea *Botnaru Stela* a relatat că: „, Potrivit Statutului Curții Criminale Internaționale, la categoria cauzelor care exclud caracterul penal al faptelor sunt atribuite iresponsabilitatea, intoxicația, legitima apărare, constrângerea morală, eroarea de fapt, eroarea de drept, ordinele superiorilor și prescripțiile legii. Aceste cauze, deși în realitate sunt cauze care exclud caracterul penal al faptei, avându-se în vedere consecința imediată a incidenței lor, reprezintă cumulativ și cauze de înlăturare a răspunderii penale, vizând consecința subsecventă a acesteia, adică înlăturarea răspunderii penale”.⁴⁹⁸

Autoarea *Manole Nela*, în teza sa de doctor, a relatat: „Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei constituie acele stări, întâmplări, situații sau împrejurări existente în timpul săvârșirii faptei, care duc la situația ca fapta săvârșită să nu mai prezinte caracter penal, adică să nu prezinte trăsăturile esențiale ale infracțiunii”.⁴⁹⁹

Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei nu trebuie să fie confundate cu cauzele de liberare de răspundere penală, cu cele de pedeapsă penală și de înlăturare a răspunderii penale sau consecințele condamnării.⁵⁰⁰

⁴⁹⁶ PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004, p. 103-104

⁴⁹⁷ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003, adoptat de Parlament la 14 martie 2003*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 07 iunie 2003, intrat în vigoare la 12 iunie 2003.

⁴⁹⁸ BOTNARU, Stela. *Cauzele care exclud caracterul penal al faptei în reglementările statutului Curții Criminale Internaționale*, Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: cu prilejul aniversării a 45a de la fondarea Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, Ch: CEP USM, 2004, Seria nr. 7, Problemele actuale-teoretice și practice-privind noua legislație a Republicii Moldova, p. 220

⁴⁹⁹ MANOLE, Nela. *Înlăturarea caracterului penal al faptei și cauzele justificative*. Teza de doctor, Chișinău, 2014, p. 11

⁵⁰⁰ Ibidem, op. cit., p. 11

Autorul V. Dongoroz a menționat: „Caracterul penal al faptei este o însușire sintetică, care exprimă specificul faptelor incriminate de legea penală în raport cu alte fapte juridice ilicite. Această însușire este concretizată de prezența celor trei trăsături esențiale fără de care nu poate exista o inracțiune, respectiv pericolul social, vinovăția și prevederea faptei penale de legea penală. Lipsa oricăreia dintre aceste trăsături esențiale exclude existența caracterului penal al faptei, exclude existența infracțiunii și, pe cale de consecință, exclude răspunderea penală”.⁵⁰¹

Autorul Gh. Alecu a opinat: „Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei sunt date ale realității care creează dificultăți la realizarea condițiilor cerute de lege, pentru ca o faptă să constituie infracțiune”.⁵⁰²

Stările, situațiile sau împrejurările ce definesc și nominalizează cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, produc efecte din momentul existenței și constatării lor de către organul judiciar, moment în care acestea încep să aibă și relevanță juridică penală. Constatarea ulterioară a acestor stări, situații sau împrejurări nu înseamnă că își vor produce efecte din momentul în care s-a dovedit existența lor, ci chiar din momentul în care au existat în condițiile cerute de normele dreptului penal. Deși, din punct de vedere procesual, soluționarea cauzei nu poate fi decât ulterioară momentului săvârșirii faptei prevăzute de legea penală în condițiile stării, situației sau împrejurării respective, soluția procesuală - indiferent dacă este vorba de scoaterea de sub urmărire penală sau de achitare - se consideră a produce efecte din momentul acțiunii sau inacțiunii respective.⁵⁰³

Autorul Boroș Alexandru a menționat: „Dacă s-a recunoscut existența unei cauze care înlătură caracterul penal al faptei, aceasta se consideră că nu a avut caracter penal încă de la data săvârșirii și nu de la data recunoașterii acestei cauze”.⁵⁰⁴

Fundamentul real al înlăturării caracterului penal al faptei, în caz de legitimă apărare, este constrângerea psihică. Fapta săvârșită în legitima apărare este lipsită de vinovăție, deoarece făptuitorul a fost în imposibilitate de a-și dirija în mod liber voința, fiind constrâns să apere valorile sociale grav periclitare.⁵⁰⁵

⁵⁰¹ DONGOROZ, Vintilă. *Explicații teoretice la Codul penal român. Partea generală, Volumul I*, București; Editura Academiei R.S.R., 1969, p. 331

⁵⁰² ALECU, Gh. *Drept penal. Partea generală*. Constanța: Europolis, 2005, p. 342

⁵⁰³ MANOLE, Nela. *Înlăturarea caracterului penal al faptei și cauzele justificative*. Teza de doctor, Chișinău, 2014, p. 36

⁵⁰⁴ BOROȘ, Alexandru. *Drept penal. Partea generală*. București: C.H.Beck, 2006 p. 194

⁵⁰⁵ MANOLE, Nela. *Înlăturarea caracterului penal al faptei și cauzele justificative*. Teza de doctor, Chișinău, 2014, p. 60

Constrângerea fizică sau psihică dacă sunt stabilite, fac ca fapta săvârșită să nu aibă caracter penal, și pe cale de consecință, lipsește răspunderea penală a celui constrâns.⁵⁰⁶

Autorul *Faigher Anatolie* a opinat că: „Odată cu alte circumstanțe care înlătură caracterul penal al faptei, riscul întemeiat înlătură nu doar pericolul ei social, dar și ilegalitatea faptei, deoarece ilegalitatea în dreptul penal este expresia juridică a pericolului social. În afară de aceasta, persoana care a acționat în situația de risc întemeiat nu poate fi recunoscută vinovată în săvârșirea infracțiunii, deoarece în acțiunile ei lipsește vinovăția, ca element al componenței de infracțiune”.⁵⁰⁷

Dacă pe parcursul desfășurării procesului penal, se constată că a existat vreo astfel de cauză, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, după caz, va dispune scoaterea de sub urmărire penală sau va pronunța achitarea cu motivarea că există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

În această ordine de idei, în conformitate cu prevederile art. 284 alin. 3), Codul de procedură penală al RM (2003), procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, va dispune prin ordonanță motivată, scoaterea de sub urmărire penală. Persoana poate fi scoasă de sub urmărirea penală integral sau numai cu privire la un capăt de acuzare.

Din lectura textului alin. 4) al art. (284), Codul de procedură penală al RM (2003), reiese că scoaterea de sub urmărirea penală se face conform prevederilor prezentului cod, care reglementează încetarea urmăririi penale, ce se aplică în mod corespunzător.

Totodată, legiuitorul a prevăzut și următorul fapt: concomitent cu scoaterea persoanei de sub urmărire penală anume în cazurile prevăzute la art.35, Cod penal, dacă fapta penală nu se impută altei persoane și nu este necesară continuarea procesului penal, prin aceeași ordonanță se dispune și clasarea cauzei penale.

Dacă se dispune scoaterea de sub urmărirea penală doar cu privire la un capăt de acuzare sau în cazul când fapta nu a fost săvârșită de bănuit sau învinuit, ori dacă din alte considerente este necesară continuarea urmăririi penale, procurorul după caz restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixând termenul de urmărire penală, sau dispune o altă soluție în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală.⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ MIRIȘAN, V. *Considerații privind unele cauze care înlătură caracterul penal al faptei*. Zalău: GIL 1996, p. 61-62.

⁵⁰⁷ FAIGHER, Anatolie. *Riscul întemeiat*, Teza de doctor, Chișinău, 2011, p. 50

⁵⁰⁸ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

Autorii *Dumitru Gheorghe, Elena Alexandra Gheorghe* consideră că scoaterea de sub urmărire penală, prevăzută de prevederile Codului de procedură penală român, 1968, prezumă anumite exigențe procedurale:⁵⁰⁹

- soluția de scoatere de sub urmărire penală aparține în exclusivitate procurorului;
- această soluție se dispunea prin ordonanță;
- organul de cercetare penală care constata existența vreunuia din cazurile prevăzute de lege, art. 10 lit.a-e), Codul de procedură penală român, prezenta dosarul procurorului cu propunerea de scoatere de sub urmărire penală;
- când procurorul constata că propunerea era întemeiată, dispunea scoaterea de sub urmărire penală prin ordonanță;
- dacă procurorul constata că nu este cazul să se dispună scoaterea de sub urmărire penală sau dacă a dispus scoaterea de sub urmărire penală parțială, restituia dosarul organului de cercetare penală pentru continuarea cercetării;
- dacă soluția de scoatere de sub urmărire penală viza un inculpat sau învinuit arestat, procurorul trebuia să se pronunțe asupra propunerii organului de cercetare în aceeași zi.

În literatura de specialitate unii autori au remarcat că: „Soluția de scoatere de sub urmărirea penală se bucură de o relativă autoritate a lucrului judecat. Soluțiile de scoatere de sub urmărire penală, confirmate de instanța de judecată ori neatacate cu plângere în termenul prevăzut de lege, dobândesc o autoritate relativă de lucru judecat atâta timp cât nu se descoperă fapte sau împrejurări noi necunoscute de procuror”.⁵¹⁰

Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală pe temeiul inexistenței faptei sau a vinovăției inculpatului nu are autoritate de lucru judecat a unei hotărâri judecătorești definitive de achitare, de aceea nu se poate opune cu autoritate de lucru judecat în fața instanței civile sesizate cu judecarea unei acțiuni civile de reparare a prejudiciului pretins, suferit din culpa inculpatului. De altfel, procurorul poate redeschide urmărirea penală dacă au intervenit noi împrejurări, ceea ce nu poate da caracter irevocabil celor constatate prin ordonanță.⁵¹¹

⁵⁰⁹ GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE, Elena Alexandra. *Drept procesual penal*. Ediția a II-a, Universul Juridic, București, 2012, p. 342.

⁵¹⁰ GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE, Elena Alexandra. *Drept procesual penal*. Ediția a II-a, Universul Juridic, București, 2012, p. 342; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospectivă și realități. Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 394

⁵¹¹ THEDORU, Grigore Gr. *Tratat de drept procesual penal, Ediția a 3-a*. București: Editura Hamangiu, 2013, p. 517

3.2. Reluarea urmăririi penale după încetarea ei, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei penale

Reluarea urmăririi penale este instituția procesual penală cu ajutorul căreia se asigură desfășurarea procesului penal prin reactivarea cursului urmăririi penale, în cazurile prevăzute de lege.⁵¹²

Reluarea urmăririi penale este instituția procesuală cu caracter excepțional, care poate fi dispusă luându-se în considerare faptul că nimeni nu poate fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă. Funcțional, reluarea urmăririi penale contribuie la înlăturarea unor situații în care cursul urmăririi penale a fost stopat ori în care rezultatele urmăririi sunt imperfecte. Finalitatea proprie a reluării urmăririi penale este asigurarea unei eficiente desfășurări a procesului penal în vederea realizării justiției penale, care, de fapt, se însumează în finalitatea procesului penal prin realizarea scopurilor acestuia.⁵¹³

Cum a remarcat autorul *Tudor Osoianu*, în alin. (2) art.1, Codul de Procedură penală a Republicii Moldova, este expus scopul procesului penal la singular, deși putem identifica bifurcarea acestuia în două direcții legate între ele, spre care este orientat procesul: protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni; protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite. Aceste scopuri sunt subordonate atingerii altor două finalități sau obiective: - orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale; - nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată. Din conținutul acestora, obiectivele finale pot să nu fie atinse dacă organele de urmărire penală și instanțele de judecată vor admite ilegalități în procesul de investigare a infracțiunilor și de soluționare a cauzelor penale. De ex., în caz de emiteră a unei ordonanțe ilegale de încetare a urmăririi penale, victima este prejudiciată dublu - inițial pentru fapta sancționată penal care a prejudiciat-o; a doua oară - ca o consecință a acțiunilor arbitrare ale unui organ de stat cu atribuții speciale în procesul penal.⁵¹⁴

⁵¹² VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat, Ed.a II-a, rev.*-București: Editura Hamangiu, 2015, p.866

⁵¹³ VIZDOAGĂ, Tatiana, BODEAN, Valeriu. *Evoluția instituției de reluare a urmăririi penale*. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae, Chișinău, 2019, nr. 3 (123), p.95

⁵¹⁴ OSOIANU, Tudor. *Corelația dintre protecția drepturilor omului și contracararea criminalității sau despre echilibrul dintre riscul de a condamna o persoană nevinovată și riscul de a o achita pe cea vinovată* (comentariu teoretic al art.1 C.PR. Pen. al Republicii Moldova). Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională Realități și perspective ale învățământului juridic național, 01-02 octomrie 2019, Volumul II, Chișinău: 2020, p. 440

Condițiile și modalitățile de reluare a urmăririi penale, după încetarea ei, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărire, sunt prevăzute de norma procesual penală - art.287, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (2003).

Astfel, reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărire și /sau după clasarea cauzei are loc prin două modalități:

Prima modalitate constă în reluarea urmăririi penale de către procurorul ierarhic superior, în cazul când acesta va constata că au apărut fapte noi sau recent descoperite, ori un viciu fundamental a afectat hotărârea anterioară privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale, sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală.

A doua modalitate de reluare este determinată de emiterea unei încheieri a judecătorului de instrucție privind anularea ordonanței de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală, potrivit art.313 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.⁵¹⁵

În această ordine de idei, vom examina modalitățile expuse *supra*.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în Hotărârea nr.12 din 14.05.2015, privind excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1), Cod de procedură penală al Republicii Moldova⁵¹⁶, a menționat că „*fapte noi*” constituie date despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată, iar „*fapte recent descoperite*” sunt faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite.

În aceeași hotărâre a Curții Constituționale este nuanțat că: „Potrivit Raportului explicativ la Protocolul nr. 7, termenul *fapte noi sau recent descoperite* include noi mijloace de probă privind fapte preexistente. Mai mult, articolul 4, din Protocolul nr. 7 nu împiedică redeschiderea procedurii în favoarea persoanei condamnate și orice altă modificare a hotărârii judecătorești în beneficiul acesteia”.⁵¹⁷

⁵¹⁵ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, comentariu aplicativ*. Ediția a II-a, textul cu modificările legislative operate până la 1 mai 2020, Chișinău: Cartea juridică, 2020, p. 817.

⁵¹⁶ Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a art.287 alin.(1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova (reluarea urmăririi penale). În: Monitorul Oficial, nr. 254-257 din 11.05.2015 pct. 61; SECRIERU, Natalia. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități. Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 395

⁵¹⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a art.287 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova (reluarea urmăririi penale). În: Monitorul Oficial, nr. 254-257 din 11.05.2015 pct. 62.

Fapte noi constituie date despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată. Noi fapte trebuie să fie probele administrate în cadrul cercetării altor cauze, și nu mijloacele de probă prin care se administrează probe deja cunoscute în cauza respectivă. *Fapte recent descoperite* sunt faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite. Atitudinea unei părți care, cunoscând un fapt sau o împrejurare ce îi era favorabilă, a preferat să păstreze tăcerea nu poate justifica mențiunea unei erori judiciare și nu poate constitui un obstacol la admiterea reluării urmăririi penale dacă prin alte mijloace de probă asemenea împrejurări nu au putut fi descoperite la acel moment.⁵¹⁸

Potrivit dispozițiilor art. 4 parag. 2 din Protocolul nr. 4, principiul *non bis in idem* nu se aplică în materie de **revizuire** a unei hotărâri judecătorești, adică prima procedură a fost redeschisă pentru că au fost descoperite „fapte noi” sau s-a dovedit că primul proces a fost afectat de „un viciu fundamental de procedură”; ambele situații trebuie să fi fost de natură a afecta soluția pronunțată în cadrul acestuia. Raportul explicativ la Protocolul nr. 7 precizează: „că expresia *fapte noi sau nou descoperite* are în vedere **toate mijloacele de probă cu privire la fapte preexistente** și că textul nu exclude redeschiderea procedurii sau orice altă modificare a hotărârii în favoarea celui condamnat”.⁵¹⁹

Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în art. 6 p. 44), explică termenul de „*viciu fundamental*” ca o încălcare esențială a drepturilor și libertăților garantate de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de alte tratate internaționale, de Constituția Republicii Moldova și de alte legi naționale.⁵²⁰

De asemenea, în cazul descoperirii unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, urmărirea penală poate fi reluată nu mai târziu de un an de la intrarea în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală.⁵²¹

⁵¹⁸ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, comentariu aplicativ*. Ediția a II-a, textul cu modificările legislative operate până la 1 mai 2020, Chișinău: Cartea juridică, 2020, p. 895.

⁵¹⁹ BÎRSAN, Corneliu. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: comentariu pe articole*, Ed. a II-a, rev. București: Editura C.H.Beck. 2010, p. 1861

⁵²⁰ Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

⁵²¹ Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a art.287 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova (reluarea urmăririi penale). În: *Monitorul Oficial, al Republicii Moldova*, nr. 254-257 din 11.05.2015

În încheierea de anulare a ordonanței de încetare a urmăririi penale, de clasare sau de scoatere de sub urmărirea penală, se va indica natura viciului fundamental cu menționarea circumstanțelor cauzei.⁵²²

Noțiunea de *viciu fundamental*, în sensul art. 4§2 din Protocolul nr.7, tinde să îndice că doar o încălcare gravă a unei reguli de procedură, care subminează considerabil integritatea procedurii precedente, poate servi drept bază pentru redeschiderea acesteia în detrimentul învinuitului, atunci când acesta din urmă a fost achitat de o infracțiune mai puțin gravă decât cea prevăzută de legea aplicabilă. Prin urmare, în astfel de cazuri, simpla reevaluare a materialului cauzei de către procuror sau instanța superioară nu poate îndeplini acest criteriu.⁵²³

Cu toate acestea, în ce privește situațiile în care un acuzat a fost găsit vinovat și în care redeschiderea procedurii i-ar putea aduce beneficii, Curtea reamintește că pct. 31, din raportul explicitiv la protocolul nr. 7, pune accent pe faptul că acest articol nu exclude o redeschidere a procedurii în favoarea persoanei condamnate sau orice altă modificare a hotărârii în favoarea celui condamnat. Într-o astfel de situație, natura viciului trebuie, așadar, în primul rând, apreciată pe baza faptului că a existat o încălcare a dreptului la apărare și, prin urmare, un obstacol în calea bunei administrări a justiției. În toate cazurile, motivele care justifică redeschiderea procedurii trebuie, conform redactării art. 4§2 în fine din Protocolul nr. 7, să fie de natură să afecteze hotărârea pronunțată, fie în favoarea, fie în detrimentul persoanei în cauză.⁵²⁴

Potrivit alin. (4) art. 287, Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, reluarea urmăririi penale poate avea loc doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală pentru fapta respectivă, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei.⁵²⁵

Trebuie de menționat că urmărirea penală, potrivit prevederilor alin. (2) art. 287, Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, poate fi reluată și *de către judecătorul de instrucție* în cazul admiterii, potrivit art. 313, Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, a plângerii împotriva ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei și a plângerii împotriva ordonanței de menținere a celei contestate în ordinea controlului ierarhic superior.⁵²⁶

⁵²² DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, comentariu aplicativ*. Ediția a II-a, textul cu modificările legislative operate până la 1 mai 2020, Chișinău: Cartea Juridică, 2020, p. 817.

⁵²³ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p. 541

⁵²⁴ Ibidem, op. cit., p. 541

⁵²⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

⁵²⁶ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003

Potrivit prevederilor art. 313 alin. (6), Codul de Procedură penală al Republicii Moldova, închierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, cu excepția, încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs în termen de 15 zile de la data comunicării și se vor judeca conform art. 447 și 448, în lipsa părților.⁵²⁷

Principiul *ne bis in idem* a cunoscut un oarecare regres sub imperiul Codului de procedură penală român din 1968, deoarece acest cod prevedea competența procurorului de a pune capăt urmăririi penale cu **posibilitatea redeschiderii** oricând a acesteia, până la intervenirea prescripției răspunderii penale. Având în vedere că procurorul nu trebuia să invoce existența unor fapte sau împrejurări noi, pentru redeschiderea urmăririi penale, soluția din vechiul Cod era de natură să genereze o insecuritate a situației juridice a persoanei cercetate penal, inadecvată într-un stat de drept.⁵²⁸

Această situație a fost remediată în noul Cod de procedură penală român, pe de o parte, prin introducerea, în art.335 alin. (2), a condiției apariției unor „fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea”, pentru ca procurorul să dispună redeschiderea urmăririi penale, iar, pe de altă parte, prin supunerea ordonanței procurorului de redeschidere a urmăririi penale confirmării de către judecătorul de cameră preliminară, în termen de cel mult trei zile, sub sancțiunea nulității (art.335 alin. 4, noul Cod de procedură penală român).⁵²⁹

Același autor român *Cristinel Ghigheci* a relatat că: „Aceste dispoziții din noul Cod de procedură penală român determină reluarea, în parte, a vechilor discuții din doctrina românească, privitoare la aplicabilitatea regulii autorității de lucru judecat în cazul ordonanțelor judecătorului de instrucție sau deciziilor Camerei de acuzare, prin care se dispunea netrimiterea în judecată a persoanei acuzate. Acestea erau actele prin care se dispunea, în codurile de procedură anterioare celui din 1968, trimiterea sau netrimiterea în judecată a unei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni și, fiind acte emise de judecător, s-a pus problema caracterului lor de lucru judecat”.⁵³⁰

Dacă se dispunea trimiterea în judecată, ordonanța judecătorului de instrucție sau decizia Camerei de acuzare aveau ca efect punerea în dificultate a reluării urmăririi penale pentru

⁵²⁷ Legea pentru modificarea unor acte normative (*modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional*), nr. 245 din 31 iulie 2023. În: *Monitorul Oficial* al Republicii Moldova, nr. 325-327, din 22 august 2023

⁵²⁸ GHIGHECI, Cristinel. *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Universul Juridic, București, 2014, p. 104

⁵²⁹ Ibidem, op. cit., p.104

⁵³⁰ GHIGHECI, Cristinel. *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Universul Juridic, București, 2014, p. 105

aceleași fapte și țineau instanța în limitele faptelor și persoanelor enunțate în ele. Dacă se dispunea netrimiterea în judecată a persoanei acuzate, se considera că ele aveau autoritate de lucru judecat în anumite situații. În primul rând, instanța de judecată nu mai putea fi sesizată cu privire la aceleași fapte sau aceleași persoane decât dacă se dispunea redeschiderea instrucției, iar aceasta nu se putea dispune decât pentru noi descoperiri, fapt ce era de natură să acorde acestei proceduri un caracter apropiat de cel al procedurii de revizuire.⁵³¹

Discuțiile care s-au purtat în jurul sintagmei de *noi descoperiri* sunt utile și pentru a delimita conținutul sintagmei *fapte sau împrejurări noi*, folosită de art. 335 alin. (2), NCPP, pentru a justifica redeschiderea urmăririi penale.

Într-o primă teză s-a susținut că redeschiderea instrucției penale este justificată doar în cazul în care este vorba de descoperirea unor elemente noi după adoptarea soluției de netrimitere în judecată. Astfel, ar fi posibilă redeschiderea urmăririi penale și pentru descoperirea unor probe care existau anterior adoptării soluției de netrimitere în judecată, însă, din culpa organelor de urmărire penală, acestea nu au fost descoperite. Aceasta ar face posibilă redeschiderea urmăririi penale de un număr nelimitat de ori, prin continuarea investigațiilor de către organele de urmărire penală, după adoptarea unei soluții de netrimitere în judecată.⁵³²

Într-o altă teză s-a susținut că nu numai probele apărute după pronunțarea neurmăririi pot fi percepute ca „descoperiri noi”, fiindcă unei astfel de limitări i se opune însăși rațiunea care a determinat pe legiuitor să admită posibilitatea de a redeschide instrucția penală, atunci când elemente noi de probă pot aduce lumina în cauză. Or, la îndeplinirea acestui scop, pot servi atât probele care au apărut după ce se pronunțase neurmărirea, cât și cele care au apărut înainte de acest moment, dar care erau necunoscute instanței de instrucție sau care, fiindu-i cunoscute, nu au putut fi descoperite. Autorul acestei opinii, V.Dongoroz, subliniază totuși că „nu orice probă nouă este și o descoperire nouă, ci numai acelea care au fost aflate după ce s-a pronunțat neurmărirea. O probă care era cunoscută și putea fi produsă înainte ca instanțele de instrucție să fi pronunțat scoaterea de sub urmărire penală nu mai poate legitima redeschiderea instrucției. Dacă s-ar admite contrariul, atunci am vedea cerându-se la nesfârșit redeschiderea instrucției pentru a se mai audia încă un martor și iar unul și tot așa mai departe.”⁵³³

⁵³¹ Ibidem. op. cit., p. 105

⁵³² Ibidem. op. cit., p. 105

⁵³³ Ibidem. op. cit., p. 105

Potrivit legislației procesual penale române, redeschiderea urmăririi penale se dispune în următoarele cazuri în care aceasta a fost întreruptă printr-o soluție de clasare sau de renunțare la urmărirea penală:⁵³⁴

a) *Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea* (art.335 alin. (1), Noul Cod de procedură penală român (2010). În această situație, se recunoaște procurorului ierarhic superior celui care a dispus soluția posibilitatea ca, în cadrul controlului ierarhic efectuat din oficiu sau la plângere, potrivit art.339 NCPP, fără a avea în vedere un termen fix, să infirme ordonanța de clasare sau de renunțare la urmărirea penală și să redeschidă urmărirea penală prin ordonanță. Redeschiderea urmăririi penale nu se confundă cu infirmarea actelor de urmărire penală, deși există și asemănări între cele două instituții. Instituția infirmării are un conținut mai larg, deoarece se referă la orice act procesual și măsură procesuală neconformă cu legea și reprezintă o modalitate comună de exercitare a controlului ierarhic, în timp ce redeschiderea urmăririi penale se dispune de procurorul ierarhic superior numai în ipoteza prevăzută de art. 335 alin.(1) NCPP, având ca obiect doar o ordonanță de clasare.

b) *Dacă au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea* (art.335 alin. (2), Noul Cod de procedură penală român (2010). Spre deosebire de prima situație, în care se dă posibilitatea procurorului ierarhic superior să reanalizeze situația de fapt sau de drept avută în vedere de procurorul de caz la momentul clasării, în a doua situație, chiar procurorul de caz este cel care va revoca ordonanța de clasare și va dispune prin ordonanță redeschiderea urmăririi penale, bazându-și această soluție pe constatarea dispariției împrejurării în temeiul căreia s-a dispus clasarea. Nu este nevoie ca faptele sau împrejurările noi să ia ființă după soluția de clasare, acestea pot fi anterioare sau posterioare soluției, ceea ce este esențial în cazul celor anterioare este ca ele să nu fi fost cunoscute de procuror la momentul dispunerii soluției.

c) *Când suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit cu rea credință obligațiile stabilite la momentul renunțării la urmărirea penală* (art.335 alin.(3), Noul Cod de procedură penală român (2010). Și în această situație, procurorul de caz va fi cel care va revoca ordonanța și va dispune redeschiderea urmăririi penale.

d) *Dacă s-a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală și judecătorul de cameră preliminară, în temeiul art.341 alin. (6) lit. b) și alin. (7) pct. 2 lit. (b), admite plângerea*

⁵³⁴VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat. Ediția a II-a revizuită*, București, Editura Hamangiu, 2015, p. 871-872

împotriva soluției și trimite cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale. În forma anterioară a Codului de procedură penală român (art.273 alin. (1¹), CPP 1968), se statua că dispozițiile instanței erau obligatorii pentru organul de urmărire penală sub aspectul faptelor și împrejurărilor ce urmau a fi constatate și al mijloacelor de probă indicate. Această reglementare a generat o practică judiciară contradictorie, în sensul că unele instanțe considerau că procurorul nu era obligat să dispună începerea sau redeschiderea urmăririi penale, iar alte instanțe susțineau contrariul.

Cu privire la acest aspect, se arată că în noua reglementare nu numai că legiuitorul nu mai face nicio distincție între tipul dispoziției date de judecător, (art.335 alin.(5) teza finală NCPP – dispozițiile judecătorului de cameră preliminară sunt obligatorii pentru organul de urmărire penală), dar a statuat în mod expres în sarcina procurorului obligația de a dispune redeschiderea urmăririi penale în cazul în care judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea împotriva soluției și a trimis cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale (art. 335 alin. (5), NCPP.

Odată cu trimiterea cauzei procurorului, judecătorul de cameră preliminară are obligația de a indica în mod expres motivele pentru care a ajuns la o asemenea concluzie, actul procesual pe care trebuie să îl emită procurorul - ordonanța de redeschidere a urmăririi penale -, faptele și împrejurările pe care urmează a le constata și prin ce anume mijloace de probă va efectua aceste constatări.

Este de observat, în această situație, că legiuitorul nu a dat în competența judecătorului de cameră preliminară chiar dispoziția de redeschidere a urmăririi penale, ci pe aceea de a dispune ca procurorul să decidă redeschiderea. Această soluție corespunde principiului separării funcțiilor judiciare, potrivit căruia funcția de urmărire penală, sub toate aspectele, este exercitată de organele de urmărire penală. Este evident însă că, în această ipoteză, ordonanța de redeschidere a urmăririi penale nu mai este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, ca în celelalte situații, din rațiuni lesne de înțeles, constând în aceea că masura este dispusă ca urmare a dispoziției acestuia.⁵³⁵

Cristinel Ghigeci⁵³⁶ a opinat că discuția nu este lipsită de interes, din perspectiva art.335 alin. (2) și (4) a Noului Cod de procedură penală român (2010), care face referire la existența unor fapte sau împrejurări noi, care să justifice redeschiderea urmăririi penale și de necesitatea confirmării acestei redeschideri de către judecătorul de cameră preliminară. Acesta din urmă va

⁵³⁵ Ibidem, op. cit., p. 873

⁵³⁶ GHIGECI, Cristinel. *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Universul Juridic, București, 2014, p. 105-106

trebui să aprecieze, la confirmarea redeschiderii urmăririi penale, dacă faptele sau împrejurările noi, care au stat la baza acesteia, puteau sau nu fi descoperite anterior adoptării soluției de netrimitere în judecată, deoarece, în caz contrar, nu și-ar mai avea rațiunea necesitatea confirmării soluției de redeschidere a urmăririi penale, dacă aceasta ar trebui acordată pentru orice probă nouă administrată după adoptarea acestei soluții. De altfel, judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să facă aprecieri asupra caracterului concludent al probelor noi, în stabilirea vinovăției persoanei acuzate, deoarece nu are această competență nici atunci când hotărăște asupra legalității urmăririi penale și a trimiterii în judecată.

În cauza *Stoianova și Nedelcu c. României* (4 august 2005, §17-25)⁵³⁷, Curtea constată că urmărirea penală îndreptată împotriva reclamanților cuprinde două etape distincte. Prima a început la 14 aprilie 1993, cu arestarea și plasarea în detenție a reclamanților, și s-a terminat la 11 noiembrie 1997, data la care procurorul a dat o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală. Cea de-a doua a început la 12 mai 1999, data la care parchetul a dispus redeschiderea urmăririi penale și s-a terminat la 21 aprilie 2005, cu încetarea urmăririi penale dispusă de parchet. Curtea nu poate accepta argumentele Guvernului conform cărora prima etapă nu poate fi luată în considerare, în sensul art. 6 alin. (1) din Convenție. Aceasta consideră că ordonanța de scoatere de sub urmărire penală dată de procuror la 11 noiembrie 1997 nu poate fi considerată ca punând capăt urmăririi penale împotriva reclamanților din moment ce ea nu constituia o decizie internă definitivă. În această privință trebuie constatat faptul că parchetul avea, în baza art. 270 din Codul de procedură penală, competența de a anula o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală și de a redeschide urmărirea penală, fără să fie ținut vreun termen. Or, pentru procuror nu era vorba de o simplă posibilitate teoretică de a redeschide procedura. Parchetul îi era îngăduit să redeschidă urmărirea penală fără a fi obligat să solicite autorizația vreunei instanțe naționale, care să fie obligată să analizeze temeinicia cererii pentru a verifica, de exemplu, dacă redeschiderea cauzei nu era inechitabilă și dacă timpul scurs de la decizia de încetare a anchetei nu era excesiv...Curtea nu poate ignora, în acest sens, faptul că procurorii români, acționând în calitate de magistrați ai Ministerului Public, nu îndeplinesc condiția de independență față de executiv...La fel, redeschiderea urmăririi penale a fost dispusă pe motiv că ancheta inițială nu fusese completă. Or, aceste carențe ale autorităților nu erau imputabile reclamanților și nu trebuia așadar, să-i pună într-o situație defavorabilă. În sfârșit, guvernul nu a demonstrat că reluarea urmăririi penale încheiate printr-o ordonanță a procurorului are un caracter excepțional.

⁵³⁷*Cauza Stoianova și Nedelcu c. României*, 4 august 2005. [Accesat 09.05.2023]. Disponibil :https://www.hotararicedo.ro/index.php/article_access/view_article/351

Redeschiderea din oficiu de către o autoritate ierarhic superioară a procedurilor penale care au fost substituite cu o amendă administrativă, în lipsa unor fapte noi sau a unor vicii fundamentale care trebuiau corectate, constituie o încălcare a art. 4 din Protocolul nr.7 la Convenție. În cauza *Mihalache c. României* (8 iulie 2019 nr.54012/10§65), ⁵³⁸ noțiunea de „viciu fundamental”, în sensul articolului 4 par. 2 din Protocolul nr.7, sugerează că numai o încălcare gravă a unei reguli procedurale care afectează grav integritatea procedurii anterioare poate servi drept temei pentru redeschiderea acesteia din urmă în detrimentul acuzatului care a fost achitat de o infracțiune sau pedepsit pentru o infracțiune mai puțin gravă decât cea prevăzută de legea aplicabilă. În consecință, în astfel de cazuri, o simplă reevaluare a probelor existente la dosar, de către procurorul sau de către instanța ierarhic superioară, nu ar îndeplini acest criteriu.

Potrivit ordonanței din 7 ianuarie 2009, redeschiderea procedurilor în cauză a fost justificată de aprecierea diferită făcută de procurorul ierarhic superior cu privire la circumstanțele cauzei, care, în opinia sa, ar fi trebuit să conducă la angajarea unei răspunderi penale și nu „administrative” în sarcina petentului. Procurorul ierarhic superior a și făcut referiri la caracterul inadecvat al sancțiunii aplicate. O nouă evaluare a fost făcută cu privire la gravitatea acuzațiilor aduse petentului și a sancțiunii impuse acestuia. Nu a fost făcută nicio mențiune cu privire la necesitatea remedierii unor norme procedurale sau a unor omisiuni serioase procedurale sau în activitatea de cercetare desfășurată de către procurorul inițial. Dar, așa cum s-a arătat mai sus, o simplă reevaluare a faptelor în lumina legislației aplicabile nu constituie un „viciu fundamental” în procedurile anterioare. Curtea consideră că argumentele reținute de către procurorul ierarhic superior, pentru a justifica redeschiderea procedurilor în baza ordonanței din 7 ianuarie 2009, se afla în contradicție cu condițiile stricte impuse de articolului 4 par. 2 din Protocolul nr.7. Prin urmare, redeschiderea procedurilor în prezenta cauză nu au fost justificate de excepția instituită prin această normă. Curtea reține că petentul a fost condamnat prin ordonanța din 07 august 2008, care rămase definitivă când a fost declanșată o altă urmărire prin ordonanța din 7 ianuarie 2009. Procurorul ierarhic superior a încercat să examineze aceleași fapte. Nu au existat probe „noi” la dosar și nici nu a existat un „viciu fundamental” care să fie corectate. Aceste două ipoteze nu se încadrau în niciun motiv prevăzut expres în ordonanța de redeschidere a urmăririi penale (o nouă evaluare a faptelor) sau în vreun deziderat de a standardiza practica procurorilor de evaluare a „gravității” anumitor tipuri de comportament.

⁵³⁸*Cauza Mihalache c. României* (8 iulie 2019). [Accesat 09.05.2023]. Disponibil : <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-194523%22%7D>

Având în vedere că niciuna din situațiile care permit cumularea sau redeschiderea procedurilor nu a fost identificată în prezenta cauză, Curtea concluzionează că petentul a fost urmărit de două ori pentru aceeași infracțiune, cu încălcarea principiului *ne bis in idem*.⁵³⁹

În jurisprudența națională s-a constatat că reluarea neîntemeiată a urmăririi penale în privința inculpatului, adică în lipsa unor fapte noi sau recent descoperite, a încălcat vădit dreptul lui de a nu fi supus de două ori urmăririi penale și pedepsei penale pentru una și aceeași faptă. Împrejurările invocate de procuror în ordonanța din 22.12.2015, de redeschidere a procesului penal, cum ar fi efectuarea expertizei autotehnice traseologice și rezultatele acesteia, audierea ca martor a inspectorului de poliție B. N., care a întocmit schița la fața locului, verificarea declarațiilor la fața locului a șoferului „VAZ 21214” C. S. și martorului T. A., care a solicitat să fie anexate fotografiile efectuate de ele cu telefonul mobil imediat după producerea accidentului, nu constituie fapte noi sau recent descoperite.⁵⁴⁰

În opinia CP CSJ, nu constituie fapte noi sau recent descoperite împrejurările invocate de procuror, care a dispus reluarea urmăririi penale, deoarece circumstanțele menționate *supra*: a) puteau fi cunoscute la acea dată prin efectuarea respectivelor acțiuni procedurale în cadrul urmăririi penale, până a fi scos inculpatul de sub urmărirea penală; b) nu reprezintă probe administrate în cadrul cercetării altor cauze, dar fiind mijloace de probă prin care s-au administrat probe deja cunoscute în cauza respectivă; c) sunt fapte care existau la data adoptării ordonanței atacate și care au putut fi descoperite prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală nominalizate, la care s-a recurs, însă ulterior scoaterii inculpatului de sub urmărire penală; d) nu reprezintă constatarea eventualei atitudini a unei părți care, cunoscând un fapt sau o împrejurare ce îi era favorabilă, a preferat să păstreze tăcerea, dacă prin alte mijloace de probă asemenea împrejurări nu au putut fi descoperite la acel moment (Dec. Col.Pen. CSJ nr. 1ra-440/2018 din 28.02.2018).⁵⁴¹

⁵³⁹ Ibidem, op. cit.

⁵⁴⁰ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*. Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021 p. 384.

⁵⁴¹ Decizia Colegiului Penal a Curții Supreme de Justiție din 28.02.2018, dosarul nr. 1 ra-440/2018. [Accesat 11.05.2022]. Disponibil : http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10607

3.3. Clasarea procesului penal

Finalizarea oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală ar însemna terminarea etapei urmăririi penale ca fază a procesului penal. Faza urmăririi penale este cuprinsă între două momente bine marcate în timp, și anume între momentul începrii urmăririi penale și momentul dispunerii uneia dintre soluții: trimiterea în judecată, scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale sau clasarea cauzei penale.

Prin terminarea urmăririi penale se înțelege finalizarea activității organelor de cercetare penală, în acest moment procesul fiind concretizată aprecierea organului de cercetare penală asupra actelor și lucrărilor realizate în cursul urmăririi penale.⁵⁴²

Potrivit art. 286 alin. (1), Cod de procedură penală al Republicii Moldova (2003), *clasarea procesului penal este actul de finalizare a oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală sau pe marginea unui act de sesizare cu privire la infracțiune.*

Din aceste prevederi putem desprinde două trăsături:

- finalizarea oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală;
- finalizarea oricăror acțiuni pe marginea unui act de sesizare cu privire la infracțiune.

Potrivit art. 274, Cod de procedură penală al RM (2003), organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art. 262 și 273 (sesizarea organului de urmărire penală și organele de constatare, competența și acțiunile acestora), dispune în termen de 45 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informând despre aceasta persoana care a prezentat sesizarea sau organul respectiv.

În cazul în care procurorul refuză pornirea urmăririi penale, el confirmă faptul prin ordonanță motivată și anunță despre aceasta, într-un termen cât mai scurt posibil, dar nu mai mare de 15 zile, persoana care a prezentat sesizarea. În cazul în care consideră că lipsesc temeiurile pentru a începe urmărirea penală, procurorul, prin ordonanță, abrogă ordonanța de începere a urmăririi penale și dispune refuzul în pornirea urmăririi penale și clasarea procesului penal.

Clasarea procesului penal se dispune printr-o ordonanță motivată a procurorului, din oficiu sau la propunerea organului abilitat, fie concomitent cu:

- 1) încetarea urmăririi penale;
- 2) scoaterea integrală de sub urmărire penală;

⁵⁴² NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Universul Juridic, București, 2009 p. 137

3) fie când în cauza penală nu este bănuit sau învinuit și există una dintre circumstanțele prevăzute la art. 275 pct.1)-3), Codul de procedură penală al RM (2003).⁵⁴³

Cu referire la instituția clasării procesului penal reglementată de Codul de procedură penală român din 1968, autorul *Petre Buneci*⁵⁴⁴ consideră că, atunci când în cursul urmăririi penale se constata existența vreunui din cazurile prevăzute în art.10, Cod de procedură penală român (1968), și nu exista învinuit în cauză, procurorul, la propunerea organului de cercetare penală sau din oficiu, dispunea clasarea cauzei (art.11 alin.(1) pct. 1 lit.(a), Cod de procedură penală român (1968).

Cu privire la momentul pronunțării, același autor consideră că trebuia făcută distincția între situația în care se constata că urmărirea nu se datorează faptei unei persoane și situația în care făptuitorul nu era cunoscut. În primul caz, soluția clasării se putea pronunța imediat, fiind prezentă ipoteza prevăzută în art.10 lit.(a), Cod de procedură penală român (1968) (fapta nu există), iar, în cel de-al doilea caz, numai în momentul în care se constata intervenția celorlalte situații (de exemplu, la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale).

Adrian Ștefan Tulbure, Angela Maria Tatu opinează:⁵⁴⁵ clasarea este o soluție ce se dădea de procuror doar în cursul urmăririi penale, când erau întrunite următoarele condiții:

- *se constata existența unei cauze de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute de art.10, Cod de procedură penală român (1968);*
- *nu exista învinuit în cauză.*

Dispoziția de clasare o putea da numai procurorul. Momentul în care trebuia dată soluția diferea după cauza de împiedicare a exercitării acțiunii penale. Dacă fapta prevăzută de legea penală era a unei persoane și autorul nu era cunoscut, se continuau cercetările pentru descoperirea acestuia până la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale. Dacă se stabilia că fapta nu se datorează omului sau că nu există ori nu este prevăzută de legea penală, soluția se dădea de îndată. În celelalte cazuri, soluția se dădea în momentul apariției cazului ce împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale (fapta nu este prevăzută de legea penală ca urmare a dezincriminării, amnistia).⁵⁴⁶

Majoritatea autorilor, inclusiv *Mircea Damaschin, Alexandru Boroi, Nicu Jidovu, Carmen Silvia Paraschiv*, sunt de părerea: „Clasarea reprezintă acea soluție de netrimiteră în

⁵⁴³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003, adoptat de Parlament la 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 07 iunie 2003, intrat în vigoare la 12 iunie 2003.

⁵⁴⁴ BUNECI, Petre. *Drept procesual penal. Partea specială*. București. Editura Fundației „România de Măine”, 2003, p. 81

⁵⁴⁵ TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penală*. Juridica, ALL BECK, p. 304-305

⁵⁴⁶ Ibidem, op.cit., p. 305

judecată, care avea loc când se constata existența anumitor cazuri prevăzute în art.10, Cod de procedură penală român (1968), și nu exista învinuit în cauză. Clasarea este o instituție proprie urmării penale, neavând corespondent în faza de judecată, întrucât procesul nu putea ajunge în această fază decât în măsura punerii în mișcare a acțiunii penale și a trimiterii în judecată a unor persoane certe”.⁵⁴⁷

După părerea lui *Vasile Păvăleanu*, „Clasarea este o instituție proprie urmării penale și constituie o modalitate de stingere sau de încheiere a urmării penale, când erau întrunite cumulativ două condiții:

- nu exista învinuit în cauză;
- se constata existența unei cauze de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale.

(art.10, Cod procedură penală român, 1968).

În ce privește prima condiție, în literatura de specialitate s-au exprimat opinii diferite”.⁵⁴⁸

V. Dongoroz și autorii au susținut că: „Prin expresia „nu există învinuit în cauză”, nu trebuia să se înțeleagă situația în care, după ce urmărirea penală a fost începută, *in rem*, persoana fizică a făptuitorului nu era cunoscută și, cu toate cercetările făcute, nu s-a ajuns la cunoașterea ei, deci nu se știa cine este autorul infracțiunii”.⁵⁴⁹

Alți autori, cum ar fi *Mihai Apetrei*, consideră că: „În cauză nu există învinuit atunci când organul de urmărire penală nu are niciun fel de date cu privire la persoana care a săvârșit fapta, când deci făptuitorul este necunoscut, precum și atunci când se constata că urmarea produsă nu provine dintr-o acțiune umană, ci dintr-o împrejurare neculpabilă (o moarte naturală, un fenomen al naturii etc.)”.⁵⁵⁰

Clasarea se putea dispune așa cum s-a susținut în literatura de specialitate, de *Gh.Mateuț* „numai atunci când urmărirea penală a început **in rem**, nefiind posibilă dacă începerea urmării penale s-a făcut **in personam**”.⁵⁵¹

Soluția clasării nu putea fi adoptată înainte de începerea urmării penale, întrucât art.11 pct.1 lit. a), Cod procedură penală român (1968), prevedea că, în cursul urmării penale

⁵⁴⁷ DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal*, București, Wolters Kluwer, 2010, p. 379-380; BOROI, Alexandru, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*, Editura ALL BECK, 2001, p. 260-261; JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*, Editura C.H. BECK, București, 2006, p. 375-376; PARASCHIV, Carmen Silvia. *Drept procesual penal*, București, Lumina Lex, 2002, p. 404-405

⁵⁴⁸ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea specială*, București, Lumina Lex, 2002, p. 100-101

⁵⁴⁹ DONGOROZ, Vintilă, în colaborare, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1969, p. 200

⁵⁵⁰ APETREI, Mihai. *Drept procesual penal*. Editura Victor, București, 2001, p. 212

⁵⁵¹ MATEUȚ, Gheorghită. *Procedura penală. Partea specială*. Volumul I, Lumina Lex, 1997, p. 181-182

procurorul, la propunerea organului de cercetare penală sau din oficiu, dispune clasarea când nu există învinuit în cauză, ceea ce presupunea că în acest caz urmărirea penală s-a început *in rem*.

Autorul *Buneci Petre* consideră la fel că: „Pentru a se dispune clasarea, era necesar ca urmărirea penală să fi început *in rem*. Dacă s-a făcut și *in personam*, atunci putea interveni încetarea sau scoaterea de sub urmărire penală”.⁵⁵²

Potrivit autorului *Vasile Păvălean*, „Clasarea este un mod de stingere a procesului penal în faza urmăririi penale, atunci când se constată existența vreuneia dintre cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată”.⁵⁵³

În viziunea Noului Cod de procedură penală român (2010), art. 315, noțiunea de clasare a dobândit o altă semnificație decât în reglementarea anterioară, când o atare soluție se putea dispune atunci când nu exista învinuit în cauză.

Clasarea, ca soluție de neurmărire penală, se dispune atunci când nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării, prevădute în art. 315 alin. (1) lit.a), Noul Cod de procedură penală român (2010).

Autorii *Nicolae Volonciu*, *Andreea Simona Uzlaşu*, *Raluca Moroșanu* susțin că: „În acest caz suntem în prezența unei soluții de neurmărire, întrucât, în această ipoteză, absența condițiilor esențiale de fond și de formă ale sesizării împiedică însăși începerea urmăririi penale. Potrivit art. 305 alin. (1), Noul Cod de procedură penală român (2010), începerea urmăririi penale se dispune doar în ipoteza în care actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege”.⁵⁵⁴

Aceiași autori, inclusiv *Vasile Păvăleanu*, au menționat: „Cazul de clasare reglementat de legiuitor în art. 315 alin. (1) lit. a), Noul Cod de procedură penală român (2010), este criticabil și contrazice obligațiile organului judiciar prevăzute de art. 294 alin. (2), Noul Cod de procedură penală român (2010), de a restitui plângerea sau denunțul care nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege, pe cale administrativă petiționarului”.⁵⁵⁵

Alți autori consideră că: „Măsura restituirii pe cale administrativă este diferită de aceea avută în vedere de soluția de clasare prevăzută de art. 315 alin. (1) lit. a), când organul de cercetare penală constată neregularități de fond și de formă esențiale ale actului de sesizare. Sub acest aspect, se va restitui pe cale administrativă petiționarului numai plângerea care conține

⁵⁵² BUNECI, Petre. *Drept procesual penal. Partea specială*. Editura Universitară, București, p. 81

⁵⁵³ PĂVĂLEANU, Vasile: *Drept procesual penal*. București, editura Pro Universitaria, 2016, p. 424

⁵⁵⁴ VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat. Ed.a II-a, rev.*-București: Editura Hamangiu, 2015 p. 830

⁵⁵⁵ VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat. Ed.a II-a, rev.*-București: Editura Hamangiu, 2015 p.830, PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. București, Editura Pro Universitaria, 2016, p. 424

neregularități ce pot fi remediate, însă atunci când este vorba de neregularități esențiale privind condițiile de fond și de formă ale plângerii, se impune soluția de clasare.⁵⁵⁶

Clasarea prevăzută de art. 315 alin. (1) lit. b) este cel legat de constatarea incidenței unuia dintre cazurile de împiedicare prevăzute de art.16 alin.(1), Noul Cod de procedură penală român (2010).

Astfel, potrivit art.16 alin. (1), Noul Cod de procedură penală român (2010), acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată în cazurile:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăție;
- c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;
- d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;
- e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;
- f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului sau inculpatului persoană juridică;
- g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;
- h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;
- i) există autoritate de lucru judecat;
- j) a intervenit un transfer de proceduri, în condițiile prevăzute de lege.

Autorul *Vasile Păvăleanu*⁵⁵⁷ consideră clasarea, prevăzută de art. 315 alin.(1) lit.b), ca un caz ce are în vedere mai multe situații în raport de etapele de desfășurare a activității procesuale.

Un prim caz are în vedere situația când sesizarea îndeplinește condițiile legale de admisibilitate, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul din cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1), Noul Cod de procedură penală român (2010). Într-o asemenea situație, organul de cercetare penală prezintă procurorului actele, concomitent cu propunerea de clasare. Întrucât în cauză nu s-a putut începe urmărirea penală, clasarea are natura juridică a unei soluții de neurmărire.

⁵⁵⁶ VOICU, Corina, UZLĂU, Andreea Simona, TUDOR, Georgiana, VĂDUVA, Victor. *Noul Cod de procedură penală. Ghid de aplicare pentru practicieni*. Editura: Hamangiu, București, 2014, p. 732.

⁵⁵⁷ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. București, Editura: Pro Universitaria, 2016, p. 425

Un al doilea caz privește situația în care incidența prevederilor art. 16 alin. (1) intervine după începerea urmăririi penale *in rem*, după continuarea urmăririi penale *in personam*, după punerea în mișcare a acțiunii penale. În aceste cazuri clasarea este o soluție de netrimiteră în judecată.

Potrivit autorilor români *Alexandru Boroș și Gina Negruț*,⁵⁵⁸ dispozițiile Codului de procedură penală român nu prevăd în mod distinct principiul oficialității, însă art. 7 CPP reglementează principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale.

Principiul oficialității consacră regula potrivit căreia actele necesare desfășurării procesului penal se perfectează din oficiu de către organele judiciare competente, aplicându-se laturii penale a procesului penal, în timp ce acțiunea civilă se exercită din oficiu, de către procuror, în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitatea de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă.

Legiuitorul Codului de procedură penală a preluat din principiul oficialității, așa cum era reglementat prin dispozițiile vechiului Cod de procedură penală, doar obligativitatea procurorului de a pune în mișcare și de a exercita acțiunea penală din oficiu, atunci când există probe, din care să rezulte săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare a acesteia, așa cum rezultă din art. 7 alin. (1) CPP.

Și autorul român Mihail Udroiș⁵⁵⁹ a menționat că obligativitatea exercitării acțiunii penale a fost atenuată prin introducerea principiului oportunității urmăririi penale ce este inerent activității parchetelor (regimul legalității temperate a urmăririi penale, în acord cu pct. I lit. a) și b) din Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. (87) din 17 septembrie 1987 privind simplificarea justiției penale), în baza căruia procurorul va putea renunța la urmărirea penală în cazurile și în condițiile strict și limitativ prevăzute de art. 318, Noul Cod de procedură penală român (2010).

Necesitatea impunerii unor condiții în aplicarea „*clasării în oportunitate*”⁵⁶⁰ are, ca scop: asigurarea transparenței și înlăturarea oricărui arbitrar în dispunerea unor măsuri ce reprezintă în fapt opțiuni de politică penală ale Ministerului Public; asigurarea unui control jurisdicțional eficient al soluțiilor procurorului întemeiate pe principiul oportunității; evitarea sporirii excesive a puterii procurorului, care de altfel ar fi putut deveni actorul principal în politica penală a statului.

⁵⁵⁸ BOROȘ, Alexandru, NEGRUȚ, Grigore. *Drept procesual penal*. Ediția a II-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 41

⁵⁵⁹ UDROIȘ, Mihail. *Procedura penală: Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. A II-a, rev.-București: Editura C.H.Beck, 2015, p. 78

⁵⁶⁰ Ibidem, op.cit., p. 78

Procurorul are posibilitatea de a face apel la principiul oportunității urmăririi penale și de a dispune renunțarea la urmărire penală numai în cazul în care sunt satisfăcute următoarele condiții:

- să fi fost începută urmărirea penală în cauză;
- urmărirea penală să vizeze o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani;
- procurorul să constate că nu există un interes public în urmărirea acesteia.⁵⁶¹

Clasarea, ca soluție de netrimitere în judecată, înlocuiește, în noul Cod de procedură penală român (2010), soluțiile de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare prevăzute de vechiul Cod de procedură penală român (1968).

Clasarea poate fi totală, dacă se referă la toate acuzațiile pentru care s-a început urmărirea penală, sau parțială, dacă se referă numai la o parte dintre acestea (pentru restul se poate dispune trimiterea în judecată).

Indiferent dacă în cauză a fost sau nu pusă în mișcare acțiunea penală, clasarea se dispune prin ordonanță.⁵⁶²

Actul prin care se dispune clasarea poate să cuprindă și dispoziții complementare privind:

- ridicarea sau menținerea măsurilor asiguratorii; aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției;
- restituirea bunurilor ridicate sau a cauțiunii;
- sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale;
- sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris;
- sesizarea instanței competente potrivit dispozițiilor legii speciale în materia sănătății mintale în vederea dispunerii internării nevoluntare;
- cheltuielile judiciare, stabilind quantumul acestora, cine trebuie să le suporte și ordonând încasarea lor.

Dacă clasarea se dispune cu privire la un inculpat arestat preventiv sau la domiciliu, măsura arestării încetează de drept, procurorul având obligația să o constate prin actul procesual prin care dispune clasarea. Procurorul înștiințează prin adresă administrația locului de deținere cu

⁵⁶¹ Ibidem, op.cit., p. 78

⁵⁶² UDROIU, Mihail. *Fișe de procedură penală: Partea generală, Partea specială; Noul Cod de procedură penală, Ediția a II-a revăzută*, București: Universul Juridic, 2015, p. 447-448

privire la încetarea de drept a măsurii arestării preventive, în vederea punerii de îndată în libertate a inculpatului.⁵⁶³

Ordonanța de clasare se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate. Dacă persoana vătămată nu înțelege limba română, copia ordonanței de clasare va fi comunicată în limba pe care aceasta o înțelege. Dacă ordonanța nu cuprinde motivele de fapt și de drept, se comunică și o copie a referatului organului de cercetare penală. După comunicare, persoana interesată poate formula plângere împotriva ordonanței de clasare.⁵⁶⁴

⁵⁶³ Ibidem, op. cit., p. 448

⁵⁶⁴ UDROIU, Mihail. *Fișe de procedură penală: Partea specială, Ediția a II-a, revăzută și adăugită*, București: Universul Juridic, 2017, p. 74

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. Circumstanțele stipulate la art. 275, Cod de procedură penală al Republicii Moldova, împiedică începerea urmăririi penale, iar dacă una dintre acestea se constată după începerea urmăririi penale, se dispune, după caz, încetarea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărire penală sau clasarea procesului penal de către procuror.

2. Fapta prejudiciabilă săvârșită constituie un temei real al răspunderii penale, iar inexistența faptei exclude răspunderea penală și, respectiv, exclude pornirea sau desfășurarea urmăririi penale, adoptându-se după pornire o ordonanță de clasare sau, după caz, de scoatere de sub urmărire penală.

3. Soluția de încetare a urmăririi penale poate fi dată în mod frecvent pe parcursul urmăririi penale, deoarece cauzele care fac dificilă exercitarea acțiunii penale condiționează încetarea urmăririi penale și pot fi constatate în orice moment al desfășurării acesteia (amnistia, decesul, împăcarea, retragerea plângerii etc.).

4. Scoaterea de sub urmărire penală poate fi dată numai la terminarea urmăririi penale, după ce au fost administrate toate probele. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală este actul de reabilitare și de finalizare în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată.

5. Reluarea urmăririi penale este instituția procesual penală cu ajutorul căreia se asigură desfășurarea procesului penal prin reactivarea cursului urmăririi penale, în cazurile prevăzute de lege.

6. Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspunderea penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia.

7. Clasarea procesului penal este actul de finalizare a oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală sau pe marginea unui act de sesizare cu privire la infracțiune. Din aceste prevederi putem desprinde o definiție a instituției clasării procesului penal, în care se conturează două trăsături: finalizarea oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală și finalizarea oricăror acțiuni pe marginea unui act de sesizare cu privire la infracțiune.

4. JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE PENTRU DREPTURILE OMULUI ȘI ELEMENTE DE DREPT COMPARAT PRIVIND ÎNCETAREA URMĂRIRII PENALE

4.1. Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale

Principiul exprimat prin maxima latinească *ne bis in idem* sau *non bis in idem*, care are înțelesul *nu de două ori același lucru*, înseamnă că o persoană nu poate fi condamnată de două ori pentru aceeași faptă.

Principiul nu era prevăzut în legea veche. Autorii români au făcut o precizare: „Formularea *ne bis in idem*, în loc de cea utilizată *non bis in idem*, este cea corectă din punct de vedere lingvistic, deoarece limba latină folosește cuvântul *ne*. Folosirea cuvântului *non* este de sorginte franceză și a devenit utilizat în mod frecvent, dar nu reprezintă formula corectă din perspectiva limbii latine. De aceea, enunțul principiului este corect”.⁵⁶⁵

Expresia inițială, în limba latină, provine din dreptul privat roman: *bis de eadem re ni sit actio*, referindu-se la faptul că: „părțile sunt legate, obligate de rezultatul acțiunii, de finalul procesului și că nu mai pot introduce o nouă acțiune”.⁵⁶⁶

Cercetătorul I.Tanoviceanu, făcând trimitere la o teză din 1833 a autorului Wendler, a relatat că: „în penal nu poate fi niciodată lucru judecat iretractabil, nici în caz de condamnare, fiindcă o condamnare trebuie să cadă când se cunoaște inocența condamnatului, și nici în caz de achitare, fiindcă o sentință de achitare nu poate să mai rămână când se găsesc dovezi noi de culpabilitate”.⁵⁶⁷

Același autor a menționat că: „Regula pusă în acest articol este atât de dreaptă, încât putem afirma că e una din cele mai vechi reguli de procedură penală”.⁵⁶⁸ O găsim chiar în străvechea lege indiană a lui Manu, *Oricare afacere care a fost dusă la capăt și judecată, nu mai trebuie să fie reîncepută, dacă legea a fost păzită*. La fel găsim regula foarte bine formulată în dreptul roman, *Qui de crimine publico in accusationem deductus este, a balio super eodem crimine deferi non potest* (Acel care a fost acuzat pentru o faptă criminală nu mai poate fi dat în judecată pentru aceeași faptă criminală). Ulpian ne spune de asemeni *Iisdem criminibus quibus*

⁵⁶⁵ VOLONCIU, Nicolae(coord.), RADU, Gheorghe, VASILIU, Alexandru. *Noul Cod de procedură penală, adnotat: analiză comparativă, noutăți, explicații, comentarii*. Ed. A II-a, rev.și adăug. -București: Universul Juridic, 2016, Vol.1: Partea generală, p. 25

⁵⁶⁶ LAZĂR, George. *Clarificarea principiului NON BIS IN IDEM în cazuri de condamnare a persoanelor pentru crimele contra umanității*. Studia Universitatis Moldaviae, Științe sociale, Chișinău: 2015, nr. 11, p. 210

⁵⁶⁷ TANOVICANU, Ioan. *Curs de procedură penală română*. Atelierele grafice SOCEC & Co., Sositete Anonimă, București: 1913, p. 580

⁵⁶⁸ Ibidem, op. cit., p. 581

quis libertatus est, non debet praeses pati eundem iterum accusari (Pentru aceleași infracțiuni pentru care cineva a fost achitat, nu trebuie președintele să permită ca cineva să fie acuzat din nou). Și această regulă se aplică chiar când, pentru aceeași faptă, acțiunea era dată de mai multe legi.⁵⁶⁹

În opinia autorilor Ion Neagu, Mircea Damaschin⁵⁷⁰, regula *ne bis in idem* a fost consacrată în legislația procesuală penală românească, începând cu Regulamentul organic al Munteniei (13 iulie 1831) și cel al Moldovei (13 ianuarie 1832).

Conform art. 296 lit.g) a Regulamentului organic al Munteniei, „*Orice pricină criminalicească, asupra căreia se va da de vreo judecătorie o hotărâre desăvârșită fără a fi supusă la apelație după rânduielile de mai sus, nu se va mai putea cerceta de isnoavă, precum nici cel apărât, dacă odată se va desvinovăți pravilnicește, nu se va putea da iarăși în judecată nici a se mai ponosli tot în aceeași pricină*”⁵⁷¹.

Conform art. 383 al Regulamentului organic al Moldovei, „*Orice persoană, achitată după lege, nu va mai putea fi apucată nici acuzată pentru același fapt*”⁵⁷²

De asemenea, efectele *ne bis in idem* au fost consacrate în toate Codurile de procedură penale ulterioare. Se are în vedere Codul de procedură penală, adoptat la 2 decembrie 1864; Codul de procedură penală adoptat la 17 martie 1936, potrivit art. 474, *Hotărârile sunt supuse casării când prin hotărâre s-a pronunțat o pedeapsă contra unei persoane care a fost mai înainte judecată în mod definitiv pentru același fapt*; Codul de procedură penală, adoptat la 12 noiembrie 1968, care, prin art. 10 alin.(1) lit.j), consfințește: *Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare, nu mai poate fi exercitată dacă există autoritate de lucru judecat. Împiedicarea produce efecte chiar dacă faptei definitiv judecate i s-ar da o altă încadrare juridică*.⁵⁷³

În actualul Cod de procedură penală român (2010), a fost consacrat, cu rang de principiu fundamental, regula *ne bis in idem*. Astfel, conform art. 6: „*Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică*”⁵⁷⁴.

⁵⁶⁹ TANOVICANU, Ioan. *Curs de procedură penală română*, Atelierele grafice SOCEC & Co., Săcișeni, Societate Anonimă, București: 1913, p. 581

⁵⁷⁰ NEAGU, Ion, DAMASCHIN, Mircea. *Tratat de procedură penală: în lumina noului Cod de procedură penală, Ed. a II-a, rev.*-București: Universul Juridic, 2015, p. 76

⁵⁷¹ Ibidem, op. cit., p. 76

⁵⁷² Ibidem, op. cit., p. 76

⁵⁷³ Ibidem, op. cit., p. 76

⁵⁷⁴ TOADER, Tudorel. *Noul Cod penal; Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare. Ed. a 4-a, rev.* București: Editura Hamangiu, 2015, p. 263

Acest principiu se regăsește în mai multe tratate internaționale.

Unul dintre cele mai importante este Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice ale omului, adoptat prin Rezoluția nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, unde, în art.14 § 7, este prevăzut: „*Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă în conformitate cu legea și cu procedura penală a fiecărei țări*”⁵⁷⁵.

La nivel european, acest principiu îl regăsim în art. 4 al Protocolului nr.7 la Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, după cum urmează:

„1. *Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.*

2. *Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi sau recent descoperite ori un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.*

3. *Nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul articolului 15 din Convenție.*”⁵⁷⁶

Principiul *ne bis in idem* este consacrat în art. 54 al Convenției de punere în aplicare a Acordului Schenghen din 14 iunie 1985,⁵⁷⁷ conform căruia „*O persoană împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre definitivă într-un proces pe teritoriul unei părți contractante nu poate face obiectul urmăririi penale de către o altă parte contractantă pentru aceleași fapte, cu condiția ca, în situația în care a fost pronunțată o pedeapsă, aceasta să fi fost executată, să fie în curs de executare sau să nu mai poată fi executată conform legilor părții contractante care a pronunțat sentința*”.

Principiul *ne bis in idem* își are regăsire și în art.50 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene din 12 decembrie 2007 :⁵⁷⁸ „*Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.*”

Privit din punctul de vedere al persoanei, principiul *non bis in idem* este destinat să garanteze persoanei condamnate că, atunci când și-a executat pedeapsa, aceasta și-a achitat

⁵⁷⁵ POALELUNGI, Mihai, DOLEA, Igor, VIZDOAGĂ, Tatiana. *Non bis in idem*. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 89

⁵⁷⁶ GRIBINCEA, Vladislav. *Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Reglementări de bază și jurisprudența în cauzele moldovenești*, Chișinău, Arc, 2007, p. 36

⁵⁷⁷ *Convenția de punere în aplicare a Acordului de la Shenghen din 14 iunie 1985*. [Accesat 14.02.2024]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A42000A0922(02))

⁵⁷⁸ *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 12 decembrie 2007*. 2016/C202/02). [Accesat 14.02.2024]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT>

datoria față de societate și poate astfel să-și reia locul fără a trebui să se teamă de noi procese. Prin urmare, acesta răspunde unei duble cerințe de echitate și de securitate juridică.⁵⁷⁹

În mod similar își exprimă punctul de vedere și autorul Udriou Mihail care concepe că: „scopul acestui principiu este acela de a interzice reluarea procesului penal ce a fost închis printr-o hotărâre definitivă, pentru ca persoana cu privire la care s-a pronunțat o hotărâre definitivă să nu fie nevoită să trăiască cu temerea că un nou proces penal va putea fi pornit împotriva sa pentru aceleași fapte”.⁵⁸⁰

Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică.⁵⁸¹

Pentru a se putea invoca autoritatea de lucru judecat, se cer întrunite cumulativ următoarele condiții:

- 1) existența unei hotărâri definitive;
- 2) noul proces penal să se îndrepte contra aceleiași persoane (*eadem personae*);
- 3) noul proces penal să privească fapte identice ori fapte care sunt în mod substanțial aceleași (*idem factum*).⁵⁸²

Potrivit p. 9-10 din Ghidul privind art. 4 din Protocolul nr.7 la Convenția Europeană a drepturilor omului, în ce privește domeniul și condițiile de aplicare, principiul prevăzut de art. 4 din Protocolul nr. 7 se aplică „procedurilor penale”. Sintagma „procedură penală”, utilizată de dispozițiile art. 4 din Protocolul nr. 7, trebuie să fie interpretată în lumina principiilor generale aplicabile noțiunilor de „acuzăție în materie penală” și „pedeapsă” ce se regăsesc în prevederile art. 6 și 7 din Convenție. În cazul în care Curtea consideră că prima sau a doua procedură nu este de natură penală, în mod normal aceasta declară capătul de cerere întemeiat pe art. 4 din Protocolul nr. 7 inadmisibil din motive de incompatibilitate cu Convenția.⁵⁸³

În literatura procesual penală, o mare atenție se acordă problemei dreptului de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.

⁵⁷⁹ GEORGE, Lazăr. „Clarificarea principiului *NON BIS IN IDEM* în cazuri de condamnare a persoanelor pentru crimele contra umanității”, Studia Universitatis Moldaviae, Științe sociale, Chișinău, 2015, nr. 11, p. 211

⁵⁸⁰ UDROIU, Mihail. *Fișe de procedură penală*, București, Universul Juridic, 2012, p. 21

⁵⁸¹ Ibidem, op. cit., p. 21

⁵⁸² Ibidem, op. cit., p. 21

⁵⁸³ Ghid privind art.4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, *Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori*, actualizat la 30 aprilie 2020, p.8 [Accesat 14.02.2024]. Disponibil:[https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_Protocol_7_ROM\(1\).pdf](https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_Protocol_7_ROM(1).pdf)

În opinia autorului *Bîrsan Corneliu*⁵⁸⁴, în privința condițiilor de aplicare a textului se reține că, în primul rând, pentru a putea invoca dreptul pe care acesta îl consacără, persoana în cauză trebuie să fi suferit o condamnare, să fi fost achitată sau să se fi dispus încetarea urmăririi penale pentru fapta cu privire la care este **din nou** urmărită sau judecată.

În al doilea rând, din moment ce art. 4 din Protocolul nr.7 dispune că urmărirea sau condamnarea nu mai este posibilă în privința celui care „a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă”, aceasta înseamnă că prima hotărâre de condamnare **trebuie să fi trecut în puterea lucrului judecat**; atâta vreme cât o hotărâre judecătorească de condamnare sau de achitare poate face obiectul unei căi de atac, potrivit normelor procesuale naționale, regula *non bis in idem* nu-și găsește aplicare. Jurisprudența instanței europene este clară și constantă în acest sens (*Cauza Sergei Zolotukhin contra Rusiei, 10 februarie 2009 §107, 108*).⁵⁸⁵

În al treilea rând, principiul discutat nu-și găsește aplicare decât în privința jurisdicțiilor **aceluiași stat**; el are o aplicare strict **teritorială**, ceea ce înseamnă că nu poate fi opus în cazul urmăririi sau al judecării unei persoane **pentru aceeași faptă penală pe teritoriul unor state diferite**. Sau, cum a decis fosta Comisie, dispoziția cuprinsă în art.4, parag. 1 din Protocolul nr. 7 nu garantează respectarea principiului *non bis in idem*, dacă este vorba de urmăriri penale sau condamnări ale jurisdicțiilor unor state diferite. Desigur, din acest punct de vedere, nu trebuie omis faptul că pot exista tratate bi - sau multilaterale încheiate între state, care să prevadă dispoziții de natură a evita urmărirea sau condamnarea aceleiași persoane pentru aceeași faptă pe teritoriul a două state.⁵⁸⁶

Paragraful 2, Art.4 precizează că principiul înscris în primul său paragraf nu este de natură să împiedice „redeschiderea procesului”, potrivit dispozițiilor de drept procesual penal aplicabile în statul în cauză, dacă fapte noi sau nou descoperite, ori un viciu fundamental ce a afectat procedura primei judecăți sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată în cadrul acestei prime proceduri, iar art. 4, parag. 3 **instituie caracterul absolut** al principiului *non bis in idem* în sistemul european de protecție a drepturilor omului, deoarece el dispune că nu este permisă nicio derogare de la prevederile sale pe temeiul art.15 al Convenției.⁵⁸⁷

Potrivit raportului explicativ la Protocolul nr.7, expresia „*de către jurisdicțiile aceluiași stat*” limitează aplicarea articolului la un singur stat. Principiul stabilit în prevederile art.4 din Protocolul nr.7 se aplică exclusiv după achitarea sau condamnarea persoanei printr-o hotărâre

⁵⁸⁴ BÂRSAN, Corneliu, *Convenția Europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole*. Ed. a 2-a, rev. București: Editura C.H.Beck, 2010, p. 1860

⁵⁸⁵ Ibidem, op. cit., p. 1860

⁵⁸⁶ Ibidem, op. cit., p. 1860

⁵⁸⁷ Ibidem, op. cit., p. 1858

definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat. În accepțiunea autorilor Protocolului, o hotărâre este definitivă dacă, conform sintagmei deja consacrate, aceasta a intrat în puterea lucrului judecat. Se are în vedere hotărârea irevocabilă, când nu mai sunt disponibile căi de atac ordinare sau când părțile au epuizat asemenea căi de atac, ori s-a împlinit termenul de prescripție a dreptului de acțiune. De aici rezultă că o hotărâre judecătorească nu este considerată definitivă atâta timp cât legislația națională permite reluarea procesului.⁵⁸⁸

În una dintre primele cauze în care a avut a se pronunța în materie (*Cauza Gradinger contra Austriei, 23 octombrie 1995 § 55*), Curtea a reținut că reclamantul, care conducea un vehicul sub influența băuturilor alcoolice, a provocat un accident de circulație, soldat cu moartea unui ciclist, faptă pentru care a fost condamnat de un tribunal pe temeiul dispozițiilor pertinente din Codul penal austriac, pentru comiterea infracțiunii de omor din imprudență, fără a reține „agravanta” săvârșirii faptei sub influența băuturilor alcoolice, deoarece nu fusese atinsă limita legală de 0,8 g/l; ulterior, administrația districtului în care s-a produs accidentul a luat împotriva reclamantului, pe temeiul dispozițiilor legii privitoare la circulația publică, o „decizie penală” prin care l-a sancționat cu o amendă pentru conducerea unui autovehicul pe drumurile publice în stare de ebrietate. Instanța europeană a considerat că, în speță, infracțiunea prevăzută și pedepsită de Codul rutier nu reprezintă decât **un aspect** al delictului sancționat de textul corespunzător din Codul penal, astfel că cele două decizii litigioase **s-au întemeiat pe același comportament**, cu încălcarea principiului *non bis in idem*.⁵⁸⁹

Alteori, în aplicarea dispozițiilor textului analizat, instanța europeană a pus accentul pe „elementele esențiale” ale celor două infracțiuni. Astfel, într-o cauză, admitând că art.4 din Protocolul nr. 7 nu exclude o pluralitate de acte de urmărire în cazul concursului ideal de infracțiuni, Curtea a arătat că totuși ar apărea ca incompatibil cu prevederile sale **judecarea și pedepsirea de două ori a unei persoane pentru infracțiuni care au numai denumiri diferite**. Într-o asemenea situație, ea a considerat că ar fi analizată împrejurarea **dacă cele două infracțiuni aveau sau nu aveau aceleași „elemente esențiale”**. Bunăoară, în cauza (*Franz Fischer v. Austria 29 mai 2001 § 25-29*), în care Curtea a constatat că reclamantul a fost condamnat atât pentru „infracțiunea administrativă” de a fi condus un autovehicul sub influența băuturilor alcoolice, cât și pentru infracțiunea de ucidere din culpă, cauzată „în stare de ebrietate”, ea a decis că cele două condamnări s-au bazat pe aceleași **„elemente esențiale” și**

⁵⁸⁸ POALELUNGI, Mihai, SÂRCU, Diana, GRIMALSCHI, Lilia. *Convenția Europeană a drepturilor omului, comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări*, Chișinău: 2017, ÎS FEP "Tipografia Centrală", p. 403

⁵⁸⁹ BÂRSAN, Corneliu. *Convenția Europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole, ed. a 2-a, rev.* București: Editura C.H.Beck. 2010, p. 1861-1862

anume ucidere din culpă a unei persoane, urmare a conducerii unui autovehicul în stare de ebrietate, cu încălcarea principiului *non bis in idem*.⁵⁹⁰

Pentru invocarea principiului trebuie îndeplinite următoarele condiții: să existe o hotărâre penală definitivă, identitate de persoană, identitate de faptă și formularea unei noi acuzații penale, respectiv începerea urmăririi penale de către autoritățile competente.⁵⁹¹

Aplicarea garanției procedurale statuate de principiul *ne bis in idem* implică analiza a trei elemente:

1) determinarea naturii celor două seturi de proceduri, în sensul dacă acestea se circumscriu sau nu noțiunii de „*acuzație penală*”, în acest fel ambele proceduri trebuie să fie desfășurate în urma formulării unei acuzații în materie penală;

2) identificarea elementului „*idem*”, respectiv identitatea dintre cele două acuzații în materie penală, și anume dacă faptele din prima procedură și cele din a doua procedură sunt identice;

3) identificarea elementului „*bis*”, respectiv dacă a existat o dublare a procedurilor. Astfel, scopul art .4 paragraful 1 din Protocolul nr.7 al Convenției europene este de a interzice repetarea procedurilor care s-au concretizat într-o hotărâre definitivă de achitare sau de condamnare.⁵⁹²

Principiul este aplicabil ori de câte ori autoritățile competente formulează din nou împotriva unei persoane o acuzație în materie penală după pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare sau de achitare în același stat, hotărâre care se bucură de autoritate de lucru judecat cu privire la aceeași faptă.

În cazul dat, trebuie să persiste următoarele condiții:

a) să existe o hotărâre de condamnare la o pedeapsă penală din cea prevăzută de legea penală, fie de achitare, a unei persoane împotriva căreia a fost formulată o acuzație în materie penală; Nu contează la care grad de jurisdicție s-a adoptat hotărârea respectivă.

b) hotărârea de condamnare sau de achitare să fie definitivă conform legii și procedurii penale ale statului respectiv, fie prin epuizarea căilor ordinare de atac, fie prin neexercitarea acestora;

c) autoritățile judiciare competente să formuleze din nou aceeași acuzație, privind aceleași fapte cu caracter penal, împotriva aceleiași persoane. Nu prezintă importanță în această a

⁵⁹⁰ Ibidem, op. cit., p. 1864

⁵⁹¹ VOLONCIU, Nicolae, (coord.), RADU, Gheorghe, VASILIU, Alexandru. *Noul cod de procedură penală adnotat: analiză comparativă, noutăți, explicații, comentarii*. Ed. a 2-a, rev. și adăug. București: Universul Juridic, 2016. Vol. 1: Partea generală, p. 25

⁵⁹² BALACI, Carmen: *Reflecții asupra elementelor component ale principiului ne bis in idem din perspectiva practicii judiciare*, În: Revista Dreptul, nr. 10, 2017, p. 60-70

doua procedură dacă faptele au aceeași încadrare juridică sau o altă încadrare juridică. Important este ca fapta să cuprindă aceleași acțiuni.⁵⁹³

Art.4 al Protocolului nr. 7 nu se limitează numai la dreptul de a nu fi condamnat de două ori pentru aceeași faptă, ci se referă și la dreptul de a nu fi urmărit penal sau judecat de două ori pentru aceeași faptă. Astfel, art.4 al Protocolului nr 7 conține trei garanții distincte și prevede că nicio persoană nu va fi urmărită penal, judecată, pedepsită pentru aceeași infracțiune.⁵⁹⁴

Autorul român *Ghigheci Costel Cristinel* consideră că: „principiul *ne bis in idem* este o consecință a faptului că hotărârile judecătorești trebuie să reflecte adevărul real”.⁵⁹⁵ Adagiul *res iudicata pro veritate habetur* este de natură să explice foarte bine legătura dintre *principiul aflării adevărului* și *principiul ne bis in idem*, deoarece el consfințește prezumția că orice hotărâre judecătorească definitivă stabilește adevărul real. Or, din moment ce a fost stabilit odată adevărul real, o nouă cercetare aceluiași fapte nu mai are sens. Dacă nu s-ar fi considerat că, prin hotărârile judecătorești definitive, se consacră adevărul real, atunci ar fi posibilă reluarea judecării oricând.⁵⁹⁶

Pentru același autor, principiul *ne bis in idem*, care a fost inserat în art. 6 al Noului Cod de procedură penală român (2010), ca principiu fundamental al procesului penal, a fost analizat în doctrina română în legătură cu efectele hotărârii definitive. Mai exact se arată că: „rămânerea definitivă a hotărârii produce un efect pozitiv (care constituie temeiul juridic al executării dispozitivului hotărârii) și un efect negativ (împiedică o nouă urmărire și judecată pentru faptele și pretențiile soluționate prin hotărâre); acest efect negativ, concretizat în regula *ne bis in idem*, este cunoscut sub denumirea de *autoritate de lucru judecat*”.⁵⁹⁷

Noul Cod de procedură penală român (2010), a extins incidența acestui principiu, punând accent pe efectele pe care le produce acesta asupra unei noi urmăriri sau judecări, prevăzând că: „Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică”.⁵⁹⁸

În aceste efecte, principiul *ne bis in idem* depășește cadrul unui principiu al fazei de executare a hotărârilor judecătorești penale, fiind unul aplicabil în toate fazele procesului penal,

⁵⁹³ POALELUNGI, Mihai, DOLEA, Igor, VIZDOAGĂ, Tatiana. *Non bis in idem*. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013 p. 90

⁵⁹⁴ UDROIU, Mihail, PETRESCU, Ovidiu. *Jurisprudența instanțelor europene privind principiul ne bis in idem*. În: Revista Dreptul, nr.6, anul 2008, p. 286

⁵⁹⁵ GHIGHECI, Costel Cristinel. *Principiile procesului penal în Noul Cod de procedură penală*, București: Editura Universul Juridic, 2014, p. 98

⁵⁹⁶ Ibidem, op. cit., p. 98

⁵⁹⁷ Ibidem, op. cit., p. 99

⁵⁹⁸ Ibidem, op. cit., p. 99

respectiv faza de urmărire, faza de cameră preliminară, faza de judecată și faza de executare a hotărârilor penale. Chiar dacă principiul enunțat în art. 6, Noul Cod de procedură penală român (2010), face referire doar la imposibilitatea urmăririi și judecării unei persoane pentru aceeași faptă, pentru care s-a pronunțat o hotărâre definitivă, principiul nu este aplicabil doar în aceste faze ale procesului penal, deoarece aceeași persoană nu poate fi supusă nici executării unei pedepse pronunțate într-o astfel de situație.⁵⁹⁹

În mod similar remarcă și autorul *Udroiu Mihail*, potrivit căruia: „Prin autoritate de lucru judecat trebuie de înțeles puterea sau forța acordată de lege hotărârii judecătorești definitive, de a fi executată și de a împiedica o nouă urmărire pentru același fapt”.⁶⁰⁰

Autorii *Ion Neagu, Mircea Damaschin*, la fel, sunt de părerea că: „Hotărârea penală definitivă are autoritate de lucru judecat, adică este considerată ca fiind expresia adevărului în cauza care a făcut obiectul judecării (*res iudicata pro veritate habetur*), și nu mai este posibil un nou proces penal împotriva aceleiași persoane și cu privire la aceeași faptă (*ne bis in idem*)”.⁶⁰¹

Într-o cauză în care reclamantul a susținut că pedepsirea sa cu trei zile de „închisoare administrativă”, urmată de trimiterea în judecată penală pentru aceeași faptă, anume comiterea unor „acte perturbatorii minore”, în fapt „acte de tulburare a liniștii publice”, reprezintă o încălcare a dispozițiilor art. 4 din Protocolul nr.7 la Convenție, o Mare Cameră a Curții a făcut, mai întâi, o atentă analiză a jurisprudenței sale în materie și a ajuns la concluzia necesității reorientării și precizării acesteia⁶⁰² (*Cauza Sergei Zolotukhin contra Rusiei, 10 februarie 2009*).

Jurisdicția europeană a arătat că modurile diferite, în care ea a verificat în ce măsură o infracțiune pentru care era urmărit un reclamant apărea, în fapt „**aceeași**” cu o alta pentru care el fusese deja achitat ori condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă, „reprezintă o sursă de insecuritate juridică, incompatibilă cu un drept fundamental, respectiv dreptul de a nu fi urmărit de două ori pentru comiterea aceleiași infracțiuni”, de aceea, Curtea a decis că este necesar să armonizeze interpretarea noțiunii de „aceeași infracțiune”, element component al termenului „**idem**” al principiului *non bis in idem*, instituit de prevederile art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenție.⁶⁰³

Curtea a accentuat că imperativele securității juridice, ale previzibilității și ale egalității tuturor în fața legii impun că, fără rațiuni deosebite, aceasta să nu se „îndepărteze” de cele

⁵⁹⁹ Ibidem, op. cit., p. 99

⁶⁰⁰ UDROIU, Mihail, *Noul Cod de procedură penală. Ed. a 2-a, rev.*-București: Editura C.H.Beck, 2015, p. 26

⁶⁰¹ NEAGU, Ion, DAMASCHIN, Mircea. *Tratat de procedură penală: în lumina noului Cod de procedură penală. Ed. a 2-a, rev.*-București: Universul Juridic, 2015, p. 75

⁶⁰² BÎRSAN, Corneliu. *Convenția Europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole. Ed.a 2-a, rev.* București: Editura C.H.Beck. 2010, p. 1864-1865

⁶⁰³ Ibidem, op. cit., p. 1865

precedente stabilite în jurisprudența sa. Totuși instanța europeană a arătat că interpretarea „dinamică și evolutivă” a dispozițiilor Convenției comandă, uneori, „reforme ori ameliorări” ale propriei sale jurisprudențe. În situația supusă analizei sale critice, Curtea a evidențiat că analiza tratatelor internaționale de protecție a drepturilor omului care consacră, sub diferite forme, principiul *non bis in idem* utilizează „o varietate de formule”.⁶⁰⁴

Astfel, art. 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție, art. 14, §7 al Pactului Internațional privitor la drepturile civile și politice, adoptat sub egida O. N. U., și art. 50 din Cartea Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, utilizează noțiunea de „*aceeași infracțiune*” - „*la même infraction*”, respectiv „*same offence*”; Convenția Americană a Drepturilor Omului folosește noțiunea de „*aceleași fapte*”; („*même faits*”, respectiv „*same cause*”); Convenția de aplicare a acordului de la Schengen se referă la termenii de „*aceleași fapte*” („*mêmes faits*”, respectiv „*same acts*”), pe când Statutul Curții Penale Internaționale conține formula „*același comportament*”, („*mêmes faits*”, respectiv „*actes constitutifs*”). La rândul lor, Curtea de Justiție a Comunităților Europene și Curtea Interamericană a Drepturilor Omului, în jurisprudența lor pertinentă, au pus în evidență diferența dintre formula „*aceleași fapte*” („*mêmes faits*” „*same acts*” ori „*same cause*”), pe de o parte, și expresia „*aceeași infracțiune*” („*même infraction*” „*same offence*”), pe de alta parte, și au decis să adopte o interpretare a principiului discutat „întemeiată în mod strict numai pe **identitatea de fapte materiale, fără a reține în calitate de criteriu pertinent calificarea juridică a acelor fapte**”, dată de normele juridice ale statului în cauză - s.n.). Cele două jurisdicții internaționale au subliniat că, procedând astfel, se ajunge la o interpretare a principiului în discuție „favorabilă autorului actelor comise”, ceea ce semnifică împrejurarea că, odată ce el a fost recunoscut vinovat și a executat pedeapsa aplicată ori a fost scos de sub urmărire penală, să nu mai aibă temerea că va fi din nou pus sub urmărire penală pentru „**aceleași fapte**”.⁶⁰⁵

Așadar, instanța europeană a considerat că termenul de „infracțiune” din art. 4 al Protocolului nr. 7 nu justifică „adeziunea” ei la o interpretare restrictivă, în special în lumina principiului consacrat în jurisprudența sa, potrivit cu care Convenția trebuie să fie interpretată prin raportare la „condițiile actuale”, astfel încât garanțiile sale să „fie concrete și efective, nu teoretice și iluzorii”.⁶⁰⁶

⁶⁰⁴ *Cauza Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei*, 10 februarie 2009, § 78, <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 21.11.2022]

⁶⁰⁵ *Cauza Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei*, 10 februarie 2009, § 79, <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 21.11.2022]

⁶⁰⁶ *Ibidem*, § 80

De asemenea, ea a subliniat că dispozițiile unui tratat internațional precum Convenția europeană a Drepturilor omului au a fi aplicate „în lumina obiectului și scopului lor, prin luarea în considerare a efectelor utile”,⁶⁰⁷ pentru cei cărora li se adresează. Așa fiind, instanța europeană a apreciat că aplicarea dispozițiilor art. 4 din Protocolul nr.7 în sensul „privilegerii calificării juridice a două infracțiuni” **este prea restrictivă în privința drepturilor persoanei**, deoarece dacă cel în cauză este urmărit pentru aceleași fapte, ce au însă calificări diferite, garanția consacrată de text „riscă să fie diminuată”⁶⁰⁸.

De aceea, instanța europeană a decis, cu valoare de principiu, că „art. 4 din Protocolul nr. 7 trebuie înțeles în sensul că el interzice urmărirea ori judecarea unei persoane pentru o a doua „infracțiune”, în măsura în care aceasta are la origine fapte identice sau fapte care sunt, în substanță, „aceleași”⁶⁰⁹. Într-o astfel de situație, Curtea va proceda „la propriul ei examen asupra acelor fapte ce constituie un ansamblu de împrejurări concrete, care implică aceeași persoană, toate legate indisociabil între ele în timp și în spațiu, ce au a fi dovedite, pentru a se putea angaja urmărirea penală ori spre a se ajunge la condamnarea autorului acestora”⁶¹⁰.

În cauza supusă examinării sale, Curtea a constatat că reclamantul a fost condamnat, mai întâi, pentru săvârșirea unor „fapte perturbatorii penale”, în sensul autonom dat acestei noțiuni în cadrul Convenției; după ce această condamnare a devenit definitivă, împotriva sa au fost formulate mai multe acuzații penale, în cadrul unor proceduri penale propriu-zise, ce se raportau la săvârșirea aceluiași „acte perturbătoare”, adică „acte de tulburare a liniștii publice”, incriminate însă distinct atât de Codul cu privire la contravențiile administrative, cât și de prevederile Codului penal ale statului în cauză. Curtea a considerat că, procedând astfel, autoritățile naționale au angajat împotriva reclamantului două proceduri penale diferite pentru comiterea aceluiași fapte, cu încălcarea principiului *non bis in idem*, garantat de dispozițiile art. 4 din Protocolul nr. 7 la Convenție⁶¹¹.

Dreptul persoanei de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori este garantat de legislația procesual penală a Republicii Moldova. Astfel, potrivit alin. 1) art. 22, Cod de procedură penală al RM (2003): „*Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz*

⁶⁰⁷ *Ibidem*, § 80

⁶⁰⁸ *Ibidem*, § 81

⁶⁰⁹ *Ibidem*, § 82

⁶¹⁰ *Ibidem*, § 84

⁶¹¹ *Ibidem*, § 120-122

în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal”.⁶¹²

Din punctul de vedere al autorului Dinu Ostavciuc, pe care îl sprijinim, „norma națională stabilește și indică concret cazurile când persoana nu poate fi urmărită sau judecată de două ori pentru aceeași faptă penală”.⁶¹³

În legea penală a Republicii Moldova, acest principiu este cuprins în art.7 alin. (2) Cod penal al Republicii Moldova, din 13 septembrie 2002, care prevede că: „Nimeni nu poate fi supus de două ori urmăririi penale și pedepsei penale pentru aceeași faptă”.⁶¹⁴

Ținând cont de prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a art.287 alin.(1) din Codul de procedură penală (reluarea urmăririi penale), Curtea Constituțională a Republicii Moldova a apreciat că: „Potrivit jurisprudenței Curții Europene, principiul *non bis in idem* își găsește aplicabilitatea doar în cazul unei acuzații în materie penală (a se vedea, de exemplu, *cauza Maaouia vs.Franța, 5 octombrie 2000*) și, evident, în dosarele penale în care figurează persoane acuzate. Așadar, în procedura penală națională, principiul va fi aplicat dacă anterior persoana a avut calitatea de bănuit, învinuit, inculpat sau condamnat pentru o faptă care ulterior a devenit obiectul unei urmăririi penale sau examinări judiciare repetate”.⁶¹⁵

Totodată, Curtea Constituțională a menționat că: „acest principiu urmează a fi aplicat numai atunci când a fost emis un act cu caracter definitiv, fie că este vorba de o ordonanță de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, fie de o hotărâre judecătorească definitivă. Prin urmare, principiul *non bis in idem* nu se aplică în cadrul căilor ordinare de atac sau al altor proceduri legale de contestare”.⁶¹⁶

Încetarea urmăririi penale este în dependență directă cu dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.⁶¹⁷

⁶¹² Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

⁶¹³ OSTAVCIUC, Dinu, *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p.536

⁶¹⁴ Codul Penal al Republicii Moldova nr.985/2002, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.128-129 din 13.09.2002.

⁶¹⁵ Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015 privind excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) din Codul de procedură penală (reluarea urmăririi penale pct. 51). Disponibil: <http://lex.justice.md/md/360888/> [Accesat la 26.05.2018]

⁶¹⁶ Ibidem, op. cit., pct. 54

⁶¹⁷ SECRIERU, Natalia. *Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale*. În: *Materialele Conferinței Științifice internaționale: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*, Chișinău, 2018. Vol.I, p. 153

Astfel, conform pct.7) și 8) art. 275, Codul de procedură penală al RM (2003), urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazurile în care:

-„în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmării penale pe aceleași temeuri”⁶¹⁸.

Urmărirea penală nu poate fi începută, dacă în privința acestei persoane există deja o hotărâre judecătorească intrată în vigoare sau o hotărâre de clasare a urmării penale pe aceeași învinuire.⁶¹⁹

-„în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmării penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmării penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații”⁶²⁰.

Legislatorul național a extins aici cazurile când urmărirea penală nu poate fi începută și va fi încetată, completând art. 275 pct. 8), Codul de procedură penală, cu hotărârea de scoatere de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal.⁶²¹

În această ordine de idei, propunerea de modificare sau completare a art. 275 pct.8), Cod de procedură penală, ca să fie incluse și aceste două hotărâri neanulate privind scoaterea de sub urmărirea penală și cea de clasare a procesului penal, a fost abordată de autorii Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc, în lucrarea acestora, evident susținute de noi, considerându-le ca fiind necesare.⁶²²

În cazul dat ne aflăm în situația în care împotriva aceleiași persoane deja a fost emisă o ordonanță motivată cu privire la neînceperea urmării penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmării penale sau de clasare a procesului penal. Urmărirea penală nu va putea începe până când ordonanța procurorului nu va fi anulată. Art. 4 din Protocolul 7 al CEDO interzice efectuarea repetată a unui proces penal, care anterior s-a finalizat cu o hotărâre rămasă definitivă.⁶²³

⁶¹⁸ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

⁶¹⁹ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p. 538

⁶²⁰ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

⁶²¹ *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)*, nr. 245 din 31 iulie 2023, În: *Monitorul Oficial* nr. 325-327, din 22 august 2023

⁶²² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC Dinu. *Urmărirea penală*. Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 178.

⁶²³ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p. 538

Art. 275, p.8) din Codul de procedură penală (circumstanțe care exclud urmărirea penală) a servit obiectul examinării de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în urma sesizării nr. 75g/2018, depuse de către petiționarul Marcel Lungu, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate de la art. 275 pct.8) CPP, și anume textul „în privința unei persoane”.⁶²⁴

În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că textul „în privința unei persoane” de la art. 275 pct. 8) din Codul de procedură penală nu corespunde cerințelor de calitate a legii, deoarece nu enumeră expres cercul persoanelor la care se referă. Făcând referire la circumstanțele cauzei, autorul excepției menționează că, în primul set de proceduri, persoana poate fi considerată acuzată dacă până la încetarea urmăririi penale în privința acesteia a fost efectuată o percheziție care în sensul atribuit de jurisprudența Curții Europene, reprezintă o acuzație în materie penală. În acest sens, autorul excepției consideră că al doilea set de proceduri nu putea fi pornit, pentru că procedura precedentă a fost încetată în partea referitoare la persoana în discuție și avea la origine fapte care au fost examinate în procedura precedentă, fiind încălcat astfel principiul *ne bis in idem*.⁶²⁵

Cu privire la aceste critici, Curtea observă că regula generală stabilită de elementul *bis* (dubla procedură) al principiului *ne bis in idem* urmărește interzicerea repetării unei proceduri penale care a fost încheiată printr-o *decizie definitivă* (a se vedea *A și B v.Norvegia*, [MC], 15 noiembrie 2016, § 109). Totodată, Curtea constată că, în decizia *Zigarela v.Italia din 3 octombrie 2002*, Curtea Europeană a adăugat o nouă condiție la elementul *bis* pentru procedurile paralele. Astfel, în această cauză, Curtea Europeană a examinat dacă articolul 4 din Protocolul nr.7 se aplică în toate procedurile noi pornite în legătură cu aceeași infracțiune, adică indiferent dacă la pornirea acestora se cunoștea sau nu despre faptul că persoana a fost deja judecată în procedurile anterioare sau dacă articolul menționat se aplică doar în privința procedurilor noi la pornirea cărora se cunoștea cu certitudine faptul că persoana a fost deja judecată. Astfel, în cauza menționată, Curtea Europeană a reținut că încălcarea articolului 4 al Protocolului nr. 7 are loc doar atunci când în cazul pornirii noilor proceduri, autoritățile cunoșteau despre judecarea inculpatului în cadrul procedurilor anterioare.⁶²⁶

În acest sens, pentru a fi respectat principiul *ne bis in idem*, Curtea Europeană a reținut că a doua procedură trebuie să înceteze după ce prima procedură devine definitivă (*Zigarela v.Italia din 3 octombrie 2002*, citată *supra*). Totodată, având în vedere că principiul *ne bis in idem* le

⁶²⁴ Decizia Curții Constituționale, nr. 62 din 19.06.2018, de inadmisibilitate a sesizării nr. 75g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la art. 275 pct.8). Disponibil: <https://www.constcourt.md> [Accesat la 09.04.2022]

⁶²⁵ Ibidem, op. cit., pct. 15, 16

⁶²⁶ Ibidem, op. cit., pct. 29, 30

impune autorităților publice competente nu doar interdicția de a judeca repetat o persoană, ci și interdicția de a urmări penal de mai multe ori persoana pentru aceeași faptă, Curtea reține că, în cazul existenței a două proceduri paralele cu privire la aceeași faptă și la aceeași persoană, procurorul, care află aceste informații, este obligat să înceteze una dintre aceste proceduri până la trimiterea cauzei în instanța de judecată. În mod similar, dacă se află despre existența unei proceduri paralele la etapa judecării cauzei, pentru respectarea principiului *ne bis in idem*, este necesară încetarea procesului penal.⁶²⁷

De asemenea, Curtea constată că în prezenta cauză se pune problema, dacă dispozițiile articolului 275 pct. 8) din Codul de procedură penală interzic sau nu pornirea unei proceduri în privința unor fapte și persoane care au făcut obiectul examinării în prima procedură, însă sub o altă încadrare juridică a infracțiunii (a se vedea §11 *supra*), Curtea constată că această dispută se bazează pe interpretarea textului „pe aceleași acuzații” de la art. 275 pct. 8) din Cod. Fiind contestat de către autorul excepției, Curtea trebuie să se pronunțe în privința art. 275 pct.8) din Codul de procedură penală sub aspectul menționat *supra*, deoarece aplicarea eronată a acestei norme poate încălca principiul *ne bis in idem*, garantat de Constituție.⁶²⁸

În acest context, Curtea reține că aceste aspecte au fost elucidate în *cauza Sergey Zolotukhin v. Rusia*, 10 februarie 2009, §§ 81-82, în care Curtea Europeană a reținut că articolul 4 din Protocolul nr. 7 interzice ca o a doua infracțiune să fie pedepsită în baza unor fapte identice în mod substanțial cu cele care au servit ca bază pentru prima infracțiune, **indiferent de încadrarea sa juridică**. Astfel, Curtea Europeană a menționat că abordarea care se bazează pe încadrarea juridică dată infracțiunilor în procedurile care se află în derulare concomitentă este prea restrictivă pentru drepturile persoanei. Prin urmare, art. 4 al Protocolului nr. 7 trebuie înțeles în sensul în care interzice urmărirea penală sau judecarea celei de-a doua „infracțiuni”, în măsura în care aceasta decurge din faptele identice în mod substanțial. Astfel, Curtea a reținut că textul „pe aceleași acuzații” de la articolul 275 pct.8) din Codul de procedură penală nu poate justifica o abordare restrictivă, astfel încât să permită existența a două proceduri paralele bazate pe aceleași fapte și persoane, însă încadrate juridic diferit. De altfel, indiferent de încadrarea juridică a faptei în cadrul unei proceduri noi, fapta rămâne aceeași.⁶²⁹

Legiuitorul specifică, în conformitate cu prevederile art. 22 alin.(2) CPP, ca: „Hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un

⁶²⁷ Ibidem, op. cit., pct. 31

⁶²⁸ DCC nr.62, din 19.06.2018, pct. 32

⁶²⁹ Ibidem, op. cit., pct. 33, 34

viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.” Potrivit art. 22 alin. (3), CPP, „Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate.”⁶³⁰

În acest context, merită a fi reținută și susținută ideea exprimată de autorul *Ostavciuc Dinu*, că: „Analiza prevederilor respective denotă că faptele noi ori recent descoperite sau viciul fundamental se referă doar în privința hotărârilor judecătorești. În ceea ce ține de ordonanțele procurorului menționate la art. 22 alin. (3) CPP, legea procesuală penală indică doar necesitatea anulării acestora”.⁶³¹ Prin urmare, conform jurisprudenței CtEDO și celei naționale, autorul consideră oportuna modificarea și completarea art. 22 alin.(3) CPP, astfel încât să fie indicat concret faptul că „anularea ordonanțelor procurorului poate avea loc doar în cazul în care faptele noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă. Totodată, aspectele respective se referă și la situația reluării urmăririi penale, punerii persoanei sub o învinuire mai gravă sau stabilirii unei pedepse mai aspre pentru aceeași persoană pentru aceeași faptă”⁶³².

Odată cu ratificarea CEDO și aderând la ea, Republica Moldova și-a asumat obligația de a garanta protejarea drepturilor și libertăților proclamate de Convenție ale tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa.⁶³³

Cetățenii Republicii Moldova au depus cereri la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, invocând nerespectarea dreptului de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, însă Curtea a declarat toate cererile inadmisibile din varii motive.⁶³⁴

În două cazuri, *Pleşca v. Republica Moldova (10.07.2007)* și *Creciun v. Republica Moldova (12.06.2007)*, reclamantii, foști deportați, ale căror bunuri au fost confiscate de către autoritățile comuniste, au încheiat cu Guvernul acorduri de reglementare amiabilă.

În celelalte cauze, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a constatat încălcarea prevederilor art. 4 al Protocolului nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, în

⁶³⁰ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*: nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

⁶³¹ OSTAVCIUC, Dinu, *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p. 539

⁶³² Ibidem, op.cit., p. 539

⁶³³ SECRIERU, Natalia. *Exigențele CEDO în cadrul unei acuzații în materie penală*. În: *Materialele Conferinței Științifice internaționale, Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene*. Chișinău, 2018. Vol. I, .p. 325

⁶³⁴ POALELUNGI, Mihai, SÂRCU, Diana, GRIMALSCHI, Lilia [et.al.]- *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări*, Chișinău: S.n., 2017 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”). p. 406.

cauza Ciorap v. Republica Moldova (16.10.2012),⁶³⁵ reclamantul a invocat *inter alia* art. 4 al Protocolului nr. 7 la Convenție, invocând faptul că i s-a acordat o sumă mică pentru compensarea prejudiciului cauzat prin condamnare repetată pentru aceeași faptă. În speță, reclamantul a invocat că, fiind condamnat în anul 1999 pentru fraudă și abuz de putere la o pedeapsă cu închisoarea de 7 ani, instanța de judecată l-a absolvit de pedeapsă în baza amnistiei aplicabile combatanților în conflictul militar din regiunea transnistreană, din anul 1992. Ulterior, procurorul a solicitat instanței de judecată să caseze decizia din 1999, deoarece amnistia nu este aplicabilă reclamantului. Procurorul a explicat că a descoperit cu puțin timp în urmă că dosarul nu conținea copia documentului depusă la dosar de către reclamant în 1999, care atestă că a participat în conflictul din 1992. Procurorul a menționat că acestea sunt circumstanțe noi care nu au fost cunoscute instanței de judecată la momentul adoptării hotărârii judecătorești. Ca rezultat, în anul 2001 reclamantul a fost condamnat la 5 ani de închisoare. În anul 2004, în urma colectării probelor, Comisia de Stat de specialitate a confirmat participarea reclamantului în conflictul din 1992. Procuratura a solicitat casarea sentinței din 2001 și a hotărârilor judecătorești ulterioare. În aceste condiții, instanța de judecată a constatat vinovăția reclamantului și a aplicat legea privind amnistia, absolvindu-l de executarea pedepsei.

În fața Curții Europene, reclamantul a susținut că dosarul său penal a fost rejudecat neîntemeiat în anul 2001, iar, în urma reexaminării, el a fost condamnat la executarea pedepsei de care fusese absolvit în cadrul procesului inițial, ceea ce reprezintă o condamnare repetată pentru aceeași faptă.

Cu referire la caz, Curtea a notat că al doilea paragraf al articolului 4 al Protocolului nr.7 prevede expres că reexaminarea unei cauze penale este posibilă doar în anumite circumstanțe excepționale, în strictă conformitate cu legislația internă. Odată ce instanțele de judecată naționale însele au constatat că reexaminarea cauzei a fost neîntemeiată, este clar că legislația națională nu a fost respectată. Mai rămâne o singură întrebare, dacă reclamantul poate pretinde că este victima unei încălcări a drepturilor sale, având în vedere hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele interne și compensația acordată reclamantului, precum și circumstanțele cauzei în ansamblu. Instanțele de judecată naționale au acordat compensații reclamantului. Deși suma acestora este mică, ele trebuie apreciate în raport cu prejudiciul cauzat reclamantului. Astfel, s-a ținut cont de faptul că detenția reclamantului nu a rezultat din rejudecarea cauzei penale. Suplimentar, instanțele de judecată au rejudecat doar chestiunea care viza aplicabilitatea legii de amnistiere în raport cu reclamantul. Prin urmare, rejudecarea nu a vizat vinovăția sau nevinovăția

⁶³⁵ Cauza *Ciorap v. Republica Moldova*. Disponibil pe <https://www.coe.int/en/web/help-country/-/hotararea-in-cauza-ciorap-c-moldovei> [Accesat la 17. 03. 2022]

lui, care a fost constatată prin hotărârea judecătorească din anul 1999 și confirmată prin hotărârile judecătorești subsecvente. Prejudiciul cauzat reclamantului prin rejudecarea cauzei a fost minimă, deoarece în orice caz în realitate el nu ar fi trebuit să execute pedeapsa într-o perioadă separată de detenție

În lumina celor de mai sus, acest capăt de cerere a fost respins de către Curte în conformitate cu art. 35 §§ 3 (a) și 4 ale Convenției, cererea fiind declarată inadmisibilă.⁶³⁶

În cauza *Sarupici v. Republica Moldova și Ucraina și Ganea și Gherscovici v. Republica Moldova* (11.06.2013),⁶³⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu s-a pronunțat pe art. 4 al Protocolului nr.7, calificând plângerile reclamanților, în special împotriva Republicii Moldova, ca fiind premature, prin urmare, acestea au fost respinse pe motivul neepuizării căilor de atac interne.

⁶³⁶ POALELUNGI, Mihai, SÂRCU, Diana, GRIMALSCHI, Lilia [et.al.]. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări* - Chișinău: S.n., 2017 (ÎS FEP, „Tipografia Centrală”) p. 407

⁶³⁷ Cauza *Sarupici v. Republica Moldova și Ucraina și Ganea și Gherscovici v. Republica Moldova*. Disponibil pe <https://www.lhr.md/ro/2013/09/sinteza-deciziei-cauza-sarupici-c-moldovei-si-ucrainei-si-ganea-si-gherscovici-c-moldovei/> [Accesat la 17. 03. 2022]

4.2. Încetarea urmăririi penale prin prisma jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului

Curtea a statuat în repetate rânduri că drepturile fundamentale fac parte din principiile generale de drept. Obligațiile privind drepturile omului constituie, de asemenea, o parte integrantă a principiilor generale de drept, a căror respectare este asigurată de Curte. În acest sens, CtEDO are o importanță aparte.⁶³⁸

Orice persoană acuzată de un delict, potrivit art. 21 din Constituția Republicii Moldova, este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.⁶³⁹

În orice proces penal, prezumția de nevinovăție plasează sarcina probei asupra acuzării, însemnând că un acuzat nu poate fi obligat să se autoincrimineze, iar o condamnare urmează să fie bazată pe probe. În același timp, formularea prezumțiilor, cu solicitarea explicațiilor din partea acuzatului, ținând cont de unele circumstanțe de fapt, nu va fi neapărat incompatibilă, atâta vreme cât există anumite garanții. Cu toate acestea, prezumția de nevinovăție afectează declarații ale oficialilor de stat făcute până la începerea unui proces judiciar, conduita unui judecător în cadrul acestuia și reacțiile după o achitare sau încetarea procesului.⁶⁴⁰

Prezumția de nevinovăție este încălcată în cazul în care sarcina probei este transferată de la acuzare, apărării (*Telfner împotriva Austriei, pct. 15*). Sarcina probei nu poate fi transferată în cadrul unei acțiuni de despăgubire, introdusă ca urmare a unei rezoluții definitive de încetare a urmăririi penale (*Capeau împotriva Belgiei, 13 ianuarie 2005 pct. 25*).⁶⁴¹

În cauza *Capeau împotriva Belgiei, 13 ianuarie 2005 pct. 25*⁶⁴², Curtea menționează că refuzul Comisiei de recurs era bazat, exclusiv, pe faptul că reclamantul nu își susține cererea de compensații, aducând probe ale nevinovăției sale. Cu toate că era bazată pe art. 28 (1) (b) al Legii din 13 martie 1973, care prevedea, în mod expres, că o persoană împotriva căreia au fost suspendate procedurile, trebuie să-și stabilească nevinovăția, aducând probe de fapt sau prezentând un argument legal în acest sens; o astfel de cerință, fără calificare sau rezervă, pune

⁶³⁸ ANDRÉ, Klip. *Dreptul penal European, o abordare integrativă*. Chișinău: Cartier, 2014, p. 229

⁶³⁹ *Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12. 08. 1994

⁶⁴⁰ JEREMY, McBride. *Drepturile omului și procedura penală. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*. Ediția a 2-a, Strasbourg, Consiliul Europei, 2019, p. 10

⁶⁴¹ Ghid privind art. 6 din Convenție-Dreptul la un proces echitabil (latura penală). Consiliul Europei/Curtea Europeană Drepturilor Omului, 2014, pct. 201. Disponibil: [https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM\(1\).pdf](https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM(1).pdf). [Accesat la 09. 04. 2022]

⁶⁴² Cauza *Capeau v. Belgiei, 42914/98, 13 ianuarie 2005 pct. 25*, <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 09. 04. 2022]

sub semnul întrebării nevinovăția reclamantului. De asemenea, permite atașarea semnului întrebării de echitatea deciziilor luate de instanțele de investigație, în pofida observației din decizia Comisei de Recurs, că probele împotriva reclamantului, la momentul la care acesta s-a prezentat în fața acelor instanțe, fuseseră judecate insuficient pentru a justifica censemnaarea acestuia în proces. Este adevărat că exprimarea suspiciunilor privind nevinovăția unui învinuit este imaginabilă, atâta vreme cât concluzia procedurii penale nu a determinat o decizie pe fondul acuzației..., și că, în legea belgiană, un ordin de întrerupere nu prescrie redeschiderea unei cauze în cazul unor probe sau evenimente noi. Cu toate acestea, sarcina probei nu poate fi, pur și simplu, inversată în proceduri de compensare, inițiate în urma unei decizii definitive de întrerupere a procedurilor. Solicitarea ca o persoană să-și satilească vinovăția sau nevinovăția, ceea ce sugerează considerarea de Curte, a acelei persoane, ca fiind vinovate, este nerezonabilă și indică o încălcare a prezumției de nevinovăție.

Prezumția de nevinovăție protejează, de asemenea, persoanele care au beneficiat de achitare sau de încetarea urmăririi penale, nepermițând tratarea acestora de către funcționarii publici sau autoritățile publice, ca și cum ar fi într-adevăr vinovate de infracțiunea de care au fost acuzate. Fără o protecție care să asigure respectarea unei hotărâri de achitare sau de încetare a urmăririi penale, în cadrul oricărei proceduri ulterioare, garanțiile art. 6 § 2 ar risca să devină teoretice și iluzorii. Reputația persoanei în cauză și modul în care aceasta este percepută de public sunt, de asemenea, în joc, odată încheiat procesul penal (*Allen împotriva Regatului Unit (MC)*, 25424/09, 12 iulie 2013 pct. 94).⁶⁴³

În cauza Virabyan V. Armenia, 40094/05, 2 octombrie 2012, pct.188-192⁶⁴⁴, Curtea menționează că procedura penală împotriva reclamantului a încetat în etapa premergătoare procesului prin decizia procurorului din data de 30 august 2004, pe temeiul prescris de fostul art.37 §2(2) al CPP, care permitea încetarea procedurilor, dacă, în opinia procurorului, învinuitul compensase actul comis prin suferință și alte privațiuni îndurate în legătură cu actul comis. Decizia procurorului a fost susținută de instanțe.

Având în vedere decizia procurorului din data de 30 august 2004, Curtea menționează că această decizie a fost formulată în termeni care nu lăsau nicio îndoială asupra opiniei procurorului, conform careia reclamantul comisese o infracțiune. În mod special, procurorul a recapitulat, mai întâi, circumstanțele cazului așa cum sunt cuprinse în acuzația împotriva

⁶⁴³ Ghid privind art. 6 din Convenție - Dreptul la un proces echitabil (latura penală). Consiliul European/Curtea Europeană Drepturilor Omului, 2014, pct.201. Disponibil: [https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM\(1\).pdf](https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM(1).pdf) [Accesat la 09. 04. 2022]

⁶⁴⁴ Cauza, *Virabyan v. Armenia, 40094/05, 2 octombrie 2012, pct. 188-192* <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 09. 04. 2022]

reclamantului și în maniera care sugerează stabilirea dacă agentul de poliție H.M. a acționat în autopărare, în timp ce reclamantul îi provocase vătămări în mod intenționat. Procurorul a concluzionat, în continuare, că acuzarea penală a reclamantului era lipsită de sens, deoarece acesta suferise în urma actului comis. Prin aceasta, procurorul a folosit specific formularea,, în timpul comiterii infracțiunii (reclamantul) a suferit daune, de asemenea” și ”prin faptul că a suferit privațiuni (reclamantul) și-a răscumpărat vinovăția ”⁶⁴⁵

Atât Curtea de Apel, cât și Curtea de Casație au susținut această decizie și, în esență, nu au dezaprobat-o. Mai mult decât atât, prin aceasta, ambele instanțe au concluzionat că au stabilit faptul că afirmația reclamantului că a acționat în autopărare era nefondată. Trebuie menționat că procedurile înaintea Curților nu au determinat chestiunea privind răspunderea penală a reclamantului, ci întrebarea dacă a fost necesar să se încheie cazul pe temeiul prevăzut de procuror. Astfel, nu se poate spune că aceste proceduri au determinat sau au fost prevăzute să determine faptul că reclamantul era „demonstrat vinovat conform legii”.⁶⁴⁶

În ultimul rând, Curtea observă că temeiul pentru încetarea procedurii penale, prevăzute de fostul art. 37 § 2(2) al CPP, în sine, presupunea că înlăptuirea unui act imputat era un fapt incontestabil.

Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că motivele pentru încheierea cazului penal împotriva reclamantului oferite de procuror și susținute de Curți, cu fundamentarea pe art. 37 §2(2) al CPP, încălcau prezumția de nevinovăție.⁶⁴⁷

În doctrina națională a fost abordată problema: „Cum s-ar încălca prezumția nevinovăției în cazul în care, în urma probelor administrate, urmărirea penală în privința persoanei s-ar înceta? Poate fi afectată prezumția de nevinovăție prin conținutul ordonanței respective?”⁶⁴⁸

Răspunsul la această întrebare îl găsim în Jurisprudența Curții Europene.

„Actul prin care încetează urmărirea penală nu trebuie însă să conțină constatări sau sugerări ale existenței vinovăției. Încetarea urmăririi penale nu dă dreptul la despăgubiri sau cheltuieli de judecată, dar din Jurisprudența Curții Europene s-a desprins posibilitatea constatării unei încălcări a prezumției de nevinovăție, dacă hotărârea prin care se refuză acordarea cheltuielilor echivalează cu o constatare de culpabilitate, dacă această culpă nu a fost stabilită

⁶⁴⁵ Ibidem, *Virabyan v. Armenia*, 40094/05, 2 octombrie 2012, pct. 189

⁶⁴⁶ Ibidem, *Virabyan v. Armenia*, 40094/05, 2 octombrie 2012, pct. 190

⁶⁴⁷ Ibidem, *Virabyan v. Armenia*, 40094/05, 2 octombrie 2012, pct. 191-192

⁶⁴⁸ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, p. 53

anterior pe cale judiciară, iar reclamantul nu a avut posibilitatea exercitării dreptului la apărare în ceea ce privește vinovăția, în procesul ce are ca obiect rambursarea cheltuielilor”⁶⁴⁹

„Instanța europeană a decis că în situația în care s-a dispus încetarea urmăririi penale a unei persoane, împrejurarea că aceasta nu a fost condamnată penal nu este de natură s-o împiedice să „beneficieze” de prezumția de nevinovăție, în orice altă procedură, de orice natură, inclusiv în cadrul unei proceduri disciplinare.”⁶⁵⁰

În *cauza Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011,⁶⁵¹ la 30 iunie 2000, soțul reclamantei a prezentat o plângere la poliție, susținând că reclamanta îl bătuse și îl rănisese pe 25 iunie 2000.

La 3 iulie 2000, Departamentul de Poliție din Kosice a emis o hotărâre, prin care acesta a renunțat la caz, pe temeiul că soțul reclamantei nu era de acord cu intentarea procedurii penale împotriva acesteia. Decizia afirma că, deși investigația poliției stabilise că reclamanta comisese o faptă penală, urmărirea penală nu era permisă, întrucât victima, soțul reclamantei nu își dăduse consimțământul, așa cum impuneau prevederile art. 163 al CPP. Reclamanta nu a fost înștiințată despre aceasta decizie, nici nu există probe în dosarul cauzei, potrivit cărora aceasta a fost chestionată sau altfel pusă la curent cu plângerea soțului său.

La 28 ianuarie 2002, o societate de asigurări de sănătate a scris reclamantei, cerându-i acesteia să ramburseze costurile pentru tratamentul medical al soțului său. Conform scrisorii, soțul reclamantei fusese tratat într-un spital pe 25 iunie 2000, ca urmare a rănilor pe care i le provocase reclamanta. S-a făcut referire, *inter alia*, la decizia emisă de Departamentul de poliție din Kosice pe 3 iulie 2000.

Într-o scrisoare din data de 3 iulie 2002, societatea de asigurări a explicat poziția față de reclamantă în replica la solicitarea acesteia. O copie a deciziei poliției din 3 iulie 2000 a fost inclusă cu scrisoarea livrată avocatului reclamantei la 15 iulie 2002. Partea relevantă a deciziei din 3 iulie prevedea după cum urmează:

„Investigația a indicat că acțiunea reclamantei a întrunit elementele constitutive ale infracțiunii de lezare a sănătății, ca urmare a art. 221(1) al Codului penal, prin faptul că aceasta a vătămat în mod deliberat o altă persoană .”⁶⁵²

⁶⁴⁹ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*. Chișinău: S.n., 2022, p.53; BÎRSAN, Corneliu. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Volumul I. București: Editura All Beck, 2010, p. 541

⁶⁵⁰ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*. Chișinău: S.n., 2022, p. 53; BÎRSAN, Corneliu. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Volumul I. București: Editura C.H. Beck, 2010, p. 535

⁶⁵¹ Cauza, *Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011, pct. 6-9; 59-63 <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 09.04.2022]

⁶⁵² Ibidem, *Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011, pct. 9

În sensul cazului analizat, Curtea este pregătită să accepte că divulgarea deciziei poliției din data de 3 iulie 2000 către societatea de asigurări avea o bază juridică și era, astfel, în conformitate cu legea, așa cum afirma directorul Departamentului de poliție în replica la plângerea reclamantei. Pe de altă parte, Curtea consideră că nu este necesar să se decidă dacă notificarea deciziei poliției urmărea un scop legitim. În opinia sa, această problemă este strâns relaționată cu conformitatea testului „necesității”. Conform aceluși test, se va constata o încălcare a articolului 8, dacă, în circumstanțe particulare ale unui caz, o măsură contestată nu stabilește un echilibru corect între interesele publice și private concurente în discuție. Cerința proporționalității impune ca un guvern răspunzător să ofere motive relevante și suficiente pentru imixtiune. Deși autorităților naționale le revine să facă estimarea inițial în toate aceste privințe, și trebuie să rămână o marjă de apreciere autorităților naționale competente în această estimare, evaluarea finală a necesității interferenței rămâne subiect de revizuire de Curte pentru conformitatea cu cerințele Convenției.

În acest scop, Curtea consideră că decizia poliției a fost formulată în termeni care indicau o expresie de fapt și nu o simplă suspiciune și constituia o indicație evidentă a faptului că Departamentul de poliție considera reclamanta vinovată. Acest lucru, concluzionează, este evident în formulările efective implicate în decizia contestată, respectiv că:

*„Investigația a indicat că acțiunea reclamantei întrunea elementele constitutive ale infracțiunii de lezare a sănătății, ca urmare a art. 221(1) al Codului penal, prin faptul că aceasta rănise, în mod intenționat, o altă persoană.”*⁶⁵³

De un interes special pentru Curte este faptul că reclamanta nu fusese acuzată de o faptă penală, ci fusese, cu toate acestea, luată în evidență ca autor al infracțiunii penale. Curtea avea deja ocazia de a indica riscul stigmatizării indivizilor care derivă din asemenea practice și amenințarea pe care acestea o reprezintă față de principiul prezumției de nevinovăție. Pentru Curte, daunele care pot fi cauzate reputației individului în discuție prin comunicarea de informații inexacte sau eronate nu pot fi ignorate, de asemenea. Curtea mai observă cu îngrijorare faptul că autoritățile nu au indicat dacă decizia poliției rămâne valabilă pe termen nelimitat, cum ar fi să constituie, cu fiecare comunicare către o terță parte, presupunând că urmărește un scop legitim, o amenințare continuă la adresa dreptului reclamantului la reputație.

Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile nu au reușit să stabilească un echilibru just între drepturile reclamantului din art. 8 și orice interese invocate de Guvern pentru a justifica termenii deciziei poliției și divulgarea acesteia către o terță

⁶⁵³ Ibidem, *Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011, pct .60

parte. Astfel a avut loc o încălcare a articolului 8 din Convenție, dreptul la respectarea vieții private și de familie.⁶⁵⁴

Din cele evocate mai sus rezultă că drepturile și obligațiile fundamentale ale omului, fiind parte din principiile generale de drept, urmează să fie respectate. Declarațiile oficialilor, reacțiile după încetarea procedurilor, reputația persoanei, modul în care ultimul este perceput de public urmează a fi luate în considerare și în cadrul oricărei proceduri ulterioare. În acest sens, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului s-a expus prin prisma Jurisprudenței sale.

În *cauza Gozutok și Brugge, C-187/01 și C-385/01 11 februarie 2003*,⁶⁵⁵ Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), a interpretat noțiunea de „*judicat definitiv*”, apreciind că principiul *ne bis in idem*, consacrat de art. 54 din Convenția de aplicare a Acordului Schengen, se aplică și în privința procedurilor de încetare a acțiunii penale, prin care Ministerul Public dintr-un stat membru pune capăt, fără intervenția instanței, procedurii penale angajate în acest stat, după ce persoana urmărită penal a îndeplinit anumite obligații și, mai ales, a achitat o anumită sumă fixată de Ministerul Public.⁶⁵⁶

În speță, reclamantul *Gozutoc*, în a cărei cafenea fusese descoperită o cantitate însemnată de droguri, pentru care nu avea autorizație de comercializare, a încheiat, potrivit legii procedural penale olandeze, o înțelegere cu organele de urmărire penale olandeze, fiind obligat la plata unei amenzi. Plata acestei sume de bani a fost efectuată de reclamant prin virament bancar din contul său din Germania. Ulterior, procurorii germani, sesizați de bancă cu privire la efectuarea unei tranzacții suspecte, au început urmărirea penală împotriva reclamantului pentru efectuarea unor tranzacții în legătură cu traficul de stupefiante, fiind condamnat la pedeapsa închisorii de un an și cinci luni. Tot astfel, *reclamantul Brugge* era acuzat, în fața instanțelor belgiene, de vătămarea corporală a unei persoane; în același timp, pentru această faptă Ministerul Public din Bonn, cu acordul reclamantului, a soluționat amiabil conflictul penal, aplicându-i acestuia o amendă penală.⁶⁵⁷

În motivarea acestei hotărâri, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a reținut că principiul *ne bis in idem*, fie că este aplicat în procedurile de încetare a acțiunii publice care

⁶⁵⁴ Ibidem, *Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011, pct. 61-63

⁶⁵⁵ *Ne bis in idem. Cazurile reunite C-187/01 și C-385/01 11 februarie 2003 în fața Curții Europene de Justiție. Autoritatea de lucru judecat privește și soluțiile date de Ministerul Public.* Disponibil: <https://www.penalmente.eu/2011/11/02/> [Accesat la 17.03.2022]

⁶⁵⁶ VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat. Ed. a 2-a, rev.*-București: Editura Hamangiu, 2015, p. 23,

⁶⁵⁷ UDROIU, Mihail. *Procedura penală: Partea generală; Noul Cod de procedură penală.* Ed.a 2-a, rev.-București: Editura C. H. Beck, 2015, p. 27

comportă sau nu intervenția unei instanțe, fie că este aplicat la hotărâri judecătorești, implică în mod necesar o încredere mutuală a statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state și că fiecare dintre acestea acceptă aplicarea dreptului penal în vigoare în celelalte state membre, deși aplicarea dreptului său național ar conduce la o soluție diferită.

CJUE a reținut că: aplicarea de către un stat membru a principiului *ne bis in idem* la procedurile de încetare a acțiunii publice care a avut loc în alt stat membru, fără intervenția unei instanțe, nu ar putea fi subordonată condiției că ordinea juridică a primului stat să nu necesite nici aceasta o astfel de intervenție a instanței. Or, art. 54 al Convenției de Aplicare a Acordului Shenghen (C. A. S.), care are drept scop să evite ca o persoană, prin faptul exercitării dreptului său la liberă circulație, să fie urmărită pentru aceleași fapte pe teritoriul mai multor state membre, nu poate să contribuie în mod util la realizarea completă a acestui obiectiv decât dacă acest text se aplică de asemenea actelor prin care pune capăt în mod definitiv urmăririi penale într-un stat membru, deși astfel de decizii sunt adoptate fără intervenția unei instanțe judecătorești și nu preia forma unei hotărâri judecătorești. Pe de altă parte, ordinele juridice naționale care prevăd posibilitatea unei căi de atac în procedurile de încetare a acțiunii publice, precum cele în speță, nu prevăd aceasta decât în anumite situații sau pentru anumite infracțiuni limitativ prevăzute sau determinate care, de regulă generală, nu figurează printre cele mai grave și nu sunt pasibile decât de sancțiuni care nu depășesc un anumit grad de severitate. În aceste condiții, limitarea aplicării art. 54 al Convenției de Aplicare a Acordului Shenghen, doar la deciziile prin care se încetează acțiunea penală, adoptate de o instanță sau care preia forma unei hotărâri judecătorești, ar avea drept rezultat ca de principiul *ne bis in idem* prevăzut de această dispoziție și, prin urmare, de dreptul la liberă circulație, pe care Convenția de Aplicare a Acordului Shenghen dorește să-l faciliteze, să nu beneficieze decât urmăriții vinovați de săvârșirea unor infracțiuni pentru care, în temeiul gravității sau al sancțiunilor de care sunt pasibili, recurgerea la modul de soluționare simplificată a anumitor dosare penale precum procedura de încetare a acțiunii penale nu este posibilă. **În concluzie, principiul *non bis in idem* se aplică și în cazul procedurilor prin care continuarea urmăririi penale este interzisă, prin care Ministerul Public al unui stat membru încetează urmărirea penală față de un acuzat, fără implicarea unei instanțe, în momentul în care acesta a îndeplinit anumite obligații și, mai ales când a plătit o amendă stabilită de către procuror.**⁶⁵⁸

⁶⁵⁸ UDROIU, Mihail. *Procedura penală: Partea generală; Noul Cod de procedură penală*, ed.a 2-a, rev.-București: Editura C.H.Beck, 2015, p. 27

După acest conținut al noțiunii de „hotărâre definitivă”, s-ar încadra aici și ordonanța procurorului de renunțare la urmărirea penală, dată în dreptul intern român în temeiul art.318 NCPP.⁶⁵⁹

Ulterior, în cauza *Miraglia c- 469/03 10 martie 2005*⁶⁶⁰, împotriva reclamantei a fost începută urmărirea penală atât în Olanda, cât și în Italia pentru faptul că ar fi transportat din Olanda în Italia o cantitate de peste 20 kg de heroină. Procurorii olandezi au decis să nu pună în mișcare acțiunea penală împotriva reclamantei pentru motivul că împotriva acesteia se desfășura paralel o anchetă și în Italia, aplicând cu titlu preventiv principiul *ne bis in idem*.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a adus precizări suplimentare, arătând că principiul *ne bis in idem* nu se aplică cu privire la actele autorităților judiciare ale unui stat membru prin care se pronunță închiderea dosarului, după ce Ministerul Public a decis să nu continue acțiunea publică pentru singurul motiv că procedurile penale au fost angajate într-un alt stat membru împotriva aceleiași persoane și pentru aceleași fapte, și aceasta în lipsa oricărei aprecieri asupra fondului. Astfel, actul Ministerului Public de a nu continua urmărirea penală pentru motivul învederat mai sus nu a fost considerat că poate constitui o hotărâre prin care să fie „judecată definitiv” o persoană în sensul art. 54 al Convenției de Aplicare a Acordului Shenghen. **Principiul *non bis in idem* nu poate fi aplicat cu privire la o decizie a autorităților judiciare dintr-un stat membru care declară închiderea unui caz, după ce procurorul public a decis încetarea urmăririi penale în baza faptului că proceduri similare au fost inițiate într-un alt stat membru, împotriva aceluiași inculpat și pentru aceleași fapte, fără pronunțarea unei hotărâri în fond cu privire la prezentul caz.**⁶⁶¹

*Nu toate soluțiile de netrimiteră în judecată adoptate de Ministerul Public se încadrează însă în noțiunea de „hotărâre definitivă”, deoarece, în cele mai multe cazuri, soluțiile acestuia nu sunt definitive, ci poate fi redeschisă urmărirea penală. În conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, reflectată în Cauza *Turanský C-491/07 22 decembrie 2008*⁶⁶², principiul *non bis in idem* nu este aplicabil unei decizii prin care, după examinarea pe fond a cauzei cu care este sesizat, un organ al unui stat contractant dispune încetarea urmăririi penale, într-un stadiu prealabil punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane bănuite că ar fi comis o infracțiune, în cazul în care această decizie de încetare, potrivit*

⁶⁵⁹ VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat, Ed.a 2-a, rev.*-București: Editura Hamangiu,2015, p. 24

⁶⁶⁰ *Cauza Miraglia c- 469/03 din 10 martie 2005*, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 09.04.2022]

⁶⁶¹ UDROIU, Mihail, PETRESCU, Ovidiu. *Jurisprudența instanțelor europene privind principiul ne bis in idem*. În: *Revista Dreptul* nr. 6 anul 2008, p. 291

⁶⁶² *Cauza Turanský C-491/07 din 22 decembrie 2008*. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [Accesat la 09.04.2022]

*dreptului național al acestui stat, nu stinge definitiv acțiunea penală și nu constituie astfel un impediment în calea unei noi urmăririi penale, pentru aceleași fapte, în acest stat.*⁶⁶³

⁶⁶³VOLONCIU, Nicolae, UZLĂU, Andreea Simona, MOROȘANU, Raluca. *Noul Cod de procedură penală, comentat, Ed.a 2-a, rev.*-București: Editura Hamangiu, 2015, p. 24

4.3. Analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state

Pentru a înțelege la justa sa valoare și a identifica particularitățile procedurii de încetare a procesului penal în diverse sisteme de drept, în cele ce urmează vom purcede la analiza propriu-zisă a acestora, adică a instituției de încetare a urmăririi penale/a procesului penal.

De regulă, Marea Britanie se atribuie la categoria statelor, în care funcționează principiul oportunității urmăririi penale. Cu toate acestea, trebuie de remarcat că specific procesului penal din Marea Britanie est lipsa actului juridic de începere a urmăririi penale sau un alt act echivalent lui.⁶⁶⁴

Organul de poliție deține un drept discreționar la primirea hotărârii de a da curs urmăririi penale, prezentarea acușării și expedierea cauzei altor instanțe sau lăsarea infracțiunii fără primirea unei hotărâri oficiale.⁶⁶⁵

Odată cu adoptarea în anul 1985 a Legii cu privire la urmărirea penală a infracțiunilor și crearea Serviciului Regal de Urmărire penală, lucrurile s-au schimbat. Organul de poliție, hotărând de a da curs urmăririi penale, transmite materialele Serviciului Regal de Urmărire penală, care, la rândul său, apreciază oportunitatea urmăririi penale fiind un „filtru suplimentar”. Totuși, Serviciul Regal de Urmărire penală nu poate din oficiu să înceapă urmărirea penală, această prerogativă a rămas organului de poliție. Ea poate doar să claseze cauza penală care a parvenit de la organul de poliție, dar și în acest caz nu putem vorbi despre existența unei ordonanțe de clasare a cauzei penale.⁶⁶⁶

După cum s-a remarcat, un rol important în procesul penal englez îi revine organului de poliție, care, la rândul său, efectuează cercetarea, urmărirea penală începând cu primirea informației despre comiterea infracțiunii și analizând cu aplicarea măsurilor preventive.

În procesul penal englez, există metode de finalizare a urmăririi penale ce țin de competența organului de poliție:

- I. *Refuzul în desfășurarea urmăririi penale*, care este tipic procesului penal englez și include trei soluții:
 1. Soluția în care desfășurarea urmăririi penale nu este posibilă *de iure*. Aceasta se întâmplă în cazurile în care fapta nu întrunește elementele infracțiunii; persoana nu a atins vârsta la care poate fi atrasă la răspundere penală; a intervenit termenul de prescripție;

⁶⁶⁴ ГОЛОВКО, Л.В. *Альтернативы уголовному преследованию в современном праве*, Юридический центр Пресс, Санкт-Петербург, 2002, с. 53

⁶⁶⁵ Ibidem c. 54

⁶⁶⁶ Ibidem c. 54

2. Soluția în care desfășurarea urmăririi penale nu este posibilă *de facto*. Aceasta are loc în cazurile când infracțiunea nu a fost descoperită sau poliția nu a administrat suficiente probe în privința persoanei pentru demonstrarea vinovăției în săvârșirea infracțiunii;
3. Soluția în care poliția a descoperit infracțiunea și a identificat infractorul însă, ajunge la concluzia că nu este rezonabil de a atrage la răspundere penală persoana în cauză din anumite motive sau circumstanțe. În acest caz, organul de poliție nu expediază cauza nici instanței de judecată și nici serviciului regal de urmărire.⁶⁶⁷

Totodată, hotărârea, prin care s-a renunțat la desfășurarea urmăririi penale, nu este supusă niciunui control procesual nici din partea judecății și nici din partea Serviciului Regal de urmărire penală.

De fapt, organul de poliție este incontrolabil din punctul de vedere al aprecierii oportunității sau neoportunității urmăririi penale, doar cu rezerva că partea vătămată sau orice persoană interesată este în drept în acest caz de sine stătător să efectueze urmărirea penală, independent de poliție (în practică acest lucru se întâmplă foarte rar). În acest context, se conturează conceptul englez de acuzare publică și privată.

Acest fapt a determinat apariția în procesul penal englez a altor soluții noi de finalizare a urmăririi penale: preîntâmpinarea și medierea.

II. Preîntâmpinarea⁶⁶⁸, ca instituție, în Marea Britanie a apărut în anii 1970 și inițial se aplica exclusiv în privința infracțiunilor comise de minori. După anii 1990 acesta a devenit aplicabil pe toate categoriile de infracțiuni. Neavând suport legislativ, această instituție a început să ia amploare în practica polițienească și atunci Ministerul Afacerilor Interne a emis o circulară în anul 1990, de care se conducea organul de poliție.

Instituția preîntâmpinării prevede trei aspecte:

1. Organul de poliție, depistând faptul comiterii unei infracțiuni minore și nefiind necesară desfășurarea urmăririi penale, recurge doar la preîntâmpinarea persoanei despre necomiterea în viitor a unor asemenea fapte, fără a întreprinde anumite acțiuni. Această măsură capătă denumirea de „preîntâmpinare neformală”. Din punct de vedere juridic, nu are nicio importanță, deoarece nu atrage după sine anumite consecințe.

⁶⁶⁷ ГУЦЕНКО, К.Ф., ГОЛОВКО, Л.В., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001 с. 66, 99, 107

⁶⁶⁸ Ibidem, c.109

2. Organul de poliție, depistând faptul comiterii unei infracțiuni minore, fixează în procesul verbal preîntâmpinarea. Această măsură capătă denumirea de „preîntâmpinare formală”, cu toate că ea puțin se deosebește de prima, deoarece procesul verbal, în care se fixează preîntâmpinarea, nu constituie un act procesual (la el nu poți face trimitere în instanța de judecată, chiar și în cazul recidivei).
3. Organul de poliție, depistând faptul comiterii unei infracțiuni minore, întocmește un proces-verbal, ce capătă forma unei „preîntâmpinări oficiale”, și prezintă o alternativă reală a urmăririi penale și a unei forme speciale de finalizare a urmăririi penale.

Organul de poliție, nedorind să lase infracțiunea fără consecințe și considerând că nu este oportun de a iniția urmărirea penală, anunță despre acest fapt persoana care a comis infracțiunea. Asemenea preîntâmpinare se consemnează într-un registru special ce se păstrează în arhiva organului de poliție. La următoarea abatere, adică la comiterea unei noi infracțiuni, când desfășurarea urmăririi penale este inevitabilă, instanța de judecată care examinează cauza este anunțată despre faptul că anterior persoana a fost preîntâmpinată oficial despre comiterea infracțiuni. Evident, dispunând „preîntâmpinarea oficială”, organul de poliție va aduce la cunoștința persoanei despre toate consecințele juridice care vor apărea ca urmare a comiterii unei noi infracțiuni interzise de lege.⁶⁶⁹

Potrivit standardelor naționale engleze, aplicarea preîntâmpinării, ca măsură oficială, poate avea loc în cazul în care organul de poliție a stabilit toate circumstanțele obiective ale cauzei și, nu în ultimul rând, recunoașterea vinei de către învinuit, ca o condiție obligatorie.

III. Medierea,⁶⁷⁰ ca formă de finalizare a urmăririi penale, reiese din dorința părților de a se împăca. Ea poate avea loc în orice etapă a procesului penal englez, însă la etapa medierii prin intermediul organului de poliție până la primirea hotărârii de pornire a urmăririi penale, acesta din urmă transmite dosarul la serviciul de mediere. Ulterior se desfășoară procedura de împăcare, când mediatorul are discuții atât cu partea vătămată, cât și cu persoana care urmează a fi trasă la răspundere penală, prin încercarea de a ajunge la un compromis - încheierea tranzacției de împăcare. Formele împăcării pot fi diferite: achitarea unei sume bănești, aducerea scuzelor în scris, restituirea prejudiciului prin munca proprie în folosul părții vătămate și comunității în întregime.

⁶⁶⁹ ГУЦЕНКО, К.Ф., ГОЛОВКО, Л.В., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М., 2001 с. 109

⁶⁷⁰ Ibidem, с. 110-111.

În cazul încheierii tranzacției de împăcare, organul de poliție refuză urmărirea penală și nu dă curs unei cauze penale, limitându-se la o preîntâmpinare (formală sau oficială). În asemenea situații, instanțele preîntâmpinării și medierii, ca alternative ale urmării penale, au o legătură strânsă între ele.

IV. *Transmiterea materialelor cauzei Serviciului Regal de Urmărire Penală.*

La această formă de finalizare a urmării penale, organul de poliție recurge în cazul când este descoperită infracțiunea și identificată persoana care a comis-o și consideră oportun din punctul de vedere al intereselor publice, și, posibil, din punctul de vedere al probatoriului acumulat, continuarea urmării penale, fără constatarea unor temeiuri de aplicare a alternativelor urmării penale (preîntâmpinarea și medierea). În asemenea circumstanțe, bănuitul formal este pus sub învinuire.

Serviciul Regal de Urmărire Penală nu este în drept din propria inițiativă să înceapă urmărirea penală sau să efectueze urmărirea penală, nu este în drept să reexamineze hotărârea organului de poliție de a renunța la desfășurarea urmării penale, să aplice preîntâmpinarea sau medierea, însă Serviciul Regal de Urmărire este în drept să înceteze procesul penal. Asemenea hotărâre nu are putere *res judicata*, deoarece nu pune în dificultate acuzarea repetată pentru aceeași faptă.⁶⁷¹

În același context, procesul penal în SUA este caracterizat prin principiul contradictorialității și cel al acuzării. Rolul poliției este unul esențial. Poliția este organul care se prezintă la fața locului, și tot ei sunt reprezentanții poliției care primesc și înregistrează informațiile despre infracțiuni. Activitatea poliției are loc independent, fără imixtiunea unor organe sau a procurorului. Din momentul în care procurorul primește spre examinare cauza penală, acesta este liber în examinare. Astfel, procurorul este în drept să renunțe la învinuire sau să claseze cauza penală. Renunțarea la învinuire provine din latinescul „*nolle prosequere*”, fiind o practică veche preluată din Marea Britanie.⁶⁷²

Bunăoară, dacă acuzatorul de stat nu dorea efectuarea urmării penale, acesta făcea o consemnare pe versoul actului de acuzare. Rolul procurorului este de a ține sub control cauzele penale pe care le exercită și poate în orice moment să renunțe la urmărirea penală, până la emiterea sentinței și stabilirea pedepsei.⁶⁷³

La nivelul organului de poliție, urmărirea penală poate fi încetată din insuficiența probelor. Sunt posibile și alte soluții atunci când infracțiunea comisă prezintă un interes deosebit,

⁶⁷¹ ГУЦЕНКО, К.Ф, ГОЛОВКО, Л.В, ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 113

⁶⁷² БЕРНАМ, У. *Правовая система США*. Изд. Новая Юстиция. М., 2007, с. 450-451

⁶⁷³ *Ibidem*, с. 454

organul de poliție expediază materialele cauzei procurorului pentru verificare. În urma verificării materialelor cauzei de către procuror, dacă procurorul nu este convins că va fi pronunțată o sentință de condamnare, cauza penală va fi clasată. Totodată, procurorul nu va susține acuzarea în instanța de judecată în cauza unor infracțiuni minore sau când bănuitul a promis restituirea prejudiciului cauzat.⁶⁷⁴

Caracteristic procesului penal al SUA este și prezența principiului interzicerii urmăririi penale pentru una și aceeași infracțiune, cunoscută drept clauza „dublei amenințări”⁶⁷⁵, interzicerea examinării repetate a cauzei pentru una și aceeași infracțiune, după ce a fost încetat un proces penal.

Specificul procesului penal al Franței constă în existența teoriei conceptului mixt al infracțiunii. Astfel, orice faptă infracțională produce prejudicii atât părții private (victimei), cât și interesului public (statului). În conformitate cu acest concept, în procesul penal francez există două tipuri de acțiuni penale: private și publice.

Acțiunea publică reprezintă dreptul statului, realizat prin intermediul procuraturii, ale cărui interese le reprezintă, de a se adresa instanței de judecată cu o cerere prin care solicită aplicarea pedepsei persoanei care a comis o faptă ilegală.

Acțiunea privată reprezintă dreptul părții vătămate de a se adresa instanței de judecată cu cerere, prin care solicită recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiune și aplicarea unei pedepse conform legii.

Începerea urmăririi penale în Franța este recunoscută ca o etapă a procesului penal, în care se soluționează problema punerii în mișcare a acțiunii publice, stabilirii persoanelor care urmează a fi puse sub învinuire pentru comiterea infracțiunii. Anume la etapa dată de punere în mișcare a acțiunii publice se materializează acuzarea. Începerea urmăririi penale are loc după efectuarea cercetării prealabile.

Unicul organ al statului care este înzestrat în Franța cu dreptul de a începe urmărirea penală, când are loc punerea în mișcare a acțiunii publice, este Ministerul Public (Procuratura)⁶⁷⁶. Specific procesului penal francez este faptul că urmărirea penală se efectuează din punctul de vedere al principiului oportunității, și nu a legalității. Aceasta rezultă din conținutul art. 40 al Codului de procedură penală francez, care prevede că procurorul republicii primește plângerile și denunțurile și decide ce hotărâre să fie luată pe ele. Aplicarea de către procurorii francezi a principiului oportunității urmăririi penale le creează acestora un spectru larg

⁶⁷⁴ ГУЦЕНКО, К.Ф, ГОЛОВКО, Л.В, ФИЛИМОНОВ, Б.А *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 232-233

⁶⁷⁵ БЕРНАМ У. *Правовая система США*. Изд. Новая Юстиция. М., 2007, с. 517

⁶⁷⁶ Gaston Stefani, Georges Levasseur, Bernard Bouloc *Procedure penale*, 2001, с. 519

de hotărâri care pot fi primite la etapa începerii urmăririi penale, când în mișcare este pusă acțiunea publică.⁶⁷⁷

În acest sens, există patru tipuri de hotărâri:

1. *Refuzul de a începe urmărirea penală.* Asemenea hotărâre va fi luată în cazul în care nu există faptul infracțiunii, fapta nu întrunește elementele infracțiunii, a intervenit termenul de prescripție, precum și în cazul în care procurorul consideră că nu este oportun efectuarea urmăririi penale în privința persoanei care a comis o faptă. Refuzul în începerea urmăririi penale, folosit în terminologia franceză, nu este o hotărâre „jurisdicțională”, ci administrativă, adică ea nu poate fi contestată în judecată și nu poate servi drept obiect al examinării în judecată. Se permite contestarea doar a procurorului ierarhic superior. Drepturile părții vătămate în acest caz sunt apărate prin faptul că el este în drept să acționeze independent prezentând o acțiune privată. Hotărârea privind refuzul în începerea urmăririi penale nu are putere de *res judicata*, deoarece nu exclude dreptul procurorului de a înainta o acțiune publică pe aceleași fapte, în interiorul termenului de prescripție. Aceasta este mai mult o hotărâre *de facto* de a nu întreprinde anumite acțiuni pentru începerea urmăririi penale decât *de jure*.
2. *Refuzul condiționat de începere a urmăririi penale.* Libera apreciere din partea procurorului a oportunității urmăririi penale, precum și dreptul discreționar al acestuia, a adus la posibilitatea adoptării unei asemenea hotărâri. Esența constă în faptul că procurorul pune în sarcina persoanei executarea unor condiții, cum ar fi restituirea prejudiciului cauzat. Executarea acestor condiții au ca urmare adoptarea unei asemenea hotărâri.
3. *Medierea procesual-penală.* Renumitul jurist francez J. Carbonie apreciază medierea ca o metodă neformală de soluționare a conflictului de o a treia persoană, care urmează *a priori* să fie soluționată tradițional de instanță într-o modalitate stabilită. Însuși termenul „mediere” în doctrina franceză a apărut la începutul anilor '70. Până atunci era cunoscut termenul „conciliere”.⁶⁷⁸

Potrivit art. 41-1 al Codului de procedură penală francez,⁶⁷⁹ dacă procurorul Republicii consideră că o asemenea măsură poate să asigure restituirea prejudiciului cauzat părții vătămate, de a soluționa litigiu apărut, el este în drept până la intentarea acțiunii publice la alegere să

⁶⁷⁷ ГУЦЕНКО, К.Ф., ГОЛОВКО, Л.В., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 315, 317

⁶⁷⁸ ГОЛОВКО, В. *Альтернативы уголовному преследованию в современном праве*, Юридический центр Пресс, Санкт-Петербург, 2002, с. 93

⁶⁷⁹ Coralie Ambroise-Casterot, Jean Francois Renucci. *Code de Procedure penale Annote*, Editions Dallooz, 2022, p. 180

întreprindă: efectuarea unei „amintiri” persoanei care a comis infracțiunea despre obligațiunile acestuia pe care le are conform legislației; trimiterea persoanei într-o instituție socială, sanitară sau profesională; propunerea de a restitui prejudiciul cauzat prin infracțiune; cu acordul părților de a efectua procedura de mediere între partea vătămată și persoana care a comis infracțiunea. Orice propunere a procurorului este strict benevolă. În cazul refuzului, procurorul ia decizia de a intenta acțiunea publică .

4. „*Amenda prin înțelegere*” este una dintre cele mai noi forme, care, potrivit art. 41-2 al Codului de procedură penală francez, în cazurile unor fapte comise împotriva proprietății, familiei, de către minori care și-au recunoscut vina. Procurorul Republicii este în drept, până la începerea urmăririi penale, să propună următoarele soluții: achitarea unei amenzi în mărime ce nu depășește 25000 de franci și o jumătate din amenda stabilită pentru infracțiunea comisă; transmiterea statului a obiectelor care au servit la comiterea infracțiunii, precum și cele dobândite după; transmiterea permisului de conducere sau a permisului de vânător pe un termen de până 4 ani; efectuarea gratuită a muncii în folosul comunității până la 60 de ore în termen de până la 6 luni. Procurorul poate propune concomitent mai multe soluții. În cazul acordului, materialele cauzei sunt expediate instanței de judecată pentru aprobarea acordului între persoana care a comis infracțiunea și procuror. În caz de refuz de aprobare a acordului din partea instanței de judecată, acesta din urmă își pierde din puterea juridică (hotărârea instanței nu este susceptibilă căilor de contestație). În cazul aprobării acordului, acesta este executat de către persoana care a comis o faptă ilegală, iar statul își pierde dreptul de a intenta acțiunea publică. Dacă acordul aprobat nu este executat corespunzător cerințelor stabilite, este executat cu abateri, în acest caz procurorul poate începe urmărirea penală. Procurorul ia această decizie atunci când este necesară atragerea la răspundere penală a persoanei. Odată cu începerea urmăririi penale, procurorul pierde controlul asupra desfășurării în continuare a urmăririi penale, aceasta fiind prerogativa organelor judiciare: judecătorul de urmărire, judecătorul de cameră preliminară și instanța de judecată.⁶⁸⁰

Decizia despre terminarea urmăririi penale o ia judecătorul de urmărire, prin ce informează părțile. Dacă nu sunt obiecții, cereri, demersuri din partea părților, atunci materialele cauzei sunt transmise procurorului. Procurorul, după verificarea materialelor, poate solicita: continuarea urmăririi penale, încetarea urmăririi penale sau expedierea cauzei instanței de

⁶⁸⁰ ГУЦЕНКО, К.Ф, ГОЛОВКО, Л.В, ФИЛИМОНОВ, Б.А *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 321

judecată. Hotărârea pe cauză o adoptă judecătorul de urmărire care la etapa dată poate fi de încetare/clasare a cauzei sau transmiterea cauzei instanței de judecată.

Încetarea va avea loc în următoarele cazuri prevăzute în art.177, Cod de procedură penală francez:

- dacă fapta nu întrunește elementele infracțiunii;
- dacă fapta este un delict minor;
- dacă fapta constituie o contravenție;
- dacă nu a fost stabilită persoana care a comis infracțiunea;
- dacă nu sunt suficiente probe că persoana a comis infracțiunea;

Despre decizia luată sunt informate neîntârziat părțile.⁶⁸¹

Dreptul german se referă la tipul de drept continental. La baza acestuia se mențin legile, ca izvor de drept. Acest principiu este reflectat în Codul penal, în special în §1: „Nu este infracțiune, nu este pedeapsă, fără prevederea ei în lege”.⁶⁸²

În Germania, procesul penal se desfășoară în baza unor principii, cum ar fi cel al oficialității, acuzării, legalității. Bunăoară, principiul oficialității constă în faptul că urmărirea penală se efectuează de către organele de stat competente, indiferent de voința părții vătămate. Excepție de la acest principiu fac parte cauzele acuzării private care se încep doar la plângerea părții vătămate. Conform principiului acuzării, examinarea cauzei de către instanța de judecată poate avea loc în cazul intentării acțiunii publice și va fi efectuată doar în privința celor persoane care sunt indicate în actul acuzării. Principiul legalității presupune că Procuratura, ca organ competent, este obligat să ia toate măsurile în privința tuturor persoanelor bănuite în comiterea infracțiunilor. În literatura juridică de specialitate, s-a expus și opinia că, de fapt, uneori acest principiu este încălcat și se aplică principiul oportunității.⁶⁸³

Procesul penal german include în sine două etape de bază: activitatea bazată pe stabilirea tuturor faptelor, cu luarea unei hotărâri, și procedura de executare. Prima etapă include: cercetarea prealabilă, o procedură intermediară și examinarea în fond. Soluțiile cercetării prealabile sunt prezentarea în judecată sau clasarea cauzei. Clasarea cauzei are loc pe temeuri procesuale, când persistă anumite impedimente (prescripția), temeuri procesual-materiale (fapta

⁶⁸¹ ГУЦЕНКО, К.Ф., ГОЛОВКО, Л.В., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 341

⁶⁸² ЖАЛИНСКИЙ, Альфред, РЕРИХТ, Алла, *Введение в немецкое право*. Издательство Спарк, М 2001, с. 576

⁶⁸³ ГУЦЕНКО, К.Ф., ГОЛОВКО, Л.В., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Уголовный процесс западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001, с. 390

penală nu este prevăzută ca infracțiune), nu este demonstrată vinovăția persoanei. Hotărârea de clasare a cauzei nu este definitivă, cauza penală poate fi reluată.⁶⁸⁴

Apariția, în procesul penal german, a alternativelor urmăririi penale, se asociază cu Legea din 02 februarie 1974, denumită în mod oficial „*Actul introductiv la Codul penal al Republicii Federale Germania*“. Este vorba de crearea unei noi instituții procesuale, oferind procurorului dreptul de a refuza, în anumite condiții, intentarea acțiunii publice, chiar și în cazurile în care există suficiente dovezi și motive legale pentru urmărirea penală.⁶⁸⁵

Art. 153, Codul de procedură penal german, prevede posibilitatea procurorului cu consimțământul acuzatului și al instanței, în cazul unor delikte minore să refuze intentarea acțiunii publice și, în același timp, să impună îndeplinirea anumitor condiții acuzatului:

- 1) să efectueze un anumit serviciu pentru repararea daunelor cauzate prin infracțiune;
- 2) să transfere o sumă de bani în folosul unei instituții;
- 3) să efectueze un alt serviciu de natură non-profit;
- 4) să respecte obligația de a plăti o anumită sumă pentru întreținerea victimei;
- 5) să participe la un curs de formare a competențelor sociale etc.
- 6) să depună tot efortul necesar pentru a ajunge la un acord de mediere cu persoana vătămată (medierea făptuitor - victima), încercând astfel să repare prejudiciul cauzat în urma infracțiunii săvârșite (în întregime sau într-o anumită măsură).⁶⁸⁶

Acordul de mediere este răspândit, în procesul penal german, în schimbul unei pedepse mai blânde sau liberarea condiționată.⁶⁸⁷

În Belarus, procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu Constituția Republicii Belarus și Codul de procedură penală. Potrivit art. 26 al Codului de procedură penală, în funcție de caracterul și gravitatea infracțiunii comise, urmărirea penală și acuzarea în instanța de judecată se desfășoară în funcție de acțiunea publică, acțiunea privată și acțiunea publică-privată.⁶⁸⁸

În conformitate cu prevederile art. 27 al Codului de procedură penală, organul de urmărire penală, în măsura competenței sale, este obligat să înceapă urmărirea penală ori de câte

⁶⁸⁴ ЖАЛИНСКИЙ, Альфред, РЕРИХТ, Алла. *Введение в немецкое право*. Издательство Спарк, М 2001, с. 731,736

⁶⁸⁵ ГОЛОВКО, Л.В. *Альтернативы уголовному преследованию в современном праве*, Юридический центр Пресс, Санкт-Петербург, 2002, с. 157

⁶⁸⁶ Ibidem, с. 158

⁶⁸⁷ ЖАЛИНСКИЙ, Альфред, РЕРИХТ, Алла. *Введение в немецкое право*. Издательство Спарк, М 2001, с. 737

⁶⁸⁸ *Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь*, Минск, Нац. Центр правовой информ. Республики Беларусь, 2019, с. 19

ori se constată comiterea unei infracțiuni, precum și să întreprindă toate măsurile întru descoperirea și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate.

Legislația procesual penală prevede și circumstanțele care exclud urmărirea penală, reglementate în art. 29 al Codului de procedură penală, care stipulează:

Urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată și va fi încetată în cazurile în care:

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu întrunește elementele infracțiunii;
- 3) a intervenit termenul de prescripție;
- 4) urmare a actului de amnistie, în cazul în care amnistia înlătură aplicarea pedepsei pentru comiterea unei fapte social periculoase, precum și ca urmare a actului de amnistie sau unui alt act al statului străin, în cazul în care înlătură aplicarea pedepsei pentru fapta social periculoasă, comisă pe teritoriul său de către o persoană care a fost supusă urmăririi penale pe teritoriul Republicii Belarus, la cererea autorității statului străin;
- 5) în cazul împăcării părții vătămate cu învinuitul acuzat printr-o acțiune privată, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 26 alin.5) al Codului de procedură penală al Republicii Belarus;
- 6) lipsește plângerea părții vătămate în cazurile în care urmărirea penală începe numai în baza plângerii acesteia, cu excepția cazurilor prevăzute la alineatul 5 al articolului 26, CPP Belarus;
- 7) a intervenit decesul făptuitorului, cu excepția cazurilor când continuarea urmăririi penale în cauză este necesară pentru reabilitarea celui decedat;
- 8) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau de încetare a urmăririi penale pe aceleași acuzații;
- 9) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată a organului de urmărire penală, a procurorului de încetare a urmăririi penale pe aceleași acuzații sau a ordonanței de refuz în începerea urmăririi penale;
- 10) în cazul intrării în vigoare a legii care înlătură pedeapsa pentru comiterea infracțiunii;
- 11) în cazul în care există motive pentru liberarea de răspundere penală prevăzută de articolele din Partea specială a Codului penal al Republicii Belarus;
- 12) în cazul refuzului persoanei abilitate (organului), pentru a da acordul la începerea urmăririi penale împotriva persoanei menționate la alineatele 1, 2, 5 și 6 din articolul 468² din prezentul cod, sau pentru a atrage o astfel de persoană în calitate de bănuț

sau învinuit pe cauza penală pornită împotriva altor persoane sau pe faptul infracțiunii comise;

- 13) în legătură cu o persoană, care este urmărită, la cererea autorității de urmărire penală cu privire la asistența juridică internațională într-un dosar penal, în baza principiului de reciprocitate.
- 14) în cazul comiterii unei fapte social periculoase, pentru tragerea la răspundere penală, pentru care nu a obținut consimțământul statului ce efectuează eliberarea persoanei, în cazul în care această autorizație este obligatorie.⁶⁸⁹

Încetarea urmăririi penale, în cazul intervenirii termenului de prescripție sau ca urmare a amnistiei, nu poate avea loc contrar voinței bănuितului sau învinuitului. În lipsa acordului învinuitului, instanța de judecată examinează cauza în fond și pronunță sentința de condamnare, cu liberarea de predeapsă sau sentință de achitare.

Refuzul intentării urmăririi penale și încetarea urmăririi penale, în cazul decesului făptuitorului, nu se admit dacă rudele apropiate, membrii familiei bănuितului, învinuitului celui decedat, reprezentanții lor legali au depus o plângere. În acest caz, urmărirea penală continuă.

La încetarea urmăririi penale, potrivit art. 251, Cod de procedură penală, organul de urmărire penală, procurorul adoptă o ordonanță motivată. Ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea urmăririi penale, temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea urmăririi penale. Ordonanța de încetare este adusă la cunoștința persoanelor interesate, cu explicarea căilor de contestare. Copia ordonanței de încetare a urmăririi penale, emisă de ofițerul de urmărire penală, se transmite în decurs de 24 de ore procurorului.⁶⁹⁰

În cazul emiterii ordonanței de încetare a urmăririi penale de către ofițerul de urmărire penală, aceasta este susceptibilă contestării conducătorului organului de urmărire penală, procurorului care este responsabil de urmărirea penală sau în judecată.

În cazul adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale de către procuror, aceasta poate fi contestată procurorului ierarhic superior sau în instanța de judecată.⁶⁹¹

Instituția încetării urmăririi penale în procesul penal ucrainean este prevăzută ca o activitate, prin care se finalizează ancheta preliminară, care se datorează existenței unor

⁶⁸⁹ *Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь*, Минск, Нац. Центр правовой информ. Республики Беларусь, 2019, с. 21-22

⁶⁹⁰ *Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь*, Минск, Нац. Центр правовой информ. Республики Беларусь, 2019, с. 205

⁶⁹¹ *Ibidem*, op. cit.

circumstanțe care creează dificultăți în desfășurarea în continuare a urmăririi penale sau în cazul în care există motive pentru liberarea persoanei de la răspundere penală.⁶⁹²

Adoptarea deciziei de a înceta/clasa cauza penală este posibilă numai după o anchetă completă, obiectivă și imparțială a tuturor circumstanțelor existente pe caz.

Art. 284, Cod de procedură penală ucrainean, prevede următoarele temeiuri de încetare a urmăririi penale:⁶⁹³

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu întrunește elementele infracțiunii;
- 3) lipsa probelor suficiente pentru dovedirea vinovăției persoanei și epuizarea posibilităților de dobândire a acestora;
- 4) intrarea în vigoare a legii care liberează de răspundere penală persoana care a comis infracțiunea;
- 5) decesul bănuितului/învinuitului cu excepția cazurilor când urmărirea penală continuă pentru reabilitarea celui decedat;
- 6) în privința persoanei, există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzare sau de încetare a urmăririi penale pe aceleași acuzații;
- 7) refuzul părții vătămate, al reprezentantului legal de la acuzarea pornită la acțiunea privată în legătură cu violența în familie;
- 8) referitor la infracțiunea pentru care statul refuză predarea persoanei;
- 9) există o hotărâre neanulată a ofițerului de cercetare, a anchetatorului, a procurorului de încetare a urmăririi penale în temeiul p.1, 2, 4 ale acestui alineat.

Potrivit prevederilor aceluiași articol, ofițerul adoptă hotărârea de încetare în temeiul p.1, 2, 4, 9 alin.1, dacă în proces nu a fost identificată persoana. Procurorul adoptă hotărârea în celelalte cazuri.⁶⁹⁴

În cazul încetării urmăririi penale, se adoptă o ordonanță, care se expediază tuturor persoanelor interesate. În cazul în care ordonanța de încetare a urmăririi penale a fost adoptată de către ofițer, acesta din urmă remite procurorului spre cunoștință, care în caz de dezacord în termen de 20 de zile de la primire este în drept de a anula ordonanța de încetare a urmăririi penale.⁶⁹⁵

⁶⁹² Уголовный процессуальный кодекс Украины на русском языке с изменениями 2024 год № 4651-VI от 13. 04. 2012, редакция от 05. 01. 2022. Disponibil: https://urst.com.ua/ru/download_act/upku#google_vignette [Accesat 13. 01. 2024]

⁶⁹³ Ibidem, op. cit

⁶⁹⁴ Уголовный процессуальный кодекс Украины на русском языке с изменениями 2024 год № 4651-VI от 13. 04. 2012, редакция от 05. 01. 2022. Disponibil: https://urst.com.ua/ru/download_act/upku#google_vignette [Accesat 13. 01. 2024]

⁶⁹⁵ Ibidem, op. cit

Urmărirea penală în Federația Rusă, pe cauzele penale pornite la acțiunea publică și publică-privată, se efectuează de procuror, de anchetator și organul de cercetare prealabilă.

În funcție de caracterul și gradul infracțiunii comise, urmărirea penală, inclusiv acuzarea în instanța de judecată, se desfășoară în ordinea acțiunii publice, acțiunii private și publico-privată.

În fiecare caz de descoperire a unei infracțiuni, procurorul, anchetatorul, organul de cercetare prealabilă întreprind toate măsurile prevăzute de Codul de procedură penală la stabilirea infracțiunii și demascarea persoanelor vinovate în comiterea infracțiunii.

Potrivit art. 24, Cod de procedură penală al Federației Ruse, cauza penală nu poate fi pornită, iar cea pornită urmează a fi încetată în cazurile:⁶⁹⁶

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu întrunește elementele infracțiunii;
- 3) a intervenit termenul de prescripție;
- 4) decesul bănuțului sau învinuțului, cu excepția cazurilor când continuarea urmăririi penale este necesară pentru reabilitarea celui decedat;
- 5) lipsește plângerea părții vătămăte, dacă cauza penală poate fi începută doar la plângerea acestuia;
- 6) lipsa încheierii instanței de judecată cu privire la existența elementelor infracțiunii în acțiunile unuia din persoanele indicate în art. 448 alin.1 p. 2 și 2¹ al Codului de procedură penală (este vorba despre Procurorul General al Federației Ruse și Președintele Comitetului de Anchetă al Federației Ruse), sau lipsa acordului respectiv al Sovietului Federativ, Dumei de Stat, Curtea Constituțională a Federației Ruse, Colegiului de calificare a judecătorilor la începerea urmăririi penale sau punerea persoanei sub învinuire, a uneia din persoanele prevăzute la art. 448 alin.1) pct.1, 3-5 al Codului de procedură penală al Federației Ruse, (este vorba de membrul Sovietului Federativ și deputatul Dumei de Stat, judecătorului Curții Constituționale al Federației Ruse, judecătorului Curții Supreme de Justiție, altor judecători).

Încetarea urmăririi penale atrage după sine și clasarea cauzei penale.

Cauza penală urmează a fi clasată și, în cazul încetării urmăririi penale în privința tuturor bănuților sau învinuților, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 27 alin. 1) p.1 al Codului de procedură penală al Federației Ruse, (este vorba despre neparticiparea bănuțului sau învinuțului la comiterea infracțiunii) .

⁶⁹⁶ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Москва. Издательство Омега-Л, 2019, с. 17

Art. 27, Codul de procedură penală al Federației Ruse, prevede temeiurile încetării urmăririi penale.⁶⁹⁷

Astfel, urmărirea penală față de bănuît sau inculpat încetează în următoarele cazuri:

- 1) neparticiparea bănuîtului sau învinuitului la comiterea infracțiunii;
- 2) clasarea cauzei penale în temeiurile prevăzute în art. 24 pct. 1-6 alin.1) al prezentului Cod;
- 3) în cazul amnistiei;
- 4) în privința bănuîtului sau învinuitului există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzare sau încheierea instanței de judecată sau ordonanței judecătorului despre încetarea urmăririi penale în legătură cu aceeași acuzație;
- 5) în privința bănuîtului sau învinuitului există o ordonanță a organului de cercetare penală, al anchetatorului sau procurorului privind încetarea urmăririi penale în legătură cu aceeași acuzație sau de refuz în pornirea urmăririi penale.
- 6) Refuzul Dumei de Stat a Adunării Federale a Federației Ruse de a da acordul la lipsirea imunității Președintelui țării care și-a încheiat mandatul și/sau refuzul Sovietului Federal în lipsirea imunității persoanei respective.

În legislația procesual penală a Federației Ruse, și anume în art. 27 alin. 2) al Codului de procedură penală, sunt prevăzute cazurile de încetare a urmăririi penale doar cu acordul bănuîtului sau învinuitului, și anume:⁶⁹⁸

- 1) a intervenit termenul de prescripție;
- 2) lipsa încheierii instanței de judecată cu privire la existența elementelor infracțiunii în acțiunile unuia din persoanele indicate în art. 448 alin.1 p. 2 și 2¹ al Codului de procedură penală (este vorba despre Procurorul General al Federației Ruse și Președintele Comitetului de Anchetă al Federației Ruse), sau lipsa acordului respectiv al Sovietului Federativ, Dumei de Stat, Curtea Constituțională a Federației Ruse, Colegiului de calificare a judecătorilor la începerea urmăririi penale sau punerea persoanei sub învinuire, a uneie dintre persoanele prevăzute la art. 448 alin.1) pct.1, 3-5 al Codului de procedură penală al Federației Ruse (este vorba de membru Sovietului Federativ și deputatul Dumei de Stat, judecătorului Curții Constituționale a Federației Ruse, judecătorului Curții Supreme de Justiție, altor judecători).
- 3) în cazul încetării urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților;

⁶⁹⁷ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Москва. Издательство Омега-Л, 2019, с.18

⁶⁹⁸ Ibidem. op. cit., c.19

- 4) în cazul încetării urmăririi penale în legătură cu aplicarea măsurii cu caracter penal în formă de amendă judiciară;
- 5) în cazul încetării urmăririi penale în legătură cu căința sinceră;
- 6) în cazul încetării urmăririi penale în legătură cu restituirea prejudiciului;
- 7) în cazul amnistiei.

În cazul lipsei acordului bănuیتului sau învinuitului, urmărirea penală va continua.

Potrivit art. 213, Cod de procedură penală al Federației Ruse, urmărirea penală încetează prin ordonanța adoptată de către anchetator, a cărei copie se remite procurorului, cu excepția cazului când are loc încetarea urmăririi procesului penal în legătură cu aplicarea măsurii cu caracter penal în formă de amendă judiciară ce ține de prerogativa instanței de judecată.

În cazul în care procurorul nu este de acord cu hotărârea adoptată, în termen de 14 zile de la primirea materialelor cauzei penale, este în drept să anuleze ordonanța de încetare a urmăririi penale, prin care emite o ordonanță motivată în acest sens, cu expunerea tuturor circumstanțelor care urmează a fi constatate și remite neîntârziat materialele cauzei penale conducătorului organului de anchetă penală.⁶⁹⁹

⁶⁹⁹ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Москва. Издательство Омега-Л, 2019, с. 131

4.4. Concluzii la capitolul 4

1. Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă este un principiu exprimat prin maxima latinească „*ne bis in idem*” sau „*non bis in idem*”, care are înțelesul „nu de două ori același lucru”, ce înseamnă că o persoană nu poate fi condamnată de două ori pentru aceeași faptă.
2. Încetarea urmăririi penale este în dependență directă cu dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.
3. Urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată și va fi încetată în cazurile în care: în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații.
4. Potrivit jurisprudenței CtEDO, principiul *non bis in idem* își găsește aplicabilitatea doar în cazul unei acuzații în materie penală și, evident, în cauzele penale în care figurează persoane acuzate. Așadar, în procedura penală națională, principiul va fi aplicat dacă anterior persoana a avut calitatea de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat pentru o faptă care ulterior a devenit obiectul unei urmăririi penale sau examinări judiciare repetate.
5. Totodată, principiul *non bis in idem* impune autorităților judiciare competente nu doar interdicția de a judeca repetat o persoană, dar și interdicția de a urmări penal de mai multe ori persoana pentru aceeași faptă.
6. Pronunțarea și intrarea în vigoare a unei sentințe judecătorești sau emiterea unei hotărâri de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale pun în dificultate reluarea urmăririi penale, punerea sub o învinuire mai gravă sau stabilirea unei pedepse mai aspre pentru aceeași faptă săvârșită de aceeași persoană.
7. Totodată, acest principiu urmează a fi aplicat numai atunci când a fost emis un act cu caracter definitiv, fie o ordonanță de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, sau o hotărâre judecătorească definitivă. Prin urmare, principiul „*non bis in idem*” nu se aplică în cadrul căilor ordinare de atac sau al altor proceduri legale de contestare.

8. Analiza și evaluarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state precum Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, Franța, Germania, Federația Rusă, Ucraina, Republica Belarus denotă faptul că normativul încetării urmăririi penale diferă de la un stat la altul, în funcție de sistemul de drept la care se referă statul.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în cadrul tezei de doctorat au fost concretizate în următoarele: înfățișarea viziunilor doctrinare privind încetarea urmăririi penale (a se vedea: cap.1, p. 19- 59), [161, p. 181-195], [162, p. 133-144], [164, p. 370-381], și a evoluției instituției în cauză (a se vedea: cap.1, p. 60-83), [169, p. 55-65]; tratamentul temeiurilor, cazurilor și condițiilor de încetare a urmăririi penale (a se vedea. cap. 2, p. 86-150), [170, p. 44-53]; specificarea chestiunilor de soluționat în cazurile de încetare a urmăririi penale (a se vedea: cap. 2, p. 151-159), [167, p. 176], [163, p. 113-120]; argumentarea scoaterii persoanei de sub urmărirea penală (a se vedea: cap. 3, p. 161-172), [168, p. 389-403]; fundamentarea reluării urmăririi penale după încetarea ei, după scoaterea persoanei de sub urmărire și după clasarea cauzei penale (a se vedea: cap. 3, p. 173-183), [168, p. 389-403]; analiza clasării procesului penal și delimitarea de încetarea urmăririi penale (a se vedea: cap. 3, p. 184-191), [170, p. 44-53]; justificarea dreptului de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă, în raport cu încetarea urmăririi penale (a se vedea: cap. 4, p. 193-210), [165, p. 150-154]; interpretarea jurisprudenței CtEDO în legătură cu încetarea urmăririi penale (a se vedea; cap. 4, p. 211-219), [166, p. 325-331]; abordarea reglementărilor privind încetarea urmăririi penale din legislația altor state (a se vedea: cap. 4, p. 220-234), [161, p. 181-195].

Rezultatele cercetării surselor doctrinare, cadrului procesual național, jurisprudenței CtEDO și legislației procesuale ale altor state în materie au determinat formularea următoarelor **concluzii generale:**

- 1) Încetarea urmăririi penale, ca instituție procesual penală, fiind caracteristică fazei de urmărire penală, ocupă un loc important și determinat în sistemul procesual-penal, fiind îndreptată spre asigurarea sarcinilor activității procesuale (a se vedea: cap. 1, p. 19-59).
- 2) Evoluția în timp a instituției încetării urmăririi penale în diverse perioade, de la o lege la alta a generat multiple oscilații privind conținutul cadrului normativ care au marcat o poziție mai bine conturată în sistemul procesual-penal (a se vedea: cap. 1, p. 60-83).
- 3) Încetarea urmăririi penale are loc atunci când procurorul, în baza aprecierii probelor acumulate, formulează în ordonanța sa concluzia privind imposibilitatea continuării activității procesuale în legătură cu existența temeiurilor prevăzute de lege (a se vedea: cap. 2, p. 86-94).
- 4) Temeiurile încetării urmăririi penale sunt circumstanțele, faptele care justifică adoptarea hotărârii referitor la încetarea urmăririi penale. Temeiurile adoptării acestei

hotărâri de încetare a urmăririi penale reies din dovedirea acestor fapte și circumstanțele de fapt reale (a se vedea: cap. 2, p. 95-139).

- 5) Încetarea urmăririi penale pe temei de nereabilitare are loc atunci când persoana a comis o faptă penală, însă, potrivit legislației, urmează să fie liberată de răspunderea penală, în unele cazuri cu aplicarea în privința ei a altor forme de răspundere, cum ar fi contravențională (a se vedea: cap. 2, p. 122-128).
- 6) Încetarea urmăririi penale este o hotărâre adoptată de procuror în modul și în baza temeiurilor prevăzute de legislația procesual-penală privind finalizarea activității procesuale față de o persoană în legătură cu existența unor temeiuri de liberare de răspunderea penală (a se vedea: cap. 2, p. 130-139).
- 7) Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă (a se vedea: cap. 2, p. 140-142).
- 8) Încetarea urmăririi penale ca act procedural, condiționează parcurgerea unor etape: adoptarea nemijlocită a hotărârii, întocmirea ei procesuală, executarea hotărârii și controlul legalității și temeiniciei hotărârii adoptate (a se vedea: cap. 2, p. 143-145).
- 9) Ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întreg teritoriul Republicii Moldova (a se vedea: cap. 2, p. 145-150).
- 10) Organul de urmărire penală, în cadrul urmăririi penale, este obligat să soluționeze cauza penală și să pronunțe soluții legale și întemeiate, care să reflecte adevărul în procesul penal, nu numai în cazul primirii unei soluții de trimitere în judecată a cauzei penale, dar și la adoptarea unei soluții privind încetarea urmăririi penale (a se vedea: cap. 2, p. 151-159).
- 11) La încetarea urmăririi penale, procurorul urmează să ia în considerare toate chestiunile care urmează să fie soluționate la adoptarea unei asemenea hotărâri (a se vedea: cap. 2, p. 151-159).
- 12) În cadrul urmăririi penale, soluțiile procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală și clasare sunt determinate de existența circumstanțelor prevăzute strict de lege (a se vedea: cap. 3, p. 161-172; 184-191).
- 13) Încetarea urmăririi penale este în dependență directă cu dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă (cap. 4, p. 193-210).

14) Drepturile și libertățile fundamentale ale omului, fiind parte din principiile generale de drept, urmează să fie respectate. Declarațiile oficialilor, reacțiile după încetarea procedurilor, reputația persoanei, modul în care ultimul este perceput de public urmează a fi luate în considerare și în cadrul oricărei proceduri ulterioare. În acest sens, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului s-a expus prin prisma jurisprudenței sale (a se vedea: cap. 4, p. 211-219).

Problema științifică importantă soluționată constă în abordarea doctrinară și normativă a instituției încetării urmăririi penale, analiza și evaluarea normelor procedurale privind circumstanțele și temeiurile încetării urmăririi penale, corelaționarea instituției în cauză cu alte instituții procesuale și penale, urmărind, ca finalitate, favorizarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual penale și contribuind, astfel, la asigurarea respectării drepturilor persoanei în procesul penal, dar și la perfecționarea reglementărilor normative în materie.

Totodată, pe marginea cercetării realizate, ținem să formulăm următoarele **recomandări**:

De lege ferenda în vederea perfecționării **cadrlui procesual-penal**, recomandăm după cum urmează:

1. Modificarea, prin completarea alin. 5) art. 285, Codul de procedură penală al RM (2003), cu textul: „În cazurile în care, în conformitate cu prevederile prezentului Cod, încetarea urmăririi penale, se admite doar cu acordul învinuitului, învinuitului minor sau reprezentantului lui legal, existența acestui acord trebuie să fie prevăzut expres în ordonanța de încetare a urmăririi penale”.
2. Completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova cu un nou articol 285¹, avînd următorul conținut:

Art. 285¹. Ordonanța de încetare a urmăririi penale

- (1) Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror, prin ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.
- (2) Ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să fie motivată și să cuprindă:
 - 1) data și locul întocmirii;
 - 2) numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește;
 - 3) circumstanțele și temeiurile care au stat la baza începerii urmăririi penale;
 - 4) punctul, aliniatul articolului Codului Penal ce califică fapta prejudiciabilă drept infracțiune concretă, în baza căruia a fost pornită urmărirea penală;
 - 5) rezultatele desfășurării urmăririi penale cu indicarea datelor despre persoanele în privința cărora a avut loc urmărirea penală (banuitului sau învinuitului);
 - 6) măsurile preventive care au fost aplicate;

- 7) punctul, aliniatul articolului din Codul de procedură penală, în temeiul căruia se dispune încetarea urmăririi penale;
 - 8) hotărârea privind revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege;
 - 9) restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege;
 - 10) aplicarea măsurilor de siguranță;
 - 11) încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege;
 - 12) soarta corpurilor delictive;
 - 13) informații privind condițiile de intrare în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale;
 - 14) ordinea de contestare a ordonanței de încetare.
- (3) În cazul în care încetarea urmăririi penale are loc cu acordul bănuितului/învinuitului sau părții vătămate, acest acord urmează să fie stipulat nemijlocit în ordonanța de încetare a urmăririi penale.
- (4) Ordonanța de încetare a urmăririi penale urmează să fie adusă la cunoștință și înmănată, bănuितului/învinuitului, părții vătămate, precum și succesorilor lor.

Avantajele unor asemenea recomandări sunt:

- implementarea recomandărilor propuse vor asigura aplicarea corectă a cadrului normativ care va îmbunătăți activitatea organului de urmărire penală;
- concretizarea conținutului normativ privind încetarea urmăririi penale care ar contribui la prevenirea unor probleme, dificultăți în cadrul activității procesuale;
- punerea pe rol a unui mecanism care ar înlesni efortul și procedura încetării urmăririi penale.

Viziuni privind cercetările de perspectivă la tema tezei:

- Efectele încetării urmăririi penale asupra participanților în procesul penal.
- Puterea discreționară a procurorului privind încetarea urmăririi penale în raport cu drepturile și interesele altor părți ale procesului penal.
- Încetarea urmăririi penale și efectele procedurilor ulterioare.
- Încetarea urmăririi penale și drepturile victimei infracțiunii.

BIBLIOGRAFIE

1. AIRAPETEAN, Artur. *Sentința în procesul penal al Republicii Moldova*: tz.de doct.în drept. Chișinău, 2006. 162 p.
2. ANDRÉ, Klip. *Dreptul penal European, o abordare integrativă*, Chișinău: Cartier, 2014. 582 p. ISBN 978-9975-79-868-6.
3. ALECU, Gh. *Drept Penal. Partea Generală*. Constanța: Europolis, 2005.
4. APETREI, Mihai. *Drept Procesual Penal*. București:Editura Victor, 2001. 448 p.
5. ARAMĂ, Elena. *Istoria dreptului Românesc*. Chișinău: Editura S.A Reclama, 2003. 202 p. ISBN 9975-932-48-7
6. BALACI, Carmen, *Reflecții asupra elementelor component ale principiului ne bis in idem din perspectiva practicii judiciare*, În: Revista Dreptul. nr.10, 2017 p. 60-70
7. BĂIETU, Alina. *Actul de sesizare în dreptul procesual penal*: tz. de doct. în drep. Chișinău, 2017. 235 p.
8. BARBĂNEAGRĂ, A .et al. *Codul Penal al Republicii Moldova (Comentariu) Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*, Chișinău: 2009. 860 p ISBN 978-9975-105-20-0
9. BODEAN, Valeriu. *Termenul reluării urmăririi penale*.În: Culegerea comunicărilor, Conferința științifică națională cu participare internațională „Realități și perspective ale învățământului juridic național”, 01-02 octombrie 2019, Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de drept, Volumul II, 2020, 692 p. ISBN 978-9975-149-88-4
10. BOTNARU, Stela, *et.al Drept penal, Partea generală: [man.]* – Chișinău: Cartier, 2005. 624.p
11. BOTNARU, Stela. *Cauzele carea exclud caracterul penal al faptei în reglementările statutului Curții Criminale Internaționale*.În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: cu prilejul aniversării a 45 de ani de la fondarea Facultății de drept a Universității de Stat din Moldova, Ch: CEP USM, 2004, Seria nr.7, Problemele actuale-teoretice și practice-privind noua legislație a Republicii Moldova, 270 p. ISBN 9975-70-443-3
12. BORODAC, A et.al., *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Editura Știința, 1994. 368 p.
13. BOROI, Alexandru, JIDOVU Nicu. *Drept procesual penal*. Editura ALL BECK, 2001.464 p.
14. BOROI, A. NEGRUȚ, G. *Drept procesual penal*. București: Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. Ed. Hamangiu, 2020. 732 p. ISBN 978-606-27-1449-9
15. BOROI, Alexandru *Drept Penal.Partea generală*. București: C.H.Beck, 2006. p.194

16. BRĂDEȚ, Ion Gheorghiu. *Istoria dreptului românesc (de la origini până în 1945)*. Brașov: Ediția II, 1994. 187 p.
17. BRÎNZĂ, Liuba. *Aspectele de bază ale instituției de reabilitare a persoanei în procesul penal (partea II)*, În: Revista națională de drept, nr.10, Chișinău. 2007. p.43-51
18. BRÎNZĂ, Liuba. *Reabilitarea persoanei în procesul penal: tz. de doct. în drept*. Chișinău, 2009. 208 p.
19. BRÎNZĂ, Liuba. *Reabilitarea persoanei în procesul penal*, Autoreferat al tezei de doctor, Chișinău:2009,p.14[citatla12.07.2018]<https://ruDisponibilscribd.com/document/26143833/Liubovi-Brinza-Abstract>.
20. BUGUȚA, Elena. *Împăcarea- act juridic de înlăturare a răspunderii penale: tz. de doct. în drept*. Chișinău, 2014. 193 p.
21. BUNECI, Petre. *Drept procesual penal: partea specială*, București: Editura Fundației „România de Mâine”, 2003. 384 p.
22. BUNECI, Petre. *Drept procesual penal :Partea specială*. București: Editura Universitară, 2009. 740 p. ISBN 978-973-749-545-7
23. BÎRSAN, Corneliu, *Convenția Europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole*, Ed.a 2-a, rev.București: Editura C.H.Beck. 2010, 1887 p. ISBN 978-973-115-676-7
24. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În:Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994.nr.1
25. Codul de procedură penală a RSSM, aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 24 martie 1961, Veștile Sovietului Suprem al R.S.S.Moldovenești, 1961. nr.10.
26. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003.În: Monitorul Oficial, n3.104-110 din 07 iunie 2003
27. Codul penal al Republicii Moldova Nr.985 din 18.04.2002 Chișinău: Farmec-Lux, 2017.
28. Codul de Procedură Penală din 1936, Disponibil:<https://lege5.ro/Gratuit/g42dsnu/codul-de-procedura-penala-din-1936>. [citat,16.07.2019]
29. Codul de procedură penală al Republicii Socialiste România, București:Editura politică.1968
30. Cod de procedură penală al României din 2010, adoptat prin Legea nr.135/2010, intrat in vigoare la 1 februarie 2014
31. Codul de procedură penală și 5 legi uzuale, Ediția a 16, București : Editura Hamangiu, 2012, ISBN 978-606-522-735-4 482 p.
32. Codul de procedură penală în jurisprudența Curții Constituționale. Comentarii pe articole. Coord: MORAR.D.M București: Ed. Hamangiu, 2021. 1487 p. ISBN 978-606-27-17506.

33. CIOBANU. A., CIOBANU. P., MANEA T. *Noul Cod de procedură penală adnotat*. București: Ed. Rosseti Internațional, 2015. 458 p. ISBN 978-973-8270-65-7.
34. CERNEA, Emil, MOLCUȚ, Emil. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: 1994.
35. CETERCHI, Ioan *Istoria dreptului românesc*. București: Editura Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Vol.II, Partea a doua,1987. 501 p
36. CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal Partea specială*. București:Ediția a 2-a. Editura Hamangiu, 2009. 394 p. ISBN 978-606-522-141-3
37. CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal*. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală. Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020. 567 p. ISBN 978-606-27-1522-9
38. CUCIURCĂ, Angela. *Sentiința ca act al justiției penale (cercetare comparativă de drept procesual-penal): tz. de doct. în drept*. Chișinău, 2005. 196 p.
39. CORALIE, Ambroise-Casterot, Jean Francois Renucci, *Code de Procedure penale Annote*, Editions Dallooz, 2022, 2961 p.ISBN 978-2-247-20545-5
40. CRONȚ, Gheorghe. *Istoria dreptului românesc Vol.I*.București: Editura academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, 1980. 659 p.
41. *Convenția de punere în aplicare a Acordului de la Shenghen din 14 iunie 1985*. Disponibil:[https://eurlex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A42000A0922\(02\)](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A42000A0922(02)) [citat 14.02.2024]
42. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 12 decembrie 2007*. 2016/C202/02).Disponibil:<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT>),[citat 14.02.2024]
43. Cauza *Felix Guțu c. Moldovei (hot.CtEDO 20.10.2020)*, [citat 07.12.2022] Disponibil: <http://agent.gov.md/felix-gutu-v-republica-moldova-2/>
44. Cauza *Stoianova și Nedelcu c României, 4 august 2005*, [citat 09.05.2023] Disponibil: https://www.hotararicedo.ro/index.php/article_access/view_article/351
45. Cauza *Mihalache c. României (8 iulie 2019)*,[citat 09.05.2023] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-194523%22%7D>
46. Cauza *Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei*, 10 februarie 2009 § 78, [citat la 21.11.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int>
47. Cauza *Ciorap v. Republica Moldova*. Disponibil pe <https://www.coe.int/en/web/help-country/-/hotararea-in-cauza-ciorap-c-moldovei> [citat la 17.03.2022]

48. Cauza *Sarupici v. Republica Moldova și Ucraina și Ganea și Gherscovici v. Republica Moldova* Disponibil: <https://www.lhr.md/ro/2013/09/sinteza-deciziei-cauza-sarupici-c-moldovei-si-ucrainei-si-ganea-si-gherscovici-c-moldovei/> [citat la 17.03.2022]
49. Cauza *Capeau v. Belgiei*, 42914/98, 13 ianuarie 2005, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [citat la 09.04.2022]
50. Cauza *Virabyan v. Armenia*, 40094/05, 2 octombrie 2012, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [citat la 09.04.2022]
51. Cauza *Mikolajova v. Slovacia*, 4479/03, 18 ianuarie 2011, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [citat la 09.04.2022]
52. Cauza *Miraglia c- 469/03 din 10 martie 2005*, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [citat la 09.04.2022]
53. Cauza *Turanský C-491/07 din 22 decembrie 2008*, Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int> [citat la 09.04.2022]
54. DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal*. București: Wolters Kluwer, 2010. 624 p.
55. DONICA, Ina. *Pornirea urmăririi penale în baza plângerii victimei*, În: Studii și cercetări juridice: Culegere de lucrări științifice de specialitate, Chișinău: Institutul de cercetări juridice, politice și sociologice, 2020, partea 2, 216 p. ISBN 978-9975-3201-3-9
56. DONGOROZ, V., KAHANE, S., ANTONIU, G., BULAI, C., ILIESCU, N., STĂNOIU, R., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea Specială. Vol. I*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975. 436 p. R16112
57. DONGOROZ, Vintilă și autorii. *Noul cod de procedură penală și codul de procedură penală anterior, prezentare comparativă*. București: Editura politica. 1969.
58. DONGOROZ, Vintilă. *Curs de drept penal și procedură penală litografiat*. București: 1946.
59. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu., VÎZDOAGĂ, T., ROTARU, V., CERBU, A., URUSU, S., *Drept procesual penal. Partea specială. Vol. II. Ediția II-a revizuită și completată*. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: Cart didact, 2006. 335 p. ISBN 978-9975-940-95-5
60. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu., VÎZDOAGĂ, T., ROTARU, V., CERBU, A., URUSU, S., *Drept procesual penal. Ediția III-a revizuită și completată*. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: Cartea juridică. 2009, 783 p. ISBN 978-9975-78-833-5
61. DOLEA, I., ROMAN, D., VÎZDOAGĂ, T., SEDLEȚCHI, Iu., ȘTERBEȚ, V., ROTARU, V., BOTEZATU, R., CERBU, A., URUSU, S., ERJÎU, E., *Codul de procedură penală. Comentariu*. Ch.: Cartier, 2005. 768 p. ISBN 9975-79-342-8

62. DOLEA, Igor. *Asigurarea drepturilor persoanei în probatoriul penal*: tz. de doct.habilitat în drept. Chișinău, 2009. 368 p.
63. DOLEA, Igor, *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978 -9975-3111-3-7
64. DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu Aplicativ)*. Ediția a 2-a Chișinău: Cartea juridică, 2020. 1407 p. ISBN 978-9975-3418-0-6
65. DOLEA, Igor, GORNEA, Mariana, *Recomandările Procuraturii Generale privind activitatea procurorului cu minorii în conflict cu legea penală*, Chișinău: Cartea juridică, 2018. 31 p. ISBN 978-9975-3203-2-0
66. DRILEA-MARGA Marian, *Urmărirea penală în Noul Cod de procedură penală*, București: Universul juridic, 2014. 214 p ISBN 978-606-673-434-9
67. Decizia Curții Constituționale nr. 12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art. 274 alin. (7) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (începerea urmăririi penale) În: Monitorul Oficial, nr. 85-91, 24.03.2017
68. Decizia Curții Constituționale din România nr. 126 din.03.03.2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 al. (2) lit. d), art. 452 al. (1), art. 453 alin. (1) lit. f), precum și ale art. 459 al. (2) din Codul de procedură penală În: Monitorul Oficial nr. 185 din 11 martie 2016 Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/176538>. [Citat: 01.06.2023]
69. Decizia Curții Constituționale nr. 62 din 19.06.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.75g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la art. 275 pct.8) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (circumstanțele care exclud urmărirea penală) disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=484&l=ro?tip=decizii&docid=484&l=ro>. [citat 01.06.2023]
70. Decizia Colegiului Penal a Curții Supreme de Justiție din 28.02.2018, dosarul nr. 1 ra-440/2018, [citat 11.05.2022]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10607
71. ERBICEANU, Vespasian, *Naționalizarea justiției și unificarea legislației în Basarabia*, Comunicări facute Academiei Române în ședințele publice de la 13 mai și 16 iunie 1933, București: Cartea Românească, 1934. 215 p
72. FAIGHER, Anatolie, *Riscul întemeiat*, tz. de doct. în drept. Chișinău, 2011. 157 p.
73. FIROIU, Dumitru. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: Editura didactică și pedagogică, 1976

74. GAVRILESCU, M.C., BURCIN, O., GAVRILESCU, A.R. *Istoria statului și dreptului românesc*. Iași: 2012.
75. GASTON Stefani, Georges Levasseur, Bernard Bouloc *Procedure penale*, Paris: Daloz,2001, 839 p
76. GEORGE, Lazăr, *Clarificarea principiului NON BIS IN IDEM în cazuri de condamnare a persoanelor pentru crimele contra umanității*, În:Studia Universitatis Moldaviae, Științe sociale, Chișinău, 2015 nr.11, p. 210-218
77. GHEORGHE, Dumitru, GHEORGHE Elena Alexandra. *Drept procesual penal*. București: Ediția II-a Universul Juridic, 2012. 593 p ISBN 978-973-127-998-5
78. GHIGHECI, Cristinel *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, București: Universul Juridic, 2014. 350 p. ISBN 978-606-673-354-0
79. GLADCHI, Gheorghe, *Noi temeuri ale liberării de răspundere penală: necesitate și probleme de aplicare*, În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: cu prilejul aniversării a 45 de ani de la fondarea Facultății de drept a Universității de Stat din Moldova, Ch: CEP USM, 2004, Seria nr.7, Problemele actuale-teoretice și practice-privind noua legislație a Republicii Moldova, 270 p. ISBN 9975-70-443-3
80. GLAVAN, Boris, *Liberarea de răspundere penală în contextul legislației Republicii Moldova*, tz.de doctorat în drept, Chișinău, 2010. 202 p
81. GRIBINCEA, Vladislav, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Reglementări de bază și jurisprudența în cauzele moldovenești*, Chișinău: Arc, 2007.272 p. ISBN 978-9975-61-245-6
82. Ghid privind art.4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, *Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori.*, actualizat la 30 aprilie 2020 p.8 [citat 14.02.2024]Disponibil:[https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_Protocol_7_ROM\(1\).pdf](https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_Protocol_7_ROM(1).pdf)
83. Ghid privind art.6 din Convenție-Dreptul la un proces echitabil (latura penală). Consiliul European/CurteaEuropeanăaDrepturilorOmului.2014,pct.201.Disponibil:[https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM\(1\).pdf](https://www.echr.coe.int/Duments/Guide_Art_6_criminal_ROM(1).pdf) [citat la 09.04.2022]
84. GURSCHI Constantin, BOTEZATU Raisa, DOLEA Igor, *Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010)*, Culegere, Chișinău: 2012 916 p. ISBN 978-9975-53-078-1

85. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.152 din 21.06.1994 *privind aprobarea Concepției reformei judiciare și de drept în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.6 din 30.06.1994*
86. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *Privind sentința judecătorească*, nr.5 din 19.06.2006 :Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. 2007. nr.1. p.14-17.
87. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii*, nr.39 din 22.11.2004, În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.7, 2005 p.6
88. Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 14.05.2015, privind excepția de neconstituționalitate a art.287 alin.(1) Cod de procedură penală a Republicii Moldova (reluarea urmăririi penale), În: Monitorul Oficial, nr.254-257, din 11.05.2015 pct. 61
89. Hotărârea Curții Supreme de Justiție nr.16 din 31.05.2004 *Cu privire la aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale*. Citat [11.05.2023] Disponibil: <http://jurisprudenta.csj.md>
90. IONESCU - DOLJ, Ion. *Curs de procedură penală română întocmit după principiile noului cod de procedură penală, Carol al II-lea din 1937*.București: Editura SOCEC &Co, 1937.
91. IONESCU, Diana, *Procedură penală: partea generală: sinteze și spețe*, Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007, 337 p. ISBN 978-973-87831-8-8
92. Instrucțiunea cu caracter general cu privire la aplicarea unor dispoziții legale ce țin de liberarea de răspundere penală, din 07.03.2018. Disponibil <https://www.procuratura.md/> [Citat 25.04.2023.]
93. JEREMY McBride, *Drepturile omului și procedura penală. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ediția a 2-a, 2019, 555 p. ISBN 978-92-871-8480-1
94. JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. București:Editura CH Beck, 2006. 685 p.
95. JULEAN, Dorel L. *Drept procesual penal: Partea specială*. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2011. 319 p. ISBN 978-973-125-345-9
96. KAHANE, S., ANTONIU, G., BULAI, C., ILIESCU, N., STĂNOIU, R., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea Specială*. Vol. II . București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976. 436 p. R16112
97. KAHANE, Siegfried. *Dreptul procesual penal în Republica Populară Română*. București: Editura didactică și pedagogică, 1963.
98. LICHII, Boris. *Urmărirea penală, studiu comparat*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000.166 p. ISBN 9975-7588-7-7.

99. LUKE, Clements, *et.al. Drepturile Europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*, Chișinău: Cartier juridic, 2005 ISBN 9975-79-367-3 543 p.
- 100.LORINCZ, Anca Lelia, *Drept procesual penal, Partea specială*, București: Pro Universitaria, 2007, 445 p ISBN 978-973-729-017-1
- 101.LORINCZ, Anca Lelia. *Drept procesual penal. Vol. I.* București: Universul Juridic, 2015, 238 p. ISBN 978-606-673-557-5.
- 102.LUPU, Cristian Alin, *Amnistia și grațierea în legislația penală a României și a Republicii Moldova*, tz. de doct. în drept. Chișinău, 2014. 190 p.
- 103.*Legea Republicii Moldova nr.66 din 05.04.2012* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.155-159 din 27.07.2012
- 104.*Legea Republicii Moldova nr.211 din 29.07.2016*,În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 338-341, din 30.09.2016
- 105.*Legea Republicii Moldova nr. 245 din 31 iulie 2023*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-327, din 22.08.2023
- 106.*Legea Republicii Moldova nr. 264 din 28 iulie 2006*, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-173, din 3 noiembrie 2006
- 107.*Legea Republicii Moldova nr. 29 din 21decembrie 2007*, În: Monitorul oficial al Republicii Moldova nr. 28-29, din 8 februarie 2008
- 108.*Legea Republicii Moldova nr. 83 din 14 aprilie 2023 pentru modificarea unor acte normative*, intrată în vigoare la 2 august 2023 În: Monitorul oficial nr. 154 din 2 mai 2023.
- 109.MANOLE, Nela *Înlăturarea caracterului penal al faptei și cauzele justificative*, tz. de doct.în drept Chișinău, 2014. 190 p.
- 110.MĂRGINEANU, Iurie *Esența urmăririi penale - o fază a procesului penal și competența penală a organelor judecătorești* În:Revista științifico- practică și informativă de drept, Avocatul Poporului, nr.10-11, Chișinău: 2007, 40 p.
- 111.MĂRGINEANU, Iurie. *Principiile procedurii penale în Republica Moldova*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2003. 136 p.
- 112.MATEUȚ, Gheorghică. *Procedura penală. Partea specială*. București:Lumina Lex,1997. 255 p.
- 113.MATEUȚ, Gheorghică. *Tratat de procedură penal.Partea generală, Volumul II.* București: Editura C.H.Beck, 2012. 915 p. ISBN 978-973-115-252-3.
- 114.MARCU, Liviu P. *Istoria dreptului românesc*. București: Editura Lumina Lex, 1997.
- 115.MICU, Bogdan. *Drept procesual penal, partea specială*. București:Universul juridic, 2012. 225 p.

- 116.MIRIȘAN, V. *Considerații privind unele cauze care înlătură caracterul penal al faptei*, Zalău: GIL, 1996.
- 117.MITRACHE C, *Drept penal român, Partea generală*, București: Casa de editură și presă Șansa SRL, 1995. 316 p.
- 118.MREJERU, Teodor, MREJERU Bogdan. *Urmărirea penală: aspecte teoretice și jurisprudența în materie*. București: Editura Universitară, 2007. ISBN 978-973-749-169-5
- 119.MORĂREANU, Camelia. *Drept procesual penal*, București: Editura Hamangiu, 2008, p.148
- 120.NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală: Partea specială*. București: Universul Juridic, 2009. 667 p. ISBN 978-973-127-137-8
- 121.NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală: Partea generală*, Ediția a II-a. revăzută și adăugită. București: Universul Juridic, 2010. 709 p. ISBN 978-973-127-224-5
- 122.NEAGU, Ion, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, București: Ed. Universul Juridic, 2015, 676 p
- 123.NEAGU, Ion, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală: în lumina noului cod de procedură penală*, Ed. a 2-a,rev.-București: Universul Juridic, 2015 ,757 p ISBN 978-606-673-577-3
- 124.NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea, *Tratat de procedură penală: Partea generală*. Ediția a 3-a reviz.și adăug.București: Universul juridic,2020. ISBN 978-606-39-06008 800 p.
- 125.NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Universul Juridic, 2021. 741 p. ISBN 978-606-39-0601-5.
- 126.Ne bis in idem. *Cazurile reunite C-187/01 și C-385/01 11 februarie 2003 în fața Curții Europene de Justiție. Autoritatea de lucru judecat privește și soluțiile date de Ministerul Public*. Disponibil: <https://www.penalmente.eu/2011/11/02/> [Citat la 17.03.2022]
- 127.Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea CPP și CC) p.42 citat [23.09.2023], disponibil:<https://www.justice.gov.md>
- 128.OSOIANU, Tudor, ANDRONACHE, A., ORÎNDAȘ, V., *Urmărirea penală: note de curs*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005. 236 p. ISBN 9975-935-70-2.
- 129.OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu, „*Urmărirea penală*„, Curs universitar, Chișinău: Cartea Militară, 2021, 494 p.ISBN 978-9975-157-58-2
- 130.OSOIANU, Tudor, *Corelația dintre protecția drepturilor omului și contracararea criminalității sau despre echilibrul dintre riscul de a condamna o persoană nevinovată și riscul de a o achita pe cea vinovată* (comentariu theoretic al art.1 C.PR.Pen. al Republicii

- Moldova), În: Culegerea comunicărilor, Conferința științifică națională cu participare internațională, Realități și perspective ale învățământului juridic națională, 01-02 octombrie 2019, Universitatea de stat din Moldova, Facultatea de drept, Volumul II, Chișinău, 2020, 692 p , ISBN 978-9975-149-88-4
- 131.OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu, *Urmărirea penală. Suport de curs*, Chișinău: S.n, 2021 (F.E.P. Tipografia Centrală), 280 p. ISBN 978-9975-3366-8-0
- 132.OSOIANU, Tudor, *Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova - Condiție necesară în vederea integrării ei Europene*. [Citat 11.05.20023] Disponibil : <https://ipp.md>
- 133.OSTAVCIUC, Dinu, *Principiile procesului penal*, Chișinău: S.n., 2022, 719 p.ISBN 978-9975-135-64-1
- 134.PARASCHIV, Carmen. *Drept procesual penal*. București: Editura Lumina lex, 2002. 766 p.
- 135.PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept Procesual penal. Partea Specială*. București: Editura Lumina Lex, 2002. 635 p.
- 136.PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. București: Editura Pro Universitaria, 2016
- 137.PĂVĂLEANU, Vasile .*Drept procesual penal Partea generală*, Volumul I, Ediția a III-a, București: Lumina Lex, 2007, 441 p. ISBN 978-973-758-094-8
- 138.PINTEA, Alexandru. *Urmărirea penală, fază a procesului penal. Aspecte teoretice și practice*. Editura Ministerului, Administrației și Internelor, 2004. 444 p.
- 139.PINTEA, Alexandru. *Procedura începerii, efectuării și terminării urmăririi penale*. București: Lumina Lex, 2006. 472p ISBN 973-758-003-6
- 140.PINTEA, Alexandru. *Drept Procesual Penal*. București: Editura Lumina Lex, 2002. p559
- 141.PINTEA, A. et al. *Urmărirea penală: Aspecte teoretice și practice. Modele de acte procesuale și procedurale*. București: Ed. Universul Juridic, 2017. 589 p. ISBN 978-606-39-0038-9.
- 142.POALELUNGI, Mihai *et.al. Manualul judecătorului pe cause penale*, Chișinău, 2013, Tipografia Centrală, ISBN 978-9975-53-231-0 1192 p.
- 143.POALELUNGI, Mihai *et.al. Convenția Europeană a drepturilor omului, comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova: Concluzii și recomandări*, Chișinău, 2017, ÎS FEP Tipografia Centrală.
- 144.POALELUNGI, Mihai, DOLEA, Igor, VÂZDOAGĂ, Tatiana. *Non bis in idem*. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia centrală, 2013 p.90
- 145.PLĂEȘU, T, PLĂEȘU, E, *Drept procesual penal, partea generală, Vol.I* Iași, Junimea, 2010. ISBN 978-973-37-1460-6 507 p.

- 146.POSTOVAN, Dumitru. *Reglementarea juridico-procesuală a dreptului discreționar*. În: Revista națională de drept, 2012, nr.1, p.2-7.
- 147.POSTOVAN, Dumitru. *Dreptul discreționar în faza urmăririi penale*. În: Revista națională de drept, 2011, nr.9, p.18-21
- 148.POSTOVAN, Dumitru. *Aspecte teoretice și practice ale dreptului discreționar în activitatea organelor statale*, tz. de doct.în drept. Chișinău, 2013. 354 p
- 149.ROMAN, Dumitru, *Încetarea discreționară a urmăririi penale de către procuror*, În: Culegere de comunicări Conferința științifică internațională, *Prevenirea și combaterea violenței în familie*, 1-2 decembrie 2022, Chișinău, 2023 ISBN 978-9975-62-552-4 427 p.
- 150.ROMAN, Dumitru, *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentințideîncetare* Chișinău, 2020, Disponibil pe <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-inctare.html>
- 151.ROMAN, Dumitru, *Legalitatea și temeinicia soluțiilor discreționare în faza urmăririi penale și judecării cauzei*, Chișinău, 2023.
- 152.ROTARU, Mihail. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Editura ASEM, 2008. p.260
- 153.Recomandarea nr.97 din 9 februarie 2017 cu privire la aplicarea prevederilor din Legea nr.210 din 29 iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova de către instanțele judecătorești.
- 154.Recomandarea nr.19(99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale, Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 15 septembrie 1999 la cea de-a 69-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor, [citat 23.04.2023.] Disponibil: <https://ipp.md>
- 155.Recomandările Procuraturii Generale din 12.02.2008 nr.11-2.2d/08-860 [citat. 25.04.2023].Disponibil <https://www.procuratura.md/>
- 156.Rapoartele Procuraturii Generale pe anii 2016-2019, [citat 25.04.2023] Disponibil <https://www.procuratura.md/>
- 157.Raportul Procuraturii Generale privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2015-martie 2016.[citat 25.04.2023] Disponibil <https://www.procuratura.md/>
- 158.Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada octombrie 2016-martie 2017. [citat 25.04.2023]Disponibil <https://www.procuratura.md/>
- 159.Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2019.[citat 25.04.2023] Disponibil <https://www.procuratura.md/>

160. Raportul privind respectarea legislației la aplicarea în cadrul urmăririi penale a procedurilor discreționare în perioada aprilie-septembrie 2018.[citat 25.04.2023] Disponibil <https://www.procuratura.md/>
161. **SECRIERU, Natalia.** *Urmărirea penală: abordări conceptuale și elemente de drept comparat.* În: Materialele Conferinței Științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători, Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene. Chișinău, 2011 Vol.II, Ediția a V-a. p.181-195
162. **SECRIERU, Natalia.** *Obiectul urmăririi penale: concept și caracterizare.* În Revista de studii și cercetări juridice, 2011, nr.1-2. p. 133-144
163. **SECRIERU, Natalia, DONCIU, Anatol.** *Probleme actuale ale conceptului urmăririi penale: competența procurorului la etapa încetării urmăririi penale.* În: materialele conferinței științifico practice: Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul Procuraturii într-un stat de drept, Chișinău, 2012. p. 113-120
164. **SECRIERU, Natalia.** *Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale.* În: Materialele Conferinței Științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători „Tendințe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova” Chișinău, 2012 Vol.II, Ediția a VI-a.p 370-381
165. **SECRIERU, Natalia.** *Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale.* În: Materialele Conferinței Științifice internaționale, Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației Chișinău, 2018, Vol.I, .p. 150-154
166. **SECRIERU, Natalia.** *Exigențele CEDO în cadrul unei acuzații în materie penală* În: Materialele Conferinței Științifice internaționale, Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene. Chișinău, 2018, Vol.I, p. 325-331
167. **SECRIERU, Natalia.** *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale,* Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova, Chișinău: Institutul de cercetări juridice, politice și sociologice, 2020, 176 p. ISBN 978-9975-3201-4-6
168. **SECRIERU, Natalia.** *Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO.* In: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea*

- declarației de independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice*”, 26 august 2021, Chișinău, 2022, p. 389-403. ISBN 978-5-88554-102-2.
- 169. SECRIERU, Natalia.** *Pornirea și încetarea urmăririi penale: evoluția reglementărilor în dreptul românesc*, În: Revista, Publicație științifico-practică, Legea și Viața nr.1 ianuarie-martie 2023, p. 55-65
- 170. SECRIERU, Natalia.** *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, În: Revista Științifico-practică Vector European, nr.1, 2023, p 44-53
- 171. SÂRBU, F** *Prescripția în dreptul penal*, tz.de doct. în drept . Chișinău, 2008, 166 p.
- 172. TANOVICIANU, Ioan.** *Curs de procedură penală română*. București: Ateliere Grafice SOCEC & Co, 1913, 724 p
- 173. TEODORU, Grigore Gr.** *Tratat de Drept procesual penal*. București: Ediția a 3-a, Editura Hamangiu, 2013. 879 p.
- 174. THEODORU, Gr., CHIȘ, I.P.** *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020. 1171 p. ISBN 978-606-27-1671-4.
- 175. TOADER, Tudorel,** *Noul cod penal; Noul Cod de procedură penală: legile de punere în aplicare. Ed. a 4, rev.* București: Editura Hamangiu, 2015, 702 p. ISBN 978-606-27-0283-0
- 176. TULBURE Șt.A., TATU M.A.** *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. ALLBECK, 2001. 608 p.
- 177. TODUȚA, Valentin** *Unele considerații în legătură cu renunțarea la urmărirea penală*, În: Revista Dreptul nr.3/2016, p.146-150
- 178. TAȘCĂ, Mihai,** *Extinderea dreptului românesc în Basarbia după marea Unire din 1918 și unificarea legislative cu cea din vechiul regat*. Universitatea de stat din Moldova. În: Analele Științifice. Științe juridice. Universitatea de Studii Europene din Moldova. Facultatea de drept, Ch: CEP USM, 2005, Seria nr.8, Probleme actuale–teoretice și practice privind legislația Republicii Moldova, 448 p. ISBN 978-9975070-633-9
- 179. ȚOP, Dan.** *Istoria dreptului și statului românesc*. București: Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale, 2005. p.
- 180. UDROIU, Mihail,** *Procedura penală: partea specială, Noul cod de procedură penală* Ediția a 2-a, revizuită, București: Editura C.H.Beck, 2015 ISBN 978-606-18-0470-2 608 p
- 181. UDROIU, Mihail, PETRESCU, Ovidiu,** *Jurisprudența instanțelor europene privind principiul ne bis in idem*, În: Revista Dreptul nr, 6 anul 2008, p.286
- 182. UDROIU, Mihail,** *Fișe de procedură penală: partea generală*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București: Universul Juridic, 2017, 524 p .ISBN 978-606-39-0066-2

- 183.UDROIU, Mihail, *Procedură penală; partea generală, partea specială*, Ediția a 2-a, revazută, București: Editura C.H.Beck, 2011, 625 p ISBN 978-973-115-987-4
- 184.UDROIU, Mihail, *Fișe de procedură penală*, București, Universul juridic, 2012, 473 p. ISBN 978-973-127-867-4
- 185.UDROIU, Mihail, *Fișe de procedură penală: partea generală, partea specială; Noul Cod de procedură penală*, Ediția a 2-a revăzută, București: Universul Juridic, 2015, 610 p. ISBN 978-606-673-589-6
- 186.UDROIU, Mihail, *Fișe de procedură penală: partea specială*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București: Universul Juridic, 2017, 342 p. ISBN 978-606-39-0067-9
- 187.VASILIU, Al. *Teoria generală a actelor de procedură*. București: Ed. All Beck, 2003
- 188.VALENTIN–CRISTIAN, Ștefan, *Medierea în latura penală a procesului*. În: Dreptul. 2017, nr.8 p.89-100
- 189.VOLONCIU, Nicolae, ȚUCULEANU, Alexandru. *Codul de procedură comentat: art.200-286: Urmărirea penală*. București: Editura Hamangiu, 2007, 192 p. ISBN 978-973-1720-71-5
- 190.VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală, vol. I*. București: Paideia, 1996. 454 p.
- 191.VOLONCIU, Nicolae. *et al. Noul Cod de procedură penală, adnotat: analiza comparativă, noutăți, explicații, comentarii.*, București: Universul juridic, 2016, Vol. II Partea specială, ISBN 978-606-673-365-6 514 p
- 192.VOLONCIU, Nicolae. *Drept procesual penal*. București: Editura didactică și pedagogică, 1972, 541 p
- 193.VOLONCIU, Nicolae. *et.al. Noul Cod de procedură penală comentat*, Ediția a II revizuită, București: Editura Hamangiu, 2015, ISBN 978-606-27-0312-7 1542 p
- 194.VOLONCIU, Nicolae. *et.al. Noul cod de procedură penală adnotat: analiză comparativă, noutăți, explicații, comentarii* -Ed. 2-a, rev.și adăug.-București: Universul Juridic, 2016, Vol.1: Partea generală. ISBN 978-606-673-790-6 536 p.
- 195.VÎZDOAGĂ, Tatiana, BODEAN, Valeriu, *Evoluția instituției de reluare a urmăririi penale*. În:Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae, Chișinău, 2019, nr.3 (123), p. 94-97
- 196.VOICU, Corina, UZLĂU, Andreea Simona, TUDOR, Georgiana, VĂDUVA, Victor, *Noul cod de procedură penală:ghid de aplicare pentru practicieni*, București: Editura Hamangiu, 2014 693 p ISBN 978-606-678-923-3

197. World Justice Project. Rule of Law Index – 2019. Ed. World Justice Project. Washington. 2019. 201 p.
198. БАТЫЧКО, В. Т. *Уголовный процесс*. Учебник. Таганрог: ИУЭСЮРУ, 2016. 533 с.
199. БЕРНАМ, У. *Правовая система США*. Изд. Новая Юстиция. М., 2007 с. 450-451
200. ГЛУШКОВ, А. И. *Прекращение уголовного преследования в отношении несовершеннолетних с применением к ним принудительных мер воспитательного характера*. Москва: Издательство Прометей, 2015. 77 с.
201. ГОЛОВКО, Л. Классификация оснований освобождения от уголовной ответственности. *Законность*. 1998, №11, с. 37-40.
202. Гуценко, К.Ф., Головкин Л. В., Филимонов Б.А *Уголовный процес западных государств*. ИКД Зерцало-М. 2001 с. 42-43
203. Головкин, Л.В *Альтернативы уголовному преследованию в современном праве*, Юридический центр Пресс, Санкт-Петербург, 2002, с. 53
204. ДУБИНСКИЙ, А.Я. *Прекращения уголовного дела в стадии предварительного расследования*. Киев: 1975.
205. ДОРОШКОВ В. В., ПАТОВ Н. А. *Особенности уголовного судопроизводства у мирового судьи*. *Ип: Российский судья*, 2002, N4, с. 17-22.
206. ЖАЛИНСКИЙ, Альфред, РЕРИХТ, Алла, *Введение в немецкое право* Издательство Спарк, М 2001, 767 с. ISBN 5-88914-161-9
207. ЖОГИН, Н., ФАТКУЛИН, Ф. *Предварительное следствие в советском уголовном процессе*. Москва, 1965.
208. ЗУЕВ, С., СУТЯГИН, К. *Уголовный процесс*. Учебник. Челябинск, ЮУрГУ, 2016. 563 с.
209. КАЛУГИН, А.Г. *Проблема применения нереабилитирующих оснований прекращения уголовного преследование при осуществлении производства по уголовному делу в сокращенных формах: Правовые проблемы укрепления российской государственности (часть 62)*. Издательство Томского Университета, 2014. 100 с.
210. ЛАРИН, А. Прекращение уголовного дела по реабилитирующим основаниям. *Соц. Законность*. 1978, №1 с.57.
211. ЛАРИН, А.М. *Презумпция невиновности и прекращение уголовного дела по не реабилитирующим основаниям*. Суд и применение закона. Москва, 1982 с

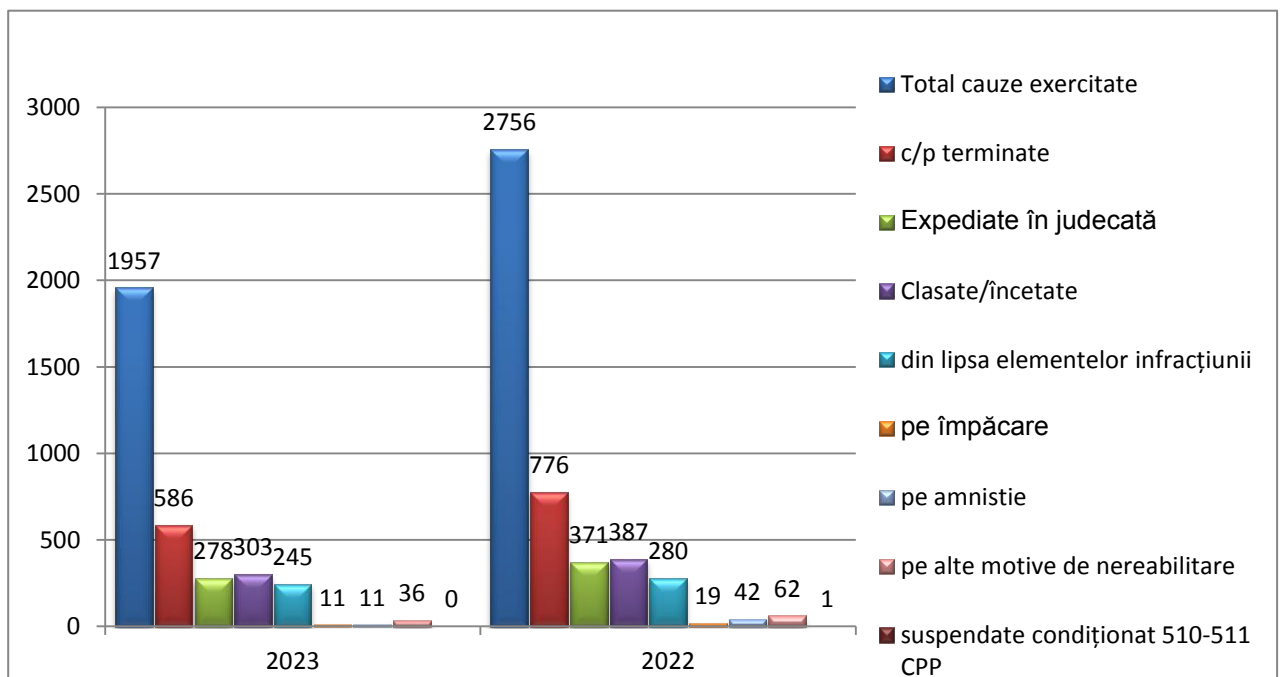
- 212.МИЧУРИН, Виктор. *Нарушение уголовно - процессуальных норм при возбуждении и прекращении уголовных дел, способы их устранения*: дис. д-ра юрид. наук. Москва, 2004. 204 с.
- 213.НИКОЛЮК, В.В., ДОЧИЯ, Р.М., ШАЛАМОВ, В.Г. *Прекращение уголовного преследования в связи с деятельным раскаянием*: Учебно-практическое пособие. Профессиональный союз адвокатов России. Москва, 2002. 136 с.
- 214.СОЛОНИНА, Светлана. *Дискреционные основания прекращения уголовного преследования в отношении несовершеннолетних*: дис. д-ра юрид. наук. Воронеж, 2015. 216 с.
- 215.СВЕРЧКОВ, В. *Освобождение от уголовной ответственности, прекращение уголовного дела (преследования), отказ в его возбуждении. Проблемы теории и практики*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2008. 361 с.
- 216.САВИЦКИЙ, В. М. *Уголовный процесс словарь справочник*. Москва: 1999
- 217.ПЕРЯКИНА, М. П., ЖИГАЛОВ, Н. Ю., ЗАГОРЬЯН, С. Г., *Обеспечение прав личности в уголовном судопроизводстве*. Иркутск, Восточно-Сибирский институт МВД России, 2015. 155 с.
- 218.ПЕТУХОВСКИЙ, А.А. *Окончание предварительного расследования составлением постановления о прекращении уголовного дела*. Москва, 1999.
- 219.ПЕТРУХИН, И. Презумпция невиновности - конституционный принцип советского уголовного процесса . *Советское государство и право*. 1978, № 12. с. 23.
- 220.РЫЖАКОВ, А.П. *Комментарий к уголовному процессуальному кодексу РФ*. Москва, 2002.
- 221.РАДЧЕНКО, В.И. *Уголовный процес: Учебник для юридических высших учебных заведений*. Москва: „Юридический Дом”, Юстицинформ, 2003, 752 с. ISBN 5-7205-0485-0
- 222.РЫЖАКОВ, А. П. *Окончание предварительного расследования: Учебное пособие*. Москва: Городец, 1999. 254 с. ISBN 5-89391-049-4.
- 223.ФОЙНИЦКИЙ, И.Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Т2 СПб. 1996. с. 55
- 224.ХИМЧИВА, Галина. *Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовного - процессуальной деятельности*: дис. д-ра юрид. наук. Москва, 2003. 402 с.
- 225.ЧЕЛЬЦОВ, М.А. *Советский уголовный кодекс*. Москва: 1962.

226. ЮРАСОВ, А. Б. *Основания прекращения уголовного дела в действующем российском законодательстве - анализ, перспективы развития*. Москва, 2005.
227. Якупов Р.Х. *Уголовный процесс: Учебник для вузов*, 4-е издание. Москва: ТЕИС, 2004, 607 с. ISBN 5-7218-0583-8
228. Ягофаров Ф. М. *Механизм реализации функции обвинения при рассмотрении дела судом первой инстанции*. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Оренбург: 2003. 231 с.
229. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь, Минск, Нац. Центр правовой информ. Республики Беларусь, 2019 480 с. ISBN 978-985-7203-05-5
230. Уголовный процессуальный кодекс Украины на русском языке с изменениями 2024 год №4651-VI от 13.04.2012, редакция от 05.01.2022. Disponibil: https://urst.com.ua/ru/download_act/upku#google_vignette [citat: 13.01.2024]
231. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Москва. Издательство Омега-Л, 2019. 294 с. ISBN.978-5-370-04608-7

ANEXE

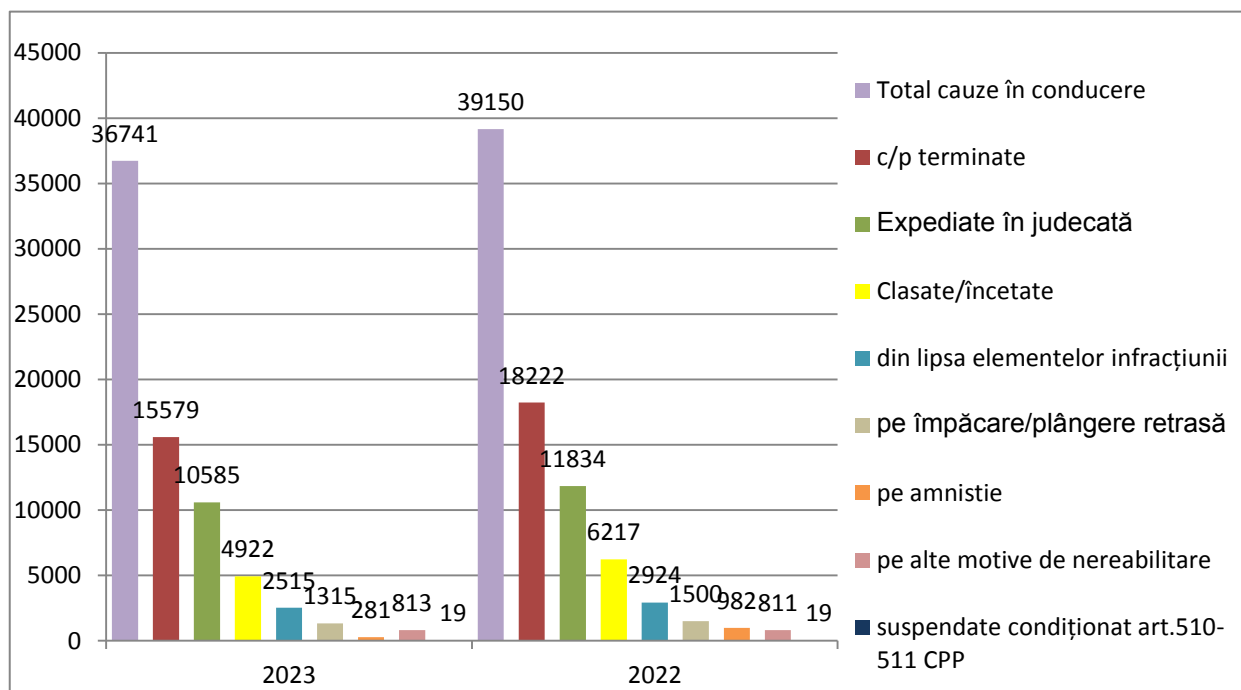
Anexa nr. 1 Analiza activității Procuraturii în domeniul exercitării urmăririi penale.

Astfel, procurorii din cadrul Procuraturii, în anul 2023 au exercitat nemijlocit urmărirea penală pe 1957 cauze penale, dintre care în 586 cauze penale urmărirea penală a fost terminată, astfel 278 cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, 303 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 245 cauze încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 11 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 11 cauze pe amnistie, 36 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. Suspendarea condiționată a urmăririi penale nu a fost dispusă în nici o cauză penală. Comparativ cu anul 2023, în anul 2022 procurorii din cadrul Procuraturii, au exercitat nemijlocit urmărirea penală pe 2756 cauze penale, dintre care în 776 cauze penale urmărirea penală a fost terminată, astfel 371 cauze penale au fost expediate cu rechizitoriu în judecată, iar 387 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 280 cauze încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 19 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 42 cauze pe amnistie, 62 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. Suspendarea condiționată a urmăririi penale a fost dispusă în 1 cauză

Anexa nr.2 Analiza activității Procuraturii în domeniul conducerii urmăririi penale.

Procurorii din cadrul Procuraturii, în anul 2023 au condus urmărirea penală pe 36741 cauze penale, dintre care în 15579 cauze penale urmărirea penală a fost terminată, astfel 10585 cauze penale au fost expediate cu rechizitoriul în judecată, iar 4922 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 2515 cauze încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 1315 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 281 cauze pe amnistie, 813 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv cu prescripția sau în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. A fost suspendată condiționat urmărirea penală în 19 cauze penale. Comparativ cu anul 2023, în anul 2022 procurorii din cadrul Procuraturii, au condus urmărirea penală pe 39150 cauze penale, dintre care în 18222 cauze penale urmărirea penală a fost terminată, astfel 11834 cauze penale au fost expediate cu rechizitoriul în judecată, iar 6217 cauze au fost încetate/clasate, dintre care 2924 cauze încetate din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 1500 cauze pe împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 982 cauze pe amnistie, 811 cauze din motive de nereabilitare, inclusiv cu prescripția sau în legătură cu liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 Cod penal. A fost suspendată condiționat urmărirea penală în 19 cauze penale. Informații detaliate sunt redată în Anexa 2.

Anexa 3: Art 10 Cod de procedură penală român din 1968 (Reglementarea anterioară)

Cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată

<i>Cazurile</i>	<i>Soluția</i>
a) Fapta nu există	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
b) Fapta nu este prevăzută de legea penală	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
b ¹) Fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
c) Fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau inculpat	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
d) Faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
e) Există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei	Scoaterea de sub urmărire penală Există învinuit sau inculpat
f) Lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale	Încetarea urmăririi penale Există învinuit sau inculpat
g) A intervenit amnistia, prescripția ori decesul făptuitorului sau după caz, radierea persoanei juridice atunci când are calitatea de făptuitor	Încetarea urmăririi penale Există învinuit sau inculpat
h) A fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală	Încetarea urmăririi penale Există învinuit sau inculpat
i) S-a dispus înlocuirea răspunderii penale	Încetarea urmăririi penale Ține de prerogativa instanței de judecată
I ¹) Există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege	Încetarea urmăririi penale Ține de prerogativa instanței de judecată Există învinuit sau inculpat
j) Există autoritate de lucru judecat	Încetarea urmăririi penale Există învinuit sau inculpat

Anexa 4: Art 16 Noul Cod de procedură penală român intrat în vigoare la 01 februarie 2014 Prezenta reglementare

Cazurile în care punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale este împiedicată

<i>Cazurile</i>	<i>Soluția</i>
a) Fapta nu există	clasare
b) Fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege	clasare
c) Nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea	clasare
d) Există o cauză justificativă sau de neimputabilitate	clasare
e) Lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale	clasare
f) A intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori a inculpatului persoană fizică sau sa dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică	clasare
g) A fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii	clasare
h) Există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege	clasare
i) Există autoritate de lucru judecat	clasare
j) A intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat potrivit legii	clasare

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Secieru Natalia

Data

CV- ul autorului

INFORMAȚII PERSONALE **SECRIERU Natalia**

Str. Sfatul Țării,59, or. Chișinău, 2004, Republica Moldova
069119980
secrierunatalia11@gmail.com

Sexul feminin | Data nașterii 04/09/1976 | Naționalitatea moldoveancă

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

19.06.2015-prezent	Avocat ,Cabinetul avocatului „Secrieru Natalia”
22.07.1998-15.11.1999	Ajutor interimar al procurorului în Procuratura de Transport
15.11.1999-18.04.2003	Ajutor al procurorului în Procuratura de Transport
18.04.2003-24.06.2008	Procuror în Procuratura de transport
24.06.2008-30.04.2015	Procuror în Procuratura sect. Râșcani, mun. Chișinău
01.09.2012-31.05.2018	Universitatea de Studii Europene din Moldova, Catedra Drept public, disciplina Drept procesual penal, lector

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

01.11.2010-01.11.2014	Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, Studii de doctorat, Specializarea drept procesual penal
2008-2010	Universitatea de Studii Europene din Moldova, Studii de masterat, diplomă de master în drept
1993-1998	Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de drept, Specialitatea Drept, diplomă de licență în drept

1983-1993

Gimnaziul nr.10, „Mihai Eminescu”, or. Chişinău

Limba(i) maternă(e) Limba română

Alte limbi străine cunoscute	INTELEGERE		VORBIRE		SCRIERE
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	
Limba rusă	C2	C2	C2	C2	C2
Limba franceză	A1	A1	A1	A1	A1
Limba engleză	A1	A1	A1	A1	A1

Niveluri: A1/2: Utilizator elementar - B1/2: Utilizator independent - C1/2: Utilizator experimentat
Cadrul european comun de referință pentru limbi străine

Competențe de

comunicare

Competențe

organizaționale/m

anageriale

Competențe

dobândite la

locul de muncă

Bune competențe de comunicare

Bun organizator, capacitate de a respecta termenele limită, capacitate de a lucra în echipă, bună comunicare în cadrul echipei, responsabilitate, implicare activă

1999- cursuri de specializare „**Metode de investigare a accidentelor de muncă produse la subdiviziunile întreprinderilor de stat**”, în cadrul Centrului Republican pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din Sistemul Ministerului Justiției și ale Procuraturii;

2000 – cursuri de specializare „**Drepturile angajaților în domeniul transportului feroviar**”, în cadrul Centrului Republican pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din Sistemul Ministerului Justiției și ale Procuraturii;

2004–cursuri de specializare „**Convenția Europeană privind Drepturile Omului – perspectivele aplicării în RM**”, în cadrul Centrului Republican pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din Sistemul Ministerului Justiției și ale Procuraturii;

2005- cursuri de specializare „**Mecanismele naționale și internaționale anticorupție**”, în cadrul Centrului Republican pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din Sistemul Ministerului Justiției

și ale Procuraturii;

2005 - participarea la concursul **„Cel mai bun discurs al procurorului”**

2006 – cursuri de specializare **„Susținerea acuzării de stat în instanțele judecătorești”**;

2006 - cursuri de specializare **„Etica funcționarului public și conflictul de interese”**;

2013 - cursuri de specializare **„Metode și tehnici de investigație în combaterea corupției publice”** în cadrul Institutului Național de Justiție;

2013 - cursuri de specializare **„Particularitățile aplicării noului mecanism de reparare de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a hotărârilor judecătorești sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești”** în cadrul Institutului Național de Justiție;

2014 – cursuri de specializare **„Audierea copiilor victime- martori ai abuzului/exploatării sexuale”** în cadrul Institutului Național de Justiție;

2014 -cursuri de specializare **„Cele mai bune practici de răspuns al organelor de drept la violența în familie”** în cadrul Institutului Național al Justiției.

Competențe informatice Microsoft Office,Excel

Permis de conducere Categoria B

INFORMATII
SUPLIMENTARE

Publicații

1. Secieru N. *Urmărirea penală: abordări conceptuale și elemente de drept comparat*. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători „Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene” Chișinău, 2011 Vol. II, Ediția a V-a. p.181-195
2. Secieru N. *Obiectul urmăririi penale: concept și caracterizare*. În: Revista de studii și cercetări juridice, 2011, nr.1-2.p.133-144
3. Donciu. A, Secieru. N *Probleme actuale ale conceptului urmăririi penale: competențe procurorului la etapa încetării urmăririi penale*. În: materialele conferinței științifico practice:Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul Procuraturii într-un stat de drept, Chișinău, 2012. p.113-120
4. Secieru N. *Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale*. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale anuale a doctoranzilor și a tinerilor cercetători „Tendințe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova” Chișinău, 2012 Vol. II, Ediția a VI-a. p 370-381
5. Secieru N. *Dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă și încetarea urmăririi penale*. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației” Chișinău, 2018, Vol. I, p.150-154
6. Secieru N. *Exigențele CEDO în cadrul unei acuzații în materie penală*. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene” Chișinău, 2018, Vol. I, .p.325-331
7. Secieru N. *Chestiuni de soluționat la încetarea urmăririi penale*, Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională, 15 octombrie 2020, Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova, Chișinău: Institutul de cercetări juridice, politice și sociologice, 2020, p.137-150;
8. Secieru N. *Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, suspendarea și reluarea urmăririi penale: reglementări naționale și exigențele CEDO*. In: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, din 26 august 2021: cu genericul „30 de ani de la adoptarea declarației de independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”, 26 august 2021, Chișinău, 2022,p.389-403;

9. Secieru N. *Pornirea și încetarea urmăririi penale: evoluția reglementărilor în dreptul românesc*, Revista, Publicație științifico-practică, Legea și Viața nr.1 ianuarie-martie , 2023, p. 55-65
10. Secieru N. *Încetarea urmăririi penale: Abordări conceptuale*, Revista Științifico-practică Vector European, nr.1, 2023, p 44-53

Mențiuni.

Prin ordinul Procurorului General nr. 86-p din 26.01.2001 conferirea –*premiul bănesc*.

Prin ordinul Procurorului General nr. 47-p din 27.01.2005 conferirea –*mulțumire*.

Prin ordinul Procurorului General nr.1123-p din 23.08.2013 conferirea - *mulțumire*.

Prin ordinul Procurorului General nr. 863 p din 28.08.2014 conferirea gradului de clasificare - *consilier juridic de rangul III* .